

Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar
Történelemtudományi Doktori Iskola

Oláh Róbert

Egyházi középréteg a kora újkori Győrben. A győri
székeskáptalan proszopográfiai vizsgálata 1658 és 1783
között.

Doktori értekezés (PhD)

PPKE-BTK Történelemtudományi Doktori Iskola

Dr. Óze Sándor DSc

Témavezetők:

Prof. Dr. Tusor Péter DSc, Dr. Nemes Gábor PhD

Budapest, 2025

TARTALOM

Tartalom.....	2
I. Bevezető.....	5
1. Historiográfiai bevezető.....	5
2. Nemzetközi kutatási körkép.....	9
3. Proszopográfia módszertana	12
4. Disszertáció célja	16
5. Győr és a székeskáptalan rövid története a 17–18. században.....	19
II. Vizsgálat I.	24
1. A kanonokok származási helye.....	24
2. A székeskáptalan és a győregyházmegyei alsópapság.....	34
3. Náció	35
4. Kanonokok társadalmi háttere	40
5. Tanulmányok	48
a) Gimnáziumi tanulmányok	49
b) A győri szeminárium	50
c) Egyetemjárás I.	51
d) Egyetemjárás II.....	57
III. Vizsgálat II.....	61
1. Út a középrétegbe I.	61
a) Alsópapságból a kanonoki stallumba	61
b) Székesegyházi karkáplánság – az előszoba	62
c) Káptalanból káptalanba, az egyházi középrétegen belüli országos mozgások	62
d) Akikről nem esett szó – az esperesek és a tiszteletbeli kanonokok	66
e) Petz Gáspár Ádám óvári plébános esete a győri stallummal – esettanulmány	67
2. Út a középrétegbe II.....	69
a) A kommandálás és a bemutatás intézménye.....	69
b) A kommandálások	70
c) Sikertelen kommandálások	74
d) Fiáth Zsigmond esete.....	77
e) A kommandálás rendszerének Keresztély Ágost-i felülvizsgálata	79
f) Uralkodói kommandálások.....	81
g) Ajánlások Keresztély Ágost püspökségét követően	84

h)	A bemutatás (praesentatio) intézménye.....	86
3.	Összegzés.....	87
IV.	Karrier a székeskáptalanban.....	90
1.	A kinevezett kanonokok életkora.....	90
2.	Az alsópapságból érkező kanonokok káptalanbéli pályája.....	92
3.	Nem közvetlenül plébániáról érkezők karrierje.....	95
4.	A vegyes, harmadik csoport.....	97
5.	Az ismeretlen előkarrierrel bírók.....	98
6.	Ismert előléptetések, belső mozgások.....	102
7.	A vikáriusok szerepe az előléptetésekben.....	105
8.	Jegyzetek, listák, munkadokumentumok.....	109
9.	Rövid összegzés.....	112
10.	Győri kanonokok mint címzetes apátok és prépostok.....	114
11.	Akik lemondtak a stallumukról.....	117
12.	Akik tovább léptek a káptalanból.....	119
a)	A győri káptalanból más káptalanokba.....	119
V.	Káptalanból a püspöki trónra.....	123
1.	Győri kanonokok mint választott püspökök.....	128
VI.	Kanonokok feladatai.....	131
1.	Schogg Kristóf esete a lelkipásztorkodással.....	131
2.	A székesegyház plébánosai.....	133
3.	Főesperesek.....	134
4.	A káptalan liturgikus élete.....	139
VII.	A kanonokok anyagi helyzete.....	146
1.	Mecenatúra, anyagi kultúra, alapítványok.....	149
2.	Tárgyi kultúra.....	155
3.	A kanonokok házai.....	156
4.	Kanonoki végrendeletek.....	162
a)	Korai végrendeletek: Görgey, Bényi, Berdóczy.....	165
b)	Századfordulós végrendeletek.....	168
c)	Kanonoki végrendeletek Zichy püspök idejéből.....	170
d)	Dvornikovits Mihály és Anton Gaun végrendeletei, hagyatékai.....	173
5.	A kanonokok könyves kultúrája.....	178
a)	Bényi János nagyprépost bibliotékája 1659-ben.....	178
b)	Anton Gaun örkanonok könyvtára 1765-ben.....	184

c)	Schogg Kristóf könyvei 1790-ben	187
d)	Kanonokok zenei kottái	188
e)	Összegzés.....	189
VIII.	Végösszegzés, a dolgozat eredményei	190
IX.	Névtár.....	194
X.	Archontológia.....	242
	Felhasznált források, bibliográfia.....	252

I. BEVEZETŐ

1. HISTORIOGRÁFIAI BEVEZETŐ

Az egyházi középréteg és annak intézménye, a káptalanok iránti érdeklődés, azok tudományos vizsgálata mára már évszázadosnál is régebbi kutatási projektje a történettudománynak. Igaz ez a hazai és nemzetközi diskurzusra egyaránt. A 19. századi magyar pozitivisták történetírás általában az intézménytörténet és a történeti névtár szemszögéből közelítette meg a székes- és társaskáptalanok történetének tudományos feldolgozásának feladatát.¹ Ezek során számos olyan munka látott napvilágot, amelyek még napjainkban is segítik a történészi munkát. Ezekre a korai munkákra alapozva a következő történész generáció az 1930-as és 1940-es évekig újabb, a káptalanokról és a kanonokokról szóló munkákat adtak közre.² Az intézményi bemutatás, az intézménytörténet továbbra is meghatározó szemlélete volt a korszaknak, de esetenként a testületek birtokviszonyaira, a kanonokok társadalomban betöltött szerepére is kitértek a vizsgálatok. A magyarországi kommunista rezsim alatt az egyháztörténi kutatások csipkerózsika álmukat aludták. Csupán nagyobb összefoglaló munkákban lehetett a káptalanokkal kapcsolatos összegzésekkel találkozni.³ Mályusz Elemér híres, az egyházi társadalommal foglalkozó kötete is valójában évtizedekkel korábbi egyetemi előadás jegyzeteinek a sajtó alá később rendezett verziója volt.⁴ Mégis az említett kötet adott új lökést a téma kutatásának, azon belül is a káptalanokkal foglalkozó feltáró munkáknak, elsősorban azzal, hogy az abban foglaltakat cáfolták Mályusz pályatársai. Münchenben

¹ JERNEY János, *A magyarországi káptalanok és konventek hiemes és hiteles helyek története* (Magyar Történelmi Tár 2.) 1856. RIMELY Károly, *Capitulum insignis ecclesiae collegiatae Poseniensis ad S. Martinum ep. olim SS. Salvatorem, Posenii* 1880. VAGNER József, *Adalékok a nyitrai székes-káptalan történetéhez*, Nyitra 1896. ÉRDÚJHELYI Menyhért, *A közjegyzőség és a hiteles helyek története Magyarországon*, Budapest 1899. KOLLÁNYI Ferenc, *Esztergomi kanonokok 1100–1900*, Esztergom, 1900. BUNYITAY Vince, *A váradi püspökség története II. Káptalanok, monostorok. A püspökség alapításától az 1566. évig*, Nagyvárad 1883. BUNYITAY Vince, *A váradi káptalan legrégibb statútumai*, Nagyvárad 1886. NOVÁKY József, *Memoria dignitatum et canonicorum cathedralis ecclesiae Agriensis*, Adatok az egri egyházmegye történelméhez IV. szerk. Leskó József, Eger 1907, 55–265.

² Jelen munka szempontjából e generáció meghatározó tagja Bedy Vince és munkássága: Bedy Vince, *A győri székeskáptalan története* (Győregyházmegye multjából III.), Győr 1938. Valamint: WINKLER Pál, *A kalocsai és bácsi érseki főkáptalan története alapításától 1935-ig*, Kalocsa 1935. JUHÁSZ Kálmán, *A csanádi székeskáptalan a középkorban (1030–1552)*, Makó 1941. BÁN János, *Sopron újkori egyháztörténete* (Győregyházmegye multjából IV. 2. szám), Sopron 1939. Bár nem káptalan, hanem szerzetesi közösség, de szemléletében ide sorolható: KUMOROVITZ L. Bernát, *A leleszi prépostság tagjai és hiteleshelyi személyzete 1569-ig*, Emlékkönyv Szent Norbert halálának 800 éves jubileumára (1134–1934), Gödöllő 1934, 22–50.

³ GYÖRFFY György, *Magyarország története 1/2*, szerk. Székely György, Budapest 1984, 922–923.

⁴ MÁLYUSZ Elemér, *Egyházi társadalom a középkor végén*, Budapest 1971.

kiadott és a századfordulós pozitívista történetírás hagyományát vitte tovább Pfeiffer János monumentális kiadványa, amely névtárszerűen vesztegeti egyházmegyei életrajzi és karrier adatokat ad közre 1630-as kezdődátummal.⁵ A rendszerváltás időszakát követően napjainkig az egyháztörténeti kutatások és azon belül a káptalanokkal foglalkozó történeti munkák sokasága jelent meg. Az egyes püspökök és kiemelkedő történeti személyek mellett a kutatás fókuszja nagymértékben fordult az egyházi középréteg, a kanonokok testülete felé. Az 1980-as évek vége és az 1990-es évek eleje további újdonságokat is tartogattak a székes- és társaskáptalan kutatások terén. Köblös József archontológiai adattárba rendezte, Győr, Pozsony, Buda, Fehérvár székes- és társaskáptalanjainak középkori méltóságviselőit.⁶ Ezzel teljesen új irányokat nyitott a középkori egyházi középréteg karrierelemzésének lehetőségei területén, amelyet ő maga részben elemzés tárgyává is tett későbbi munkájában.⁷ Köblös teljesen új megközelítést alkalmazva, statisztikai és helyenként proszopográfiai módszereket is felhasználva elemezte az általa összegyűjtött adatmennyiséget.⁸ Kötetének V. fejezetében a magyar egyháztörténetírásban korábban ritkán használt módszerrel élt, a klerikusokról összegyűjtött adatokat egységes szempontrendszer szerint elemzés alá vonta.⁹ Köblös munkája kis túlzással élve iskolateremtő hatású volt.

Itt ki kell emelnem Koszta László munkásságát is, aki a pécsi egyházmegye, valamint a délvidék káptalanjainak történetével és archontológiájával számos közleményben foglalkozott. A kutatásaival a történeti megismerés közvetlen előnyeinek túlmutatóan a káptalanokról szóló tudományos diskurzust is fellendítette.¹⁰ Koszta a magyarországi káptalanok korai, Árpád-kori fejlődéstörténetével is foglalkozott, új megvilágításba helyezte azt.¹¹ A 2000-es évek kiváló eredménye Fedeles Tamás nagyszabású, a középkori pécsi székeskáptalannal foglalkozó kötete.¹² Vizsgálati és

⁵ PFEIFFER János, *A veszprémi egyházmegye történeti névtára (1630–1950) – püspökei, kanonokjai, papjai*, (Dissertationes Hungaricae ex historia Ecclesiae VIII), München, 1987.

⁶ KÖBLÖS József, *A budai, fehérvári, győri és pozsonyi káptalan archontológiája 1458–1526* (Magyar Országos Levéltár, Forrástudományi segédletek 3), Budapest 1987.

⁷ KÖBLÖS József, *Az egyházi középréteg Mátyás és a Jagellók korában* (Társadalom és művelődéstörténeti tanulmányok 12), Budapest 1994.

⁸ Munkájának előképeiről, magyarországi képviselőiről bővebben a „*Proszopográfia módszertana*” című fejezetben.

⁹ KÖBLÖS, *Az egyházi középréteg*, 23–66.

¹⁰ KOSZTA László, *A pozsegi társaskáptalan tagjai a XIV. század közepéig*, Aetas 6 (1991) 3–4. sz., 40–58. KOSZTA László, *A pécsi székeskáptalan hiteleshelyi tevékenysége (1214–1353)* (Tanulmányok Pécs Történetéből 4), Pécs 1998.

¹¹ KOSZTA László, *A székeskáptalanok kialakulása és kanonokaik Magyarországon*, Acta Historica 103 (1996) 67–81.

¹² FEDELES Tamás, *A pécsi székeskáptalan személyi összetétele a késő középkorban (1354–1526)* (Tanulmányok Pécs Történetéről 17), Pécs 2005.

elemzési szempontrendszerei Fedelesnek is hasonlóak, mint Köblösnek. Különösen is a 4. „*A testületbe történő bejutás*” című fejezetben érhető tetten Köblös 1994-es munkájának hatása.¹³ Szintén a 2000-es évek elején Kristóf Ilona a váradi székeskáptalan középkori személyi állományáról publikált több munkát.¹⁴ Ezekben a munkákban felismerhető a Köblös által felvetett tematikák (ügymint: testületbe történő bejutási módok tipizálása, peregrináció, egyetemjárás szerepe a stallumszerzés procedúrájában stb.) felhasználása.

Az évszázados, egymásra rakódó és egymásból is építkező egyházi középréteget vizsgáló kutatás során törvényszerű, hogy a kritikai megjegyzések is megjelenjenek egy-egy korábbi munkával kapcsolatban. Ez főként Mályusz Elemér fent említett, *Egyházi társadalom a középkor végén* című munkája kapcsán merült fel az elmúlt évtizedekben. Mályusz munkája a tudományos párbeszédet leginkább az elavultságával váltotta ki, a válaszul érkező munkák mindegyike a monográfia meghaladott tételeire fókuszált. A számos ponton elavulttá vált munkára az első pontosítás Mezey Lászlótól érkezett az 1979-es *Deákság és Európa* című könyvében.¹⁵ A következő évtizedekben további, a mályuszi modellel szemben állást foglaló, és téziseit megcáfoló tanulmány jelent meg, melynek során egyre pontosabb kép kezdett kirajzolódni a káptalan intézményéről és az azt alkotó kanonokokról. Ezek közé sorolhatjuk Solymosi László 2002-ben napvilágot látott írását is.¹⁶ Tanulmányával Solymosi egy akkor már három évtizede húzódó kérdéshez, a magister kanonokok kilétéhez szolgáltatott újabb szempontokat. Akárcsak Rácz György 2000-ben megjelent, a témához kötődő tanulmánya is, amelyben nagymértékben tisztázta a magiszter réteg sajátosságait.¹⁷ Legutóbb, a mályuszi-modell tarthatatlanságáról, és az elmúlt több mint négy évtizednyi, a magyarországi káptalanokról szóló tudományos diskurzusról C. Tóth Norbert közölt átfogó narratívát.¹⁸ Az idézett tanulmányának a végén kutatási programot is vázol. E javasolt vállalkozásnak,

¹³ FEDELES, *A pécsi székeskáptalan*, 87–130.

¹⁴ KRISTÓF Ilona, *Személyes kapcsolatok Váradon (1440–1526)*, Fons 8 (2001), 1. 67–84. KRISTÓF Ilona, *A váradi káptalan méltóságviselői 1440–1526 között*, Turul 77 (2004), 10–19. Később összefoglalóan, 2009-es doktori disszertációja alapján: KRISTÓF Ilona, *Egyházi középréteg a késő középkori Váradon (1440–1526)*, (Thesaurus Historiae Ecclesiasticae in Universitate Quinqueecclesiensis 4), Pécs 2014.

¹⁵ MEZEY László, *Deákság és Európa – irodalmi műveltségünk alapvetésének vázlata*, Budapest 1979.

¹⁶ SOLYMOSSI László, *Könyvhasználat a középkor végén (Könyvkölcsönzés a veszprémi székesegyházi könyvtárban)*, Tanulmányok a magyarországi egyházjog középkori történetéről (Pázmány Péter Katolikus Egyetem Kánonjogi Posztgraduális Intézete III. Studia 3) szerk. Erdő Péter, Budapest 2002, 13–74.

¹⁷ RÁ CZ György, *A magyarországi káptalanok és monostorok magisztrátus joga a 13–14. században*, Századok 134 (2000) 147–210.

¹⁸ C. TÓTH Norbert, *A „mályuszi modell” érvényessége: vissza az alapokhoz?*, *Egyházi társadalom a Magyar Királyságban a 16. században* (Seria Historiae Dioecesis Quinqueecclesiensis XVII) szerk. Varga Szabolcs–Vértesi Lázár, Pécs 2017, 11–34.

deklarált célja a Mályusz Elemér által írt monográfia meghaladása, és egy új szintézis felállítása. Részben ennek is az érdekében C. Tóth nagyszabású, a teljes középkori magyar királyságra kiterjedő káptalani archontológiai adattár készítésbe kezdett, amelynek gyümölcsöző eredményei szinte évről-évre új ismeretekkel gazdagítják a középkori egyházi társadalomról alkotott tudásunkat.¹⁹ Célja a több éves kutatásnak a teljes magyar egyházi középréteg feltérképezése, javadalmasainak ismertetése. C. Tóth véleménye szerint csak így lesz képes a magyar egyháztörténetírás valós képet alkotni az archontológia, proszopográfia, történeti szociológia segítségével a káptalanok klerikusairól. Kutatását ezek mellett Köblös és Fedeles munkamódszere szerint kiterjesztette a szentszéki bíróságok és a székesegyházak oltárigazgatóira is a minél teljesebb kép érdekében, azzal a jogos érveléssel élve, hogy ezeket a tisztségeket és javadalmakat is gyakran kanonokok bírták.

Az utóbbi évtizedekben a káptalanok személyi összetételén túlmenően, gazdasági egységként is a kutatás homlokterébe kerültek. Ezen kutatások általában a káptalani számadáskönyvek feldolgozásán keresztül valósult és valósul meg ma is.²⁰ A szisztematikus forrásfeltáró munkák révén a káptalanok mindennapi életének gazdasági viszonyaiba és viszonyrendszerébe, birtokigazgatási feladatok ellátásába nyerhet az érdeklődő bepillantást.²¹

Látható, hogy az egyházi középréteggel foglalkozó hazai kutatás derékhada a székes- és társaskáptalanok középkori, a mohácsi csata (1526) előtti életére és személyi állományára koncentráltak.²² Az utóbbi egy-két évtizedet leszámítva gyakorlatilag nem készültek feldolgozások ugyanezen testületek későbbi korokban betöltött egyházi és világi szerepéről, vagy személyi állományaiknak elemzéséről. Az utóbbi években

¹⁹ A teljesség igénye nélkül: C. TÓTH Norbert, *Az esztergomi székes- és társaskáptalanok archontológiája 1100–1543* (Subsidia ad historiam medii aevi Hungariae inquirendam 9), Budapest 2019; C. TÓTH Norbert–HORVÁTH Terézia, *A győri székeskáptalan archontológiája 1200–1458* (A Győri Egyházmegyei Levéltár Kiadványai. Források, feldolgozások 28), Győr 2019; C. TÓTH Norbert, *A pozsonyi társaskáptalan archontológiája 1204–1462* (Subsidia ad historiam medii aevi Hungariae inquirendam 12), Budapest 2020; C. TÓTH Norbert, *A váci székeskáptalan archontológiája 1200–1543* (Subsidia ad historiam medii aevi Hungariae inquirendam 16), Budapest 2023.

²⁰ Bár nem sok intakt középkori számadáskönyv maradt meg a történelmi Magyarország területén, azok közül a veszprémit már sajtó alá rendezték és publikálták: KREDICS László–MADARÁSZ Lajos–SOLYMOSSI László (közread.), *A veszprémi káptalan számadáskönyve 1495–1534. Krónika (1526–1558). Javadalmások és javadalmak (1550, 1556)*, Veszprém 1997. A pozsonyi társaskáptalan regisztrumai igen, de az Esztergomban őrzött pozsonyi számadáskönyv még nem került kiadásra: Rastislav LUZ: *Účtovné registre Bratislavskej kapituly 1417–1529* (Documenta Posoniensia 1), Bratislava 2018.

²¹ NEMES Gábor, *A győri székeskáptalan középkori számadáskönyve: historiográfiai áttekintés*, Ünnepi tanulmányok Dominkovits Péter 60. születésnapjára, szerk. Fiziker Róbert–Kelemen Dávid Sopron 2022, 33–44.

²² Ez önmagában már csak azért is problémás, mert pont a győri testület a példa rá, hogy 1526 nem tekinthető korszakhatárnak.

tapasztalni némi elmozdulást a tudományos diskurzusban, amely során megtörténtek az első elemzések a 17. és 18. századi egyházi középréteget illetően. Ide sorolom Jakab Réka tanulmányát, amelyben a veszprémi székeskáptalan 17. század eleji újraalapítását követő hét évtized intézményi és birtokrendszeri építkezését veszi számba.²³ Veszprémnél maradvá Hermann Istvánt kell említenem, aki a veszprémi egyházmegye igazgatását vizsgáló kötetében több esetben is foglalkozik a káptalan tagjaival.²⁴ Mihalik Béla Vilmos az egri egyházmegye és a székeskáptalan kapcsán több munkát jegyzett az elmúlt években. A káptalan 18. századi történetének és szervezetének ismeretetése után az 1699 és 1744 között installált 72 kanonokon proszopográfiai vizsgálatot végzett.²⁵ Ennek során vizsgálta az egri kanonokok iskolázottságát és tanulmányaiknak helyszínét, a klerikusok installálás előtti karriertípusait, majd a káptalanban futott karrieríveket tipizált. Ezeken túl főként halotti anyakönyvi bejegyzések segítségével a klerikusok életkorára próbált választ keresni. Végezetül újra meg kell említenem Fedeles Tamás nevét, aki a 18. századi pécsi székeskáptalan személyi állományát vette vizsgálat alá, az általa korábban már a középkori testületen alkalmazott szempontrendszer segítségével.²⁶

2. NEMZETKÖZI KUTATÁSI KÖRKÉP

A káptalanok és kanonokok vizsgálatát, intézménytörténetét a nemzetközi kutatás részegyházanként és testületenként elkezdte és különösen a középkorra való tekintettel le is folytatta a magyar első és második periódussal egyidőben, a 20. század első feléig. A korszakot tekintve német nyelvterületről kiemelendő Aloys Schulte először 1910-ben közzétett nagyívű, az egyházi középréteget társadalomtörténeti szempontok szerint vizsgáló munkája.²⁷ Schulte tanítványa, Wilhelm Kisky vonatkozó munkásságának

²³ JAKAB Réka, *A veszprémi székeskáptalan a 17. században*, Erőgyűjtés és újrakezdés. A veszprémi egyházmegye története a 17. században (A veszprémi egyházmegye múltjából 33) szerk. Karlinszky Balázs–Varga Tibor László, Veszprém 2019, 71–90.

²⁴ HERMANN István, *A veszprémi egyházmegye igazgatása a 18. században (1700–1777)*, (A Veszprém Megyei Levéltár kiadványai 37, A veszprémi egyházmegye múltjából 28), Veszprém 2015, 160–173, 218–242.

²⁵ MIHALIK Béla Vilmos, *Konfliktus és megújulás. Az egri székeskáptalan a 18. század első felében (1699–1744)*, Egyházi társadalom Magyarországon a 18. században szerk. Forgó András–Gózszy Zoltán, Pécs 2019, 133–170.

²⁶ FEDELES Tamás, *A pécsi káptalan és tagjai Klimó püspök idejében*, Jelenkor irodalmi és művészeti folyóirat 54 (2011) 515–523.

²⁷ ALOYS SCHULTE, *Der Adel und die deutsche Kirche im Mittelalter. Studien zur Sozial-, Rechts-, und Kirchengeschichte*, Stuttgart 1922. A munkám során az interneten ingyenesen is elérhető 1922-es kiadást

kiemelendő része a három nagy egyházi választófejedelem – Mainz, Trier, Köln – székeskáptalanjainak 14–15. századi személyi állományokat érintő vizsgálata, amelyet 1906-ban publikált.²⁸ Ez a munka abból a szempontból mindenképp újtónak tekinthető, hogy a statisztikai eredményeket táblázatokba rendezte, valamint a kanonokok földrajzi származását is analizálta. E korszak német nyelvű munkái közül Leo Santifaller 1924–1925-ben, a brixeni székeskáptalanról megjelent munkáját kell még kiemelni.²⁹ Santifaller átfogóan vizsgálta a 10. és 15. század közötti brixeni kanonokok életkorát, származását, tanulmányaikat.³⁰

Az 1980-as, valamint az 1990-es évekre jutott el oda a székeskáptalanokkal és azok kanonokjaival foglalkozó kutatás, hogy az eredményeket összehasonlító jelleggel nemzetközi kutatási fórumokon is megvitatta a tudományos diskurzus. Ékes példája ennek Hélène Millet által koordinált és szerkesztett 1992-ben napvilágot látott számos európai ország kutatóit bevonó tanulmánykötet.³¹ A tanulmánykötetben középkori itáliai, francia, angol káptalanok és az azokban javadalmas kanonokok állami szolgálattelei kerültek a kötet középpontjába. Millet neve eddigre már jól ismert volt a kanonokokkal foglalkozó, proszopografikus módszert használó történetírók körében. Tíz évvel korábban, 1982-ben jelent meg az észak franciaországi Laon-i székeskáptalan személyi állományát vizsgáló munkája.³² Munkájának harmadik nagy részegysége különösen fontos, amely fejezetnek a következő címet adta „*Comment vit un chanoine á Laon?*” vagyis: „*hogyan élt egy kanonok Laonban?*”.³³ Hasonló kérdés korábban is felmerült, szinte mindegyik káptalanokkal foglalkozó munkában főleg a rezidenciakötelesség kapcsán. Azonban kifejezetten életmód és életkörülmények vizsgálata új szempontként ekkor került elő először önálló résztémaként. Millet publikációival párhuzamosan, 1984-

használtam: <https://archive.org/details/deradelunddiedeu0000schu/page/n9/mode/2up> (utolsó letöltés: 2024. március 4.).

²⁸ Wilhelm KISKY, *Die Domkapitel der geistlichen Kurfürsten in ihrer persönlichen Zusammensetzung im 14. und 15. Jahrhundert*, Weimar 1906. A munkám során az interneten ingyenesen is elérhető első, 1906-os kiadást használtam: https://archive.org/details/bub_gb_JEAVAQAIAAJ/mode/2up (utolsó letöltés: 2024. március 4.).

²⁹ Leo SANTIFALLER, *Das Brixner Domkapitel in seiner persönlichen Zusammensetzung im Mittelalter* (Schlern–Schriften 7), Innsbruck 1924–1925. A munkám során az interneten ingyenesen is elérhető első, 1924–1925-ös kiadást használtam. <https://digital.tessmann.it/tessmannDigital/Medium/Seite/12483/101/issueId-199270-currentDate--zoom-1.html> (utolsó letöltés: 2024. március 4.).

³⁰ A német nyelvterületen megjelent vonatkozó további szakirodalmat részletesen ismerteti: FEDELES, A *pécsi székeskáptalan*, 23–26.

³¹ *I canonici al servizio dello Stato in Europa secoli XIII–XVI. Les chanoines au service de l'État en Europe du XIIIe au XVIe siècle*, szerk. Hélène MILLET, Ferrara 1992.

³² Hélène MILLET, *Les chanoines du chapitre cathédral de Laon 1272–1412* (Collection de l'École Française de Rome 56), Rome 1982.

³³ MILLET, *Les chanoines du chapitre*, 235–305.

ben látott napvilágot Peter Hersche monumentális, három kötetes munkája, amely átfogóan elemezte a Szent Római Birodalom székeskáptalanjait.³⁴ Hersche több ezer személy adatait rendszerezte és vizsgálta a proszopográfia módszerével és nagy adatbázis segítségével. Munkájában bevezette a kumulációs szám fogalmát, amely lényegében a javadalomhalmozás mértékét írta le. Megállapította, hogy a 17–18. századi német székeskáptalanokban a javadalmak (prebendák) halmozása elsősorban a társadalmi rangtól, a káptalan földrajzi elhelyezkedésétől és rangjától függött: minél előkelőbb származású volt valaki, annál inkább volt valószínű, hogy részesült több káptalan jövedelmeiben. A központi fekvésű, kereskedelmi és nagy egyházi központokhoz kötődő káptalanok különösen magas kumulációs gyakoriságot mutattak, míg a perifériákon lévők inkább elszigetelődtek. A többszörös javadalomhalmozások ugyan növelték az érintett kanonokok és nemesi családok hatalmi és anyagi bázisát, ám a tényleges döntéshozatalból gyakran kiszorultak, mivel ritkán voltak fizikailag jelen. Ezzel szemben a kevésbé előkelő, ám helyben tartózkodó, főként polgári származású káptalani tagok gyakran aránytalanul nagyobb befolyást gyakoroltak a mindennapi ügyvitelre. Így a kumulációs arány nemcsak a társadalmi hierarchia, hanem a reális hatalomgyakorlás egyik indikátorává is vált.³⁵

A legutóbbi időkből François Hou munkásságát kell kiemelnem, akinek a témaválasztása ellentétben a fenti példákkal jelen dolgozat által kijelölt időhatárokhoz közelebb áll. Hou szokatlan módon, a korábban tapasztaltakkal ellentétben nem egy egységes, homogén korszaknak a káptalanjaival és javadalmaival foglalkozik, hanem az 1790-es napoléon-i feloszlatások majd az 1801-es konkordátummal megvalósuló részleges újraalapítások korával. Kutatásainak időhatárát egészen a júliusi monarchia végéig, 1848-ig tolta ki. Egészen különös és gondolatébresztő megoldás az Ancien Régime és az alkotmányos monarchia, valamint a kettő közti zűrzavaros, egyházellenes évek egyházi társadalmának proszopografikus vizsgálata.³⁶ További érdekesség Hou kötetében, hogy nem szorítkozik egyetlen káptalan bemutatására, Franciaország több káptalanját elemzés alá vonja.

A felsorolás szinte a végtelenségig folytatható lenne. Zárásként egy, a magyar kutatás által általában ritkábban követett nemzeti közegből, Spanyolországból említenék

³⁴ Peter HERSCHE, *Die deutschen Domkapitel im 17. und 18. Jahrhundert I–III*, Bern 1984.

³⁵ HERSCHE, *Die deutschen Domkapitel II*, 111–114.

³⁶ François HOU, *Chapitres et société en Revolution. Les chanoines en France de l'Ancien Régime à la monarchie de Juillet*, Rennes 2023.

egy példát. María José Pérez Álvarez 2021-ben jelentette meg a leóni székeskáptalan személyi állományát proszopografikus módszerekkel feldolgozó kötetét.³⁷ Pérez Álvarez megvizsgálta, hogy az ibériai félsziget mely pontjairól, milyen társadalmi háttérrel érkeztek a leóni testületbe kanonokok. Ezen túlmenően, a káptalan által a városban vállalt feladatokat is elemzés alá vonta a szerző. A testület által fenntartott *San Antonio Abad* kórház infrastruktúráját, gazdasági lehetőségeit és személyzetét is bemutatta a szerző.³⁸ Végezetül említendő, hogy a munka nagy figyelmet fordít a kanonoki végrendeletekre. A szerző különös gonddal térképezte fel és összegezte, hogy kik voltak a végrendeletek kedvezményezettjei, hová kerültek a kanonoki vagyonok.

3. PROSZOPOGRÁFIA MÓDSZERTANA

Mielőtt a káptalan személyi állományának vizsgálatához kezdenék, feladatom – a meglévő magyar és nemzetközi szakirodalom alapján –, hogy kijelöljem a proszopográfia módszertani határait, és elválasszam más, hasonló módszertantól. Magát a proszopográfia kifejezését Lawrence Stone hozta be a tudományos diskurzusba az 1971-es cikkével.³⁹ Stone a proszopográfia műszavát egy olyan módszerre használta, amely – véleménye szerint – a leginkább alkalmas egy közösségben, társadalomban lezajló folyamatok, változások vizsgálatára. Azaz, hogy a proszopográfia kifejezésen egy közös háttérrel rendelkező, meghatározott csoport vizsgálatát kell értenünk. Az adott, meghatározott közösség tagjai közös jellemzőik alapján vizsgálhatók, ennek eredménye alapján kollektív tanulmány készíthető.⁴⁰ Fontos megállapítani azonban, hogy a proszopográfia nem azonos a biográfiával, illetve az összefoglaló, átfogó biográfia vizsgálati módszerével. Az utóbbiak egy vagy több egyén életútját vizsgálják, a kutató az általa kiválasztott személyek karrierjeinek, pályájuknak sajátosságait szedi csokorba és teszi tárgyalásának középpontjába. A proszopográfia ezzel ellentétben egy csoportban felsejlő azonosságokat, a csoporthoz tartozók karakterisztikáját tárgyalja, az életrajzokból kinyerhető adatok összességére támaszkodva. Továbbá különbség, hogy a biográfiák

³⁷ María José PÉREZ ÁLVAREZ, *El cabildo catedralicio de la ciudad de León (1650–1800). Sociología capitular y asistencia institucional*, León 2021. A kötet bevezetőjének hivatkozásai bőséges és átfogó historiográfiai áttekintést ad a káptalanok gazdag spanyol kutatási eredményeiről. 7–11.

³⁸ PÉREZ ÁLVAREZ, *El cabildo catedralicio de la ciudad de León*, 240–257.

³⁹ Lawrence STONE, *Prosopography*, *Daedalus* 100 (1971) 46–79.

⁴⁰ STONE, *Prosopography*, 46.

igyekeznek az adott személy teljes élettörténetét közre adni, míg a proszopográfia csak a csoport vonatkozásában foglalkozik az egyes személy életének bizonyos jellemzőivel. A vizsgált személy csak a vizsgált társaság többi tagjával együtt válik a tudományos kutatás tárgyává.⁴¹

A biográfián túl egy másik segédtudománytól,⁴² az archontológiától is meg kell különböztetnem a proszopográfiát. Az archontológia elsősorban listákat, névsorokat, és az ezzel foglalkozó kutatást, az előbbieket összeállítására vonatkozó tudományos munkát jelöli. Az archontológiai listák egy-egy tisztség, hivatal időrendben egymás után következő tisztségviselőinek a névsorát tartalmazza. Az archontológia vállalt célja, ellentétben a proszopográfiával segédletek készítése. Nem vállalkozik történeti narratíva létrehozására, így még ha a két módszertan jellegében és a forrásokhoz való viszonyában hasonló is, céljaikat tekintve eltérnek egymástól.

A kora újkori Anglia történetével foglalkozó Stone-nak célja e módszertan meghatározásával az volt, hogy valósabb, átfogóbb, plasztikusabb képet kapjon olyan személyekről, csoportokról, akik nem tartoznak a közismert történelmi személyiségek közé. A vizsgálat végén ezáltal egy elemezhető, kiértékelhető, tendenciákat kirajzoló adatanyagot kaphatunk olyan társadalmi csoportokról, mikrotársadalmakról, amelyek korábban ritkábban kerültek a figyelem homlokterébe. Lawrence Stone módszertana jól illeszkedik a huszadik század első harmadában először az Annales-iskola által felvállalt kutatói irányzathoz. Ennek az irányzatnak a lényegi eleme a társadalmi csoportok minél alaposabb megismerése, egyfajta „alulnézeti” történeti nézőpontból.⁴³

Ahogy Engel Pál is jellemzi a proszopográfiát, az nem tevékenységet jelöl, hanem kutatói módszert és annak eredményét.⁴⁴ Engel kijelentette, hogy bizonyos történeti kérdésekre a pontos válasz céljából személyi adattárakat érdemes és kell is létrehozni, és magát a proszopográfiát bizonyos történeti kérdésekre alkalmas megoldási mechanizmusnak tartja. A történész feladata a proszopográfiai vizsgálat során két főbb részre tagolódik. Mind a két feladatrésznél, de főleg sorrendben az elsőnél, erős manipulációs hatást tud kifejezni a végeredményre. A módszertan alapja és az eredmény feltétele az előre megállapított szempontrendszer, amely teret enged a kutatónak, hogy a

⁴¹ További részletes elméleti bevezető: BARA Zsuzsanna, *Az „ismeretlen” prozopográfia*, Neveléstörténet 4 (2007) 1–2. sz., 234–244.

⁴² Vagy ahogy Engel Pál nevezi: *tudományos tevékenység*.

⁴³ Lawrence STONE, *Anglia és a nyitott nemesség: 1540–1880*, Túlélők: Elitek és társadalmi változás az újkori Európában. Válogatás a nemzetközi történeti irodalomból, Budapest 1993, 77–116.

⁴⁴ ENGEL Pál, *Prozopográfia*, A történelem segédtudományai (A történettudomány kézikönyve I) szerk. Bertényi Iván, Budapest 2006, 34.

csoport kapcsán arra kérdezzen rá, ami őt érdekli. Ezáltal esetleg a csoport karakterisztikáját máshonnan tudja megvilágítani, illetve a kérdésre kapott válasszal kidomborítani. Másodsorban a kapott eredmények narratívába ágyazása további lehetőséget nyújt a kutatónak abban, hogy hogyan alakítja a vizsgált csoportról kialakuló összképet. A vizsgálatnak azonban – ahogy Engel Pál is megjegyzi – „*válogatás nélkül ki kell terjednie minden olyan személyre, aki a körön belül van...*”⁴⁵ Ezen túl lényegi, és számunkra is követendő kijelentése Engelnek, hogy amennyiben lehetséges, a kiválasztott adatfajtákat minden személyre nézve kötelező összegyűjteni, már amennyiben ez lehetséges.

A szakirodalom álláspontja alapján tehát, proszopográfia célját tekintve valahol a biográfia és az archontológia között helyezkedik el. Ugyanis, nem minden esetben vizsgál komplett életutakat, de a kronológiai rendbe szedett hivatali időket tartalmazó névsoroknál bővebb, sokrétűbb, több részletre választ adó módszertan.

A magyar tudományos életben a Stone-i műszó megalkotása előtt is végeztek hasonló vizsgálatokat történészek. Legjobb példa erre Fügedi Erik 15. századi püspököket mint egységes testületet vizsgáló 1965-ös tanulmánya.⁴⁶ Köblös átfogó, több káptalant vizsgáló archontológiai munkája alapozta meg a napjainkig elfogadott, modern, a káptalan összetételét vizsgáló módszertant.⁴⁷ Az azóta eltelt több, mint harminc évben számos újabb eredményt felmutató monográfia született, amelyeknek módszertani alapjául általában ez a módszer, vagy annak továbbfejlesztése szolgált.⁴⁸ Az 1990-es években, illetve azt követően megjelent munkák mind azt bizonyítják, hogy a kanonokokról meglévő biográfiai adatokat érdemes proszopografikus módszertannal vizsgálni, ugyanis ez a típusú kutatás hozhat a korábbi, évtizedek óta fennálló tézisek számára módosítást, finomítást, de esetenként gyökeresen új megállapításokat is, amelyek felülírják a korábbi vizsgálati eredményeket.⁴⁹

A proszopográfia adta elemzési és kutatási lehetőségeket nem csupán az egyháztörténet-írás alkalmazta az elmúlt időszakban. Az elemzési módszer bármely csoport közös jellemzőinek a vizsgálatára alkalmazható. Éppen ezért a vármegyei és országgyűlési követek minél pontosabb vizsgálatához manapság szinte elengedhetetlen a

⁴⁵ ENGEL, *Prozopográfia*, 33.

⁴⁶ FÜGEDI Erik, *A XV. századi magyar püspökök*, Történelmi Szemle 8 (1965) 477–498.

⁴⁷ KÖBLÖS, *Az egyházi középréteg*, Budapest 1994.

⁴⁸ FEDELES, *A pécsi székeskáptalan*, Pécs, 2005; KRISTÓF, *Egyházi középréteg*, Pécs 2014.

⁴⁹ C. TÓTH Norbert, *Külföldiek magyarországi káptalanokban 1375–1424*, Világtörténet (2017) I. sz., 75–93.

korszakokon átívelő csoportok közös tulajdonságainak az ismerete.⁵⁰ Egyéb szakmák esetében is kiváló kutatási távlatokat nyit a proszopográfiai szemlélet. Tátrai Viktor a dualizmus kori magyarországi rendőri elitet vizsgálta a szempontból, hogy mely társadalmi rétegek biztosították a rendőri utánpótlást.⁵¹ Országos jelentőségű iskolák diákságának az elemzéséhez is kitűnő módszertant biztosít a proszopográfia. Számos példa közül Fazekas István bécsi Pázmáneum diákságán végzett ilyen jellegű kutatásait említem.⁵² Fazekas az 1623 és 1784 közötti pázmánitákat nemzetiség, származás, társadalmi hovatartozás szempontjából csoportosan vizsgálta.⁵³ Tanulmányában a szerző „utánkövetést” is végzett, az egykori pázmániták befutott karriertípusait is elemezte, a kanonokká lett hallgatókat káptalanonként számszerűen feltüntette. Hasonló munkamódszert alkalmazott a szerző Kádár Zsófiával és Kökényesi Zsolttal kiegészítve, a győri jezsuita gimnázium diákság tulajdonságainak összegezésekor.⁵⁴ Mintegy értelmezendő a hatalmas, több ezer rekordos, diákok iskolai anyakönyvi bejegyzéseit tartalmazó adattárát a szerzők a statisztika és a proszopográfia módszereihez nyúltak. Aprólékos munkával kimutatták az 1630 és 1773 között a gimnáziumba beiratkozó győri diákok évfolyamonkénti összlétszámát, átlagos életkorát, társadalmi hovatartozását, felekezeti megoszlását, nációk szerinti önmeghatározását, földrajzi értelemben vett származási helyét.⁵⁵ Hasonló módon járt el a Szögi László szerkesztette felsőoktatási sorozat minden kötete. E kötetekben statisztikai vizsgálat alá vették a hallgatói létszámokat, a vármegyék szerinti rekrutációt, társadalmi hovatartozást, illetve elemezték a felekezeti hovatartozásokat.⁵⁶

⁵⁰ HÉJJA Julianna Erika, *Békés vármegye archontológiája és prozopográfiája 1715–1849* (Közlemények Békés megye és környéke történetéből 11), Gyula 2009. PÁLMÁNY Béla, *Új módszerek – új lehetőségek. A prozopográfia új módszerei és kapcsolata a hagyományos genealógiával, archontológiával a reformkori magyar országgyűlések almanachjai alapján*, Turul 86 (2013) 2. sz., 53–59.

⁵¹ TÁTRAI Viktor, *Nemesi származás és identitás. Módszertani dilemmák a rendi státusz 1848 utáni örökségének prozopográfiai vizsgálatához*, Aetas 37 (2022) 3. sz., 99–121.

⁵² FAZEKAS István, *A Pázmáneum története az alapítástól a jozefinizmus koráig (1623–1784)*, A bécsi Pázmáneum (METEM Könyvek 37), szerk. Zombori István, Budapest 2002, 9–176.

⁵³ Különösen: FAZEKAS, *A bécsi Pázmáneum*, 63–83.

⁵⁴ FAZEKAS István–KÁDÁR Zsófia–KÖKÉNYESI Zsolt, *A győri jezsuita gimnázium diáksága. Anyakönyvi adattár (1630–1773) I. kötet*, (Katolikus iskoláztatás a kora újkori Magyarországon I), Budapest 2020.

⁵⁵ FAZEKAS–KÁDÁR–KÖKÉNYESI, *A győri jezsuita gimnázium diáksága I.*, 17–37.

⁵⁶ Egy-egy példa az eredeti és az új sorozatból: MÉSZÁROS Andor–SZÖGI László–VARGA Júlia, *Magyarországi diákok a Habsburg Birodalom kisebb egyetemein és akadémián 1789–1919*, (Magyarországi diákok egyetemjárása az újkorban 21), szerk. Szögi László, Budapest 2014. JUHÁSZ Réka Ibolya, *A győri felsőoktatás intézményeinek hallgatói 1719–1852*, (Felsőoktatási kiadványok. Új sorozat 13) szerk. Szögi László, Budapest 2017.

4. DISSZERTÁCIÓ CÉLJA

Alapvetően két egymást kiegészítő feladatot tűztem ki a disszertáció céljául, valamint egy harmadik, a győri kanonokok esetében kevésbé vizsgált nézőpontot. A győri székeskáptalanról publikált kevés narratív munka is így, vagy úgy, de elfogult, részrehajló. A győri székeskáptalan legnagyobb monográfusa, Bedy Vince nagyprépost érthető okokból volt – visszafogottan ugyan, de – elfogult a káptalannal és annak kanonokjaival. Ez különösen a javadalomhalmozás jelenségének a magyarázatakor és egyes kanonokok életrajzának, jellembeli kérdéseinek a megítélésekor tűnik ki. Bedy kötetének minden során érezni a történészi csodálatot és szeretetet a testület évezredes patinája iránt. Ezzel szembe állíthatom Szabady Béla 17. századi kanonokkal foglalkozó munkáját.⁵⁷ Szabady a Draskovich és a székeskáptalan között feszülő konfliktusos szituációban a püspököt újítónak, jobbítónak, míg a káptalant egy maradi, avított, az idők szavát nem értő testületnek állítja be. A székeskáptalant Szabady rendszerint egy sérelmei és sértettségei mentén politizáló, amúgy semmit nem tevő, a trienti zsinat eszményeit magáénak nem érző testületként írja le.⁵⁸ Véleményem szerint a valóságos kép, az igazság valahol a két álláspont között lehet. A proszopográfiai nézőpont és módszer segítségével reményeim szerint egy pártatlanabb, objektívebb és átfogó képet tudok adni a káptalan 17. és 18. századi testületéről. A társadalmi és földrajzi származás, iskolázottság és egyetemjárás kanonokokról szóló adatainak proszopografikus eredményei véleményem szerint nem csupán a Draskovich-féle konfliktusokra adhat tágabb magyarázatot, de a káptalan testületi jellegére is, amely által a kanonokok közéleti működése is még inkább értelmezhetővé válik. Továbbá a káptalan tagságának a vizsgálata közvetve a stallumra kinevező püspök kinevezéspolitikájáról is sokat elárul, hiszen az egyházkormányzati szempontból kiemelten fontos székeskáptalan a püspök közvetlen munkáját segítette. Így a már évtizedek óta újra és újra tárgyalt középkori káptalan mellett a diskurzus tárgyává igyekszem tenni a kora újkori, újkori győri székeskáptalant.

A proszopografikus elővizsgálatok, valamint az előzetes adatgyűjtés során egyértelművé vált számomra, hogy Bedy Vince adatközléseit nem minden esetben tudom hatékonyan használni. Bedyt egyértelműen a 16. és a 17. század foglalkoztatta,

⁵⁷ SZABADY Béla, *Draskovich György győri kanonokjai. Kanonokok arcképei a 17. századból 1–2*, Győri Szemle (1938) 10–37, 97–126.

⁵⁸ SZABADY, *Draskovich György győri kanonokjai*, 13–14.

monográfiájának gerince is erre a korszakra épül.⁵⁹ A kötetének „*Kanonokok névsora*” című részében a 18. századi személyek kevésbé hangsúlyosan jelennek meg, azokról levéltári kutatást gyakorlatilag nem végzett.⁶⁰ Helyette a retrospektív, az 1880-ban Szely Lajos kanonok által nyitott *Liber Cantoralis*ban található rövid életrajzokat emelte be munkájába, gyakran szó szerint.⁶¹ Azonban az ebben található 18. századi életrajzok felületesek és pontatlanok, teljeskörű karrierutakat egyáltalán nem lehet e bejegyzésekből kinyerni. Éppen ezért célom, hogy a 18. századi káptalani divíziós listákat és a káptalani hiteleshelyi levéltár felvállási jegyzőkönyveinek kanonoklistáit feldolgozva új és pontos archontológikus ismeretek birtokában kezdjem meg a testületről szóló további vizsgálataimat. A korszak kutatói számára szélesebb körben is haszonnal forgatható listát a dolgozatom végén közzéteszem.

Harmadrészt célom, hogy a kanonokok végrendeleteinek, illetve tárgy- és könyvleltárainak segítségével bemutassam a győri egyházi középréteg anyagi és mentális helyzetét. Bedy Vince a kanonoki házak városon belüli elhelyezkedésén túl más egyebet a tárgyi kultúra kérdéskörében nem vizsgált. Ezt különösen fontosnak tartom, hiszen előfeltevésem szerint a kanonokokat minden értelemben a városi elit részének kell tekinteni. Ennek bizonyítására a győri Egyházmegyei Levéltár győri káptalan magánlevéltárának „*Testamenta*” sorozatának egyes tételeinek a feldolgozására vállalkozom.

Összegezve a célom tehát, hogy a fent citált proszopografikus, adatbázis alapú példák alapján egységbe rendszerezem és kiegészítsem a győri székeskáptalanról alkotott 17. és 18. századi ismereteket, majd modern szemlélet szerint vizsgáljam. Véleményem szerint, a fent meghatározott előzetes kérdések alkalmasak arra, hogy azokat megválaszolva reális képet alkothassunk egy zárt, jól körülhatárolható csoportról. Érdeklődésem középpontjában az áll, hogy kik voltak a tagjai ennek a testületnek. Milyen úton, milyen társadalmi csoportokból nyert személyi utánpótlást a székeskáptalan. A

⁵⁹ Ennek az 16–17. századi fókuszának elsősorban az az oka, hogy Breyer István püspök (1933–1940) többkötetesre tervezte az egyházmegye történetét feldolgozó monográfia-sorozatot. Ám végül máshogy alakult a kiadás. Bővebben lásd: NEMES Gábor, *Bedy Vince (1866–1938) élete és munkássága*, Primus inter omnes. Tanulmányok Bedy Vince születésének 150. évfordulójára, (A Győri Egyházmegyei Levéltár Kiadványai. Források, feldolgozások 25), szerk. Arató György–Nemes Gábor–Vajk Ádám, Győr 2016, 21–22.

⁶⁰ BEDY, *Székeskáptalan*, 453–471.

⁶¹ A *Liber Cantoralis* teljes címén *Templum Honoris seu Liber Cantoralis Venerabilis Capituli Cathedralis Ecclesiae Jaurinensis* kötet jelenleg is a székeskáptalan birtokában van, vezetésével Lukácsi Zoltán kanonok van megbízva. Szely Lajosra lásd: BEDY, *Székeskáptalan*, 485–486.

csoporttagok milyen gimnáziumi és egyetemi előtanulmányokkal bírtak, és milyen karrierutakat futottak be.

Mindazonáltal az eredmények nem csupán a fent leírt kérdésekre adhatnak számunkra választ, hanem közvetve egy egész korszak társadalmi mozgásait és automatizmusait is elénk tárhatja. E folyamat legvégén reményeim szerint tipizált életpályákat, a kiválasztott csoportnak a káptalan vonatkozásában pedig helytálló csoportkarakterisztikát tudok felállítani. A karriertípusok vizsgálata különös lehetőséget ad arra, hogy más, a Magyar Királyság területén működő ugyanilyen testületekkel összevegyem a győri székeskáptalant, amellet, hogy a győri káptalant és jellegzetességeit korábbi önmagával is párhuzamba állíthatjuk. A vizsgált időszak 125 évet ölel fel. Természetszerűleg nem lehetséges az, hogy egy statikus képet vázoljak fel a vizsgálat végeztével. Sokkal inkább azt tartom lehetségesnek, hogy tendenciákat, időszaki jelenségeket és folyamatokat mutassak be, melyek segítségével megismerhetővé válik a káptalani testület. Ezen vizsgálatok elengedhetetlenek annak a jövőbeni célnak az érdekében, hogy minél pontosabb képet kapjunk a teljes magyar egyházi társadalomról.⁶²

Nem célom a dolgozatban a székeskáptalan hiteleshelyi működésével, bíróságaival, a diétákon való politizálásával, illetve a földbirtokosi szerepével, gazdálkodásával stb. foglalkozni. Ezeknek egy részét Bedy Vince részletesen tárgyalta. Azon megállapítások a 17. századra különösen, de javarészt a 18. századra is alkalmazhatóak. A 19. századi nagy társadalmi, birtokviszonybéli stb. változások, amelyekkel kapcsolatban új, átfogó kutatásokra lenne szükség, pedig nem témája ennek a dolgozatnak. E fenti kitételeknek elsősorban az az oka, hogy magát a testületet, az azt alkotó személyeket vizsgálom, az intézménytörténet és az egyházmegye története jelen dolgozatnak csupán érintőlegesen a témája. Itt példaként nem csupán Bedy, de Szabady Béla Draskovich püspök korabeli kanonokokról írt munkája is említést érdemel. Szabady a személyek és életutak feldolgozásának módszerével, közvetve ismerteti a székeskáptalan történetét. Célom a nagy elődök munkáinak az ismeretében hasonló, egy

⁶² Az archontológia és közvetve a proszopográfia feladatairól a modern magyar egyháztörténetírás jelenében és jövőjében: TUSOR Péter, *A (kora) újkori magyar egyházi archontológia és a kánoni kivizsgálási jegyzőkönyvek*. (Pyber, Balásfi, Draskovich püspöki processzusainak kivonataival, 1612–1638), A katolikus egyházi társadalom a Magyar Királyságban a 17. században, (Pécsi Egyháztörténeti Műhely 3) szerk. Varga Szabolcs–Vértési Lázár, Pécs 2018, 13–48. TUSOR Péter, *Lósy, Lippay, Szelepchény. Három mikrobiográfia a kora újkorból (Vatikáni kivizsgálási jegyzőkönyvek közlésével, 1625–1666)*, (CVH I/19), Budapest–Róma 2022, 11–22. MOLNÁR Antal, *Katolikus egyházi középréteg a Magyar-Horvát Királyságban a 17. században*, i. m., 67–92.

hosszú korszak kanonokjainak a csoportos vizsgálata, életpályájuk, és főként a káptalanon belüli előmenetelük meghatározása.

A kijelölt célokon túl némileg magyarázatra szorul a kijelölt időhatár (1658–1783) is. A vizsgálatot Széchényi György püspök hivatali idejének a kezdetével indul. Úgy gondolom, hogy az ő győri működése előtti időszak egy külön vizsgálat tárgyát képezi. Különösen az ifjabbik Draskovich György (1635–1650) viharos püspöksége különül el az utána jövőkétől. Püsky János (1651–1657) rövid kormányzását követően Széchényi hosszú évtizedekre szóló nyugalmat, fejlődést hozott az egyházmegye életébe. Ezek az évek már jó összehasonlítási lehetőséget biztosítanak mind Keresztély Ágost, mind Zichy Ferenc püspök kormányzata alatti személyi döntésekkel. A vizsgálat zárásául Zichy Ferenc halálát jelöltem ki. Az ő négy évtizedes győri működésének vége valóban egy cezúrának tekinthető az egyházmegye életében. Ezt a záró dátumot csak erősíti a jozefinista egyházpolitika törekvése, amely ténylegesen egy új helyzet elé állította a magyar egyházat.⁶³

5. GYŐR ÉS A SZÉKESKÁPTALAN RÖVID TÖRTÉNETE A 17–18. SZÁZADBAN

A székeskáptalani kanonokok proszopográfiai vizsgálata nem lenne teljes az intézmény és Győr történetének rövid áttekintése nélkül. A káptalan szellemi, lelki erőtere és hiteleshelyi működése csaknem az egész Észak-Dunántúlra kiterjedt, ami a vizsgált korszaknak első részében egyben határvidékként, katonai ütközőzónaként is szolgált. A tárgyalt csoport karakterisztikáját sosem lehet elvonatkoztatni a korszaktól. Így mindenképp szükségét érzem a győri püspökség és a székeskáptalan késő középkori és kora újkori története rövid ismertetésének.

Szent István király a győri püspökség alapításával valószínűleg egy időben felállította a püspököt segítő székeskáptalant is.⁶⁴ A 12. századra feltehetően megszilárdult a szervezete és a belső hierarchiája.⁶⁵ Az Árpád-kor során kirajzolódott és

⁶³ Jozefinizmusról újabban: FORGÓ András–GÖZSY Zoltán, *A katolikus egyház viszonya a jozefinista reformokhoz. Kihívások és válaszok*, Pontes (2018) 1, 155–132.

⁶⁴ Győr város és az egyház középkori történetére: ZSOLDOS Attila, *Győr az Árpádok királyságában*, Győr története I. A kezdetektől 1447-ig szerk. HORVÁTH Richárd, Győr 2021, 13–46; VAJK Ádám, *A rövid 14. század: a fejlődő Győr az Anjou-korban*, i. m., 111–138; NEMES Gábor, *Háború és béke. Győr története (1387–1447)*, i. m., 139–160; SZOVÁK Kornél, *Győr városának egyházai és templomai az írott forrásokban*, i. m., 163–180.

⁶⁵ BEDY, *Székeskáptalan*, 2.

rögzült a káptalani birtoktestek és javadalmak elhelyezkedése, határai. Akárcsak a káptalani stallumok száma, amelyet Bedy Vince a káptalani számadáskönyvek névsoraira alapozva 30-33 főre tett.⁶⁶ Köblös József és Nemes Gábor kutatásaiból napjainkra bizonyosságot nyert, hogy 32 főből állhatott a középkori káptalan.⁶⁷ A kanonoki létszámot tekintve ez a szám nagyjából a Magyar Királyság területén elhelyezkedő székeskáptalanokhoz viszonyítva a középmezőnynek számított.⁶⁸ Ezt a létszámot a győri káptalan az egész középkor során tartani tudta. A változást, mint oly sok esetben a magyar középkor vonatkozásában, az oszmán térnyerés hozta el. A török Hódoltság részévé váló káptalani birtokok elvesztése és a be nem folyó jövedelmek hiánya természetesen a káptalan létszámán is megmutatkozott.⁶⁹ A testületet alkotó 32 fő fokozatos apadásnak indult. Szétosztható jövedelem hiányában a mindenkor győri püspökök reagálása törvényszerű, egyrészt nem töltötték be az összes stallumot, így biztosították a fennmaradó kanonokok számára az értékelhető mennyiségű jövedelmet. Másrészt pedig igyekeztek oltárjavadalmakat a káptalan számára inkorporálni, így biztosítani némi extra jövedelmet. Újlaki Ferenc (1535–1554) püspök több oltárjavadalom jövedelmét engedte át a székeskáptalannak.⁷⁰ A viharos 16. század ahogy a királyság nagyobb részét, úgy Győrt és a káptalant sem kímélte. A kényszerű soproni tartózkodás után a székeskáptalan létszáma 13 főben állapodott meg, és a 17. század során ekörül a szám körül mozgott mindvégig. Kisebbségi változást Draskovich György püspök két fős létszámemelése hozott, melyet aztán a század végi Thököly- és Rákóczi-féle háborús viszonyok 12 főre redukáltak. Az évszázados háborús időszak lezárulta után és a katolikus térnyerés újabb fejezetének nyitányán mint számos egyéb kérdést, így a káptalan létszámának problémáját is Keresztély Ágost püspök rendezte oly módon, hogy az évszázadokig nem került újra napirendre. A püspök 14 főben határozta meg a győri

⁶⁶ BEDY, *Székeskáptalan*, 8.

⁶⁷ KÖBLÖS, *Az egyházi középréteg*, 16. NEMES Gábor, *Salánki Ágoston győri püspök*, Összekötnek az évezredek, (Pázmány Történelmi Műhely 3), szerk. J. ÚJVÁRY Zsuzsanna, Budapest–Piliscsaba 2011, 41–51. Különösen 50.

⁶⁸ FEDELES, *A pécsi székeskáptalan*, 48–49, C. TÓTH Norbert, *A székes- és társaskáptalanok prépostjainak archontológiája 1387–1437*, (Subsidia ad historiam medii aevi Hungariae inquirendam 4), Budapest 2013, 44–45.

⁶⁹ Különös tekintettel a Valkó vármegyei birtokokra, lásd BEDY, *Székeskáptalan*, 9.

⁷⁰ BEDY, *Székeskáptalan*, 264–270. Szent Demeter oltár inkorporálásáról: Győri Egyházmegyei Levéltár (továbbiakban: GyEL), Győri Káptalan Magánlevéltára (továbbiakban: GyKMLt), Cimeliotheca VI/249. Hédervári János által alapított oltárjövedelem inkorporálása 1538-ból: GyEL, GyKMLt, Cimeliotheca VI/250. Újlaki engedélyével 1550-ben további oltárok inkorporálása: GyEL, GyKMLt, Cimeliotheca VI/251.

székeskáptalani stallumok számát.⁷¹ Ennek értelmében 6 oszlopos kanonok (nagyprépost, olvasó-, éneklő-, örkanonok, pápóci és szentadalberti prépost), 7 főesperes (székesegyházi, soproni, mosoni, locsmándi, pápai, rábaközi, komáromi) és egy mesterkanonok alkotta a székeskáptalant. A káptalan hiteleshelyi tevékenységéről és javadalmairól bővebben nem ejtek szót, az a jelen témának nem képezi szoros részét.

A 16. század az Észak-Dunántúlon jelentős geopolitikai változásokat hozott. A korábban hadászati szempontból, nyugati irányból ritkán fenyegetett terület a század közepére dél és délkeleti irányból tartósan határzónává vált. Az oszmán expanzió megállapodása Veszprém, Győr és Komárom megyék területén maga után vont az új végvárrendszer kiépülését, melynek egyik központi vára Győr lett.⁷² A végvárrendszer meghatározó váraként hirtelen társadalmi változások mentek végbe a városban, amely a székeskáptalant, mint a város földesurát erősen és érzékenyen érintette. A 16. század második felétől Győr kereskedővárosi, illetve a környező falvakkal együtt kialakított mezőgazdasági jellege mellé új jellemzők emelkedtek.⁷³

A város köré kiépülő erőd új funkciókkal gyarapította Győr profilját, melynek során a Balaton és a Duna közti határsáv központi vára és egyben az alsó-ausztriai tartományok ütközőzónájaként szolgáló Északnyugat-Dunántúlon kiépülő főkapitányság központja lett. Ebben a katonavárosban, erődvárosban állomásozott – a Dunántúlt tekintve – legtekintélyesebb mennyiségű császári haderő, körülbelül egy állandó 3500 fős alakulat.⁷⁴ Győr így nem csupán Bécs elővédeként, hanem a nyugati keresztény világ védőbástyájaként is szolgált.⁷⁵ A megváltozott funkciójú városban, mint kiemelt fontosságú hadászati objektumban nehezen találta a helyét a székeskáptalan. Ennek egyik fő oka, hogy a főkapitányság hivatalát, és a fent említett több ezer katona szállásolását és ellátását ekkor szintén a kanonokok kárára oldották meg.⁷⁶ A káptalannak innentől kezdve évtizedeken keresztül joghatósági és gazdasági vitái voltak a Püspökvárba beköltöző

⁷¹ Bővebben lásd: BEDY, *Székeskáptalan*, 11–12; KELEMEN Atanáz, *Keresztély Ágost herceg katolikus restaurációs tevékenysége a győri egyházmegyében*, Pannonhalmi Füzetek 11 (1931).

⁷² GECSÉNYI Lajos, *Gazdasági és társadalmi változások Győrött a 16–17. század fordulóján*, [Uő], *Gazdaság, társadalom, igazgatás. Tanulmányok a kora újkor történetéből*, Győr 2008, 71.

⁷³ A Győr környéki szőlőkultúrára lásd: GECSÉNYI, *Győr megye gazdasági-társadalmi helyzetének néhány kérdése a XVII–XVIII. század fordulóján*, [Uő], i. m., 53–70.

⁷⁴ PÁLFFY Géza, *A császárváros védelmében, A győri főkapitányság története 1526–1598*, (Győr-Moson-Sopron Megye Győri Levéltárának kiadványa), Győr 1999, 185.

⁷⁵ Császári mellett a pápai csapatok számára is kiemelt stratégiai jelentőségű hely volt: KRUPPA Tamás, *Pápai csapatok Magyarországon (1595–1597, 1601)* (Collectanea Vaticana Hungariae I/17), Budapest–Róma 2020, passim. KANÁSZ Viktor, *Szász Mór 1552. évi magyarországi hadjárata és győri táborozása*, Arrabona 61 Regionális Tudományos Évkönyv (2023) 61–90.

⁷⁶ Lásd bővebben: PÁLFFY GÉZA, *A török elleni védelmi rendszer szervezetének története a kezdetektől a 18. század elejéig*, *Történelmi Szemle* 38 (1996) 2–3. sz. 163–217.

főkapitánysággal.⁷⁷ A város és a káptalan élete az oszmánok 1594-es sikeres ostromával azonban pár évre szétvált. A város a Tizenötéves Háború során 1594-ben oszmán kézre jutott. A székeskáptalan tagjai ekkor elhagyták a várost, és Sopronban leltek menedéket. Ez az állapot egészen az 1598-as visszafoglalásig és azon túl is fennállt. Évek múltak el, mire a győri kanonokok újra visszatelepültek székvárosukba. A káptalan Győr városába való visszatérésének pontos időpontjáról Bedy Vince sem tudott tájékoztatást adni, de feltételezései szerint az az 1606-os év táján történhetett meg.

Miután a Magyar Királyság három részre szakadt, Győr mezőváros politikai szerepe is megváltozott a 16. század második felében. A bécsi uralkodói rezidencia és a magyar országgyűlésnek és koronázásoknak helyet adó Pozsony mellett Győr szerepe politikailag is megnőtt.⁷⁸ Ennek folyományaként a győri püspökség is felértékelődött. Az egyházmegye politikai pozícióját nagyban erősítette egyrészt a dunai Habsburg monarchia két legfontosabb városához közeli földrajzi helyzete, másrészt az ország középső részén elterülő egyházmegyéek elnéptelenedése és a püspöki székek be nem töltöttsége. A Bécs előterében fekvő győri püspökséget vezető személy kérdése talán a korábbi koroknál is jelentősebb személyi, országos politikai kérdéssé vált. Ennek fényében megfigyelhető, hogy a püspöki trónt betöltők nem csupán dinasztiahű egyháziak, hanem az uralkodók személyes bizalmával kitüntetett személyek voltak.⁷⁹

A 18. században a visszanyert ország viszonylatában a kiemelt szerepe némileg csökkent a győri püspökségnek, presztízsében a középmezőny tetejét erősítette.⁸⁰ Azonban a püspökség élére továbbra is dinasztiahű, birodalmi vagy magyar arisztokrata családok sarjai léptek. Ez az évszázad az újjáépítés, a szervezés évszázada volt az országban és az egyházmegyében egyaránt. A frontvonalak, portyák és háborúk okozta pusztulást e század során heverte ki az egyházmegye. Győr határszéli erődvárosból a 18. és később, a 19. századra gazdag kereskedő- és iparvárossá fejlődött. 1743-ban a székeskáptalan földesúri joghatósága megszűnt Győr fölött, amikor Mária Terézia királynő szabad királyi városi rangra emelte a várost. Ezzel jelentősen megváltozott a káptalan, csökkent a testület világi hatalma és szerepe, méltóságát és presztízsét is ekkor

⁷⁷ PÁLFFY, *A győri főkapitányság*, 147–158.

⁷⁸ OROSS András, *Egy hagyományos üzlet. A győri vár katonaságának ellátása a 18. század első felében*, Történelmi Szemle 62 (2020) 4. sz., 565–576.

⁷⁹ A győri püspökség kora újkori időszakára lásd: FAZEKAS István, *A reform útján. A katolikus megújulás Nyugat-Magyarországon*, (A Győri Egyházmegyei Levéltár Kiadványai. Források, feldolgozások 20), Győr 2014, 21–67.

⁸⁰ Joachim BAHLCKE, *A magyar püspöki kar és a Habsburg Monarchia. Együttműködéstől a konfrontációig (1686–1790)*, Budapest 2013, 127–128.

kezdték ki először.⁸¹ A legjelentősebb változást az évszázadban Mária Terézia királynő 1777-es döntése hozta, amellyel a győri egyházmegyéből leválasztva létrehozta a szombathelyi egyházmegyét.⁸² Ezzel a döntéssel az egyházmegye nagyjából elnyerte a mai formáját és területi adottságait.⁸³

A fent felemlített, folyamatosan változó korszak ismeretében külön jelentőséget kap, és maga jogán válik vizsgálhatóvá és vizsgálandóvá a győri püspökök által kinevezett székeskáptalani tagok 17. és 18. századi testülete.

⁸¹ SZIJÁRTÓ M. István, *A diéta. A magyar rendek és az országgyűlés 1708–1792*, Keszthely 2010, 133, 167–168. NAGY János, Rendi ellenzék és kormánypárt az 1751. évi országgyűlésen (Disszertációk Budapest Főváros Levéltárából 7), Budapest 2020, 206–210.

⁸² GÉFIN Gyula, *A szombathelyi egyházmegye története I.*, Szombathely 1929, 32–46.

⁸³ Ezen azóta a trianoni döntés és II. János Pál pápa 1993-as *Hungarorum Gens* című enciklikája változtatott. *A magyar katolicizmus és Trianon* (Collectanea Studiorum et Textum I/5), szerk. Sági György, Budapest 2023.

II. VIZSGÁLAT I.

Alább minden olyan kanonokot vizsgálat alá vontam, aki 1658-ban és azután tagja volt a káptalannak, tehát azon kanonokok is részei e szemlének, akik Széchényi György valamelyik püspökelődjétől nyertek stallumot. Véleményem szerint csak így nyerhetünk teljes képet a székeskáptalan személyi állományáról. Igaz Széchényi püspök hivatalba lépésével és Zichy püspök halálával jelöltem ki a vizsgálat időhatárait, azonban a kezdődátum, akárcsak a záródátum rugalmas. Rugalmas, mert a kanonoki karriernek nem szűnnek meg, vagy törnek meg a püspökök hivatali idejének kezdetekor vagy végekor. A káptalan pont ezzel a tulajdonságával – illetve részben a kanonokok helybenlakási kötelezettségével – a tulajdonságával kölcsönöz állandóságot az egyházmegye kormányzásának. Így a püspöki hivatali időkhöz rendelt dátumok is csak iránymutatóak lehetnek. Az alábbiakban először az egyes püspökök alatt installált kanonokokat külön elemzem, majd a 113 személyt közösen is. Meglátásom szerint ez a módszer lehetőséget fog teremteni arra, hogy az intézmény egy-egy belső időszakát, jelentősebb, markáns periódusát is meghatározzam, valamint a közös elemzéssel az általános csoportkarakterisztikákat is felállítsam az alább vizsgált szempontok fényében. Ezt követően, ahol lehetséges, a kapott eredményeket összehasonlítom más hasonló egyházi intézményekkel.

1. A KANONOKOK SZÁRMAZÁSI HELYE

Ebben a fejezetben két egymástól részben független jelenség is vizsgálhatóvá válik. Egyrészt az, hogy a győri székeskáptalannak mekkora volt a földrajzi értelemben vett kisugárzása, vonzáskörzete. Hol húzóhatott az a földrajzi és egyben lélektani határ, ahonnan még megérte a győri székeskáptalan egy-egy stallumára pályázni. Másrészt, ahogy a jelen szabályozás, úgy a kora újkori sem kötötte a megyéspüspököt a káptalani tagok kinevezését illetően. Így a győri stallumokért igyekvők mellett az éppen hivatalban lévő püspök személyi és kinevezés politikája is vizsgálhatóvá válik. Elképzelésem szerint ez a rész tekinthető úgy is mint egy indikátor arra, hogy adott püspök földrajzi értelemben hol rendelkezett társadalmi beágyazottsággal. Hogy honnan emelt be személyeket az

egyházkormányzását segítő székeskáptalanjába, utal a püspökök helyi, országos és az országosnál szélesebb kapcsolati hálóiira is.⁸⁴

Ahogy fent is említettem Széchényi György püspök alatt még működő, a székeskáptalanba korábban installált kanonokok is részei e vizsgálatnak. Így, ha töredékesen is, de a 17. század első harmadában, ifjabb Draskovich György és Püsky János püspök-féle személyi politikákra is rávilágít a kutatás.⁸⁵

Trakostyáni Draskovich György püspök győri működése alatt (1635–1650) hat olyan kanonokot emelt be a székeskáptalanba, akik még az általam vizsgált időszakban, 1658 után is a testület tagjai voltak. Érdekesnek tartom itt megjegyezni, hogy a hat kanonok közül négy bizonyítottan horvát származású volt, akik a Magyar Királlyal perszonálunióban lévő Horvát Királyság és Dalmácia területeiről származtak. Többségük a zágrábi egyházmegye szülötte volt. Suppanich György még tovább növelné a horvátországiak számát, azonban biztosan nem tudom állítani, hogy a két Suppanich család közül mely família sarja.⁸⁶ Nehezen tudom máshogy értelmezni ezt a jelenséget, mint Draskovich György püspök választását az elhúzódozó jogi vitájára a káptalanjával. Győr városától távolabb eső területekről, a déli, horvát részektől vagy az Alföldről emelt be a székeskáptalanjába új tagokat, akiknek feltehetőleg sem kellő helyismeretük, sem kellő kapcsolati hálójuk nem volt a régióban. Így természetesen a lojalitásuk is erősebb lehetett püspökök felé, mint a helyben jártas és ismert klerikusoknak. A vizsgált korszakot ugyan nem élte meg, de Draskovich által stallumhoz juttatott Mariani Péter, Fiuméből származó klerikus ugyanezt a koncepciót erősíti.⁸⁷ Tovább erősíti Draskovich koncepciózus káptalani személyi politikáját az, hogy az itt megjelenő személyek mind viszonylag fiatalnak mondhatóak, hiszen nyolc évvel a püspök halála után hatan még káptalani tagok

⁸⁴ A módszertan alkalmazása során felmerült, hogy a magyar főnemesek esetében mennyire releváns a megyei származás megjelölése. Végül úgy döntöttem, hogy a főnemesek is besorolásra kerülnek, ha van róluk adat.

⁸⁵ Draskovich György különösen viharos kapcsolatára székeskáptalanjával lásd: SZABADY Béla, *Draskovich György élete és kora (1599–1650)*, A 300 éves soproni szentbenedekrendi Sz. Asztrik kat. gimnázium jubileumi értesítője az 1935/36. isk. évről, közl. Sziklai Jenő, Sopron 1936, 15–115.

⁸⁶ Suppanich családokra Vas megyéből és Horvátországból lásd: KEMPELEN Béla, *Suppanich*, Magyar nemes családok 9. kötet. (utolsó elérés: 2024. március 15.) <https://www.arcanum.com/ro/online-kiadvanyok/Kempelen-kempelenbelamagyarnemescsaladok1/9kotet106BA/suppanich12914/?list=eyJmaWx0ZXJzIjogJNVSI6IFsiTkZPX0tPTlIfS2VtcGVsZW5fMSJdfSwgInF1ZXJ5IjogIkVcnkifQ>. A horvát Suppanichokra: KEMPELEN Béla, *Suppanich*, Magyar nemes családok 9. kötet. (utolsó elérés: 2024. március 15.) <https://www.arcanum.com/ro/online-kiadvanyok/Kempelen-kempelen-bela-magyar-nemes-csaladok-1/9-kotet-106BA/suppanich-12916/?list=eyJmaWx0ZXJzIjogJNVSI6IFsiTkZPX0tPTlIfS2VtcGVsZW5fMSJdfSwgInF1ZXJ5IjogIkVcnkifQ>

⁸⁷ Mariani Péterre lásd: SZABADY, *Draskovich György élete és kora*, 76.

voltak, és közülük többen még évtizedes viszonylatban meghatározták a győri székeskáptalan napi működését és a szempontomból most kiemelten fontos csoportkarakterisztikát. Előfelvetésem, miszerint a püspök személyes társadalmi beágyazottsága is vizsgálhatóvá válik, itt még sántít a nem teljes lista miatt. Azonban a fiatal horvátországi kanonokokra hosszútávon építő trakostyáni Draskovich György képen nincs mit magyarázni.

Püsky János esetében a részeredmény azonban még szórta, és változatosabb képet mutat. Gorup Ferencről csak annyit tudok, hogy fiatal korában a szombathelyi plébánián tanult, talán a közelből kerülhetett oda.⁸⁸ A székeskáptalan testületébe 1656-ban bekerülő Kőszeghy István, későbbi olvasókanonok szintén ismeretlen helyről származott. Az öt további kanonok közül három az egyházmegye területéről származott és végezte – vagy nem végezte – győri kanonoki feladatait. A fennmaradó két kanonok azonban különösen érdekes, és némileg fényt vethet Püsky János püspök személyére is. Walter Lynch és Caspar Jongelin külföldiekként, előbbi az ír szigetről, utóbbi Németalföldről származott. Walter Lynch üldözött püspök esetében Bedy közlése alapján azt olvashatjuk, hogy Püsky János Bécsben ismerkedett vele össze, aminek a hatására stallumot adott a menekültnek, és segédpüspökként számított rá az egyházmegyéjében. Caspar Jongelin ciszterci apátot a harmincéves háború mozdította ki eußerthali javadalmából. Ezt követően rövidesen Bécsbe, onnan pedig plébánosnak a Kismartonba került. 1658-ban Püsky adott neki stallumot a székeskáptalanban, amit rövid két évig bírt, majd lemondott róla, és visszatért hazájába.⁸⁹ Azonban e két évnek is egy részét Nádasdy Ferenc birtokain töltötte, és rendjének, valamint a Magyar Királyságnak a történetét bemutató munkáin dolgozott.⁹⁰ Ez utóbbi két külföldről érkező kanonok esetében úgy vélem, Püsky a székeskáptalannak az egyházkormányzati szerep mellett igyekezett reprezentatív és kapcsolatépítő feladatokat is szánni. Itt Draskovichétól merőben eltérő motivációk láthatóak amennyiben a püspök és a káptalanja közötti viszály lezártával, az utód Püsky együttműködni kívánt a testülettel. Lynch és Jongelin is egyházkormányzati tapasztalattal rendelkező személyek voltak, akikre hosszú bécsi tartózkodásai alatt is támaszkodhatott.

⁸⁸ BEDY, *Székeskáptalan*, 430–431. Valamint PFEIFFER, *A veszprémi egyházmegye történeti névtára*, 105–108.

⁸⁹ BEDY, *Székeskáptalan*, 433–434.

⁹⁰ TOMA Katalin, *Gróf Nádasdy III. Ferenc mecénási működésének társadalmi, anyagi és szellemi háttere*, Századok 144 (2010) 4. sz., 868.

Széchenyi György püspök (1658–1685) hosszú, 27 évet felölelő püspöki kormányzása alatt 18 kanonokot emelt be a székeskáptalanba, ez a vizsgált összesen 113 kanonok 16%-a. E 18 kanonok közül csupán hármójuk származási helye ismeretlen, egy-egy itáliai és erdélyi, valamint két hódoltsági területéről érkező kanonok mellett 11 olyan személyről tudok, akik a Magyar Királyság területéről származtak. Széchenyi-kreatúrák tehát javarészt a Királyság területéről érkeztek, ezen belül magas, három fővel a Vas megyeiek száma, továbbá három olyan klerikussal számoltam, akikről tudom, hogy a győri egyházmegye szülöttei. A tágabb régióhoz még a pápai főesperességig jutó Páhy László, egy sümegi nemes família sarja kapcsolható. További egy-egy személy érkezett Szepes, Nyitra és Zólyom megyékből. Az a tény, hogy Széchenyi főleg a régió papságából merít, egyrésztől jelentheti azt, hogy az éppen ez időtájt felemelkedő családnak még nem voltak olyan országos kapcsolatai, amelyek révén klerikusok bejelentkeztek volna egy-egy stallumra. Másrésztől a jelenség megválaszolásakor felmerülhet az a tudatos lépés is Széchenyi részéről, hogy igyekezett helyismerettel rendelkező személyeket megbízni az egyházkormányzatilag kiemelt jelentőségű székeskáptalanba, lévén, hogy ő ezzel főleg a kezdeti időkben, kevésbé bírhatott. A Hódoltság területéről, említettem, hogy két egyházfit jutatott győri stallumhoz, közülük egyik a gyöngyösi születésű Széchenyi Pál, a saját unokaöccse. Ha feltételezem, hogy tudatosan választott Széchenyi püspök főként helyieket és régióbelieket, akkor azon kívül csupán Pál kuzinja kapcsán tudom ezt állítani. A Királyságból érkezők sorát az umbriai Camerino környékéről származó Ottavio Salvucci és az erdélyi Csernátunyi Miklós törik meg.⁹¹

Gróf kollegrádi Kollonich Lipót tíz győri éve alatt kilenc kanonokot installált a káptalan testületébe. Ahogy fentebb Draskovichnál említettem, úgy itt is megismételhetem, a székeskáptalanban Kollonich regnálása alatt megugrott a horvát kanonokok aránya. A különbség a Draskovich-korszakhoz képest itt abban áll, hogy ekkor főleg a horvát anyanyelvűek aránya emelkedett, akiknek a születési helye már a Győr és Győr környéki megyékre esett.⁹² Egész pontosan két Győr megyéből származó kanonok mellett egy-egy kanonok érkezett Sopron, illetve Moson megyéből. A királyság területéről érkezők közé számoltam még Lippay Miklóst, aki Bars megyéből érkezett, és egy fővel a már említett varasd megyei Kaleschiák Pétert, aki a horvátországiakat

⁹¹ A karlócai békéig az önálló Erdélyi Fejedelemséget értem a köznyelvibb Erdély megnevezés alatt. Utána lévő időszakban pedig a Habsburg kormányzás alá került tartományt.

⁹² A nációk káptalanbéli eloszlását részletesen a vonatkozó fejezetben tárgyalom.

képviselte Kollonich káptalanjában. Az 1685 és 1696 között installált kilenc győri kanonokok közül tehát hat biztosan a Magyar Királyság területéről származott, egy személy, Lacza János az oszmánok által hódoltatott vidékről érkezett, míg két másik fő, Nagy Mihály és Guraby Mátyás születési helye ismeretlen számomra.

Keresztély Ágost herceg 1696-tól tartó közel 30 éves püspöki kormányzása alatt 26 kanonokot installált a győri székeskáptalanba, akik a vizsgált összlétszám 23%-át tették ki. E 26 személy közül öt klerikus születési, illetve származási helye ismeretlen, a további 21 kanonok ismert vonatkozó adata azonban különösen beszédes. Keresztély Ágost győri működése alatt korábban nem látott mértékben felszaporodtak a német területekről származó klerikusok a káptalanban. Bizonyítottan négy kanonokot installáltak e korszakban a Szent Római Birodalom valamely részéből, e szám további egy fővel, Haidfeld Bernáttal, Keresztély gyóntatójával feltehetőleg tovább lehetne bővíteni, de pontos ismeretek híján kénytelen voltam az ismeretlenek közé sorolni.⁹³ A herceg püspöki regnálása alatt került többek között a győri székeskáptalan soraiba a szászországi Eisenachból Karl Malzan⁹⁴ és Anton Herman Pechmann birodalmi nemes.⁹⁵ Ez különösebb meglepetést a herceg püspök életrajzának és életútjának a tükrében nem okozhat.⁹⁶

A származási terület alapján ismert, Keresztély Ágost herceg működése alatt kinevezett 21 kanonok közül legnagyobb számban a Magyar Királyság területéről számoltam kanonokokat.⁹⁷ Nevezetesen 16 fő az ismert 21-ből biztosan e területről származott, azon belül is legnagyobb számban, négy-négy fő Sopron, Pozsony és Győr megyék születteiként jutottak stallumhoz. További egy-egy kanonokkal képviseltette magát Liptó, Vas és Veszprém megye. Erdődy Ádám Lászlót szintén e területről származónak vettem, azonban pontos születési helyet nem találtam. Ez a Keresztély által kinevezett és ismert származással bíró kanonokok 76%-a. Korábban, a Magyar Királyság területén és a német területeken kívülről csupán egy ismert származási hellyel bíró kanonokról tudok Keresztély Ágost installálásai közül. Az erdélyi származású Vargyassy

⁹³ Haidfeld Bernátra lásd: *Névtár* 47. sz. BEDY, *Székeskáptalan*, 453.

⁹⁴ Hierarchia Catholica medii et recentioris aevi VI, ed. Patritius GAUCHAT, Monasterii 1935, 259, 453.

⁹⁵ BEDY, *Székeskáptalan*, 451–452.

⁹⁶ KELEMEN Atanáz, *Keresztély Ágost herceg katolikus restaurációs*, 9–12. Diplomáciai szerepvállalására lásd: Hans GERIG, *Der Kölner Domprobst Christian August Herzog von Sachsen-Zeitz Bischof von Raab*, Bonn 1930, A Szent Római Birodalomból érkező klerikusokra lásd még: FAZEKAS, *A reform útján*, 116–129.

⁹⁷ A továbbiakban Magyarország vagy Magyar Királyság néven fogok hivatkozni a visszafoglalt területekkel együtt egy egységként kezelt területekre. Azonban az Erdélyből érkező klerikusokat a terület sajátos történeti fejlődése és speciális helyzete miatt továbbra is külön kategóriába sorolom.

Andrást kell egy személyben kiemelni, aki egyik fenti kategóriába sem tartozik, származási helye azonban ismert.

Öt fő az, akit nem tudtam származási hely alapján beazonosítani, ez a Keresztély Ágost által kinevezett kanonokok 23,8%-a. Az ismeretlenek közé soroltam a korábban már említett Haidfeld Bernát püspöki gyóntatót, Pagelly János György rábaközi, majd mosoni főesperest, Nyitray István székesegyházi főesperest, Kopcsinay Ferenc rábaközi főesperest, valamint Kontor Szabó Istvánt, aki káptalani pályafutását mint püspöki vikárius és örkanonok fejezte be.⁹⁸

Keresztély Ágostot követően viszonylag rövid ideig a párizsi születésű Sinzendorf Fülöp Lajos (Philip Ludwig Sinzendorf) ült a győri püspöki trónon 1726 és 1732 között.⁹⁹ Győri évei alatt egy ismeretlen származású kanonok mellett további négy személyt nevezett ki. Ez az öt fő a vizsgált 113 kanonok csupán alig 4,4%-a. Hárman biztosan Magyarországról származtak, Sopron és Győr megye szülöttei gyarapították ekkor a káptalan sorait, valamint gróf Batthyány Pál nagyprépost, aki feltehetőleg a család Vas megyei birtokairól érkezhetett. A tiroli gróf thassuli Leopold Pilati az ország határain túlról bejutók csoportját erősítette. A Pilati család birtokainak központja Bolzanohoz közel eső Tassulo volt, maga Leopold kanonok is e környéken maradt, győri jövedelmeiről a helyben lakásnak a kötelezettségének a fejében lemondott.¹⁰⁰ Az utolsó Sinzendorf által kinevezett Horváth János későbbi soproni főesperes volt. Ő feltehetőleg Győr megyéből származott.¹⁰¹

A Morvaországból származó korábbi piarista szerzetes, Groll Adolf évtizedes (1733–1743) győri püspöksége alatt kilenc kanonokot nevezett ki.¹⁰² Ez kerekítve a vizsgált korszak kanonokjainak a 8%-a. A kilenc új káptalani tag közül hatnak biztosan tudom a származási helyét, akik közül öten Magyarországra származtak. Két-két Sopron és Győr megyei, valamint egy és Zágráb megyei kanonokkal gazdagodott a székeskáptalan. Groll püspöksége alatt nyerte el a kanonokságot a Zágráb megyei Stehenich János, aki amellet, hogy szép káptalani és azon túli egyházi pályát futott be, éppen Groll püspök temetési szertartásán mondott gyászbeszédet. Pontosan ismert

⁹⁸ Pagelly Györgyre, Kopcsinay Ferencre és Nyitray Istvánra lásd: *Névtár* 45. sz., 67. sz., 64. sz.

⁹⁹ Rainer BENDEL, *Philipp Ludwig Graf von Sinzendorf*(f), Neue Deutsche Biographie (NDB). Band 20, Berlin 2001, 374. (<https://www.deutsche-biographie.de/sfz95595.html#ndbcontent> utolsó elérés: 2024. március 11.)

¹⁰⁰ BEDY, *Székeskáptalan*, 462.

¹⁰¹ KMETY Adrien–SZÖGI László–VARGA Júlia, *A Nagyszombati Egyetem bölcsész és teológus növendékei 1635–1711*, (Felsőoktatástörténeti kiadványok: Új sorozat 22), Esztergom 2021, 4472. sz.

¹⁰² Karl A. F. FISCHER, *Verzeichnis der Piaristen der deutschen und böhmischen Ordensprovinz*, (Veröffentlichungen des Collegium Carolinum, 47), München 1985, 30.

származási hellyel Friedrich Pfütschner bajor klerikus rendelkezik még a Groll-érából, ő Würzburgból nyert kanonoki stallumot Győrben. További három kanonok származási helye jelenleg ismeretlen számomra. Nem szeretnék a tippelés ingoványos talajára tévedni, de a pontos származási hely ismerete nélkül is viszonylag nagy biztonsággal kijelenthető, hogy Dombi Mihály és Szammer Mihály valószínűleg Magyarország területéről származhattak. Ha ezt elfogadjuk akkor ez azt jelenti, hogy a kilenc kinevezett kanonokból hét Magyarországról származott. Továbbra is a megfejtendő kérdések halmazát gyarapítja Boussard János személye, akiről az egykorú források és Bedy is nagyon szűkszavúan nyilatkoznak. Neve franciás hangzása alapján stallumhoz jutása akár hasonló módon és helyről is történhetett, mint ahogy történt Pfütschner báróval, aki Nancy-i társaskáptalan kanonokjából lett győri méltóságviselő. A források tanúsága szerint őt Mária Terézia férje, Lotharingia Ferenc kommandálta a győri káptalannak az említett lotaringiai városból.¹⁰³ Groll kinevezéspolitikája tehát láthatólag főként a tágabb régióbeli egyházi személyekre támaszkodott és kivételt ez alól csak az uralkodói igény képzett.

Gróf Zichy Ferenc püspök kinevezettjeivel zárul kanonokok a származási helyének vizsgálatának fejezete. Érdekes, hogy a vizsgált szempont viszonylatában legkevesebb információ arányaiban pont az egyházmegye egyik legfényesebb, a triumfáló katolicizmus évtizedeiben kinevezett kanonokjairól van. Számokban ez azt jelenti, hogy 31 kinevezett káptalani tagból mindössze 17 személy származási helyét tudom biztonsággal megmondani. Ez a 31 fő a vizsgált 113 fős kanonoki összlétszám 27,4%-a. A 17 kanonok közül négy személyt azonosítottam, akik Sopron megyei gyökerekkel rendelkeztek. Köztük szerepel felszopori Szily János későbbi első szombathelyi püspök vagy a Répceszemeréről származó Dongó Mihály, aki káptalani pályája során 21 évig birtokolta az örkanonoki stallumot.¹⁰⁴ A négy Sopron megyei kanonok mellett másik négy Győr megyeiről is tudomásom van, köztük található az a győrasszonyfai Hollósy Mihály is, aki a vizsgált korszakon túl, 1806-tól 1818-as haláláig a nagypréposti stallumot bírta.¹⁰⁵ A többi ismert származású kanonok, akiket Zichy püspök emelt be a vizsgált papi testületbe területi megoszlás tekintetében változatos képet mutat. Három Vas megyei klerikus mellett egy-egy pap lett győri kanonok Moson, Szepes, Komárom, Túróc és Hont megyékből. Valamint pontos származási hely nélkül,

¹⁰³ GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Arca Noe, 70. (Továbbiakban: Arca Noe).

¹⁰⁴ Dongó Mihály: *Névtár* 104. sz.

¹⁰⁵ BEDY, *Székeskáptalan*, 469.

de gróf Kornis Ferenc szentadalberti prépost későbbi váradi nagyprépost erdélyi származásához sem fér kétség, így az ismertek közé számítottam.¹⁰⁶ Sajnos a Zichy-kreatúrák fele azonosítatlan, azonban az ismert földrajzi származással rendelkező káptalani tagok alapján is kijelenthető, hogy korábban nem jellemző módon kinyílt a káptalan az ország keleti és északi része felé.

Összegzésként két alaptendenciát mindenképp kiemelendőnek látok. Elsőként azt, hogy nem minden püspöknél látok koncepciózus, földrajzilag jól körülhatárolható területet, ahonnan merítették volna a kanonokságra érdemes személyeket. Ezt főként Sinzendorf és Groll püspököknél tudom kijelenteni, akiknek talán a kevés kinevezett kanonok nem mutat tendenciát. Azonban Draskovich és Kollonich horvátországi és horvát származású püspököknél – még a töredékes adatok alapján is – kétség nélkül megragadható a horvátországi klerikusok helyzetbe hozásának a szándéka, amihez úgy látszik a győri stallum és az ahhoz kötődő jövedelmek megfelelő lehetőséget biztosíthattak. Hasonló folyamatnak lehetünk szemtanúi Keresztély Ágost herceg püspök esetében is, akinek a püspöki működése alatt szintén megjelentek tágabb pátriájához köthető klerikusok, akik hamarosan győri javadalmasok lettek. Fentebb kifejtett másik indokok és körülmény által vezérelve de Széchényi György püspök kinevezéspolitikájában is látok tudatosságot, amely során főként a tágabb győri régió papjaiból merített maga mellé a püspöki központba munkatársakat. Zichy Ferenc püspök esetében pedig az tűnik szembe, hogy ahogy változott Győr szerepe a korábbi oszmán időktől a 18. század közepére, úgy alakult át és nyílt ki a székeskáptalan testülete is az ország egésze felé. Zichy püspök alatt a korábbi határvidék és háborús zóna szélén működő papi testület a Mária Teréziai békeévekre országosan számontartott és karriercélponttá előlépő intézménnyé vált. A másik jellemző alaptendencia is az előbbi megállapításomhoz kapcsolódik. Megfigyelhető, hogy Keresztély Ágost kanonoki kinevezései után utódai alatt a külföldi kanonokok száma drasztikusan lecsökkent. Korábban jellemző, itáliai, németalföldi, német és egy esetben ír klerikusok a 18. század közepétől egyre kevesebb alkalommal jutottak szóhoz Győrben. Helyüket a magyarországi klerikusok könnyedén feltöltötték.

Végezetül érdemesnek tartom a Dunántúl másik hasonló intézményével, a veszprémi székeskáptalannal történő összehasonlítást elvégezni. Hermann István vonatkozó elemzése az 1700 és 1777 közötti időszakot öleli fel.¹⁰⁷ Vizsgálata során

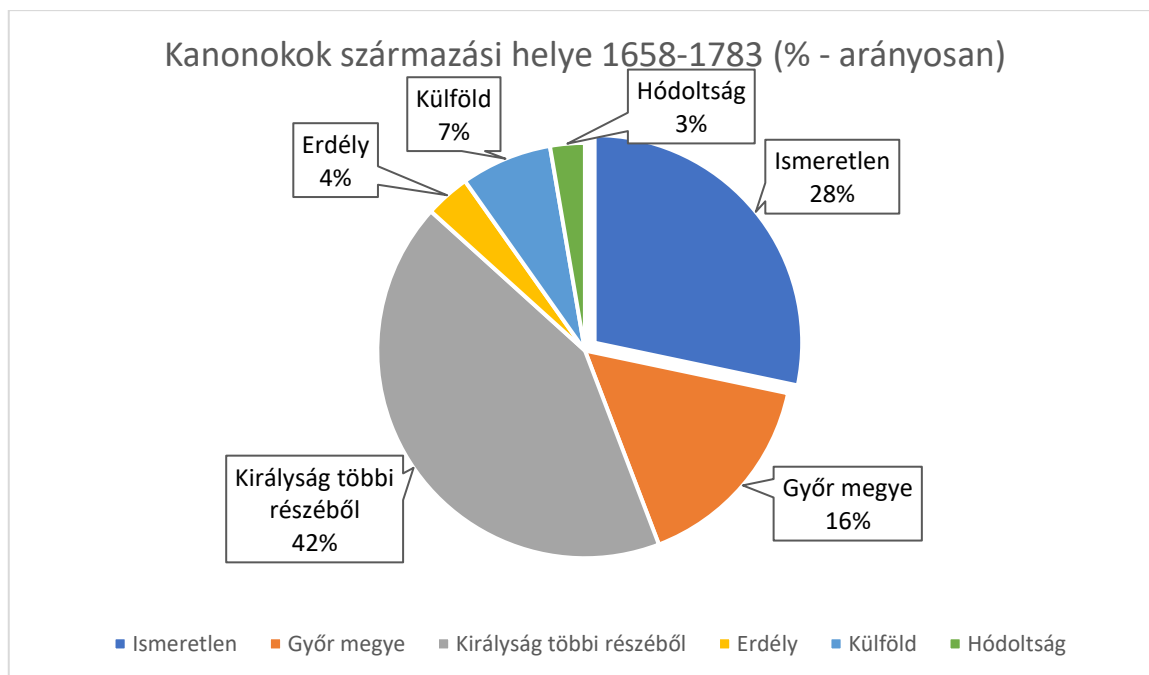
¹⁰⁶ Kornisra bővebben: *Névtár* 95. sz.

¹⁰⁷ HERMANN, *A veszprémi egyházmegye*, 165.

Hermann a 77 év alatt kinevezett 29 kanonok közül 28-nak azonosította a születési helyét. Hermann összegző táblázatában az általam használt megyék szerinti bontás helyett egyházmegyéenként közli az adatokat. Megállapítása szerint a veszprémi székeskáptalan személyi állományának elsőszámú utánpótlás bázisának a győri egyházmegye tekinthető.¹⁰⁸ Hét különböző egyházmegyből azonosított kanonokokat, akiknek a többsége, tíz fő a győri egyházmegyből, hat fő a veszprémi és négy fő pedig az esztergomi egyházmegyből származott. A 77 év alatt a veszprémi káptalanba mindössze két zágrábi és három egri, valamint egy erdélyi származású kanonok jutott be. Más évkörök között végezte vizsgálatait Hermann István és más méretű testület a kettő, de úgy gondolom alapvető tájékozási pontként szolgálhat a „szomszédvárban” zajló folyamatok ismerete. A 113 kanonokból 32 személy pontos származását nem sikerült beazonosítanom, ez a testület létszámának 28,3%-a. A fennmaradó 81 kanonok közül – akik a vizsgált csoport 71,7%-át tették ki – legnagyobb számban a Győr megyeiek képviseltették magukat 18 fővel, akiket, 13 fővel követtek a Sopron megyeiek, majd némileg lemaradva az első kettő mögött hét fővel jelentek meg a Vas megyeiek. Ha hozzájuk hozzáadom a két Moson és három Komárom megyei kanonokot, akkor azt állíthatom, hogy az ismert származású kanonokok csoportjában a győri egyházmegyeiek teszik ki az ismertek közösségének a felét. 43 klerikusról biztosan tudható, hogy a győri egyházmegye szülte. Ez az ismert 81 kanonok 53,1%-a, ami alapján kijelenthető az is, hogy a győri egyházmegye igazgatási szerve képes volt folyamatos utánpótlást biztosítani maga számára a helyben működő alsópapságából.¹⁰⁹ Ez véleményem szerint elengedhetetlenül fontos lehetett a gyakran idegen tájakról vagy külföldről érkező püspökök minél hatékonyabb segítésében és helyi ügyekben történő eligazodása érdekében.

¹⁰⁸ HERMANN, *A veszprémi egyházmegye*, 164.

¹⁰⁹ A győri egyházmegye alsópapságára bővebben lásd: FAZEKAS, *A reform útján*, 111–115.

1.diagram: Kanonokok származási helye 1658-1783

Alábbiakban egy részletes táblázatban húsz évenkénti bontásban elemzem a fenti adatokat annak érdekében, hogy egyes korszakokra jellemző tendenciák minél jobban láthatóvá váljanak. Látható, hogy minden időszakban installáltak Győr megyeiek a káptalanba, jelenlétük folyamatos és meghatározó. Ugyanilyen meghatározó a királyság többi részéről származóak létszámbeli és időbeli jelenléte is. A többi részcsoport sosem tudott igazán jelentős mértékben megjelenni a győri székeskáptalanban. Időről időre felbukkant egy-egy erdélyi, de előfordult olyan is, hogy 40 évig nem jutott be senki ilyen kötődésű a testületbe. Látható az is, hogy a külföldi személyek jelenléte húsz évente legfeljebb három installációt eredményezett. Megfigyelhető az is, hogy a korszak utolsó 40 évében, tehát lényegében Zichy püspök alatt nem is került kinevezésre külföldi illető.

Győr megye	királyság	Erdély	külföld	Hódoltság	ismeretlen	összesen
5	15	2	3	1	5	31

1658–1678 közötti kanonok származási helye (fő)

Győr megye	királyság	Erdély	külföld	Hódoltság	ismeretlen	összesen
3	6	0	1	2	3	15

1679–1699 közötti kanonok származási helye (fő)

Győr megye	királyság	Erdély	külföld	ismeretlen	összesen
2	10	1	2	4	19

1700–1720 közötti kanonok származási helye (fő)

Győr megye	királyság	Erdély	külföld	ismeretlen	összesen
3	5	0	2	6	16

1721–1741 közötti kanonok származási helye (fő)

Győr megye	királyság	Erdély	külföld	ismeretlen	összesen
4	5	0	0	6	15

1742–1762 közötti kanonok származási helye (fő)

Győr megye	királyság	Erdély	külföld	ismeretlen	összesen
1	7	1	0	8	17

1763–1783 közötti kanonok származási helye (fő)

2. A SZÉKESKÁPTALAN ÉS A GYŐREGYHÁZMEGYEI ALSÓPAPSÁG

Fent láthatóvá vált az egyházi középréteg területi származás szerinti megoszlása, korszakok szerinti tendenciái és egyes püspökök kinevezéspolitikája. A magas győregyházmegyes káptalani jelenlét véleményem szerint indokoltá teszi, hogy röviden összehasonlítsam az egyházi alsó- és középréteg származási adatait Fazekas István alsópapságra vonatkozó gyűjtése alapján.¹¹⁰

Az 1641 és 1714 között felvett *canonica visitatio*-k közlései alapján feltűnően magas volt az alsópapság körében a Német-római birodalomból és az osztrák tartományokból érkezők száma. A korszakból ismert 551 győregyházmegyében szolgálatot teljesítő klerikus közül 101 ezekről a területekről származott. Fazekas megállapítása alapján, az említett német klerikusok főleg a határmenti főesperességek plébániáin jelentek meg, és leggyakrabban a Harmincéves háború szörnyűségei elől mozdultak ki származási helyükről.¹¹¹ Míg az osztrák tartományokból származó papok legtöbbje a közös kulturális és gazdasági kapcsolatokkal szorosan átszőtt régiókból érkezett.¹¹² Érdemes megjegyezni, hogy a birodalomból és az örökös tartományokból érkező papok és a káptalanbéli társaik között nincs személyi egyezés. Tehát az ide érkező német alsópapság előtt zárva maradt a káptalani testület, valamint, hogy a káptalani németek egyből és kizárólag közvetlenül a stallumért érkeztek Győrbe. Ennél összetettebb a helyzet a horvátországi származású győregyházmegyes alsópapsággal. Körükből, ha nem is sokan, de egyvalaki felemelkedett a káptalani testületbe. 12 biztosan

¹¹⁰ FAZEKAS, *A reform útján*, 74–84.

¹¹¹ FAZEKAS, *A reform útján*, 74.

¹¹² FAZEKAS, *A reform útján*, 76.

Horvátországból érkező egyházit számolt Fazekas István az 1641 és 1714 közötti visitatio-s anyagban. Közülük egy, Kaleschiák Péter jutott kanonoki stallumhoz 1687-ben. A külföldi nyolc kanonokok és az alsópapság körében megtalálható egyéb külföldiek között sincs személyi egyezés. Így kijelenthető, hogy az alsópapságból a külföldiek és a horvátországiak számára szinte lehetetlen volt bejutni a káptalanba.

Az egyházlátogatási jegyzőkönyvekben felbukkanó 551 egyházmegyés pap közül 206 a győri egyházmegye szülötte volt.¹¹³ Ez azt jelenti, hogy közel 38%-a az egyházmegye papságának a fent jelzett időhatár között az egyházmegyéből származott. A káptalan esetében nagyságrendileg hasonló eredménnyel találkozhatunk, hiszen ott a vizsgálat alá vont évkörökben 33%-nyi egyházmegyés klerikust számoltam. Ezen kívül, magyarországi, de nem egyházmegyés papból 1641 és 1714 között 40 személy működött, ami 7,2%-a az 551 fős egyházmegyés papi közösségnek. Itt tapasztalható a markáns eltérés a hierarchia két szintje között. A 7% körüli egyházmegyés eredményhez képest a káptalanba az ország számos pontjáról, az egyházmegyén kívülről minden püspök alatt érkeztek klerikusok, ezt támasztja alá a 37% országos jelenlét.

3. NÁCIÓ

A székeskáptalan soraiban megjelenő különböző nációk meghatározása az egyik legnehezebb feladat a proszopográfia elkészítése során. A korszak embere sokadlagos szempontként tekintett a nációbeli hovatartozására, a kérdésre adott válaszok sokkal fluidabbak, mint ahogy az a 19. századtól napjainkig tapasztalható. A kora újkor legjelentősebb indentifikációs faktora a felekezeti hovatartozás volt, amelyet a területi (ország, tartomány, stb.) hovatartozás, illetve a társadalmi függési viszonyrendszerben történő önelhelyezés követett. Egyik esetben sem nyerhető információ a kutatott személy nációjáról, anyanyelvi hovatartozásáról. Legnagyobb segítségemre a kanonokok ilyen irányú hovatartozásának a meghatározásában az iskolai (gimnáziumi és egyetemi) matrikulákból készített adattárak szolgáltak, ahol helyenként a beiratkozott ifjú klerikusok megadták nációjukat is.¹¹⁴ Az iskolai matrikulák biztosította adatmennyiség

¹¹³ FAZEKAS, *A reform útján*, 112.

¹¹⁴ BEDY Vince, *A győregyházmegyei papnevelés története*, (Győregyházmegye multjából III), Győr 1937; FAZEKAS István, *A bécsi Pázmáneum magyarországi hallgatói 1623–1918 (1951)*, (Magyarországi diákok egyetemjárása az újkorban 8), Budapest 2003. KISSNÉ BOGNÁR Krisztina, *Magyarországi diákok a bécsi tanintézetekben 1526–1789*, (Magyarországi diákok egyetemjárása az újkorban 13), Budapest 2004;

mellett a 18. század közepétől viszonylagos pontossággal és rendszerességgel vezették a püspök központi hivatalában a plébánosokról szóló személyi anyagot, amely a győri esetben kitért a nációjára vagy arra, hogy milyen nyelven prédikál a szóban forgó klerikus.¹¹⁵ Nem utolsó sorban pedig a korszak vizitációi segíthetnek egy-egy plébános anyanyelvének meghatározásában.¹¹⁶

A győri székeskáptalan személyi állományában hét különböző náció képviselőit biztosan azonosítottam. Ez nem jelenti, hogy ne lehetnének további nációk képviselői a káptalanban, de biztos információkkal csak róluk rendelkezem. Felmerült még Boussard János székesegyházi főesperes kapcsán a neve hangzásából adódóan, hogy francia származású lehetett, de azon kívül, hogy római papnövendék volt, semmi biztosat nem tudok róla a kanonoki pályafutásán kívül.¹¹⁷ A 113 fős kanonoki létszám 30,1%-át, 34 főt nem tudtam biztosan beazonosítani. A meghatározott hét náció a magyarokból, horvátokból, szlávok vagy szlovákokból, németekből, írekből, németalföldiekből, és az itáliaiakból tevődött össze. Alább részletesen elemzem az egyes anyanyelvi hovatartozásúak felbukkanásának gyakoriságát, számszerűségét és egyéb jellegzetességeit. A kétes vagy nehezen meghatározható esetek kapcsán, amennyiben esetleg ugyanazon kanonokra vonatkozó információk széttartartanak, mindig az eredeti forrást vettem mérvadónak. Ilyen példaként említem Rosenits Jakab esetét, akit Johann Karall tanulmányában a horvátok közé sorolt. Ugyanakkor Rosenits a bécsi Pázmáneumba történő beiratkozásakor magyarként hivatkozott önmagára.¹¹⁸ Ilyenkor, akár csak Jager Márton esetében, akit Szabady Béla 1941-ben írt tanulmányában németnek tekintett, horvátnak számoltam szintén a bécsi Pázmáneum matrikuláit alapul vevő adatbázis alapján.¹¹⁹

FAZEKAS István–KÁDÁR Zsófia–KÖKÉNYESI Zsolt, *A győri jezsuita gimnázium diáksága. Anyakönyvi adattár (1630–1773) 1–2. kötet*, (Katolikus iskoláztatás a kora újkori Magyarországon I), Budapest 2020; FAZEKAS István–KÁDÁR Zsófia–KÖKÉNYESI Zsolt, *A pozsonyi jezsuita gimnázium diáksága. Anyakönyvi adattár (1637/1650–1773) 1–2. kötet* (Katolikus iskoláztatás a kora újkori Magyarországon II), Budapest 2021; FAZEKAS István–KÖKÉNYESI Zsolt–TERNOVÁČZ Bálint–KÁDÁR Zsófia, *A nagyszombati jezsuita gimnázium diáksága. Anyakönyvi adattár (1616–1772) 1. kötet*, (Katolikus iskoláztatás a kora újkori Magyarországon III), Budapest 2023.

¹¹⁵ GyEL, Püspöki Levéltár, Vegyes Egyházkormányzati iratok, Almae Dioecesis Jaurinensis Parochiae et filiales, una cum Parochis et Capellanis conscriptae anno 1760.

¹¹⁶ Alsópapságnál erre lásd: FAZEKAS, *A reform útján*, 73–74.

¹¹⁷ BEDY, *Székeskáptalan*, 464.

¹¹⁸ Johann KARALL, *A győri székeskáptalan horvát anyanyelvű kanonokjai a 18. századtól*, In labore fructus. Jubileumi tanulmányok Győregyházmegye történetéből (A Győri Egyházmegyei Levéltár Kiadványai. Források, feldolgozások 13), szerk. Nemes Gábor–Vajk Ádám, Győr 2011, 235–246. 237; FAZEKAS, *A bécsi Pázmáneum*, 237.

¹¹⁹ SZABADY Béla, *Telekessy István egri püspök, a győri egyházmegye történetirója (első közlemény)*, Győri Szemle 12 (1941) 1–17, 4; FAZEKAS, *A bécsi Pázmáneum*, 81.

A káptalan legszélesebb nemzetiségi csoportját 51 fővel a magyarok adták 1658 és 1783 között. Az említett 51 fő a káptalani összlétszám 45,1%-a. Kijelenthető, hogy a kora újkorban nincs olyan periódusa a győri székeskáptalan életének, amikor ne bírna magyar anyanyelvű kanonoki stallumot. A káptalan nemzetiségi jellegét tehát a magyarok határozták meg leginkább közel másfél évszázadon keresztül. Ez az arány az egyházmegye középrétegében nem magától értetődő, tekintve, hogy Fazekas István győri alsópapságra vonatkozó kutatásai óta ismert, hogy a legtöbb pap horvát anyanyelvű volt 1641 és 1714 között.¹²⁰ Az alsópapsághoz képest itt látható egy felülreprezentáltság a magyar nemzetiségűek részéről. Az 1696 és 1698 között levezényelt egyházmegyei vizitáció tanúsága szerint a magyarok részaránya az alsópapság körében 21% 108 fővel. Ezt az arányt az alsópapság szintjén a horvátok lényegében duplázták 43%-al, de a németek is felülmúlták a 137 fővel, amely 33%-nyi részarányt jelentett a 17. század végi felmérés alapján. Úgy tűnik a magyarok az alsópapságban betöltött arányuk ellenére dupla akkora súllyal tudták reprezentálni önmagukat az egyházi középrétegben, amely törvényszerűen kihathatott a káptalani karrieren túli püspökkinevezések trendjeire is.

A vizsgált időszakban a győri káptalan második legnépesebb nemzetisége a horvát volt. 14 személy bizonyíthatóan horvátnak vallotta magát, ezzel 12,4%-os részarányt értek el a csoporton belül. A fent említett 17. század végi, az egész egyházmegyét átfogó visitatio eredményei azt mutatják, hogy a horvátok az alsópapság körében 43%-os részaránnyal, 187 fővel toronymagasan a legtöbb papot adták az egyházmegyének.¹²¹ Ez a folyamatosan magas jelenlét azonban egy-két speciális periódustól eltekintve nem tudott realizálódni a káptalani jelenlétben. A speciális periódusok a horvátok esetében azon kiemelt időszakok, amikor a horvát nemzetiség adta az egyházmegye élére a püspököt is. Lényegében tehát Draskovich és Kollonich püspökök időszakához lehet kötni a legtöbb horvát nemzetiségű kanonok kinevezését. Elvértve még Széchényi és Keresztély Ágost püspökök is nevezték ki horvát származásúakat, de korántsem olyan koncepciózusan, mint az említett győri püspökök. A fenti származási hellyel összevetve az anyanyelvi és nemzetiségi megoszlást, látható, hogy a horvátajkúak java nem is az egyházmegyes papság sorából, hanem Varasd és Zágráb megyei horvátok. Ennek fényében kijelenthető, hogy egy győri egyházmegyes horvát nemzetiségű papnak szinte elérhetetlen szintet jelentett a székeskáptalani stallum.

¹²⁰ FAZEKAS, *A reform útján*, 111.

¹²¹ FAZEKAS, *A reform útján*, 73.

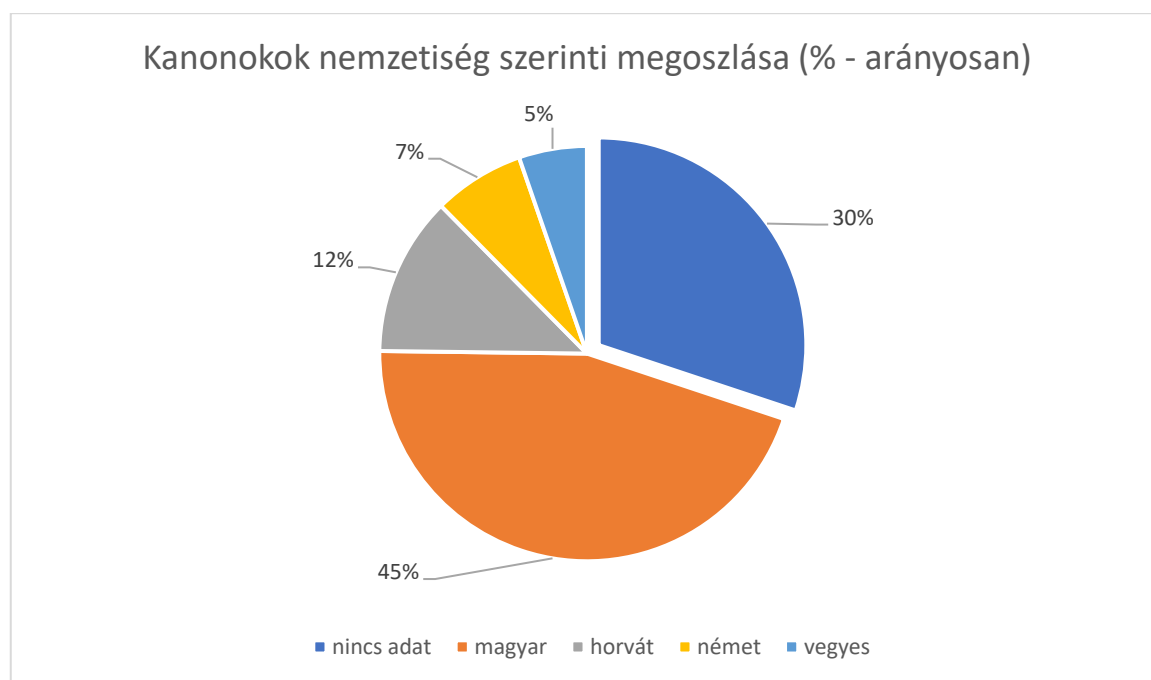
A harmadik és egyben utolsó értelmezhető méretű csoportot a német nemzetiségűek alkották a székeskáptalanban 8 igazolható fővel, akik így kerekítve 7,1%-os részarányt értek el a 113 fős testületben. A németek nagyobb számban Keresztély Ágost herceg püspök alatt kezdtek a káptalan soraiba jutni, és a 18. század elejére tehető a jelentősebb stallumok elérésének az időszaka is. Az azonosított németajkúak közül bizonyíthatóan csak Fogler József volt magyarországi német, akiről a központi papi nyilvántartások még mosonszolnoki plébános korából jegyzik meg, hogy ugyanolyan jól beszél és prédikál magyarul is, mint németül.¹²² A többiek mind a birodalom különböző pontjairól rekrutálódtak. Akárcsak a horvátok esetében, itt is megfigyelhető, hogy az alsópapság körében meglévő számbeli arányukat nem tudták a székeskáptalanban reprodukálni. A magyaroknál is számosabb győri német egyházmegyes alsópapság nem tudta érdekeit érvényesíteni és jelentős káptalanbéli jelenlétet kijárni magának.¹²³ E kijelentésnél érdemes azonban megállni egy pillanatra, és rögtön meg is cáfolni azt. Jellemzően Zichy püspök regnálása alatt sok, javarészt az egyházmegyeből, de legalábbis a Magyar Királyság területéről származó klerikus került be a székeskáptalanba. Azonban sem a központi nyilvántartások, sem egyéb iskolai matrikulák nem szolgálnak adattal származásukra vagy anyanyelvükre. Ide sorolom Heinrich Ferencet, Zeitler Józsefet, Herman Józsefet, Schmitt Gábort, Apffalter Józsefet és Teuffel Kajetánt. Nem tudok semmi pontosat születési helyükről, családjuk nemzetiségi hovatartozásáról vagy anyanyelvükről. Ha feltételezzük, hogy a fent említett Zichy-kreatúrák, akiket jelenleg az ismeretlenek között tartok számon, valóban német származásúak, akkor a horvátokéhoz hasonló, körülbelül 10–15%-nyi részarányt biztosan értek a káptalanon belül. Ez a tendencia egybevágna azzal, amit Zichy kinevezéspolitikájának földrajzi viszonylatában láthatunk. Ellentétben elődeivel, akik sok esetben Európa számos pontjáról elszármazott személyeket juttattak győri stallumhoz, Zichy püspök igyekezett az ország területéről származó klerikusokat megtisztelni a kanonoki méltósággal. Ebben az esetben, főleg a régió viszonylatában, a német-magyar nyelvhatár peremén valóban elképzelhető, hogy a fent említett kanonok urak német származással bírtak. Azonban pont a nyelvhatár képlékenysége miatt, adat híján biztosat nem is állíthatok az anyanyelvük, vagy a későbbi modern szóval élve „nemzetiségük” kapcsán.

¹²² GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati iratok, Almae Diocesis Jaurinensis Parochie et filiales, una cum Parochis et Capellanis conscriptae anno 1760, 97.

¹²³ FAZEKAS, *A reform útján*, 73.

Felállítottam még egy vegyes csoportot is, ahova azokat a kanonokokat soroltam be, akiknek ugyan tudom a nemzetiségét, de önálló csoportot egyedi esetük miatt nem kaptak. Külön csoportba nem különítettem el őket. Ilyenek az itáliaiak három fővel, az írek és a németalföldiek egy-egy fővel, valamint a királyság területéről származó szlávok, feltehetőleg ma szlovákoknak tekinthetnénk őket, minekután származási helyüknek egyikük Zólyom vármegyét, másikuk az Esztergomi egyházmegyét jelölte meg. Ők összesen, így vegyesen 5,3%-ot tettek ki az egész korszak alatt. Olyan a káptalan életében meghatározó kanonokokat adott ez a csoport, mint Matusek András vagy Leopold Pilati, akinek az egyházmegyéről írt történeti munkája évszázadokig meghatározó igazodási pont volt minden historikus számára.

A veszprémi egyházmegye középrétegével ezen a ponton sajnos nem tudok összehasonlítást végezni, mert ilyen jellegű vizsgálatok az ottani káptalanról nem készültek.

2.diagram: Kanonokok nemzetiség szerinti megoszlása (% - arányosan)

Alábbiakban egy részletes táblázatban húsz évenkénti bontásban elemzem a fenti adatokat annak érdekében, hogy egyes korszakokra jellemző tendenciák minél jobban láthatóvá váljanak. A számok minden esetben egy-egy installált klerikust jelölnek, így az összesítés 113 adatot tartalmaz. Egyértelműen látható az a trend, hogy a testület a 17. század közepéhez képest, a 18. század végére „elmagyarosodik”, tehát egyre kevesebb a

bizonyítottan más nációjú klerikus a csoportban. Az 1721–1741-es periódust követően horvát ajkú új klerikust csak egyet találtam a káptalanban, Kásonits Jánost. A németek is közel hasonló tendenciát mutatnak, az utolsó markánsabb jelenlétet az 1721 és 1741 közötti időszakban tudták felmutatni. Utána az egyedüli, biztosan németnek tekinthető személy, a már említett Fogler Józsefet adatoltam. E táblázatban külön vettem a szlávokat a több nációnak felállított csoporttól. Két főt találtam, akik a királyság északi részéről érkeztek, és tudott róluk, hogy szlávok voltak. Mindkettőjüket a legelső húsz éves periódusban rögzítettem. A későbbiek során ebbe a kategóriába egy klerikust sem tudtam sorolni. Hasonló a helyzet a vegyes nációjú kategóriával, a vizsgált korszak elején három kanonokot is ide tudtam sorolni, későbbiekben (1721–1741-es periódusban) már csak egy személyt, Leopold Pilatit.

magyar	német	horvát	szláv	vegyes	ismeretlen	összesen
10	0	7	2	3	9	31

1658–1678 közötti kanonokok nációja (fő)

magyar	német	horvát	szláv	vegyes	ismeretlen	összesen
7	2	3	0	0	3	15

1679–1699 közötti kanonokok nációja (fő)

magyar	német	horvát	szláv	vegyes	ismeretlen	összesen
9	2	3	0	0	5	19

1700–1720 közötti kanonokok nációja (fő)

magyar	német	horvát	szláv	vegyes	ismeretlen	összesen
6	3	0	0	1	6	16

1721–1741 közötti kanonokok nációja (fő)

magyar	német	horvát	szláv	vegyes	ismeretlen	összesen
9	0	1	0	0	5	15

1742–1762 közötti kanonokok nációja (fő)

magyar	német	horvát	szláv	vegyes	ismeretlen	összesen
10	1	0	0	0	6	17

1763–1783 közötti kanonokok nációja (fő)

4. KANONOKOK TÁRSADALMI HÁTTERE

Alábbi fejezetben a kanonokok társadalmi hátterére vonatkozó vizsgálatot és összegzést mutatom be. A korábbi gyakorlathoz képest, amikor püspökök kormányzásait külön

korszakokként kezeltem, és lebontott képet adtam a testület jellegéről, itt nem tartom kivitelezhetőnek az ismeretlen társadalmi származású kanonokok magas aránya és az adatok szórtsága miatt.¹²⁴ A teljes korszakra jellemző képet azonban mindenképp érdemesnek tartom felvázolni és összehasonlítani a régióbeli hasonló példákkal. Már csak azért is érdemes a társadalmi származás proszopografikus vizsgálatát elvégezni a győri székeskáptalanon, mert ezáltal képet alkothatunk a testület társadalmi presztízsről és vertikális elhelyezkedéséről a Magyar Királyság társadalmi hierarchiájában. Valamint egy-egy példa kiemelésével a püspökök esetlegesen kifürkészhető személyes preferenciáira, és a kinevezettek által megjeleníteni kívánt káptalani ethoszra is fényt vethet egy-két megállapításom. Végeredményben a püspökök kanonoki kinevezési stratégiái körvonalazhatóak.

A származásra vonatkozóan a vizsgált csoport 57,5%-ról rendelkezem adattal. A következőkben a legmagasabb társadalmi fokról lefelé haladva végigelemzem a székeskáptalanban megjelenő különböző származással rendelkező csoportokat. Egyúttal, ahogy azt máshol is tettem, röviden össze is vetem a kortárs veszteprémi, illetve a korábbi, késő középkori győri példákkal.

Példátlanul magas arányban, 15%-nyi főnemes jutott győri kanonoki stallumhoz az elemzett 125 év során, ami szám szerint 17 főt jelent. E körbe soroltam a magyar és a birodalmi bárókat, grófokat többek között Nádasdy László nagyprépostot, Zichy Pált, Batthyány Pál nagyprépostot, vagy a Szent Római Birodalom főnemeseit, mint báró Karl Malzan éneklőkanonokot, báró Anton Josef Gaun örkanonokot is. A főnemesek káptalanba installálásának pontosan fele, kilenc eset Keresztély Ágost herceg püspöki regnálására esett (1696–1725). A 20. század első felében alkotó történész, Kelemen Atanáz ezt a jelenséget annyival nyugtázta, hogy Keresztély Ágost sokra becsülte az előkelő származást.¹²⁵ Sporadikusan korábban is, a szász herceg Győrbe érkezése előtt is felbukkantak főnemesek a káptalan közösségében, de ilyen magas számú arisztokrata jelenlét a győri egyházi középrétegben országosan is kirívó esetnek mondható. Látható, hogy a vizsgált korszak kezdete és Keresztély Ágost herceg püspökségének a kezdete között főnemesként csak a nagyon erős lokális beágyazottsággal rendelkező Héderváry-família egy sarja, János¹²⁶ és egy másik Püsky-kreatúra Walter Lynch üldözött író püspök

¹²⁴ Ez az adottság a fejezet végén lévő részletes táblázatban jól kivethető lesz.

¹²⁵ KELEMEN, *Keresztély Ágost*, 17.

¹²⁶ Héderváry Jánosra lásd: *Névtár* 8. sz.

volt a káptalan tagja.¹²⁷ A kalandos életű Lynchről Bedy is feljegyezi, hogy stallumszerzéséhez nagyban hozzájárult, hogy Bécsben összebarátkozott az ott tartózkodó Püsky püspökkel.

Keresztély Ágost működése után a főnemesek csoportja új tagok stallumszerzésével hosszú ideig tartani tudta káptalani pozícióit. Sinzendorf püspök alatt lett a kanonoki közösség tagja báró Leopold Pilati és a már említett gróf Batthyány Pál. Elvértve később is, a tizennyolcadik század derekán és a század második felében is megjelentek még illusztris család sarjai a székeskáptalanban, de a keresztélyi idők számait és arányait meg sem tudták közelíteni. Ebben az időben beiktatott arisztokrata kanonokok közül országos karriert tudott befutni gróf Zichy Ferenc káptalanjából segédpüspöke, Kornis Ferenc gróf, aki váradi székeskáptalan nagyprepostjaként fejezte be földi életét.¹²⁸

A vizsgált 125 évből 38 személyt azonosítottam be nemesi származásúként, ez a csoport összlétszámának a 33,6%-a. Olyan szignifikáns sűrűsödési pontot nem tudnék kijelölni egyik püspöki korszaknál sem, mint azt fentebb az arisztokraták esetén meg lehetett tenni. Kijelenthető, hogy a nemesség végig meghatározó és folyamatosan jelenlévő társadalmi csoport a székeskáptalanban. Az is látható, hogy nincs olyan püspök, aki ne adott volna stallumot nemes származású klerikusnak. Ez, úgy gondolom, alapjaiban határozta meg a káptalan attitűdjét a korábbi időkben a Draskovich-féle viszály során, a várossal és a várban lévő kapitánysággal szemben, vagy akár a diétákon az országos politikában. Az intézmény történetét – akárcsak a nemességét – mélyen átszövi a jog- és kiváltságvédelem, a joghatósági és tulajdonviszonyokhoz való ragaszkodás.¹²⁹

Különös és vékony szelete a győri káptalannak a polgárság, amely gyűjtőnév alatt egyben kezelem a szabad királyi városi polgárságot és a mezővárosi polgárságot. Ennek legfőbb oka, hogy a két csoport együtt kilenc fővel a székeskáptalan tagjainak 8%-át tette ki a vizsgált korszakban. Az első bizonyítottan a polgárság soraiból a káptalanba emelkedő személy viszonylag kései időkből, Kollonich Lipót püspöksége idejéről

¹²⁷ Walter Lynchre lásd: BEDY, *Székeskáptalan*, 430. Névár 9. sz.

¹²⁸ BEDY, *Székeskáptalan*, 466.

¹²⁹ 17–18. századi nemesség mentalitástörténetére könyvtárnyi szakirodalom áll rendelkezésre, ebből pár dunántúli példa: DOMINKOVITS Péter, *Birtoklástörténet – társadalomtörténet. A petőházi Zeke család Zala megyei birtokai*, Zalai Történeti Tanulmányok (Zalai Gyűjtemény 42), szerk. Káli Csaba, Zalaegerszeg 1997, 87–120. DOMINKOVITS Péter, *Familiárisi szolgálat – vármegyei hivatalviselés. Egy 17. századi Sopron vármegyei alispán, gálosházi Récsey (Rechey) Bálint*, Korall 9 (2002) 32–54. DOMINKOVITS Péter–PÁLFFY Géza, *Küzdelem az országos és regionális hatalomért. A Nádasdy család, a magyar arisztokrácia és a Nyugat-Dunántúl nemesi társadalma a 16–17. században* 1–2., Századok 144 (2010) 769–792; 1085–1120.

adatolható Bubnich Mátyás mosonújfalui polgár személyében.¹³⁰ Őt azonban szorosan követte már egy újabb Kollonich-kreatúra, Skadváry Lőrinc győri polgár.¹³¹ Előfordulhat persze, hogy Széchényi püspök is nevezett ki polgári származású kanonokot, de a kutatás jelen állása szerint, ha történt is ilyen, nagy létszámmal akkor sem történhetett. A fenti példa mellett, a csoport viszonylatában magas arányban, három polgárt nevezett ki Groll Adolf (1733–1743) akinek a kinevezéspolitikájára külön is érdemes kitérni. Érdemes kiemelni, hogy a polgárság székeskáptalanbéli reprezentánsai mind magyarországi származásúak. Meg kell jegyezni, hogy a cíviseket, mezővárosi polgárokat és a szabad királyi városi polgárokat mind e csoportba tettem. Érdemes mégis különbséget tenni a különböző jogállású településekről érkezők között. Szabad királyi városból mindössze a két soproni polgár jött, Kőkedy Mihály 1713-ban és Barilich Mátyás 1733-ban. Győrből – jóllehet akkor még nem volt szabad királyi város – szintén két polgár érkezett, Skadváry Lőrinc 1692-ben és Lassek Ferenc 1736-ban. A többi öt személy mezővárosokból rekrutálódott, így tulajdonképpen csak erős jóindulattal lehet őket egy csoportnak tekinteni. Ilyen volt többek között Ray Imre Vágújhely mezővárosból, aki 1676-ban lépett a kanonokok sorába vagy Kecskeméty Mihály Kecskemétről 1681-ben.

Legtöbb kérdést felvető réteg az a 43 fő, 38,1%-nyi ismeretlen, akiről nem tudok pontosabb közelítést adni. Az egy biztosan ismert jobbágy származású Rosenits Jakab mellett (0,8%) feltehetőleg a többi közrendű származással bíró kanonok is itt keresendő.¹³² További öt személy volt (Kuzmich Péter, Dusich Mátyás, Mikos Ferenc, Matalics Gergely, Szgodics András), akik esetében erős a gyanú, hogy közrendű, jobbágy származásúak. Őket nem vettem automatikusan a közrendűek sorába, de a kördiagrammon külön jeleztem őket. Legradikálisabb esetben a tárgyalt részcsoporthoz tartozhat a kanonokok mind a 38,1% jobbágy származású, ezt ugyan kizárható lehetőségnek tartom, de ebben az esetben megállapítható, hogy egy alulról nyitott, a vertikális társadalmi mobilitásnak egy fontos intézményét láthatjuk testközelből. Ezt a megállapítást akkor is tartom, amennyiben nem az egész ismeretlen csoport jobbágy származású. Azt már Fedeles Tamás is kiemelte középkori pécsi székeskáptalannal foglalkozó munkájában, hogy a magyarországi káptalanok státútumai nem rendelkeztek egy-egy stallum kapcsán származási cenzussal.¹³³ Ebben az esetben azt láthatjuk, hogy a kora újkori győri

¹³⁰ *Névtár* 36. sz.

¹³¹ *Névtár* 38. sz.

¹³² *Névtár* 85. sz.

¹³³ FEDELES, *A pécsi székeskáptalan*, 87.

székeskáptalan esélyt és lehetőséget nyújtott jobbágy származásúaknak akár a legmagasabb káptalani pozíciók betöltésére is. Példaként hozhatjuk Matusek Andrást, aki e fenti csoport tagjaként 1699-től 1713-as haláláig nagyprépostja volt a káptalannak.¹³⁴ Ugyancsak jelentős személye volt a káptalan mindennapi életének közel harmincöt évig Szgodics András, aki tizennyolc évig szintén az oszlopos kanonokok sorában az olvasókanonoki stallumot bírta.¹³⁵ A fenti, példaként kiragadott személyek származása ismeretlen, azonban a jelenség nem egyedi a tekintetben, hogy számomra ismeretlen származású kanonokok a legmagasabb káptalani pozíciókba jutottak. Úgy hiszem, ez mindenképpen inspirálólag hathatott az alsóbb társadalmi csoportok, valamint az alsópapság számára is a karrier és társadalmi felemelkedés szempontjából. Számolni kell azzal, hogy a csoport e magas számát a tagjainak a felkészültsége is indokolhatja. A székeskáptalan napi egyházkormányzati funkcióját feltétlenül kompetens személyeknek kellett vinnie, így egyes, a káptalant érintő személyi döntéseknél, a származás tényét felülírhatta a rátermettség. Ezzel persze nem állítom, hogy kizárólag az ismeretlen és feltehetőleg jobbágy származásúak bírtak kellő tapasztalattal ahhoz, hogy feladatot vállaljanak az egyházmegye központi igazgatásában.

A fenti társadalmi csoportok és a káptalan egy-egy jellegzetességein túl alább először kiemelek pár érdekesnek tűnő kinevezési trendet, majd a fenti eredményeket összehasonlítom Köblös József és Hermann István kutatási eredményeivel. Keresztély Ágost püspök fent elemzett főnemesi kinevezésekkel teletűzdelt személyi politikája mellett érdemes kitérni Széchényi György és Groll Adolf püspökök trendszerű kinevezéseire is. Széchényi püspök huszonhét hosszú év alatt, ameddig a győri egyházmegye élén állt, egyetlen főnemességgel utólag kapcsolatba hozható személyt emelt be a káptalanjába, nevezetesen a saját unokaöccsét Széchényi Pált, aki később kalocsai érsek is lett.¹³⁶ A nagybácsi György, és unokaöccse, Pál egyházi ranglétrán való emelkedése az egész család jövőbeni pozícióját megalapozta.¹³⁷ Így Pál esete nehezen kategorizálható, én mégis a rangemelkedése miatt a főnemesek közé számítottam.

Széchényi személyi politikája, ahogy azt a kanonokok földrajzi származásáról végzett vizsgálatomnál kiemeltam, főleg Győr és Vas megyei klerikusokra esett. Most az

¹³⁴ Matusek pályájára lásd: *Névtár* 25. sz.

¹³⁵ Szgodics András pályájára lásd: *Névtár* 56. sz.

¹³⁶ A Széchényi család I. Lipóttól csak 1697-ben kapott grófi rangot, ezért Pált még a köznemesek közé számítottam. A Széchényi György által elindított társadalmi emelkedésre és vagyongyarapodásra: FAZEKAS, *A reform útján*, 55; 64–66.

¹³⁷ Itáliai családok hasonló rangemelkedése példákat lásd: TUSOR Péter, *A barokk pápaság (1600–1700)*, Budapest 2004, 117–134.

is láthatóvá válik, hogy az országos jelentőségű birtokos főnemesi réteg helyett egyházkormányzatilag a lokális, megyei nemességre (Telekessy, Szily) támaszkodott. Másik észrevétel szintén Széchényihez kapcsolódik, és az első részben erősíti is, hogy tizenegy olyan kanonokot is stallumhoz juttatott, akiknek a származásáról nincs adatom, és joggal feltételezhetjük, hogy a jobbágyi származásúak sorát erősítették. Ez a jelenség Széchényi György esetében megismétlődik akkor, amikor esztergomi érsekként a főszékeskáptalan életére van ráhatással. Tíz érseki éve alatt csupán egyetlen arisztokráciával bővítette az esztergomi testületet.¹³⁸ Feltehetőleg Széchényi sem erőltette túlzottan a régi arisztokrata családok jelenlétét a káptalanban, akikről azonban a keresztélyi példa alapján látható, ha presztízseben kimagasló személy ajánlotta a stallumot akkor a Magyar Királyság, sőt a Birodalom elitjéből is szívesen elfogadták azt.

Groll Adolf püspök személyi politikáját szintén kiemelendőnek tartom a vizsgált 125 év viszonylatában. Groll életútja és családi háttere merőben eltérő volt nemhogy Keresztély Ágostétól, de még a szintén *homo novus* Széchényi Györgyétől is. Groll szegény morva szülők gyerekeként látta meg a napvilágot a Közép-morvaországi Kroměřížben. Talán ez a szociológiai háttér és a kegyes tanítórendi attitűd vezérelte abban, hogy püspökségének tíz éve alatt arányaiban ő nevezte ki a legtöbb mezővárosi polgári származású, szám szerint három klerikust a győri káptalanba. Összesen a kilenc kinevezettje közül további négy ismeretlen származású, jó eséllyel jobbágy származásúak, amely alapján a vizsgált győri püspökök között Groll tekinthető az egyik legnyitottabb győri püspöknek az alsóbb társadalmi csoportok irányába. A minta magáért beszél, még ha a nemesi származású Stehenich János mellett, Lotharingiai Ferenc kommandálására Friedrich Pfütschner bárót is kanonoki rangra emelte 1741-ben, ez utóbbi esetében a saját döntés lehetőségét korlátozotttnak tartom az uralkodói kérés teljesítésének a fényében.¹³⁹

Köblös József elemzései a győri székeskáptalan 1458 és 1526 között lényegesen másképp festett. A 32 stallummal rendelkező középkori győri székeskáptalanban mindössze két bárói családból származó klerikus került be az egész korszak alatt.¹⁴⁰ Köblös által vizsgált korszakban 190 személy jutott be a győri egyházi középrétegbe, ennek tükrében a két fő szinte elhanyagolható. Az arisztokrata származásúak tehát a kora újkorra a győri székeskáptalanban megsokszorozták az arányukat. Akárcsak a

¹³⁸ KOLLÁNYI, *Esztergomi kanonokok*, 302–314.

¹³⁹ Arca Noe, 70.

¹⁴⁰ KÖBLÖS, *A budai, fehérvári, győri és pozsonyi káptalan*, 203.

főnemesség, úgy a nemesi réteg is a kora újkorban pozíciót fogott, és erősödni is tudott a középkori székeskáptalani erőviszonyokhoz képest. Az 1458 és 1526 közötti 24,7%-os nemesi jelenlét 1658 és 1783 közötti időszakban felszaladt 33,6%-ra. Az erősödés magyarázható némileg azzal is, hogy a középkori stallumszámhoz képest a harmadára zsugorodó testületben a nemesség rendelkezett azzal az érdekérvényesítő képességgel, amivel a jobbágyság vagy a polgárság nem feltétlenül, így a megváltozott körülmények ellenére folyamatosan reprezentálni tudta önmagát. Természetesen egy zárt, felső számhatárral rendelkező testületben csak valaki, vagy a vizsgálat esetében valamely társadalmi csoport kárára lehet növekedést produkálni. Köblös József már 1994-es káptalanokat elemző és összehasonlító munkájában is kiemelte, hogy a győri testület a „legprovinciálisabb” a vizsgált négy hasonló testület között.¹⁴¹ Kijelentését a polgárság alacsony számarányának az ismeretében tette, amely akkor Köblös számításai szerint 35% lehetett. A kora újkori 8% láttán kijelenthető, hogy ez a jellege a káptalannak határozottan megmaradt, és erősödött. Végül az ismeretlenek és benne a közrendűek csoportjáról biztos összehasonlítást nem tehetek Köblös számaival, azonban a középkori 11,5%-nál feltehetőleg nagyobb arányban „bújtak meg” a 38,1%-ban a jobbágy származásúak a kora újkori testületben. E számok ismeretének a fényében úgy tűnik, hogy a polgárság arányszámainak a kárára nőhetett mind az arisztokrata mind a nemesi mind a jobbágyi származású klerikusok aránya.

Összehasonlításképp a veszprémi székeskáptalannal azt láthatjuk, hogy a 1%-nyi arisztokrata származású kanonok toronymagasan kiemelkedett az átlagból. Hermann István a veszprémi egyházmegye középrétegét vizsgálva egyetlen arisztokrata származású papi személyt sem azonosított.¹⁴² Nemesek körében is éles különbség tapasztalható a veszprémi és a győri testületek között. Ákosházi Sárkány Gábor birtokos nemesen kívül 19 nemesi háttérű, de alacsonyabb státuszú klerikust installáltak 1700 és 1777 között.¹⁴³ Hermann munkájában szabad királyi vagy mezővárosi polgári háttérrel rendelkező papról nem tett említést proszopográfiai elemzésében.

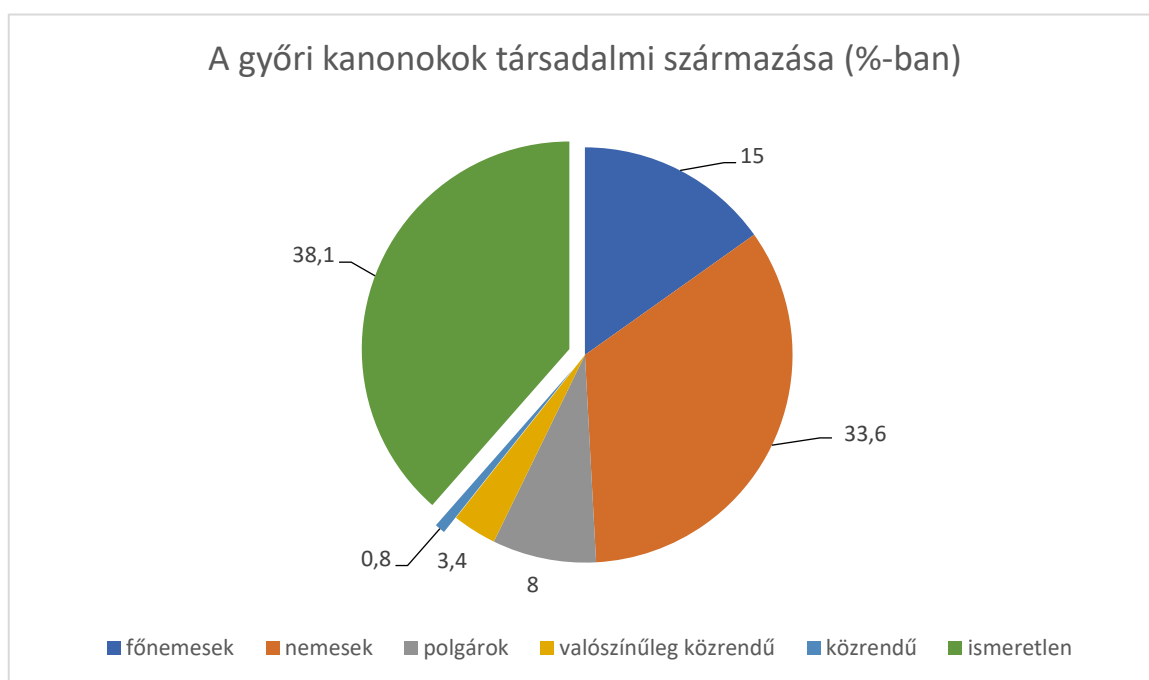
Összegzésként azt gondolom, hogy Keresztély Ágost birodalmi herceg személye és a két főváros közelsége a 18. század első harmadában – és némileg még utána is – olyan presztízst varázsolt az addigra hétszáz éves győri székeskáptalan köré, ami lényegesen kiemelte a testületet a rokon intézmények közül. Ezt a tényt csak fokozta,

¹⁴¹ KÖBLÖS, *A budai, fehérvári, győri és pozsonyi káptalan*, 29.

¹⁴² HERMANN, *A veszprémi egyházmegye*, 167.

¹⁴³ HERMANN, *A veszprémi egyházmegye*, 168.

hogy arányaiban a legtöbb birtoka a győri székeskáptalannak maradt, így finansziális szempontból is a győri a legkifizetődőbb kanonoki stallumok közé tartozott a magyar egyházi közegben. Ezen megállapítás alól egyedül az esztergomi főszékeskáptalan jelent kivételt. Bizonyítékot erre abban látok, hogy Keresztély Ágost 1725-ös halála után a főszékeskáptalanba a vizsgált 1783-as korszakhatárig még további 11 főnemest neveztek ki. A győri testület ilyen trendet 1725 után már nem tudott felmutatni. A testületben azonban az arisztokrata jelenlét mellett folyamatosan helyet kaptak a nemesek és minden bizonnyal a jobbágyi háttérrel rendelkezők is, amely társadalmi státuszból tucatnyi személynek biztosított lehetőséget a győri székeskáptalan a kora újkor során a vertikális társadalmi mozgásra. A katolikus egyház szerepe a társadalmi mobilitás kérdése kapcsán régóta ismert tény,¹⁴⁴ de ezen belül a székeskáptalanok szerepét a fent ismertetett arányok esetében különösen fontosnak tartom. Érdekesnek tartom még megjegyezni, hogy főnemesen és nemesen kívül más külföldi származású klerikus nem érkezett a káptalanba. Nem találunk az örökös tartományok, vagy Itália városaiból polgárokat, vagy ismeretlen társadalmi státuszúakat.

3.diagram: A győri kanonokok társadalmi származása (%-ban)

¹⁴⁴ FORGÓ András, *A társadalmi mobilitás lehetőségei a katolikus hierarchiában. Megyéspüspöki kinevezések, 1686–1799*, Korall 86 (2021) 56–78.

főnemesek	nemesek	polgárok	közrendűek	ismeretlen	összesen
2	11	1	1	16	31

1658–1678 közötti kanonokok társadalmi származása (fő)

főnemesek	nemesek	polgárok	közrendűek	ismeretlen	összesen
3	1	4	2	5	15

1679–1699 közötti kanonokok társadalmi származása (fő)

főnemesek	nemesek	polgárok	közrendűek	ismeretlen	összesen
7	5	1	2	4	19

1700–1720 közötti kanonokok társadalmi származása (fő)

főnemesek	nemesek	polgárok	közrendűek	ismeretlen	összesen
4	4	3	0	5	16

1721–1741 közötti kanonokok társadalmi származása (fő)

főnemesek	nemesek	polgárok	közrendűek	ismeretlen	összesen
0	7	0	1	7	15

1742–1762 közötti kanonokok társadalmi származása (fő)

főnemesek	nemesek	polgárok	közrendűek	ismeretlen	összesen
1	10	0	0	6	17

1763–1783 közötti kanonokok társadalmi származása (fő)

5. TANULMÁNYOK

A székeskáptalan – tanácsadói és egyházkormányzatot segítő funkciója miatt – mindig is vonzotta a magasan kvalifikált klerikusokat. Illetve a fordítottja is igaz, a tanult, egyetemet járt klerikusok talán nagyobb eséllyel pályázhattak egy-egy kanonoki stallumra. Ez a tendencia már a középkori testületnél is egyértelműen kimutatható, és a kora újkor, újkor folyamán csak tovább erősödött.¹⁴⁵ Jelen fejezetben a proszopográfia adta lehetőségekkel több szempont alapján görcső alá veszem a kollektív testület viszonyát az iskolai tanulmányokhoz, egyetemjáráshoz és műveltséghez. E fejezet nagymértékben a külföldi és hazai egyetemek matrikuláinak a feldolgozásával foglalkozó adatbázisokon alapul, amelyek nélkül lehetetlen lett volna a szerte Európában stúdiumokat végző ifjú klerikusok tanulmányi helyszíneit és éveit meghatározni.¹⁴⁶ A

¹⁴⁵ KÖBLÖS, *Az egyházi középréteg*, 38.

¹⁴⁶ BEDY Vince, *A győregyházmegyei papnevelés története* (Győregyházmegye multjából II), Győr 1937; VERESS Endre, *Olasz egyetemeken járt magyarországi tanulók anyakönyvei és iratai 1221–1864* (Olaszországi magyar emlékek III), Budapest 1941; FAZEKAS István, *A bécsi Pázmáneum magyarországi hallgatói 1623–1918* (1951) (Magyarországi diákok egyetemjárása az Újkorban 8), Budapest 2003. KISSNÉ

Trienti Zsinat (1545–1563) által hozott dekrétumok külön kitértek a klerikusok által elvégzendő teológiai stúdiumokra.¹⁴⁷ Azonban a vizsgált korszak hossza és a változó országos körülmények miatt érdemesnek tartom vizsgálat alá vonni a kanonokok iskolai jártasságát.

a) Gimnáziumi tanulmányok

Abban a szerencsés helyzetben vagyok, hogy az 1658 és 1783 közötti teljes, 113 fős testületből 34 főnek nem csupán az egyetemi, de a középfokú tanulmányai is ismerhetők. Ez a testület közel egyharmada, 30,1%-a. E téren a közreadott anyakönyvi adattárak nagymértékben kitágították a megismerés határait.¹⁴⁸ E 34 fő esetében a túlnyomó többségük, 27 személy a győri jezsuita gimnázium beiratkozott tanulója volt. További négy fő a pozsonyi jezsuitáknál, maradék egy-egy személy pedig Nagyszombatban, Gyöngyösön, Kollonich Zsigmond pedig a neuhausi, szintén jezsuita gimnáziumban folytatta középfokú tanulmányait.¹⁴⁹ Tudomásom szerint Gyöngyösön egyedül Kecskeméti Gábor végezte gimnáziumi tanulmányait.¹⁵⁰ A konfesszionalizáció ezen szakaszában a jezsuita gimnáziumi és kollégiumi hálózat monopol helyzete valószínűleg még jobban kirajzolódna a győri székeskáptalan 1658 és 1783 közötti tagjainak tanulmányi adataiban, amennyiben a korai soproni gimnáziumi matrikulák nem lappanganának a mai napig.¹⁵¹ A később kanonokokká lett, főként tehát jezsuita gimnazista ifjak közül tizenhárman Bécsben tanultak tovább, tizenketten több helyen is tanultak, jellemzően Bécsben és Rómában, esetenként nagyszombati egyetemi kitérővel jutottak el az előbbi két városba. Két olyan személy van közülük, akiről csak római, és egy, akiről csak nagyszombati felsőfokú tanulmányok ismertek. Ötükéről, csak gimnáziumi tanulmányuk ismeretes számomra.¹⁵² Bár a nézőpont csalóka, hiszen a

BOGNÁR Krisztina, *Magyarországi diákok bécsi tanintézetekben 1526–1789* (Magyarországi diákok egyetemjárása az újkorban 13), Budapest 2004; BOGNÁR Krisztina–KISS József Mihály–VARGA Júlia, *A nagyszombati egyetem fokozatot szerzett hallgatói 1635–1777* (Fejezetek az Eötvös Lóránd Tudományegyetem történetéből 25), Budapest 2002.

¹⁴⁷ GÁRDONYI Máté, *A papi élet reformja a Trienti Zsinat korában* (Studia Theologica Budapestinensa 27), Budapest 2001.

¹⁴⁸ FAZEKAS–KÁDÁR–KÖKÉNYESI, *A győri jezsuita gimnázium diáksága*.

¹⁴⁹ Kollonich Zsigmond rövid győri kanonoki pályáját lásd: *Névtár* 48. sz.

¹⁵⁰ Kecskeméti Gábor pályájára lásd: *Névtár* 32. sz. Gyöngyös 17. századi oktatási viszonyaira: MOLNÁR Antal, *Mezőváros és katolicizmus* (METEM Könyvek 49), Budapest 2005. 173–185.

¹⁵¹ FAZEKAS–KÁDÁR–KÖKÉNYESI, *A győri jezsuita gimnázium diáksága*, 7. 1707-től állnak rendelkezésre a soproni anyakönyvek.

¹⁵² Természetesen ez nem azt jelenti, hogy magasabb, egyetemi képzésben ne részesültek volna.

kanonokokká lett egykori diákok feltételezhetően a sikeresen megfutott karrierük táborát erősítik, mégis, úgy tűnik, a javarészt győri diákság számára megfelelő alapokat és képzést nyújtott a jezsuita gimnázium. Európa jeles és elismert egyetemsein kamatoztathatták a magyar jezsuita gimnáziumokban megszerzett tudásukat.

A helyi illetőség és a vizsgált csoport viszonylatában nagyszámú beiratkozások miatt röviden kiemelem a győri jezsuita gimnáziumban tanult későbbi kanonokok jellemzőit, csoportos vonásaikat. Véleményem szerint, ha egy csoportban ilyen számottevő az egyazon intézménybe jártak aránya, az mindenképp figyelemre méltó. Akár feltételezhetünk egy közös intézményi élményt is, amely kanonoki generációkon keresztülvelt, ezt semmiképp nem szabad alábecsülni.¹⁵³ A győri jezsuita gimnáziumban tanult 27 fő közül nyolcan Győr, és öten Sopron vármegyéből származtak. További három fő érkezett Vas vármegyéből, amivel számszerűleg éppen előzte a két-két főt kibocsájtó Zágráb és Veszprém vármegyét. Továbbá egy-egy főt ismerek, akik Moson és Heves vármegyéből érkeztek. Érdekesség, hogy ezek az arányok részben leképezik a győri gimnázium diákságának 1630 és 1711 közötti és 1712 és 1773 közötti vonatkozó adatait.¹⁵⁴ Kiemelendőnek tartom, hogy a helyi, győri illetőségű későbbi kanonokokon kívül a vizsgált testület több mint ötöde, 21%-a már igen fiatal korában kapcsolatba került Győr városával, tudomásuk volt, netalán személyes élményeik is voltak a székeskáptalan városbéli jelenlétéről.

b) A győri szeminárium

A gimnáziumot végzett, kellően felkészült fiatalok számára Dallos Miklós püspök (1623–1630) 1627 körül szemináriumot alapított püspöki székvárosában. 1629-ben már 12 kispap tanult itt a jezsuiták vezetése alatt.¹⁵⁵ Azonban a Széchényi György püspök által 1684-ben alapított szemináriumig ezen elődintézmény működése alig ismert. Tudjuk, hogy a vezetés a kanonokokra volt bízva, minthogy 1679 és 1681 között a székeskáptalan későbbi nagyprépostja, Matusek András vezette az intézményt. Széchényi 25000 rajnai forint értékű alapítványa azonban hosszútávon biztosította, lényegében új

¹⁵³ Alább a végrendeletek elemzésénél külön kitérek rá, hogy ez a feltételezett „intézményi élmény” megjelent-e az adományozások tükrében.

¹⁵⁴ FAZEKAS-KÁDÁR-KÖKÉNYESI, *A győri jezsuita gimnázium diáksága*, 29–37. Különösen is 29–31.

¹⁵⁵ FAZEKAS István, *Győr és a jezsuita rend a 17. században – Szereplők, érdekek, ellenérdekek. Jezsuita jelenlét Győrben a 17–18. században*. Tanulmányok a 375 éves Szent Ignác-templom történetéhez, szerk. Fazekas István–Kádár Zsófia–Kökényesi Zsolt, Győr 2017, 77.

alapokra helyezte a győri papképzés jövőjét. Sajnos arról semmilyen összeírás nem maradt fent, hogy Dallos püspök idejétől a 18. század elejéig kik jártak ebbe az iskolába. 1719-ig elvétele találni egy-egy nevet, olyanét pedig, aki később kanonok lett, csak Szammer Mihályét ismerni, aki 1719-es 1720-as tanévben bölcseletet hallgatott a Jezsuiták Akadémiáján.¹⁵⁶

A 18. század elején a Szentszékhez küldött püspöki jelentésekből kitűnik, hogy Széchényi alapítványa az oktatáshoz szükséges fizikai feltételeket ugyan biztosította, de a szellemi viszonyok még elmaradtak a kívánttól. Erről Sinzendorf bíboros püspök számolt be a szemináriumot is érintő 1730-as tájékoztatójában. A jelentés szerint ekkor 12 tanuló végezte itt a humaniorákat, az oktatás színvonaláról megjegyezte a jelentés, hogy annak a tanárok képzetlensége szab határt.¹⁵⁷ Így a magasabb szintű ismeretek elsajátítása érdekében a diákoknak szükségszerűen külföldi egyetemekre kellett járniuk. A korai győri viszonyok ismeretében nem meglepő, hogy már Széchényi György is tett egy alapítványt a bécsi Pázmáneumhoz kötődően, amelynek a jövedelméből először 12, majd 10 győri kispapot taníttatott a Császárvárosban.¹⁵⁸ Sajnos arról semmilyen összeírás nem maradt fent, hogy Széchényi püspök idejében kik jártak ebbe az iskolába. 1719-ig elvétele találni egy-egy nevet, olyanét pedig, aki később kanonok lett, csak Szammerét, aki 1719-es 1720-as tanévben bölcseletet hallgatott a Jezsuiták Akadémiáján.

Az 1752-es, Zichy Ferenc-féle szentszéki püspöki jelentés már egy megemelkedett létszámról, 40 tanulóval adott hírt. Az itt említett iskola – amelynek alapjait Sinzendorf bíboros vetette meg az 1730-as évek elején – Zichy Ferenc által 1745-ben létrehozott és a jezsuiták szellemi irányítására bízott akadémia volt.¹⁵⁹ Ez az akadémia már képes volt biztosítani egy magasabb oktatási minőséget. Ennek meglátában a külhoni alapítványok meg is szűntek, s a felszabaduló tőke a győri képzés elősegítésére lett felhasználva.¹⁶⁰

c) Egyetemjárás I.

¹⁵⁶ BEDY, *A győregyházmegyei papnevelés története*, 300.

¹⁵⁷ VANYÓ Tihomér, *Püspöki jelentések a Magyar Szent Korona Országainak Egyházmegyéiről 1600–1850* (Olaszországi magyar oklevéltár II.) Pannonhalma 1933, 139.

¹⁵⁸ FAZEKAS, *A Pázmáneum története*, 34.

¹⁵⁹ BEDY, *A győregyházmegyei papnevelés története*, 38–40.

¹⁶⁰ BEDY, *A győregyházmegyei papnevelés története*, 194.

Általános jelenségnek számított a korszakban, hogy egy-egy peregrinus több egyetemen is megfordult, pár év után továbbállt egy másik városba, hogy tanulmányát máshol folytassa. Ez a fluktuáció tapasztalható a győri kanonokokká lett hajdani peregrinusoknál is. Éppen ezért, először feldolgozom, hogy átlagban hány egyetemen fordultak meg diákkorukban a győri egyházi középréteggé lett diákok, majd a helyszíneket elemzem, ahol ezeket a tanulmányokat végezték diákéveik során.

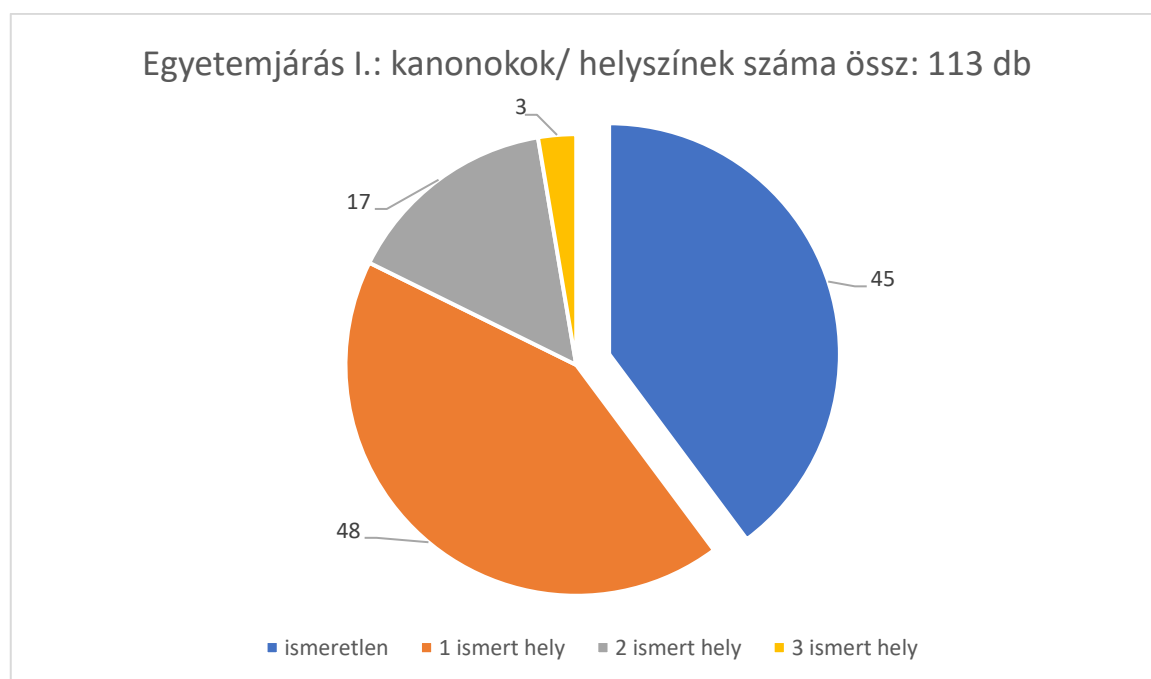
45 olyan személy van a 113 fős összlétszámból, akiknek nem tudom, hogy milyen iskolai végzettséggel rendelkeztek, hol és milyen tanulmányokat folytattak. Ez a vizsgált csoport 39,8%-a. Köblös József által vizsgált Mátyás és Jagelló-kori győri testületnél az érték majdnem ennek a fordítottja. 1458 és 1526 között a győri kanonokok 40%-ról derítette ki a kutatás, hogy peregrinusként valamelyik európai felsőoktatási intézményben eltöltöttek egy vagy több évet, esetleg diplomát is szereztek.¹⁶¹ Tehát máris látható egy bővülés, a magasabb szintű tanulmányokat folytatók körében a késő középkori viszonyokhoz képest. Érdeemes áttekinteni, hogy hatvanhét, egyetemi grádiccsal rendelkező személy hány intézménybe iratkozott be.

A kutatás jelenlegi állása szerint 48 olyan kanonokot ismerek, akiknek egyetlen egyetemi tanulmányi helyéről van hiteles adat. Kis kerekítéssel ez a teljes testületnek a 42,5%-a, amely így már önmagában is nagyobb arányszám, mint ugyanezen intézmény középkori korszakában, akkor összesen végeztek ennyien felsőfokú tanulmányokat. A derékhad tehát már látszik, a 68 ismert adatból 48-an egy helyen időztek, ez az ismertek arányának 63%-a. A számok inntől piramis-szerűen rendeződnek. 17 olyan személyt adatoltam, akik két helyen is megfordultak peregrinálásuk során. Ők az összecsoport 15%-át, míg az ismertek kerekén 25%-át teszik ki. Még kevesebben, csupán hárman voltak a korszak kanonokjai közül, akik három helyre is beiratkoztak egyetemi tanulmányokat végezni. Ők a teljes csoporton belül nem érik el az öt százalékot a maguk 2,6%-os eredményükkel. Az adatoltak 68 fős csoportjában pedig 4,4%-al képviseltetik magukat.

Szót kell még ejtenem egy speciális csoportról, akiről nem tudom, hogy hány helyen végezték tanulmányaikat, de a biográfiájukból tudni, hogy doktori fokozatot szereztek. Nekik bizonyosan voltak egyetemi tanulmányaik, de azok pontos számáról nincs tudomásom. E körbe tartozik báró Walter Lynch, aki a teológia és mindkét jog doktora volt, báró Anton Hermann Pechmann, aki doktori fokozatának az elnyerése után

¹⁶¹ KÖBLÖS, *Az egyházi középréteg*, 38–39.

foglalta el győri stallumát és Caspar Jongelin, aki Kölnben doktorált teológiából.¹⁶² Ennek ellenkezőjeként említhetem, hogy adatoltan öt olyan kanonok is stallumot nyert Győrben 1658 és 1783 között, akik a kutatás jelenlegi állása szerint csupán gimnáziumi tanulmányokkal rendelkeztek. Ez a vizsgált korszak 113 fős győri egyházi középrétegének 4,4%-a. Ők, és a 45, tanulmányi adat nélküli személy egyetemi tanulmányi helyeiknek az azonosítása további kutatást helyez kilátásba, hiszen az elképzelhetetlen, hogy egyetemi képzés nélkül léptek egyházi pályára.

4.diagram: Egyetemjárás I.: kanonokok/ helyszínek száma

Érdeemes áttekinteni, hogy a vizsgált csoport tagjai hol végezték egyetemi tanulmányaikat. A fentebbi fejezetben már vizsgálat alá került, hogy a győri kanonokok javarésze Győr tágabb vonzáskörzetéből került ki, így egyúttal ez a részelemzés közvetve rávilágíthat arra is, hogy egy kora újkori magyar királyságbéli, dunántúli fiatal merre orientálódott. Ha kezébe vette a peregrinusok vándorbotját, melyik égtáj felé indult egy fiatal klerikus a mondott régióból. Mivel fent említettem, hogy egy-egy hallgató több helyen is megfordult, így törvényszerűen a 113 kanonok ennél magasabb esetszámot fog produkálni.

¹⁶² BEDY, *Székeskáptalan*, 430, 433, 451–452., ADB 14, 499–500. Pechmanra lásd még: *Névtár* 44. sz. Jongelinre: *Névtár* 13. sz.

A már említett 45 ismeretlen tanulmányi adattal rendelkező klerikus itt ugyanúgy tartja magát. Legtöbbször, ha csupán egy-két évre is, de Bécsben iratkoztak be egyetemi tanulmányok folytatására. 45 beiratkozásról van adat a korszakból, ezzel messze a császárváros bizonyult a legnépszerűbb egyetemvárosnak a kanonokká lett hajdani kispapok körében. Ezek szerint a győri kanonokok több mint harmada, 39,8%-a találkozott a bécsi egyetemi és tudományos közeggel. A második legtöbb beiratkozót vonzó város nem más volt, mint az Anyaszentegyház központja, az Örök Város, Róma. Szám szerint 18 esetben bukkantak fel későbbi kanonokok nevei az egyetemi matrikulákban. Ez a kanonokok 16%-nak felel meg. Ide számoltam Matkovich Mihályt, aki római Collegium Germanicum et Hungaricumos éveit után, a zágrábi, majd a győri káptalanban is szép karriert futott be.¹⁶³ Vagy Kissevich-Horváth János Ferencet, akit 1660-ban a primás ajánlott az elitképző soraiba, és ahol egy évet el is töltött.¹⁶⁴ A 18 Rómában pallérozódó fiatal mögött nem sokkal, 15 fővel Győr városa futott be a még dobogós harmadik helyre a beiratkozási esetek tekintetében. Meglepő módon nem a híres, pázmányi alapítású Nagyszombatban működő egyetem lett a harmadik legnépszerűbb célpont. Ez azt is jelenti, hogy a korszakban a székeskáptalan tagjainak valamivel több mint 13,2%-a mondhatta el magáról, hogy győri szeminarista volt fiatal korában. Ellenben a magyar tudomány egyik zászlóshajójának szánt Nagyszombatból csupán tíz klerikus került a győri káptalanba, ami a közösség majdnem 9%-a, egész pontosan 8,8%-a. Ki kell emelnem két személyt, Dvornikovich Mihályt, aki olyan város egyetemén is tanult – Bolognában – ahol senki más az egész korszakban, így az itáliai városban pallérozódó ifjú külön említést érdemelt, bár személyében az 1% alatti részarány nem épp számottevő.¹⁶⁵ Dvornikovich esetében könnyen érthető a bolognai desztináció, a horvát származású ifjú klerikus a zágrábi káptalantól kapott tanulmányi ösztöndíjat az általuk fenntartott Collegium Hungarico-Illyricumba.¹⁶⁶ Itáliai jogi tanulmányainak fő

¹⁶³ VERESS, *Olasz egyetemeken*, 40. Matkovichra még: *Névtár* 7. sz.

¹⁶⁴ VERESS, *Olasz egyetemeken*, 58. Kissevich-Horvátra még: *Névtár* 29. sz.

¹⁶⁵ BEDY, *Székeskáptalan*, 442–443. Dvornikovicsra lásd még: *Névtár* 27. sz. Erdődy László Ádám esetében felmerül a szakirodalomban, hogy Pármában és Sienában is tanult, azonban erre életrajzírója sem talált biztos forrást. Bővebben lásd: KÖKÉNYESI Zsolt, *Egy magyar főpap jelenléte és karrierútja a bécsi udvarban – Vázlat Erdődy László Ádám nyitrai püspök életrajzához*, Egyház és reprezentáció a régi Magyarországon, szerk. Báthory Orsolya–Kónya Franciska, Budapest 2016, 226–227. Ezt erősíti, hogy Erdődy kánoni kivizsgálása is „csupán” Bécs és Rómát említi: AAV Nunz. di Vienna, Processi Canonici, 305, 3v., 7r., 9v.

¹⁶⁶ VERESS, *Olasz egyetemeken*, 543. A Collegium Hungaricum–Illyricum működésére és szerepére lásd: SÁRKÖZY Péter, *Il ruolo dell'Università di Bologna e del Collegio Ungaro-Illyrico nella storia culturale ungherese*, Annali del Collegio ungaro-illirico di Bologna: 1553–1764, Bologna 1988, XLIII–LXIII; BODNÁR Éva, *A bolognai Collegium Illyricum-Hungaricum törvényei (1591)*, Lymbus Művelődéstörténeti Tár 3 (1991) 7–44. Egyháziak itáliai egyetemjárásának modern feldolgozására lásd: MOLNÁR Dávid, A

támogatója és ötletgazdája Mihály bátyja, Dvornikovich Miklós, kancelláriai regisztrátor és pecsétőr volt.¹⁶⁷ Illetve Schogg Kristófot, aki Grácban bölcseletet, majd Nagyszombatban teológiát tanult.¹⁶⁸ Előbbi tanulmányi helyszínét a jezsuita szerzetesi képzési évek magyarázzák.¹⁶⁹

Feltűnő azonban az is, hogy mely, a korszakban kedvelt és népszerű egyetemvárosok estek ki szinte teljesen a későbbi kanonok urak látómezejéből. Krakkóba jelenlegi ismereteim szerint a vizsgált csoport egyetlen klerikusa sem végzett tanulmányokat. Prágát, a magyarok által kedvelt peregrinációs célpontot is, úgy tűnik, hogy elkerülték a Magyarországról származó későbbi győri kanonokok. Itt egy kivételt mégis tehetek, a szászországi Karl Malzan személyében, akinek a kánoni kivizsgálásából kiderül, hogy a teológiát e város egyetemén hallgatta.¹⁷⁰ Valamint egy, már említett kivételtől eltekintve a Rómán kívüli itáliai egyetemvárosok, úgymint Ferrara és Padova is mentesek maradtak a győri peregrinusoktól.¹⁷¹

Helyszín	Beiratkozási eset	Százalék (113 főhöz képest)
Bécs	45	39,8%
Róma	18	16%
Győr	15	13,2%
Nagyszombat	10	8,8%
Egyéb	3	2,6%

Későbbi győri kanonokok felsőfokú tanulmányi színhelyei

A fentiek – mivel említettem, hogy többen több helyre is beiratkoztak – torzított képet adnak, csak a beiratkozások számát jelölik. A következőkben még inkább specifikálom a tanulmányi pályaképeket, azzal, hogy nem az egyetem felől a beiratkozások számát, hanem az egyének felől a megjárt egyetemek számát és variánsait

magyar egyházi közép- és felsőréteg itáliai egyetemjárása a 16. században, Egyházi társadalom a Magyar Királyságban a 16. században, (Seria Historiae Diocesis Quinqueecclesiensis XVII) szerk. VARGA Szabolcs–VÉRTESI Lázár, Pécs 2017, 185–209. Különösen: 185–199.

¹⁶⁷ FAZEKAS István, *A Magyar Udvari Kancellária és hivatalnokai 1527–1690 között*, (Magyar Történelmi Emlékek. Értekezések), Budapest 2021, 233–237.

¹⁶⁸ VARGA Júlia, *Magyarországi diákok a Habsburg Birodalom kisebb egyetemein és akadémiáin 1560–1789*, (Magyarországi diákok egyetemjárása az Újkorban 12), Budapest 2004, 118, 1156. sz.

¹⁶⁹ LUKÁCS László, *Catalogus Generalis seu Nomenclator biographicus personarum Provinciae Austriae Societatis Iesu (1551–1773) III*, Róma 1988, 1494.

¹⁷⁰ AAV Nunz. di Vienna, Processi Canonici, 415, 3v.

¹⁷¹ Pedig a középkori testületet nagyobb szórás jellemezte e téren, lásd: KÖBLÖS, *Az egyházi középréteg*, 219.

mutatom be. Igaz szűk merítéssel, de felvillanhatnak kora újkori tanulmányi, egyetemjárási trendek. Mely egyetemeket részesítették előnyben a diákok, és melyekről mentek esetleg tovább másokra, esetleg másikakra. A legtöbb tanuló, akik csak egyetlen helyre iratkoztak be, Bécsre választották, az ismert 68 beiratkozóból 27 fő csak itt járt egyetemre. Ez az ismert csoport 23,9%-a, az ismert arányok tekintetében kimagaslónak mondható. 14 olyan személyt ismerek a 113-ból, akik csak Győrben végeztek szemináriumi tanulmányokat, ami a vizsgált csoport 12,4%-a. Ha tovább nézem csak az egy egyetemen megfordultak csoportját, hat olyan személy került be a tárgyalt időszakban a győri székeskáptalanba, akik csak Rómában tanultak. A képzeletbeli dobogó harmadik fokán így ez a részcsoporthat áll 5,3%-al. Egyetlen olyan személyről, a fent említett Karl Malzanról tudok, aki egy egyetemre járt, és az nem a fent felsoroltak közül az egyik, hanem a prágai univerzitás.¹⁷² A teljes csoportot tekintve ez egy egy személyes 0,8%-os mikrocsoport.

Két nagyobb és egy vegyes csoport is felállítható azokból a kanonokokból, akiknek két ismert tanulmányi helye is ismert. Ezek közül a legnagyobb – kilenc fővel – azok csoportja, akik Bécsben és Rómában is végeztek tanulmányi éveket. Ők, köztük olyan jeles tagokkal, mint Erdődy Ádám László vagy Milkovich János későbbi pápóci prépost, a teljes vizsgálati csoport 8%-át jelentik.¹⁷³ Másik, létszámában öt főt kitevő részcsoporthat a kanonokoknak, akik Nagyszombatban és Bécsben végezték egyetemi éveiket. Ők öten, többek között Gaborjáni Kövér Tóbiás és Lippay Miklós, a teljes csoport 4,4%-a.¹⁷⁴ Azok táborában, akik két egyetemen is megfordultak, az utolsó vegyes csoport igen szűkös. Csupán a Nagyszombatból Bolognáig jutó Dvornikovich és a Bécsben és aztán Győrben is tanuló Kiss Dániel alkotják.¹⁷⁵ Egyesével 0,8%, ketten együtt is 1,6%-a a teljes kanonoki létszámnak.

Itt kell még röviden említést tennem azon apró, de különleges csoportról, amit a három egyetemen megfordult későbbi kanonokok alkotnak. Szám szerint három ilyen személyről van tudomásom, név szerint Páhy Lászlóról, Telekessy Istvánról és Kissevich-Horváth Jánosról.¹⁷⁶ Ők hárman a teljes kanonoki szcénát 2,6%-át jelentik. Tudomásom szerint mind megfordultak Nagyszombatban, Bécsben és Rómában is. Nyugodtan állíthatjuk, hogy eseteikben – mai szóhasználattal élve – a legmagasabban kvalifikált

¹⁷² *Névtár* 65. sz.

¹⁷³ Erdődy győri pályájára lásd: *Névtár* 49. sz. Milkovichéra: *Névtár* 70. sz.

¹⁷⁴ Gaborjáni Kövér Tóbiásra lásd: *Névtár* 4. sz. Lippay Miklósról: *Névtár* 37. sz.

¹⁷⁵ Kiss Dánielre lásd: *Névtár* 89. sz.

¹⁷⁶ Páhy László: *Névtár* 21. sz. Telekessy István: *Névtár* 28. sz.

értelmiségiük sorába számíthatjuk a fenti klerikusokat. Telekessy életrajza kiterjedt és átfogó munkák sorából jól megismerhető.¹⁷⁷ Tudjuk, hogy örkanonokként önszorgalomból összefoglalta a győri püspökség és a székeskáptalan addigi történetét. Ez a történeti igényű munka számos későbbi munkának szolgált alapjául. Kissevich-Horváth Jánost és Páhy Lászlót pedig Lippay György prímás ajánlotta a római Collegium Germanicum et Hungaricumba 1660-ban.

d) Egyetemjárás II.

A fentiekben felvázolt statikus képet a következőkben, amennyire lehet igyekszem dinamizálni, életre kelteni. Vagyis a kifeszített, egységes statisztikai képet megpróbálom korszakolni és különböző trendeket felállítani. A székeskáptalan személyi állománya ugyan korántsem fedi le az egyházmegye teljes papságát, így csupán tendenciákra tud ez a részelemzés rámutatni. A teljes alsópapság iskolázottsági viszonyaira nem lehet további kutatások és elemzések nélkül alkalmazni.

Két, időben egymást követő tendencia rajzolódik ki az elemzés során. A kettő közti időhatár a káptalanba bekerülés szempontjából vizsgálva egy puha dátum, évtizedes viszonylatban folyamatos az átalakulás. De mi is ez az átalakulás és mi idézte elő? Rögtön a kérdés második felére kell válaszoljak. 1732-ben gróf Sinzendorf Lajos Fülöp győri püspök elrendelte a püspöki székvárosában lévő, Széchényi György által építtetett szeminárium kibővítését. A bővítés mellett arról is döntött Sinzendorf, hogy a drága alapítványi pénzeket Nagyszombatban vagy külföldön tanuló kispapokat hazarendelte, és Győrben végeztette tanulmányaikat. Ennek finanszírozása is volt, mert ugyanaból a pénzből itthon több kispapot is taníttathatott, mint Rómában vagy a Császárvárosban.¹⁷⁸ Erre különösen nagy szükség lehetett akkor, amikor a magyarországi érett barokk korszakában egyre több fiatal választotta a papi hivatást életpályaként. Az ilyen jellegű döntés persze évtizedes viszonylatban tükröződik vissza a székeskáptalan proszopografikus eredményein. Épp ezért említettem feljebb, hogy a székeskáptalan tekintetében a határvonal nem egyértelmű, de erősödő tendenciákat láthatunk, amelynek

¹⁷⁷ SZABADY Béla, *Telekessy István egri püspök*, 1–17; MIHALIK Béla Vilmos, *Források a firenzei Medici levéltárban Telekessy István csanádi püspöki kinevezéséhez (1696)*, Magyarország és a Római Szentszék III. Exquisite lucubrationes Cornelio Szovák amicabiliter dicatae (Collectanea Vaticana Hungariae I/21), szerk. Tusor Péter–Kanász Viktor Budapest–Róma 2022, 265–276.

¹⁷⁸ BEDY, A *győregyházmegyei papnevelés*, 32.

értelmében egyre több volt győri seminarista jutott kanonoki stallumhoz. Láthatunk egy felmenő rendszert, amely választ ad a kérdésfelvetésünk első felére. Az 1740-es évek végétől, az 1750-es évek elejétől kiszorultak, kikoptak az Európát megjárta, peregrinálással tudáshoz és diplomához jutó klerikusok a káptalan soraiból. Helyüket a helyben tanult és végzett egyháziak vették át, az 1730-as évek eleji Sinzendorf-i döntés tehát jó húsz évvel később már a káptalanban is szignifikáns változásokat eredményezett. Az első fecskék ezen a téren Szammer Mihály és Herman József voltak.¹⁷⁹ Előbbi 1719–1720-ban a jezsuita akadémia növendéke volt,¹⁸⁰ míg az utóbbi 1740 és 1745 között már a teljes papi képzését a megújult győri főiskolán végezte.¹⁸¹ Hermann után egyre általánosabbá vált az a jelenség, hogy volt győri seminaristák kaptak kanonoki javadalmat. Ez alól biztosan csak Szabó Imre és Majláth Antal volt kivétel.¹⁸² De lássuk, hogy mi volt a jellemző a székeskáptalanba installált klerikusok tanulmányi szokásaira az 1730-as évek előtt. A fent említett negyvenöt bécsi beiratkozásból Szabón és Majláthon kívül mindenki 1732 előtt kezdte meg tanulmányait a Császárvárosban. Szinte egytől-egyig pázmániták voltak.¹⁸³ A római peregrinálások arányával hasonló a helyzet, mint a bécsivel, a túlnyomó többségük 1732 előttre esik. Ez alól csak gróf Kornis Ferenc volt kivétel, aki 1753 és 1756 között végezhetette tanulmányait a Collegium Germanicum et Hungaricumban.¹⁸⁴ Ellentétben az 1732 utáni gyakorlattal, a 17. század során és az új évszázad első évtizedeiben általános és bevett jelenség volt, hogy egy kispap pár évente új városban bukkant fel az egyetemi grádicsok elvégzése érdekében. Minden, fent elemzett két, esetleg három egyetemi városban is időző későbbi győri kanonok a sinzendorfi rendelkezés előtti időkben tette ezt.

Kapcsolatot keresni a társadalmi származás és az iskolázottság között nem újkeletű ötlet, már Fügedi Erik középkori püspökökkel foglalkozó tanulmányában is kísérletet tett erre.¹⁸⁵ Az alábbiakban a fentebb megismert társadalmi származási adatokat vetem össze társadalmi rétegenként az egyetemjárás hajlandósággal. Szembetűnő, hogy

¹⁷⁹ Szammer Mihály: *Névtár* 80. sz. Hermann József: *Névtár* 93.

¹⁸⁰ BEDY, *Győri papnevelés*, 300.

¹⁸¹ BEDY, *Győri papnevelés*, 303.

¹⁸² Szabó Imre Bécsben iratkozott be egyetemre: KISSNÉ BOGNÁR, *Magyarországi diákok*, 232, 3725.sz. Majláthra lásd: KISSNÉ BOGNÁR, *Magyarországi diákok*, 261. 4391. Szabó kanonoki pályájára lásd: *Névtár* 96. sz. Majláth kanonoki pályájára lásd: *Névtár* 110. sz.

¹⁸³ Ez alól forrás hiányában csupán Bényi János, Kissevich-Horváth János Ferenc és Széchényi Pál képeznek kivételt.

¹⁸⁴ VERESS, *Olasz egyetemeken*, 299–300.

¹⁸⁵ FÜGEDI Erik, *A XV. századi magyar püspökök*, 477–498. Újabban: C. TÓTH Norbert, *A esztergomi székeskáptalan a 15. században I. rész*, A kanonoki testület és az egyetemjárás (Subsidia ad Historiam Medii Aevi Hungariae Inquirendam 7), Budapest 2015, 89–109.

a legnagyobb arányban a székeskáptalanba installált polgár származásúak rendelkeztek egyetemi szintű ismeretekkel. Bubnich Mátyáson kívül mind a kilenc polgárcsaládból érkező későbbi kanonok rendelkezett egyetemi tanulmányokkal, ami a származási alcsoport 90%-a. Magas százalékos arányt produkáltak még a nemesek is. 35 ismert nemesből 26-an folytattak felsőfokú tanulmányokat valamely egyetemen. Ez az alcsoport 74%-ának felel meg. Jelenlegi ismereteim alapján azt mondhatom, hogy a főnemesek pontosan fele, a 18-ból 9 beiratkozott a fentebb lajstromba vett valamelyik egyetemre. Ezt az 50%-nyi eredményt éri el az ismeretlen származásúak csoportja is, amely csoportból 25-en fértek hozzá felsőfokú képzéshez. Korábban már említettem, hogy e csoportban vannak a jobbágy származású klerikusok is. Más, nem ismert származásúakkal együtt úgy tűnik a jobbágy, közrendű családból érkezők fele is eljuthatott az elérhető legmagasabb szintű oktatási helyszínéig. Ez javarészt egybevág a fentebbi állításommal, amely a klérus és kifejezetten a székeskáptalan szerepét emeli ki a jobbágy származásúak vertikális társadalmi felemelkedésében.

Ha összehasonlítom a Köblös József-féle egyetemjárási adatokkal a fentieket, szembetűnő tendenciákat figyelhetünk meg. A Mátyás- és Jagelló-kori győri székeskáptalanban, akárcsak ugyanezen testület kora újkori vizsgált időszakában, a legmagasabb egyetemjárt kanonokok arányával a polgárság részcs csoportja rendelkezett.¹⁸⁶ Különbség csupán annyi, hogy a Köblös által vizsgált időszakban a polgári származásúak fele, pontosan 54%-a volt valamely egyetem beiratkozott hallgatója.¹⁸⁷ Itt, akárcsak mindegyik másik górcső alá vett társadalmi csoportnál jellemző, hogy az arányszámok nagymértékben nőttek a két időszak között a 17. és 18. század javára. A köznemesség köréből 1458 és 1526 között 23%-nyi klerikus járt egyetemre a káptalan sorából. Ezt az arányt az általam vizsgált korszakra a nemesség megháromszorozta a maga 74%-val. Ezt a hatalmas növekedési arányt csak a főnemesség tudta felülmúlni a két tárgyalt korszak összehasonlításában. A korábbi, Köblös által vizsgált időszakban a győri székeskáptalanban stallumot szerző arisztokrácia egyetlen tagja sem bírt egyetemi tanulmányi évekkkel. Ez merőben változott az 1658 és 1783 közötti testület személyi állományát tekintve. Kilenc kanonok képezte magát korábban valamely univerzításon, ami a stallumot szerzett arisztokrácia pontosan fele, 50%-a.¹⁸⁸ Előrelépés történt abban a csoportban is, amelyben a közrendűeket sejtem megbújni. Korábban, a középkorban a

¹⁸⁶ KÖBLÖS, *Egyházi középréteg*, 39.

¹⁸⁷ KÖBLÖS, *Egyházi középréteg*, 251.

¹⁸⁸ KÖBLÖS, *Egyházi középréteg*, 39.

jobbágy származású győri kanonokok 41%-a mondhatta el magáról, hogy megfordult Európa valamelyik egyetemén. A kora újkorra ez a szám 9%-al nőtt, és a csoport fele edukálódott az egyetemek egyre szélesebb köréből valahol.

Röviden ki kell térjek arra is, hogy mi az, amit nem, vagy csak elvétve látunk a győri székeskáptalan tagjainak tanulmányai kapcsán. Nem látni olyan tendenciát, hogy a püspökök a győri stallum biztosította javakat tanulmányi ösztöndíjként, tanulmányi évek alatt folyamatosan kapott apanázként kezelték volna. A vizsgált időszakban 1658 és 1783 között két esetről tudok, amikor mégis hasonlóan jártak el a győri főpapok. Tendenciának azonban ez a két eljárás semmiképp sem nevezhető. Az egyik a fent említett Dvornikovich Mihály, a zágrábi káptalan támogatottja, Győrben installálása után egészen a tanulmányai befejeztéig mesterkanonokként tüntetik fel a káptalani divíziók.¹⁸⁹ Csak iskolái elvégzése után, hazatérését követően jutott a komáromi főesperesség élére.¹⁹⁰ A másik, híres eset Anton Hermann Pechmann esete, aki meglehetősen fiatalon, 13 évesen emelkedett kanonoki méltóságra.¹⁹¹ Esetében, akárcsak Dvornikovichnál, amíg iskoláit végezte a mesterkanonoki címet birtokolta, s csak tanulmányai befejezése után, léphetett elő, először rábaközi főesperesnek.¹⁹²

Összegezve a tapasztaltakat nincs olyan társadalmi réteg, ahol ne nőtt volna a vizsgálat alá vont időszakban az egyetemi tapasztalatokkal rendelkezők száma a korábbi korszakokhoz képest. Ezt tekinthetjük úgy, mint egy szerves fejlődés egy lépcsőfokát afelé az időszak felé, amikor a 19. század folyamán a székeskáptalan tagjai számos esetben országosan ismert tudósok, akadémikusok voltak.¹⁹³

¹⁸⁹ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Kötetek, Számadáskönyv IV. 61–119.

¹⁹⁰ Az 1677. április 24-i, Szent György-napi divízió alkalmakor, mint komáromi főesperest tüntették fel: Uo. IV. 136.

¹⁹¹ Kinevezése Keresztély Ágosttól: GyEL, PL, Keresztély Ágost iratai II., 39.

¹⁹² Uo. II. 645–646.

¹⁹³ Példaként említhető itt a teljesség igénye nélkül: Karner Antal, BEDY, *Székeskáptalan*, 475; Deáky Zsigmond, Uő, *i. m.*, 477; Holdházy János, Uő, *i. m.*, 486; Mohl Antal, Uő, *i. m.*, 486–487.

III. VIZSGÁLAT II.

1. ÚT A KÖZÉPRÉTEGBE I.

a) *Alsópapságból a kanonoki stallumba*

Nincs olyan korszaka a székeskáptalan történetének, amikor ne tudhatott volna a soraiban olyan személyeket – általában többet is egyazon időben – akik ne az alsópapságból, plébánosi javadalomból kerültek volna a székeskáptalanba. 36-an voltak a vizsgált időszakból, akikről biztosan tudom, hogy közvetlenül plébánosi szolgálatból lettek felemelve a kanonoki méltóságra. Ez a teljes csoport arányában nézve 32%, amely az ismert karrierelőzményeket tekintve a legmagasabb szám. Felmerül a kérdés, hogy hol végezték szolgálatukat, mely plébániai közösségek pasztorációját látták el a szóban forgó klerikusok? A részletes elemzés előtt ki kell emelni, hogy főként győri egyházmegyes, vagy legalábbis a tágabb régióbéli plébánosok jutottak stallumhoz ezen a bejutási úton. Két nagyobb csoportra tudom bontani a plébániákról a székeskáptalanba felvettek csoportját, mégpedig az adott plébánia kegyurasága alapján. Láthatóan van egy plébánosi kör, akik olyan plébániákról jutottak kanonoki stallumhoz, amelyek kegyura maga a győri székeskáptalan, volt. Így a kónyi, nyúli és újvárosi plébánosok előre lépése talán nem is meglepő, hiszen, ha távolabbról is, de a káptalan látómezejének a horizontján végezték plébánosi teendőiket. Ugyancsak ide tartozik Liptay Ferenc páli plébános, aki a mindenkori pápóci prépost kegyurasága alá tartozott plébánosi minőségében, így szintén közvetlen kapcsolatban állt későbbi kanonoktársával.¹⁹⁴ A másik jelentős csoport a Győr környékén meghatározó arisztokrata családok által patronált plébániák klerikusaiból tevődött össze. A Viczayak hédervári és öttevényi plébániáiról, az Esterházyak csetényi, pápai vagy tatai érdekeltségei mellett általában városok, jelentősebb regionális központok plébánosai tudtak sikerrel pályázni egy-egy kanonoki helyre. Így Sopron, Kapuvár vagy Csepreg méretű plébániák első emberei joggal és bizalommal vethették vigyázó tekintetüket a győri Káptalandombra egy-egy stallum megüresedésekor.

¹⁹⁴ A pápóci prépostság birtokviszonyaira lásd: BEDY Vince, *A pápóci prépostság és perjelség története*, (Győregyházmegye multjából VI), Győr 1939, 16. Liptay Ferencről bővebben: *Névtár* 42. sz.

b) *Székesegyházi karkáplánság – az előszoba*

17 olyan kanonokot ismerek, akik mielőtt magukra ölthették a kanonoki jelvényeket a székesegyházban szolgáltak, mint karkáplán. A székesegyházban a kora újkor folyamán két karkáplán szolgált, akik a magyar és a német lakosok pasztorációját végezték. Szolgálatukért ők ketten egy teljes kanonoki jövedelmen osztoztak. Feltételezhetően e két káplán a középkori székesegyház Meghaltak oltárához rendelt két klerikusából alakultak át a kora újkorban a káptalan által fizetett káplánokká, miután az említett oltár elenyészett.¹⁹⁵ A középkorban a fent említett két káplánnak a feladata volt az elhunyt kanonokokért való imádkozás. Ilyen minőségükből nem elképzelhetetlen, hogy az oltár elenyészése után inkorporálta a két kápláni státuszt a székeskáptalan.¹⁹⁶

Vonzónak tarthatták a korszak klerikusai ezt a státuszt, valószínűleg akkor sem lehetett titok, hogy a székesegyházi karkáplánság előszobája az egyházi középrétegnek. Ezt bizonyító tendencia, hogy számos esetben vidéki plébánosságról mondtak le egyes egyháziak, hogy káplánok lehessenek a székesegyházban. Ilyen pályán jutott el a kanonokságig Kaleschiák Péter, akit Kuzmich Péter ajánlott az egyik karkápláni helyre.¹⁹⁷ Ugyanígy említhetem a szép kanonoki karriert befutó Szgodics Andrást, aki kilenc év után hagyta hátra hidegségi plébániáját, hogy káplán lehessen a székesegyházban.¹⁹⁸ A székesegyházban végzett kápláni szolgálat valóban hivatkozási alapnak számított, Kopcsinay Ferenc Keresztély Ágostnak írt 1719. júliusi suplicatiojában ő maga is kiemeli régóta itt végzett szolgálatát.¹⁹⁹ A testület 15%-a tehát úgy jutott be az egyházmegye középrétegébe, hogy előtte már évek óta közről ismerték a későbbi kanonoktársai.

c) *Káptalanból káptalanba, az egyházi középrétegen belüli országos mozgások*

Egy egyházi testület presztízst mutatja az, hogy a hasonló jellegű papi közösségekkel történő összehasonlítás milyen karrierutakat enged megrajzolni. Milyen irányba mutatnak a klerikusok törekvései, mely káptalanok stallumát hagyták el inkább

¹⁹⁵ Oltárokról bővebben: BEDY, *A győri székesegyház története*, 64–105.

¹⁹⁶ A „Meghaltak” oltáráról bővebben: BEDY, *A győri székesegyház története*, 85–86.

¹⁹⁷ BÁN János, *Kaleschiák Péter (1616–1696)*, Soproni Szemle 6 (1942) 86–87. Kaleschiák győri karrierjére lásd: *Névtár* 34. sz. Kuzmich Péterére: *Névtár* 26. sz.

¹⁹⁸ GyEL, PL, Keresztély Ágost püspök iratai II. 653–656.

¹⁹⁹ GyEL, PL, Keresztély Ágost püspök iratai III. 205–206. Kopcsinay győri pályafutása: *Névtár* 67. sz.

egy kínálkozó másik lehetőség esetén. Ez alapján az látható, hogy a győri székesegyházhoz rendelt káptalan az ország káptalanjai közül az egyik legnagyobb tekintéllyel bírhatott. 1658 és 1783 között kilenc esetben fordult elő, hogy egy kanonok egy másik káptalanból, székes- és társaskáptalanból egyaránt, bekerült a győri testületbe. Egy-egy fő érkezett a pozsonyi társas- és a zágrábi székeskáptalanból. Név szerint ők Héderváry János és Matkovich Mihály voltak, és jellemzően mindketten a káptalan kora 17. századi életében jutottak stallumhoz, Draskovich és Püsky püspökök idején. A tendencia innentől azonban rögzült és a korszak végéig ki is tartott. Veszprémből és az akkor még a győri egyházmegyéhez tartozó vasvári társaskáptalanból jutottak be kanonokok a győri testületbe.²⁰⁰ A veszprémi székeskáptalannal volt a legélénkebb, leginkább pulzáló kapcsolata a győri papi középrétegnek. Négy személy is Veszprémből jött győri stallumért, míg két vasvári kanonokról tudok, akik e testületben folytatták egyházi pályafutásukat. Veszprémből olyan jeles, és a testület életét évtizedekre meghatározó egyháziak folytatták a Rába parti városban a működésüket, mint Gorup Ferenc vagy Stehenich János.²⁰¹ Mindkettőjük a nagyprépostságig vitte míg Stehenich több mint tíz évig, 1742 és 1753 között még a püspöki helynöki feladatokat is ellátta. A vasvári társaskáptalan a kora újkortól 1777 előttig az egyházmegye területén működő egyetlen társaskáptalan volt.²⁰² Szerepét bizonyos értelemben majd a Mária Terézia által felállított Sopron központú társaskáptalan vette át.²⁰³ Az egyházmegye belső életében 1777 előtt tehát a legkiválóbb vasvári kanonokoknak természetes továbblépési karrier lehetett a székeskáptalan. Nyolc, másik káptalanból érkező kanonokról már röviden említést tettem. Itt kell még a nancyi társaskáptalanból Győrbe installált Pfütschnert említenem, akinek stallumhoz jutásáról már fentebb említést tettem.²⁰⁴

Nem ejtettem még szót az egyik legizgalmasabb csoportról, akik a káptalan soraiba jutottak. Ők már egy igen kis réteg, összesen hét főt azonosítottam és soroltam ide. Ők heten azok, akik a mindenkori püspök mellett udvari szolgálattétellel érdemelték ki a kanonokoknak járó stallumot. Ide soroltam a püspöki udvar káplánjait, gyóntatóit és titkárait. A székeskáptalan soraiban lévő méltóságok, akik a püspöknek tanácsadó és egyházkormányzását segítő testülete természetesen egy bizalmi pozíció. Itt azonban

²⁰⁰ A vizsgált korszak utolsó, Vasvárról érkező kanonokja az 1769-ben installált Dongó Mihály volt.

²⁰¹ Gorup Ferenc: *Névtár* 11. sz. Stehenich János: *Névtár* 75. sz.

²⁰² A vasvári társaskáptalanra lásd: SILL Ferenc, *A vasvár–szombathelyi székeskáptalan történetének vázlatja*, (A 200 éves szombathelyi egyházmegye emlékkönyve) szerk. Fábíán Árpád, Szombathely 1977, 173–242.

²⁰³ A soproni társaskáptalanra lásd: BÁN, *Sopron újkori egyháztörténete*, 424–426.

²⁰⁴ Friedrich Pfütschner pályájára lásd: *Névtár* 81. sz.

még valami ennél is többet látok. Ez a hét fő, akik nem egyszerre, sokkal inkább elszórtan, egyesével, néha átfedésben jutottak javadalomhoz, a győri főpapok legszűkebb bizalmi köréhez tartozó személyek voltak. Jelenlétük a káptalanban a szolgálatuk megköszönése és értékelése mellett, úgy vélem, a testületnek a kontrollálására is szolgálhatott. Ide számítottam többek között Haidfeld Bernátot, Keresztély Ágost herceg gyóntatóját, Sinzendorff Fülöp Lajos püspök udvari káplánját, méhkerti Milkovich Jánost vagy Zichy Ferenc püspök titkárait, Vörös Dánielt és később Hollósy Mihályt.²⁰⁵ Ide sorolandó még Szily János, aki egyházi pályája elején Zichy Ferenc udvari káplánjaként szolgált. A fenti klerikusok mind olyan, napi szinten a győri apostolutódok mellett dolgozó személyek voltak, akik garanciát jelenthettek a káptalan működtetésekor egy-egy kényes, esetlegesen bizalmi kérdés felmerülésekor.

Az utolsó, vegyes csoport káptalani kinevezést megelőző karrierje nem vagy csak nehezen lehetne tipizálható. E háromfős csoportban három püspök, Lynch, Széchényi Pál és Nádasdy László, valamint Majláth Antal exjezsuita lett besorolva.²⁰⁶ Ők tekinthetők a kivételnek, az olyan atipikus karriert befutó személyeknek, amelyekből nem következik egyértelműen az, hogy életpályája egy bizonyos pontján kanonoki stallumhoz jutott. Széchényi Pál ugyan csak választott pécsi püspök volt kanonoki kinevezésekor, de pálos szerzetesi múltja szintén nem szokványos kanonoki előkarrier. Majláth kinevezéséhez a jezsuita rend előre nem, vagy csak korlátozottan látható feloztatása vezetett.²⁰⁷

Harminckilenc kanonokról nincs pontos információ, hogy miként került be a testületbe, illetve, hogy a káptalanba történő installálása előtt milyen egyházi pozícióban működött. Azonban e kényszerűségből létrehozott csoportban illusztris személyek sorával találkozhatunk. Nem találhatunk olyan püspököt, aki alatt ne került volna be a székeskáptalanba olyan személy, aki ezt a tárgyalat alcsoportot erősíti. Amit szabad szemmel is látni lehet az ide tartozó személyek listáját tekintve az az, hogy magas számban vannak a nemesek, illetve a főnemesek, arisztokrata családok sarjai. Azt látom, hogy Zichy Ferenc püspökségének a kezdetéig a régió nemesi családjainak klerikus tagjai erősítik ezt a csoportot. Ide tartoztak az Amadé familia tagjai, Ignác és Ádám, a Görgey

²⁰⁵ Vörös Dániel: *Névtár* 83. sz. Hollósy Mihály: *Névtár* 112. sz.

²⁰⁶ Széchényi Pál: *Névtár* 31. sz. Nádasdy László: *Névtár* 54. sz.

²⁰⁷ Zichy római, szentszéki politikát érintő tájékozódásáról lásd: OLÁH P. Róbert, *Zichy Ferenc győri püspök római ágensi levelezése*, Olasz–magyar irodalmi és művelődési kapcsolatok a 18–19. században (Reciti Konferenciakötetek 14), szerk. Dóbék Ágnes, Budapest 2022, 261–275., OLÁH P. Róbert, *Egy konklávé hírei Győrben. Bartolomeo Pinto Poloni római ágens 1769-es levelei Zichy Ferenc győri püspöknek*, Magyarország és a római Szentszék III. Exquisitae lucubrationes Cornelio Szovák amicabiliter dicatae, (Collectanea Vaticana Hungariae I/21) szerk. Tusor Péter–Kanász Viktor, Budapest–Róma 2022, 277–297.

vagy a Szily család tagjai.²⁰⁸ Ugyanígy Keresztély Ágost működése alatt az országos és a birodalmi arisztokrácia sarjai, Malzan vagy Gaun kanonokok egyházi előkarrierjéről nincs pontos ismeretem.²⁰⁹ Zichy Ferenc alatt hasonló tapasztalható, mint a keresztélyi idők előtt, nevezetesen, hogy a csoporttagok javarészt a nemesség társadalmi csoportjából valók, azonban már nem csupán a tágabb győri régióból érkeztek, mint a vasi Niczky József vagy a Kelcz família első káptalanbéli tagja Imre,²¹⁰ hanem az újraegyesített Magyarország számos más szegletéből is, mint az erdélyi Kornis Ferenc vagy Scharlach Károly.²¹¹ Mivel esetükben a testületbe történő bejutás nem rajzolható meg egyértelműen a ranglétrán történő ugrással vagy intézményközi belső mozgással, feltételeznem kell egy olyan interperszonális, személyközi kapcsolatot vagy némely esetben patrónus-kliens viszonyt, amely akár azt is megengedhette, hogy a bevett útvonalak vagy aspirantúra megkerülésével az illető a győri egyházi középréteg tagja lehessen. Ennek a fajta bejutási módszernek az eklatáns példája, és a legnagyobb káptalani ellenérzést kiváltó esete volt Anton Pechmann ügye, akinek a kinevezése ellen a káptalan testületileg felemelte a szavát Keresztély Ágost herceg püspöknél, mindhiába.²¹² Pedig a kinevezés ellen élesen ágált a káptalan és nem csak nemtetszését, de félelmüket és zavarodottságukat is kifejezték a szokatlan eset kapcsán.²¹³ Ezt követően a kanonokok levelükben számos trienti zsinati határozatra és kánoni szabályozásra is hivatkoztak, amely a kanonikátus és a káptalanok életét szabályozta, s indoklásuk szerint ezeknek az ifjú Pechmann nem felelt meg, ám Keresztély Ágost hajthatatlan maradt. Pechmann kinevezésében a herceg indoklása szerint nagy szerepet játszott apja kiváló katonai példamutatása és helytállása az oszmán erők ellen vívott visszafoglaló háborúk során. Feltehetőleg a hercegnek a Pechmann család iránti jóindulata érhető tetten abban is, hogy a kanonoki kinevezéséről szóló okiratban külön kiemelte, hogy káptalani installálása előtt bő két évvel, 1697. március 2-án a kisebb papi rendeket ő maga adta fel az ifjú Anton Hermann von Pechmannak.²¹⁴ E kirívó incidenstől eltekintve nincs tudomásom olyan esetről, amikor a tárgyalt alcsoport bármely tagjának a beiktatása ellen szót emelt a székeskáptalan a püspöknél.

²⁰⁸ Amadé Ignác: *Névtár* 51. sz. Amadé Ádám: *Névtár* 60. sz. Görgey János György: *Névtár* 20. sz. Szily Márton: *Névtár* 14. sz. Szily János: *Névtár* 99. sz.

²⁰⁹ Anton Gaun: *Névtár* 66. sz.

²¹⁰ Niczky József: *Névtár* 84. sz. Kelcz Imre: *Névtár* 109. sz.

²¹¹ Scharlach Károly: *Névtár* 97. sz.

²¹² BEDY, *Székeskáptalan*, 451.

²¹³ GyEL, PL, Keresztély Ágost püspök iratai I. 521–524.

²¹⁴ GyEL, PL, Keresztély Ágost püspök iratai II. 41.

d) *Akikről nem esett szó – az esperesek és a tiszteletbeli kanonokok*

Nem esett szó az esperesi szinten szolgáló klerikusok káptalanba jutási esélyeiről. Az ok prózai, a mai napig nem készültek olyan adatbázisok, amelyeket felhasználva releváns eredményekre juthattam volna. Ilyen gyártása pedig kiterjedt alapkutatásokat igényelt volna, amely jelen dolgozat kereteit szétfeszítette volna. Érdekes, hogy Bedy sem említette neves munkájában az esperesi szintet, névtárában is csupán elvétve találni személyeket, akiről megjegyezte, hogy esperesként is működött. A győri egyházmegye vasvári főesperességének alsópapságával foglalkozó Szuly Rita sem közölt átfogó képet az általa vizsgált terület espereseiről.²¹⁵ Feltűnő, hogy az ismert, és lentebb példaként hozott ajánlások sosem emelték ki az ajánlott személy esperesi tevékenységét. Előfordulhat persze, hogy kizárólag olyanokról maradtak fent ajánlások, akik korábban nem töltötték be ezt a tisztséget, mindazonáltal nem látok olyan elvet, hogy az esperesség előszobája lehetett volna a kanóniának.²¹⁶

A tiszteletbeli kanonokok esetében érdekesebb a helyzet. Az egyházmegye területén 1741-től adatolhatóan létezett, és kiosztották a címet, jellemzően a vasvári társaskáptalanhoz kötődően.²¹⁷ A győri püspökök 1783-ig nem alapítottak a győri székeskáptalanhoz kapcsolódó tiszteletbeli kanonoki címet, erre a schematizmusok sem tesznek utalást.²¹⁸ A vizsgált korszak végén egy jelenséget mindenképp ki kell emelni, miszerint 1775 és 1782 között tiszteletbeli vasvári kanonokok közül négyen is bejutottak a székeskáptalanba (Eördögh István, Keller Antal, Hollósy Mihály, Frankl János). Azonban mindegyikük esetében ismerek egyéb hivatalt, illetve szolgálati helyet, ami a kanonoki kinevezésről szóló döntés pillanatában nagyobb súllyal eshetett a latba. Hollósy esetén egészen biztosan a már említett püspöki titkári működése lehetett a mérvadó. A másik három személy nagy, vagy Győr környékének plébániáiról érkeztek a testületbe. Keller Antal újbárosi plébános volt, míg Eördögh nyúli. Frankl pedig a távolabbi Sopronnyék plébániáját hagyta ott a győri stallumért. Egyikük esetében sem hiszem, hogy a javadalommal és tényleges egyházkormányzati funkcióval nem rendelkező tiszteletbeli vasvári kanonikátus megléte mozdította érdemben előre a pályájukat. A tiszteletbeli

²¹⁵ SZULY Rita, *Alsópapság Nyugat-Magyarországon a 18. században. A vasvári főesperesség papsága, Katolikus Egyházi Társadalom Magyarországon a 18. században* (Pécsi Egyháztörténeti Műhely 11), szerk. Forgó András–Gözszy Zoltán, Pécs 2019, 277–298.

²¹⁶ A jövőben mindenképp egy átfogó vizsgálat alapját képezheti ez a kérdés.

²¹⁷ SZULY, *Alsópapság Nyugat-Magyarországon*, 290.

²¹⁸ *Calendarium Dioecesanum V. Cleri Iaurinensis ad Annum Iesu Christi MDCCLXXXIII*, 1–10.

kanonoki cím az 1777-es új egyházmegyében sem jelentett biztos további karriert. 1799-ig az 50 *canonicus honorarius* közül csak ketten váltak valóságos kanonokká.²¹⁹

e) *Petz Gáspár Ádám óvári plébános esete a győri stallummal – esettanulmány*

Alább egy rövid esetet vázolok, amely példázza a székeskáptalanba történő bejutás egyik bevett módját. A történet főszereplője Petz (Becz) Gáspár Ádám magyaróvári plébános, akiről a Pagelly György által retrospektív kezdett óvári historia domus megjegyzi, hogy korábban Wormsban volt klerikus.²²⁰ Pagelly bejegyzése szerint 1700-ban vette át a magyaróvári plébánia irányítását. Ezt megerősíti Petz egy Keresztély Ágostnak írt 1700. január 24-én kelt levele, amelyben az óvári evangélikus közösséggel meglévő feszültségeiről értekezett a herceg püspöknek, és már plébánosként hivatkozott magára. Az 1702 őszén kezdődő levelezést és megélénkült érdeklődést az egyik győri stallumért Nagy Mihály szentadalberti prépost romló és egyre rosszabb egészségi állapota váltotta ki.²²¹ Az esemény, amely valójában egy végül meg nem valósult lehetőség volt, jól példázza a székeskáptalanon belüli és kívüli mozgást. Az 1702-es évben teljes volt a káptalan tagsága, egy üresedésben lévő stallum sem akadt a székeskáptalanban. Talán ezért is mozgatta meg még az ekkor locsmándi főesperesi méltóságot viselő Zichy Pált is a hír, miszerint Nagy Mihály prépost-kanonokok haldoklik.²²² Elsőként ő fordult 1702. november 25-i levelével Keresztély Ágosthoz a kéréssel, hogy Nagy Mihály várható közeli halála esetén a locsmándi főesperesi stallumból emelje őt a szentadalberti préposti méltóságra.²²³ Úgy látszik Zichy gróf nem volt tétlen, és gyaníthatólag nem is volt elégedett a káptalanon belüli főesperesi címével, hiszen pár hónappal korábban, augusztus 3-án lépett elő a legalacsonyabb presztízzsel bíró komáromi főesperességről a jelentősebbnek tartott locsmándira.²²⁴ A testületen belüli pályázó mellett egy hét múlva, 1702. december 2-án kelt levéllel a volt győri püspök Kollonich Lipót bíboros is ajánlást küldött Petz Gáspár Ádám személyére, arra az esetre való tekintettel, ha Nagy Mihály

²¹⁹ SZULY, *Alsópapság Nyugat-Magyarországon*, 291.

²²⁰ GyEL, Plébániai és espereskerületi levéltárak, Magyaróvár plébánia, Historia Domus, 2.

²²¹ Korábbi szentadalberti prépostkanonoki kinevezésére lásd: GyEL, PL, Keresztély Ágost püspök iratai II. 95. Nagy Mihályra lásd: *Névtár* 33. sz.

²²² Zichy Pál győri karrierjére lásd: *Névtár* 43. sz.

²²³ GyEL, PL, Keresztély Ágost püspök iratai I. 1487.

²²⁴ Locsmándi kinevezésére küldött köszönőlevelet lásd: GyEL, PL, Keresztély Ágost püspök iratai I. 1483.

prépost halála hamarosan bekövetkezne.²²⁵ Petz egy korábbi, fent már említett 1700. január 24-i levelében említést tett arról, hogy Pozsonyban volt káplán már Kollonich Lipót idején.²²⁶ Elképzelhető, hogy a bíboros prímás pozsonyi látogatásai során ismerkedett össze a klerikussal, akit pár évvel később a kanonoki stallumhoz próbált segíteni. Nagy Mihály többek által várt megtérése a Teremtőhöz azonban igencsak kitolódott az 1702-es évhez képest. Olyannyira, hogy végül 1713. augusztusában hunyt el, jócskán túelve a stallumára aspirálók számításait.²²⁷ Petz Gáspár Ádám óvári plébánosnak újabb esélye már nem nyílt arra, hogy a kanonoki méltóságra emelkedjen. 1709 márciusában Keresztély Ágost püspök új plébánost nevezett ki Óvárra, a porosz származású Johann Fiedrich von Oelsen személyében, aki 1714-ig, pozsonyi kanonoki előlépéséig bírta a plébániát.²²⁸ Gróf Zichy Pál további életútja jól ismert a szakirodalom és a nagyközönség számára egyaránt, felejthető győri kanonoki pályájának megszakításával II. Rákóczi Ferenc köreihez csatlakozott 1709-ben, ahol a fejedelem udvarában a kevés katolikus klerikus között főpapnak kijáró tisztelet övezte.²²⁹ E rövid eset is jól példázza, hogy egy-egy üresedő stallum hírére, még a tényleges és valós megüresedés előtt a hierarchia legkülönbözőbb pontjairól kezdtek el érdeklődni a javadalomért.

Összegzésképp azt látom, hogy az egy híján negyven ismeretlen karrier-előzményekkel bíró kanonok mellett (34,8%) a legnagyobb csoportot a lelkipásztorkodásból jövők tették ki a székeskáptalanban. A vidéki plébániákról és a székesegyházi karkáplánságból érkező kanonokok számát ha összeadom, akkor az 54 fő, ami 48,2%-a az összlétszámnak. Ezek szerint a káptalanba történő bejutás az alsópapság számára egy reálisan elérhető cél volt. Ha emellett számba vesszük azok számát, akik szintén végezhetek plébániai szolgálatot, de jelenleg az ismeretlenek csoportjában vannak, biztosan kijelenthető, hogy a kanonokok fele káptalanba installálásuk előtt közvetlenül a pasztorációs feladatok legjavát végző alsópapságból léptek feljebb az egyházi hierarchiában. Különböző, nem elsősorban lelkigondozással foglalkozó papi életpályákról a győri testületbe érkezők száma tizenkilenc. Ide a más káptalanokból

²²⁵ GyEL, PL, Keresztély Ágost püspök iratai I. 1497.

²²⁶ GyEL, PL, Keresztély Ágost püspök iratai I. 593–596, 595.

²²⁷ Nagy Mihály halálára lásd: GyEL, PL, Keresztély Ágost püspök iratai II. 646.

²²⁸ Johann Fiedrich von Oelsen óvári plébániai installációjára lásd: GyEL, PL, Keresztély Ágost püspök iratai II. 311–313. További irodalma: FAZEKAS, *A reform útján*, passim.

²²⁹ Márki szerint Rákóczi fejedelmi eskütel ceremóniájában látványosan részt vett, nevezetesen Zichy Pál nyújtotta át az Evangéliumos könyvet az eskühöz. MÁRKI Sándor, *II. Rákóczi Ferenc I. kötet*, Budapest 1907, 604–606.

„átigazolókat”, a püspököket és az udvari szolgálatban részt vevőket, főként egyházkormányzati bürokratákat számoltam össze. Az ő részarányuk így 17%, ami látványosan elmarad az alsópapságból jövők arányától. Ez felfogható úgy is, hogy a mindenkori győri főpásztorok nagyobb segítséget láttak olyan közvetlen tanácsadóknak, akik az egyházmegye vagy az ország különböző pontjairól, közvetlenül a hívő közösségek éléről lettek kiemelve. A bürokráciában és egyházkormányzatban gyakorlati ismeretekkel rendelkező klerikusokat pedig sok esetben ők maguk delegálták saját maguk mellől káptalanukba.

2. ÚT A KÖZÉPRÉTEGBE II.

a) *A kommandálás és a bemutatás intézménye*

Korábban egy másik, nemzetiségi nézőpontból, de már látható volt, hogy a székeskáptalan tagjai közé nem volt egyszerű és magától értetődő a bejutás.²³⁰ Minden időben hasznosnak bizonyult egy támogató, aki a döntéshozatal előtt felhívta a püspök figyelmét egy-egy kanonokságra méltó klerikus személyére és munkásságára.²³¹ Természetesen nem állítom, hogy csak ilyen módon, nagyhatalmú támogatók útján lehetett a székeskáptalan testületébe felvételt nyerni. Azonban a vizsgálat során a kora újkori társadalom patrónus-kliens kapcsolati hálójának lokális szinten válik érzékelhetővé, ami jól mutatja meg a 17. és 18. század egyik fő társadalmi mozgatórugóját, a kegyek és a szívésségek kusza világát.²³² A gyakran informális vagy félinformális kapcsolatokon alapuló kommandálás mellett a fejezet végén a bemutatás (*praesentatio*) kegyúri joggal alapuló formális jogmenetére is hozok levéltári forrást.

²³⁰ Lásd a nemzetiségről írt fejezetet.

²³¹ Fentebb külön esettanulmányban foglalkozom Petz Gáspár Ádám óvári plébános esetével „*Petz Gáspár Ádám óvári plébános esete a győri stallummal – esettanulmány*” címmel, aki önerőből próbált stallumhoz jutni.

²³² A patrónus-kliens kapcsolatrendszer lokális feldolgozására kitűnő példa: DOMINKOVITS Péter, *Javadalmak–javadalmasok–patrónusok. Adatok és szempontok Sopron szabad királyi város egyháztörténetének, várospolitikájának kutatásához a 17. század első feléből*, In *labore fructus. Jubileumi tanulmányok Győregyházmegye történetéből*. (A Győri Egyházmegyei Levéltár Kiadványai, Források, feldolgozások 13), szerk. Nemes Gábor–Vajk Ádám Győr 2011. 77–103, különösen 83. oldaltól. TUSOR Péter, *Pázmány, a jezsuita érsek. Kinevezésének története, 1615–1616 (Mikropolitikai tanulmány)* (Collectanea Vaticana Hungariae I/13), Budapest–Róma 2016, 244–245.

b) A kommandálások

A korszakból tíz sikeres kommandálásról ismerek levéltári forrást, amelyből kettő esetben saját magát ajánlotta a klerikus. További tízet vettem számba, ahol ugyan levéltári forrás nem áll rendelkezésemre, de a körülmények, az adott klerikus állomáshelyei és karrierje arra enged következtetni, hogy lehetett egy ajánlója.²³³ Ez a húsz fő a testület teljes létszámának 17,7%-a. A biztosan ismert tíz személy összetétele és az ajánlók személye vegyes képet mutat, érdemes azt kategorizálni. Igaz a csoport szűk, de a kommandálók kiléte és motivációik annyira mások, hogy az mégis az egész székeskáptalanra vonatkoztatható és kivetíthető. Elsőként kell említeni az uralkodói kommandálás útján stallumhoz jutókat. Előfordult, hogy egy-egy Habsburg uralkodó pártfogoltja számára győri kanonoki méltóságot kért a püspöktől. Azt gondolom, hogy az eset exkluzivitása miatt, amennyit ismerünk, nagy valószínűséggel annyi is lehetett az összes ilyen ajánlás. Ez esetünkben Anton Thurn, Friedrich Pfütschner és Anton Josef Gaun bejutását jelenti.²³⁴ Ebben a relációban nem tartom életszerűnek, hogy akadt olyan királyi ajánlás, amely nem járt sikerrel, és a stallumra kiszemelt klerikus kinevezés nélkül maradt volna.

Nem úgy, mint az általam kegyúrinak titulált kommandálók esetében.²³⁵ Ezen ajánlásoknál előfordulhatott, hogy egy-egy nem ért célzt. Két olyan esetet ismerek, amit a kegyúri kommandálások közé soroltam, és levéltári forrás is van róla. Ezek Ottavio Salvucci da Camerino és Gráczol János kinevezései.²³⁶ Salvuccié 1666. július 19-i dátummal az első ismert és sikeresen végbement kommandálás a vizsgált korszakból. Ottavio Salvucci Raimundo Montecuccoli titkára és káplánja volt, akinek a bécsi nuncius kért missziót.²³⁷ A Cesare Borgia bíboros által Rómában a Propaganda Fidenél előterjesztett kérelemből kiviláglik, hogy Salvucci képzett, kiváló erényekkel bíró pap, aki még törökül is beszél. A missziós kérelem megjegyzi, hogy eredménnyel tevékenykedhetne a győri egyházmegyében. Feltételezhetőleg a vasvári béke után a

²³³ A külön kiemelt plusz két főt azokra értem, akik sikerrel ajánlották magukat.

²³⁴ Thurn, Pfütschner, Gaun, valamint Malzan bejutásának elemzésére alább keríték sort. Anton Thurn karrierjét lásd: *Névtár* 62. sz.

²³⁵ Ez nem összekeverendő a bemutatással (*praesentatio*), amely során a kegyúr jelölhetett egy üresedésben lévő, és kegyurasága alatt álló javadalomra arra alkalmas klerikust.

²³⁶ Ottavio Salvucci: *Névtár* 22. sz. Gráczol János: *Névtár* 63. sz.

²³⁷ GALLA Ferenc, *Pápai kinevezések, megbízások és felhatalmazások Erdély, a Magyar Királyság és a Hódoltság területére (1550–1711)* (CVH II/3), kiad. Tusor Péter–Tóth Krisztina, Budapest–Róma 2010, 110, 434. sz.

magyarországi ügyektől visszavonuló Montecuccoli tovább ajánlhatta titkárát, aki így rövid úton, egy év múlva már installált győri kanonoknak mondhatta magát.²³⁸

Gráczol János a másik, levéltári források alapján is ismert kommandált személy, őt Esterházy Imre pozsonyi kanonok ajánlotta Keresztély Ágostnak.²³⁹ Eddig azok, akikről levéltári forrás van és a főúri kommandáltak körébe helyeztem. Az Esterházyaknál maradva, de korábbi példa Caspar Jongelin, németalföldi ciszterci apát, aki Bedy Vince szerint III. Ferdinánd pártfogását is bírta, és aki Esterházy Lászlótól, mint kegyúrtól megkapta a kismartoni plébániát 1650-ben.²⁴⁰ Nem tartom elképzelhetetlennek, hogy Magyarországon feltehetőleg kisebb társadalmi beágyazottsággal rendelkező Jongelint az Esterházy-család egy tagja segíthette további javadalomhoz 1659-ben. Ezen kívül számos olyan karrierutat ismerek, amelyek esetében feltételezhető, hogy egy főúr vagy a káptalan mint kegyúr volt a kommandáló. Ide sorolandó egy sor, vélhetően Batthyány-kreatúra is. Berdóczy György, aki Batthyány Ádám udvari káplánja volt, és Dvornikovich Mihály, aki győri kanonoksága alatt is számos egyházi javadalomban részesült a Batthyányok jóvoltából.²⁴¹ Ezek ismeretében nem nehéz elképzelni, hogy a kanonokságra is ilyen kegyúri támogatással került. A Győrhöz közeli birtokok földesurai mellett a székeskáptalant is meg kell említenünk mint a püspöknek klerikust kommandáló aktort. Források híján biztosan sajnos ez esetben sem tudok állítani, azonban van három eset, amelyek előzményei alapján reálisnak gondolhatóak, hogy a káptalan ajánlatára jutottak stallumhoz. Itt a fejezetben később még felbukkanó Nyitray István és Kopcsinay Ferenc kanonokok ügyét kell említenem.²⁴² Valamint harmadikként, még nagyobb kérdőjelek kíséretében, Horváth János kanonokot.²⁴³ Fenti két, végül stallumhoz jutó klerikus bejutásának körülményeit később külön elemzem, itt csak Horváth János bejutását hozom. Horváth kanonoksága előtti pályájáról keveset, szinte semmit sem tudni. Tanulmányaira, pályájára vonatkozó egyik, kevés fennmaradt dokumentum arról ad hírt, hogy a székeskáptalan ajánlotta őt a püspöknek római tanulmányútra.²⁴⁴ Előfordulhat, hogy a tehetségesnek tartott klerikus pályáját követték a székeskáptalan egyes tagjai, és

²³⁸ Kanonoki beiktatására lásd: GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratok, Számadáskönyv IV. 7. 1667. június 9.

²³⁹ Kinevezéséről: GyEL, GyKMLt, Cimeliotheca VII. n. 485.

²⁴⁰ Caspar Jongelin: *Névtár* 13. sz.

²⁴¹ Berdóczy György: *Névtár* 2. sz.

²⁴² Nyitray Istvánra lásd: *Névtár* 63. sz.

²⁴³ Horváth János: *Névtár* 73. sz.

²⁴⁴ GyEL, PL, Capsarium, Capsa I. fasc 5., 1692. augusztus 3.

adódó alkalommal, akárcsak korábban római tanulmányi évekre, úgy kanóniára is ajánlották a püspöknél az akkor berkesdi plébánost.

A kommandálások harmadik típusú motivációját a családi ajánlás és a családi kapcsolatok köré rendezem. Forrással alátámasztott sikeres kommandálások is ismertek a korszakból.²⁴⁵ Ide sorolhatóak a lentebb kifejtett Fiáth Zsigmond és Majláth Antal bejutásai.²⁴⁶ Forrásom sajnos nincs rá, de a püspöki unokaöccsök egészen biztosan ilyen megfontolással kerültek be a káptalanba: Széchényi Pál a nagybátyja, Széchényi György püspöksége alatt, illetve Kollonich Zsigmond szintén nagybátyja, Lipót győri püspöksége idején. Szintén nincs rá adatom, de Dongó Mihálynál is felmerülhet az esélye, hogy a keresztapja, Viczay Mihály gróf ráhatásával jutott stallumhoz 1769-ben 32 évesen.²⁴⁷ Közhelyszerűnek hat a fenti felsorolás után, de Nádasdy László és Batthyány Pál bejutását is a családi ajánlások sorába kell feltételeznem.²⁴⁸ Különösen azért is, mert mindketten hamar – Batthyány esetében egyből – a nagypréposti méltóságig jutottak, ahonnan karrierjük innen tovább ívelt felfelé.²⁴⁹

„ajánlom magamat” – a magukat sikeresen ajánlók szűk társasága

Ritka jelenséggé röviden meg kell még említenem, hogy a korszakból két klerikust ismerek – Szgodics Andrást és Pogány Pált – akiknek sikerült úgy bejutniuk a győri kanonokok közé, hogy saját magukat ajánlották, önállóan jelentkeztek püspöküknél.²⁵⁰ Igaz, Szgodics a székesegyház karkáplánjaként aspirált a pozícióra Guraby Mátyás halála után, ez a körülmény, mint lentebb láthatjuk, Kopcsinay esetében nem jelentett azonnali bejutást. Főleg annak a fényében nem, hogy Matusek András nagyprépost Liptay János pozsonyi kanonokra hívta fel az üresen álló méltóság kapcsán 1713. március 23-i levelében Keresztély Ágost figyelmét.²⁵¹ Az ekkor már országos hírnévnek örvendő Liptay helyett Keresztély végül április 6-án a peresznyei származású Szgodicsnak jutott stallumot Győrben.²⁵² Több társával együtt, akik e fejezetben

²⁴⁵ GyEL, Püspöki Levéltár, Keresztély Ágost iratai III. 169., GyEL, Capsarium, II. sorozat, Zichy Capsa VI., s. n. 1774. december 3.

²⁴⁶ Fiáth Zsigmond: *Névtár* 61. sz.

²⁴⁷ Kereszteléséről szóló bejegyzése: GyEL, Plébániai és espereskerületi levéltárak, Hédervári plébánia, Vegyes Anyakönyv II, 52–53.

²⁴⁸ Bár Batthyány esetében nem zárható teljesen ki az uralkodói kommandálás sem. Batthyány Pál: *Névtár* 72. sz.

²⁴⁹ Nádasdy László és Batthyány Pál installálása: GyEL, PL, Keresztély Ágost iratai II. 461–464., GyEL, PL, Cimeliotheca VI. n. 275. 1730. júl. 29.

²⁵⁰ GyEL, PL, Keresztély Ágost püspök iratai II. 653–656. Pogány Pálra lásd: *Névtár* 69. sz.

²⁵¹ GyEL, PL, Keresztély Ágost püspök iratai IV. 383. Liptay János tатаi plébánosra, későbbi pozsonyi kanonokra (1711–1718) lásd: RIMELY Carolus, *Capitulum insignis ecclesiae collegiatae Posoniensis*, Posonii. 1880, 276.

²⁵² GyEL, PL, Keresztély Ágost püspök iratai II. 646.

nevesítésre kerülnek, Pogány Pál is hosszú éveken keresztül próbált győri javadalomhoz jutni. Az először büki,²⁵³ majd később tatai plébános első ismert próbálkozása Mikos Ferenc halálát követően maradt fent a Keresztély Ágostnak küldött iratok között.²⁵⁴ Ekkor Gráczollal, Szandányi Mártonnal,²⁵⁵ Nyitray Istvánnal és Potyondi László pápai plébánossal egyszerre pályázott az üresedésben lévő pozícióra.²⁵⁶ Ekkor – mint később is – a várt siker elmaradt. Pogány Pál legközelebb Ribics József 1718-ban bekövetkezett halála után aspirált a kanonokságra, ezt Kontor Szabó István és a székeskáptalan tájékoztató levelei őrizték meg.²⁵⁷ Az 1718-as pályázat során egy alkalommal a herceg püspököt tájékoztató iratok azt említik, hogy Pogány már tizennégy éve dolgozik az Úr szőlőjében.²⁵⁸ A várt siker ekkor is és Fiáth Zsigmond lemondása után, 1720 februárjában szintén elmaradt.²⁵⁹ 1721 áprilisában Pogány újra jelentkezett, ezúttal a Bubnich Mátyás éneklőkanonok halálával megürült helyre.²⁶⁰ Ekkor sem járt sikerrel, még évekig tatai plébánosként működött tovább. Pogány Pál, ha az általam ismert és említett 1716. évi volt az első próbálkozása a javadalom szerzésre, akkor kerek tíz év várakozás és számos újbóli jelentkezés után, 1726-ban ért célt, és vált a győri kanonoki testület tagjává. 1726. november 16-án installálták a káptalanba az Amadé Ádám halálával megürült stallumba.²⁶¹ Ismert külső támogató nélkül Pogány végül nem ért el az oszlopos kanonokságig, soproni főesperességig jutott, amely címnek a birtokában 1738-ban halt meg.²⁶²

Meg kell itt említenem egy egészen speciálisnak tűnő esetet. Kornis Ferenc nevével több helyen is találkozhatunk a 18. századi magyar egyházi élettel foglalkozó történeti munkákban.²⁶³ Életrajzából már eddig is tudható volt, hogy az újjáalapított kolozsvári jezsuita gimnáziumban kezdte meg a tanulmányait. Azonban az eddig nem

²⁵³ Büki plébánosi működésére: GyEL, Plébániai és espereskerületi levéltárak, Bük plébánia iratai, Vegyes Anyakönyv I. 1700–1814. passim.

²⁵⁴ Uo. III. 179–180. Mikos Ferencre lásd: *Névtár* 41. sz.

²⁵⁵ Szandányira lásd: BEDY, *Győregyházmegyei papnevelés*, 162.

²⁵⁶ Potyondi László tanulmányaira lásd: BEDY, *i. m.*, uo. Sikertelen győri pályázás után aztán veszprémi kanonok lett, karrierjére lásd: HERMANN, *Veszprémi egyházmegye*, 221.

²⁵⁷ GyEL, PL, Keresztély Ágost iratai III. 323–324, 325. Kontor Szabó István pályáját lásd: *Névtár* 55. sz.

²⁵⁸ GyEL, PL, Keresztély Ágost iratai III. 433. E tizennégy év alatt sem volt rest a cím és javadalom szerzés terén Pogány, 1713. október 1-én Keresztély vasvári tiszteletbeli kanonokká nevezte ki. Uo, II. 667.

²⁵⁹ Uo. III. 501.

²⁶⁰ Uo. III. s. n., 1721. április 9.

²⁶¹ Arca Noe 69.

²⁶² GyEL, GyKMLT, Feudáliskori iratanyag, Kötetek, Káptalani Számadáskönyv VI. 457. 1739. január 2-i káptalani divízió már „quondam” soproni főesperesként említi.

²⁶³ BEDY, *Székeskáptalan*, 466. GALLA Ferenc, *A püspökjelöltek kánoni kivizsgálásának jegyzőkönyvei a Vatikáni Levéltárban* (A magyar katolikus megújulás korának püspökei), Levéltári Közlemények 20–23 (1942–1945), 184.

volt tudott, hogy az ifjú Kornis már ekkor, iskolás korában kapcsolatba került Zichy püspökkel. Egy 1749-ben írt levél azonban részben azt is tisztázza, hogy az erdélyi kötődésű arisztokrata miként került később Győrbe kanonoknak. A levélben a még iskolás Kornis azzal kereste meg a győri főpapot, hogy filozófiai munkáját az előszavában neki ajánlaná. Itt Kornis munkáját filozófiai munkaként és tézisként hivatkozta, arra gondolok, hogy esetleg valamelyik iskolai dolgozatát küldhette meg a győri püspöknek Kolozsvárról.²⁶⁴ Úgy tűnik az ifjanc szimpátiát kelthetett a püspökben, hiszen hosszas nagyszombati, majd római tanulmányai után győri stallummal jutalmazta.²⁶⁵

c) Sikertelen kommandálások

Azonban nem minden kommandálás járt sikerrel. Számos olyan, üres kanóniára történő pályázásról tudni, ami elutasítással végződött.²⁶⁶ Ezt a témakört – a sikertelenül pályázókét – is két részre bontottam. Elsőként azt vizsgálom, ahol az aspiráló egy patrónus által próbált a testületbe felvételt nyerni, majd másodjára azokat a szituációkat elemzem, amikor saját magát ajánlotta stallumra egy klerikus. Fentebb már említett Nyitray István és Kopcsinay Ferenc nevei többször is a püspök íróasztalára kerültek egy-egy stallum betöltésének az ügymenetekor. Kopcsinay Ferenc székeskáptalani magyar káplán személye több alkalommal is eséllyel szerepelt a pályázók között. 1719-ben még a maga nevében írt kérelmező levelet, amelyben tisztelettel emlékeztette Keresztély Ágostot, hogy szóban már előhozta neki ezt az ügyet a „*rákosi várban*”.²⁶⁷ A Fiáth Zsigmond lemondása miatt megüresedő stallumra hiába pályázott szóban és írásban is Kopcsinay, nem járt sikerrel.²⁶⁸ Két évvel később, amikor Bubnich Mátyás éneklőkanonok halálával újra lehetősége nyílt a káptalani magyar káplánnak egy kanonoki stallumra, már talált egy befolyásos támogatót, Nádasdy László nagyprépost személyében.²⁶⁹ Nádasdy áprilisban két levélben is említette a herceg-püspöknek Kopcsinayt, akit ajánlott a kanonokságra.²⁷⁰ A két levél közül a második különösen

²⁶⁴ MNL OL, P707-XXXIII. 84NB, n. 14588.

²⁶⁵ Az említett dolgozatot nem találtam sem az Egyházmegyei Könyvtár katalógusában, sem pedig a kéziratárában.

²⁶⁶ Kiváló példa a fent bemutatott Betz Gáspár esete is.

²⁶⁷ Itt bizonyára a fertőrákosi püspöki kastélyra kell gondolnunk.

²⁶⁸ GyEL, PL, Keresztély Ágost iratai III. 205–206.

²⁶⁹ Nádasdy Lászlóra életére és munkásságára a mai napig a legátfogóbb munka: TAKÁTS Endre, *Gróf Nádasdy László csanádi püspök (1662–1729)*, Szeged 1943.

²⁷⁰ GyEL, PL, Keresztély Ágost iratai III. 533., 1721. április 7. uo. 536–537. 1721. április 9.

érdekes, mert a nagyprépost felsorolta a Kopcsinayval egyszerre pályázókat is. Így tudni, hogy 1721 tavaszán győri kanóniáért indult még Kopcsinay Ferenc mellett a fentebb már említett Pogány Pál tatai, Szombath Miklós szombathelyi, Orosz Pál sárvári és Vastlay Mihály védenyi plébános.²⁷¹ Nádasdy külön kiemelte levelében Kopcsinay nevét, miszerint a többi klerikus előtt őt kommandálja elsőként a méltóságra.²⁷² Indoklásának egyik fő érve – az erényeinek a leírása után – abban állt, hogy már kilenc éve a székesegyházban szolgál Kopcsinay mint káplán.²⁷³ Évtizedes viszonylatban visszatérő pályázóként tűnt még fel Orosz Pál sárvári plébános is. Legelőször egy 1712. december 21-én Győrött kelt levélben ajánlja Oroszt Keresztélynek Meszlényi János alispán.²⁷⁴ Meszlényi ekkor nem konkrét stallumra nominálta a sárvári plébánost, hanem egy bármelyik, legközelebb, a jövőben vakáló beneficiumra tett ajánlatot Orosz személyében.²⁷⁵ Érdekes, hogy Matusek András nagyprépost halála után a helyére újonnan kinevezett káptalani vezető, Nádasdy László a püspöknek írt kinevezést köszönő levelében jelezte, hogy Orosz Pál sárvári plébánost kanonoknak ajánlja.²⁷⁶ Nádasdy ajánlásának a motívuma jobban kikövetkeztethető, mint Meszlényié. Az ajánlás talán összefüggésben állhatott azzal, hogy Sárvár Nádasdy Ferenc 1671-es elítéléséig, és birtokelkobzásáig a família birtokát képezte. Elképzelhetőnek tartom, hogy családi hagyományként – ha nem is kegyurak – továbbra is figyelmet fordítottak Sárvárra, és az ottani plébániára. Orosz Pál végül nem nyert stallumot. Fiáth Zsigmond által üresen hagyott pozícióra 1720 februárjában ugyanúgy hiába pályázott, mint egy évvel később, 1721 áprilisában Bubnich Mátyás éneklőkanonok halálával megürült méltóságra.²⁷⁷ Látható, hogy a sárvári plébános bizonyíthatóan kilenc éven keresztül próbált a székeskáptalan klerikusai közé jutni, mindhiába. Végül Orosz, ha nem is Győrben, de Veszprémben szép kanonoki karriert futott be, nagyprépost és választott ansari püspök lett.²⁷⁸ Nádasdy László nagyprépostnak nem Orosz Pál volt az egyetlen olyan ajánlottja, aki győri javadalom nélkül maradt. 1718. július 3-án kelt levelében a nagyprépost Preiner

²⁷¹ Szombath Miklósról és Orosz Pálról lásd: BEDY, *Győregyházmegyei papnevelés*, 162.

²⁷² GyEL, PL, Keresztély Ágost iratai III. 536.

²⁷³ A leszolgált évek tekintetében akad némi ellentmondás, mivel 1721. április 7-i levelében a nagyprépost azt írta, hogy Kopcsinay tizenhárom éve szolgál, mint káplán.

²⁷⁴ Meszlényi Jánosról és a Meszlényiekről bővebben lásd: SÁRVÁRY Mariann, *A meszlényi Meszlény család közéleti és politikai szereplése a XVIII. századtól napjainkig*, Bölcsészdoktori PhD disszertáció, Budapest, 1993, 9.

²⁷⁵ GyEL, PL, Keresztély Ágost iratai IV. 330.

²⁷⁶ Uo., 392.

²⁷⁷ GyEL, PL, Keresztély Ágost iratai III. 501., illetve másik dokumentum uo., sine numero 1721. április 9.

²⁷⁸ HERMANN, *A veszprémi egyházmegye*, 219.

(helyenként Prajner) Jakab pozsonyi kanonokra hívta fel Keresztély Ágost figyelmét, mondván a küszöbön álló örkanonoki stallum megüresedése esetén Preiner alkalmas személy lenne a székeskáptalan számára.²⁷⁹ Keresztély Ágost válaszevele általam nem ismert helyen lappang, a forrásokból eltűnik a neve. Az azonban bizonyos, hogy Preiner Jakab nem jutott győri stallumhoz, életét egy évvel később pozsonyi olvasókanonokként fejezte be.

Kopcsinay és Orosz mellett Nyitray István szentmiklósi plébános is éveken át igyekezett bejutni a káptalan soraiba, nem egyszer ők hárman ugyanarra a javadalomra pályáztak. Nyitrayról már Bedy is megemlítette, hogy 1716-ban és 1718-ban a káptalan is ajánlotta, és ugyanebben az évben maga is pályázott győri kanóniára.²⁸⁰ Ezen levelekben Nyitray mint sokat szolgált, idős plébános tűnik fel. Saját maga által jegyzett kérelmében a szentmiklósi plébános erőteljesen hangsúlyozta sanyarú anyagi helyzetét, valamint azt, hogy nyolc éve olyan község plébániáján szolgált, ahol tizenöt eretnek prédikátor működik.²⁸¹ A prédikátorok számát illetően érdemes forráskritikával élni, azonban azt elfogadhatjuk, hogy a kérdéses időpontban jelentős számú protestáns élhetett a környéken, amitől a missziós terep tulajdonságai és minden nehézsége nyomhatta Nyitray vállát.²⁸² A kanonoki méltósággal járó többletjövedelmet Nyitray egyértelműen keresetkiegészítésként és szenvedései enyhítéseként értelmezhetette. Nyitray jelenlegi ismereteim alapján tehát minimum három évet várt a győri kanonoki kinevezésre. Ez idő alatt Keresztélynek a székeskáptalan testületileg és külön Kontor István helynök is több alkalommal ajánlotta a szentmiklósi plébánost, sikertelenül. Az áttörést Nyitray karrierjében végül az 1719-es év hozta el, amelyet követően komáromi, majd székesegyházi főesperessé lépett elő.

²⁷⁹ GyEL, PL, Keresztély Ágost iratai III. 327–329. Preiner Jakabra lásd: RIMELY, *Capitulum insignis ecclesiae collegiatae Poseniensis*, 275; FAZEKAS, *A bécsi Pázmáneum*, 162, 952. sz.

²⁸⁰ BEDY, *Székeskáptalan*, 459–461. 1716-os kanónia szerzésre próba: GyEL, PL, Keresztély Ágost püspök iratai III. 179–180. 1718-as aspirálására lásd: uo. III. 323–324. 325.

²⁸¹ Uo. III. 361–362.

²⁸² Az 1713-as szentmiklósi vizitáció valóban beszámol a plébánia szűkös anyagi helyzetéről: BUZÁS József, *Kanonische Visitationen der Diozese Raab aus dem Jahre 1713* (Burgenländische Forschungen Heft 69), Eisenstadt 1981, 5.

d) *Fiáth Zsigmond esete*

A legkorábbi ismert és részleteiben végig követhető kommandálás Fiáth Zsigmond esete 1716-ból, Keresztély Ágost herceg püspöksége idejéből. Zsigmond apja, örményesi Fiáth János a budavári ostrom során szerzett magának hősi érdemeket mint hajdúkapitány, majd később, a török háborúk lezárulta után Győr vármegye alispánja lett.²⁸³ Mikos Ferenc olvasókanonok halála után, ebben a minőségében kereste fel az idősebb Fiáth levelével a püspököt, és kérte fia számára az üres stallumot.²⁸⁴ Az események innentől hirtelen felgyorsultak, a március 5-i atyai kérelmező levél után két nappal az eddig csetenyei plébánosként fungáló Zsigmond kezében tarthatta kanonoki kinevező okiratát.²⁸⁵ Ezt követően a herceg másnap, március 8-án pozsonyi kelttel tájékoztatásul levelet küldött káptalanjához, hogy elhunyt Mikos Ferenc kanonok helyett új taggal egészül ki a káptalan.²⁸⁶ Nem tudni pontosan, hogy mennyi idő alatt hozta meg ezt a személyi döntést Keresztély Ágost. Sajnos a káptalan püspöknek szóló értesítő levele az olvasókanonok haláláról nem maradt fent. Annyit azonban biztosan tudunk, hogy 1716. január 14-én Mikos még felvette a káptalani disztribúcióból neki járó hatvan forint negyvenhat dénárt.²⁸⁷ Ha közvetlen ezen utolsó bejegyzés utáni napokban hunyt is el Mikos, az azt jelenti, hogy bő egy hónap alatt zárult le az üresedésben lévő stallum ügye. Azonban feltételezhetjük, hogy ennél rövidebb időablak állt rendelkezésre az ajánlók és a jelentkezők számára.²⁸⁸

Fiáth Zsigmondról később is szólnak a források, bár akkor már nem úgy, mint a kanonoki kinevező okiratban, ahol érdemeiről és az említett méltóságra való rátermettségéről olvashattunk. Már Bedy is megjegyezte róla, hogy kicsapongó, klerikushoz méltatlan életet élt, amely során 1719. január 6-án, Vízkereszt éjjelén a városi őrség vette őrizetbe Fiáthot.²⁸⁹ Ez nem csak a káptalant érintette különösen kellemetlenül, de a kommandálásnak eleget tevő és a javadalomba juttató Keresztély Ágostot is. 1719. június 21-én, Regensburgból kelt, a káptalannak címzett levelében kényelmetlen

²⁸³ Fiáth János komáromi majd győri alispán, később az Erdélyi Kancellária titkára. Életére, családjára lásd: NAGY, *Magyarország családai*, III., 170–171. Az örményesi Fiáth családról nem találtam kurrens szakirodalmat. A család történetének korszerű történeti feldolgozása még várat magára.

²⁸⁴ Mikos utoljára: GyEL, PL, Keresztély Ágost III. 169.

²⁸⁵ GyEL, PL, Keresztély Ágost III. 165–167. 1716. márc. 7.

²⁸⁶ GyEL, GyKMLt, Cimeliotheca VII. n. 483.

²⁸⁷ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori iratanyag, V. Számadáskönyv, 11.

²⁸⁸ Mikos Ferenc által viselt siklósi apáti címét csak május 3-án kelt adománnyal ruházta Barna János váci kanonokra III. Károly király. MNL OL MKL A57, Libri regii, vol. 31. 192–193.

²⁸⁹ BEDY, *Székeskáptalan*, 458–459.

helyzetére utalt is a herceg, láthatóan a távolból is élénken foglalkoztatta a győri káptalanban történt skandalum. A levélből kiderül, hogy az ügy okán kapcsolatban állt Fiáth János győri alispánnal, a herceg tolmácsolt véleménye szerint a legjobb az lenne, ha rábeszelné a fiát, hogy mondjon le a kanonokságáról.²⁹⁰ Ebbéli nézeteit a káptalannak írt levelében is kifejtette. Fiáth Zsigmond ügye nem az első hasonló jellegű eset volt Keresztély püspöksége alatt. 1710 és 1711 között már akadt feladata fegyelmi ügyekkel a mosoni főesperesség területén fekvő Au, Mannersdorf, Hof és Sommerein plébánosaival.²⁹¹ Az esetben – amelynek központi alakja Martinus Iwanschitz (Martin Ivančić) volt – főleg engedetlenségi és pénzügyi, valamint kegyúri kérdésekből eszkalálódott az ügy, még ha egy ponton kocsmai verekedésbe is torkoltak az események.²⁹² A herceg-püspök hozzáállása azonban hasonló volt mindkét esetben, igyekezett a konfliktusokat a lehető leghamarabb úgy lezárni, hogy azok ne ismétlődhessenek meg, és ne vethessenek rossz fényt a klérusra. A mannersdorfi plébános esetében ezt áthelyezéssel érte, míg Fiáth Zsigmond több mint egy évig húzódó botrányos ügye végén önként lemondott pozíciójáról, és rövidesen a Szent Márton hegyén lévő bencések közösségéhez csatlakozott.²⁹³ A lemondással megürült pozíciót ezúttal a herceg-püspök nem bízta a véletlenre, egy, már bizonyított klerikust emelt be a székeskáptalanba Kölnből, unokaöccse tanítójának, Karl Malzan bárónak a személyében.²⁹⁴ A döntés hamar megszületett, alig több, mint tíz nappal Fiáth lemondása után, 1720. február 23-án jogilag már újra teljes volt a győri székeskáptalan létszáma.²⁹⁵ A kényes helyzetet lezáró személyi döntés is bizonyítja, hogy Keresztély a távolság, illetve számos egyéb elfoglaltsága ellenére is figyelemmel kísérte a győri egyházmegye életét, és ha a szükség úgy hozta, Európa másik feléről rendelte Győrbe egy bizalmi emberét.²⁹⁶

²⁹⁰ GyKMLt, Cimeliotheca VII. n. 494/A.

²⁹¹ FAZEKAS, *A reform útján*, 130–146.

²⁹² FAZEKAS, *A reform útján*, 139–140.

²⁹³ Lemondólevele: GyEL, PL, Keresztély Ágost püspök iratai III. 485. Ezt Keresztély Ágost azonnal el is fogadta: Uo. III. 502–504.

²⁹⁴ GyEL, PL, Keresztély Ágost püspök iratai III. 505–507. fogalmazvány, majd a tisztázott kinevezés uo. III. 509–511.

²⁹⁵ Persze a beiktatás még váratott magára, erre csak ugyanezen év áprilisában került sor: GyEL, PL, Keresztély Ágost püspök iratai III. 522.

²⁹⁶ A Győr belvárosi halottak anyakönyvi bejegyzésének a fényében úgy tűnik, hogy Malzan biztosan tartott Győrben valamiféle egzisztenciát, hiszen megnevezésre került Pecska Lajos szolgálója és elhunyt gyermeke. GyEL, Plébániai és espereskerületi levéltárak, Győr–Belváros, Meghaltak Anyakönyve I. 163. 1726. 7. 10. „*Die 10 sepultus est infans Ludovici Pecska famuli Domini Baronis á Malczhan.*”. Elképzelhető, hogy életvitelszerűen Győrben is lakott, hiszen a székesegyházba temették. Uo, Győr–Káptalándomb, Vegyes Anyakönyv I. 4.

e) *A kommandálás rendszerének Keresztély Ágost-i felülvizsgálata*

A fenti eset a városi őrséggel és Fiáth Zsigmond személye körüli további problémák csak az utolsó csepp lehetett abba a bizonyos pohárba. Talán ennek tudható be Keresztély Ágost 1718. június 21-én Regensburgban kelt és a székeskáptalannak címzett levele, amelyben kifejtette, hogy szakítani kíván azzal a szokással, hogy számára ismeretlen embereket kommandálás útján jutalmaz a kanonoki méltósággal. Feltehetőleg eddigre már jelentkeztek Fiáth jellembeli gyengeségei, és Keresztély megeléghette a kommandálás rendszerének gyenge pontjait. E korábbi szisztémát, aminek a gyökereit a középkori egyházi viszonyokban kell keresnünk, kívánta precedens értékűen felváltani egy új megoldással. Ribics József Márton június 8-i halála után tehát röviddel meg is osztotta a püspök az elképzelését a káptalanjával.²⁹⁷ Keresztély – számára teljesen ismeretlen emberek ajánlása helyett – kérte, hogy a székeskáptalan segítse döntését.²⁹⁸ Ribics József Márton soproni főesperes halálával egyből a gyakorlatba is átültette a herceg püspök a koncepcióját. E levelében leírta, hogy négy jelentkező akadt az üresedésben lévő stallumra. Sajnos ezúttal a kommandálók személyét nem részletezte a levélíró, azt azonban megtudni, hogy Mack Mátyás óvári plébános,²⁹⁹ mosoni esperes, Guzman János a Nádasdy-fiúk tanítója,³⁰⁰ Kopcsinay Ferenc a székeskáptalan káplánja és Havor János hédervári plébános pályázott a kanonokságra. Keresztély arra kérte a káptalanját, hogy a fenti klerikusokról írják meg neki, hogy hány évesek, méltónak vélik-e a kanonokságra, mióta működnek lelkipásztorokként, melyik jelöltet tartják alkalmas prédikátornak, végezetül pedig, hogy miként látja a székeskáptalan, melyik jelentkező segítheti leginkább az egyházkormányzati munkát a püspöki aulában. Tudtommal ez az 1718-as a legkorábbi ilyen jellegű levél, amelyből tetten érhetjük egy kanonoki kinevezés szempontjait Győrben. Úgy tűnik, hogy Keresztély ezzel a személyi döntéssel megvárta minden érintett fél – úgymint Kontor helynök és a székeskáptalan – beérkező levelét. Kontor István általános helynök Ribics halála napján szintén küldött egy listát a stallumra

²⁹⁷ Ribics 1702-es kanonoki kinevezésére lásd: GyEL, PL, Keresztély Ágost iratai II. 75. Halálára: BEDY, *Székeskáptalan*, 455. GyEL, PL, Keresztély Ágost iratai III. 429. Ribics József pályájáról bővebben: *Névtár* 50. sz.

²⁹⁸ GyEL, GyKMLt, Cimeliotheca VII. n. 487.

²⁹⁹ Mack (Makk) Mátyás mosoni esperesre, magyaróvári plébánosra (1714–1722), későbbi pozsonyi kanonokra (1721–1745) és ercsi címzetes apátra (1722–1745) lásd: GyEL, Plébániai és espereskerületi levéltárak, Magyaróvár, Historia Domus, 2. RIMELY, *Capitulum insignis ecclesiae collegiatae Poseniensis*, 277. MNL OL MKL A57, Libri regii, vol. 33. 532. Az ercsi apátság adománylevelében külön kiemelésre került, hogy Keresztély Ágost ajánlására történt az adományozás 1722. január 23-i kelttel. Keresztély láthatólag hamar kárpótolta Mackot, még ha a győri stallumot nem is biztosította számára.

³⁰⁰ BEDY, *Győregyházmegyei papnevelés*, 162., FAZEKAS, *Pázmáneum*, 163, 954. sz.

pályázók személyéről.³⁰¹ Érdekes, hogy a két listán szereplő nevek nem teljesen egyeztek, itt tűnt fel először Gráczol János csepregi plébános neve, Szandány Márton kapuvári plébánosé, Pogány Pál büki és Nyitray István szentmiklósi, valamint Lassits István zsámbéki plébánosokéval együtt. Kontor már itt kiemelte Gráczolt, akiről megjegyezte, hogy tizenhat éve szolgál a csepregi plébánián.

A Ribics főesperes halálával üresedésben lévő stallum ügyében minden bizonnyal a székeskáptalan 1718. július 5-én kelt levele a legérdekesebb.³⁰² Távolban lévő főpásztoruk fent idézett levélbeni kérésének eleget téve a káptalan minden jelöltről rövid véleményt közölt. A káptalan – akárcsak Kontor helynök – elsősorban Gráczol Jánost ajánlotta, akiről megjegyezték, hogy jól illeszkedne a konzisztórium munkába, javára írandó, hogy kellően jártas a teológiában, magyar anyanyelvű és jól prédikál. Negatívumként Gráczol esetében annyit jegyeztek meg a kanonokok, hogy tudomásuk szerint nem tud németül. Megjegyezték továbbá a kanonokok, hogy negyvenedik éve körül van, és méltó személynek tartják a kanóniára. Nem voltak azonban a többi megkérdezett személyről ilyen jó véleménnyel a győri kanonokok. Mack Mátyás óvári plébánosról azt állították, hogy nem tudná ellátni káptalanbéli feladatait, mert csak németül tud, s tudása egyébként is elmarad az elvárttól. Azt még feljegyezte róla a káptalani válaszlevél, hogy körülbelül harmincnyolc éves, és tizenhárom éve szolgálja a hívek lelki üdvét. Guzman Jánosról a káptalan tagjai csípősen megjegyezték, hogy sem a német, sem a magyar nyelvet nem beszéli olyan szinten, hogy hasznára legyen a testületnek. Ezen túl megtudhatjuk róla, hogy negyvenhatodik életéve körül volt 1718-ban. Tanulmányairól is rendelkeztek információval a székeskáptalan tagjai, jelentették a herceg-püspöknek, hogy Pázmánita volt Guzman, majd ágostonos szerzetesnek állt, s ott fejezte be tanulmányait.³⁰³ Ezt Kopcsinay Ferenc káptalani káplán dicsérete követte a püspöknek szóló jelentésben, ahol hosszú szolgálatát és a feladatra termettségét ezúttal is kiemelték. Zárásként Havor János hédervári plébános értékelését hozza a levél. Elmondható, hogy az összes jelentkező közül talán Havort látták volna legkevésbé szívesen a soraikban a győri kanonokok. Kifejtették róla, hogy fiatal, képzetlen és idegen egyházmegyéből való.³⁰⁴ Ha mindezen ellenérvek nem lettek volna elegendőek a döntéshozó számára, a levél írói megjegyezték, hogy Havornak nincs hírneve, jó híre.

³⁰¹ GyEL, PL, Keresztély Ágost iratai III. 325.

³⁰² GyEL, PL, Keresztély Ágost iratai III. 433–435.

³⁰³ Ez teljesen egybevág az ismert modernkori adatbázisos anyag ismereteivel: FAZEKAS, *A bécsi Pázmáneum*, 163. 954. sz.

³⁰⁴ Ne feledjük, hogy Hédervár ekkor még az esztergomi érsekség joghatósága alá tartozott.

Talán ez utolsó gondolat a kanonokoktól külön kiemelendő. Fogalmazhatunk úgy, hogy a kanonokok igyekeztek óvni és ápolni a patinás testület jó hírét és renomóját. De itt mintha ennél több is tetten érhető lenne, mintha írásos jelét látnánk a kollektív elitélmény kifejeződésének. Havort valószínűleg nem tartották kellően jó családból érkezőnek, ami felülírhatta volna esetleges egyéb hiányosságait. Ami fontosabb, úgy tűnik a kanonokok szerint saját maga sem ért el olyan eredményt, szintet a karrierjében, ami alapján szerintük joggal aspirálhatott volna győri stallumra.

1718. július 14-én Keresztély Ágost végül döntött, és levélben értesítette székeskáptalanját, hogy Esterházy Imre Gábor pozsonyi kanonok javaslatára és ajánlatára a soproni származású Gráczol Jánost tüntette ki a kanonoki méltósággal.³⁰⁵ Kontor helynök szerepét itt külön érdemes kiemelni, aki megjegyezte Gráczolról, hogy tizenhat éve szolgál plébánián, valamint jól beszél németül.³⁰⁶ Úgy tűnik a püspök által meghirdetett processzus korai meghonosodott esetével állunk szemben, amikor az általános helynöke hitelesített és maga részéről több ízben is támogatott egy kanóniára aspiráló személyt. Felmerülhet a kérdés, hogy mi volt Esterházy kanonok indíttatása, honnan ismerhette Gráczolt. Bár mindketten pazmaniták voltak, a Pazmaneum matrikulái szerint elkerülték egymást az intézményben. Gráczol 1701 és 1703 között volt a bécsi intézet beiratkozott tanulója, míg Esterházy 1706-tól.³⁰⁷ Másik kézenfekvő helyszín az ismeretség kötésére Sopron városa, ahonnan a Gráczol-família származott és ahol hagyományosan erős volt az Esterházyak jelenléte. Pontos választ a fenti kérdésre jelenleg nem tudok adni. Azt azonban tudni, ha nem is 1718-ban, hanem hat évre rá, de a stallumért többször jelentkező Kopcsinay Ferenc korábbi székeskáptalani karkáplán is kanóniát nyert.³⁰⁸

f) Uralkodói kommandálások

Említettem, hogy két haláleset sújtotta a székeskáptalant 1718-ban. Ribics fent említett júniusi halála előtt Amadé Ignác hagyta el az élők sorát.³⁰⁹ Keresztély Ágost

³⁰⁵ Kinevezéséről: GyEL, GyKMLt, Cimeliotheca VII. n. 485. Beiktatásáról: Arca Noe, 69.

³⁰⁶ GyEL, PL, Keresztély Ágost iratai III. 433.

³⁰⁷ FAZEKAS, *A bécsi Pázmáneum*, 169, 996. sz., Uo, 177–178. 1062. sz.

³⁰⁸ Arca Noe, 69. 1724. október 9.

³⁰⁹ 1710-es kinevezése: GyEL, PL, Keresztély Ágost iratai II., 303–304. Utolsó disztribúció, amelyen megjelent és pénzt vett át: GyEL, GyKMLt, Törzssanyag, Kötetek, V. Számadáskönyv, 391–392. 1718. január 14.

1718. április 9-i káptalannak írt válaszlevelében jelezte, hogy megkapta a testület Amadé haláláról szóló tájékoztatását.³¹⁰ A levél érdekessége, hogy a herceg püspök elhárította magától a káptalan kérését, miszerint a vakáló pozícióra új személyt nevezzen ki, mondván a kinevezés jogát esetileg a császárné már hónapokkal ezelőtt elkérte magának. Itt tehát nem csupán ajánlásról, kommandálásról van szó, hanem a császárné, Erzsébet Krisztina³¹¹ egyenesen a kinevezendő klerikust jelölhette meg. Ennek a szokatlannak tűnő eljárásnak a végén került az osztrák főnemes, Anton Kasimir Thurn gróf a győri stallumba. Thurn neve ismert lehet a szélesebb közönség számára is, hiszen, ha rövid ideig is, de a pécsi egyházmegye püspöke volt 1732 és 1734 között.³¹² Az azonban talán kevésbé ismert, hogy első magyarországi egyházi javadalmát feltehetőleg női rokonának, Rosalia Thurnnak köszönhette. Rosalia Erzsébet Krisztina császárné udvarában futott be udvarhölgyi karriert, ennek során több pozícióban is felbukkant, és 1717 és 1740 között megszakítás nélkül udvari szolgálatban találjuk.³¹³ Rosalia Thurn 1717 és 1719 közötti összeírásokban a császárné udvarában szolgáló udvarhölgyeként, „Hofdame”-ként szerepel. Nem nehéz elképzelni, hogy a császárné kíséretéhez tartozó, vele napi kapcsolatban lévő rokon kért némi kezdeti segítséget a fiatal családtag pályájának elindításában. Győri viszonylatban ritka és szerencsés eset Thurné, hogy a stallumszerzés teljes folyamatát egyben láthatjuk. Kezdődően azzal, hogy behatárolható a javadalomszerzés kieszközlésének a miliője és szereplői, folytatódóan a királynői kívánság püspöki említésén keresztül egészen az installálásig. Végigkövethetjük egy tizenharmadik század eleji külföldi klerikusnak a javadalomszerzését.

Nem a fenti az egyetlen ismert eset ebből a századból, amikor egy uralkodó is tevőlegesen részt vett egy győri kanonoki stallum betöltésében. Bubnich Mátyás éneklőkanonok halála után báró Anton Josef Gaun lépett be a székeskáptalan kötelékébe, akiről a kinevező okiratában Keresztély megjegyzteti, hogy a nemrég elhunyt Pfalz-Neuburgi Eleonóra magyar királyné kérésére jutalmazta a kanonoki méltósággal.³¹⁴ Korabeli sajtóforrások is egyértelművé teszik, hogy Gaun személyes kapcsolatot ápolt az

³¹⁰ GyEL, GyKMLt, Cimeliotheca VII. n. 488.

³¹¹ Erzsébet Krisztina (1691–1750), magyar királyné, III. Károly császár, magyar király felesége.

³¹² Püspöki processzusára lásd: GALLA Ferenc, *A püspökjelöltek kánoni kivizsgálásának jegyzőkönyvei*, 141–186, 179. További irodalma: FORGÓ András, *Korszakváltás – elitváltás? A püspöki kar a török kiűzése utáni évtizedekben*, Katolikus egyházi társadalom Magyarországon (Pécsi Egyháztörténeti Műhely 11), szerk. Forgó András–Gözszy Zoltán, Pécs 2019, 73–92.

³¹³ Irene KUBISKA-SCHARL – Michael PÖLZL, *Die Karrieren des Wiener Hofpersonals 1711–1765, Eine Darstellung anhand der Hofkalender und Hofparteienprotokolle* (Forschungen und Beiträge zur Wiener Stadtgeschichte, Band 58), Innsbruck–Wien–Bozen 2013, 716.

³¹⁴ Pfalz-Neuburgi Eleonóra (1655–1720) magyar királyné, I. Lipót császár és magyar király felesége. Keresztély levele: GyEL, PL, Keresztély Ágost püspök iratai III. 539.

udvar legfelsőbb köreivel.³¹⁵ Egy 1721. június 16-i Wiener Zeitungban megjelent hír értelmében a császári család több tagja is délelőtti szentmisén vett részt a Schottenkirchében, aminek főcelebránsa a monostori apátként emlegetett Anton Josef Gaun volt.³¹⁶ A bécsi sajtó, úgy fest, még nem volt tisztában Gaun valóságos kanonoki méltóságra emelkedésével, ami nem is meglepő, hiszen a sikeres kommandálás eredményeképp egy bő héttel korábban, június 8-án installálták a székeskáptalanba.³¹⁷ Úgy tűnik, hogy a győri hivatalos ügyeinek a végeztével a frissen beiktatott kanonok hamar visszatért Bécsbe. Hogy hogyan alakulhatott ki Gaun és az uralkodói udvar között e jövedelmező kapcsolat, az további kutatásokat igényelne. Annyi azonban látható, hogy Anton Josef Gaun von Löwengang klerikus udvari támogatásával egyidőben Franz Ä. Gaun von Löwengang császári udvari szolgálatban állt, mint udvari éléstármester „Zehrgadner”.³¹⁸ Feltehetőleg a személyes kapcsolat és az udvari szálak együttvéve – még ha azok a szálak nem is a legszemélyesebb kapcsolatot feltételezték az uralkodócsaláddal – már elegendőnek bizonyultak egy javadalom „kijárásához”. E fent említett kinevező irat értelmében jutott egyúttal Karl Malzan az éneklőkanonoki méltóságra, amit aztán haláláig meg is tartott.

Leopold Pilati kanonok által vezetett, a székeskáptalan életét feldolgozó kis krónika szerint 1741-ben Lotaringiai Ferenc István ajánlására installálták április 22-én Friedrich Pfütschnert.³¹⁹ Pfütschner a nancy-i Szent György társaskáptalan kanonokja volt, amely társaskáptalan lényegében a lotaringiai hercegi palotakomplexumban működött. A társaskáptalan temploma volt a lotaringiai uralkodócsalád temetkezési helye a 14. század elejétől kezdve. A lotaringiai hercegek udvari reprezentációjának kiemelt részét képező társaskáptalan egy kanonokját, úgy tűnik, maga után hívta Ferenc István herceg az új hazájába. A közel egykorú két személyről Pfütschner báróról és Ferenc Istvánról elképzelhető, hogy személyesen is ismerhették egymást. Ne feledjük, hogy Lotaringiai Ferenc István III. Ferenc néven 1729-től 1737-ig a kis állam szuverénje volt.

³¹⁵ Wiener Zeitung, 1721. június 14–17. Num. 1865. (online elérés: <https://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wrt&datum=17210614&seite=2&zoom=33> 2024. március 16.)

³¹⁶ Az udvar és Anton Josef Gaun kapcsolata bár nyilvánvaló, Eleonóra császárné és közte zajló levelezésre nem találtam nyomokat. HHStA, Hausarchiv, Familienkorrespondenz A, Karton 32-3. Sem pedig a helyenként Eleonóra leveleket őrző Harrach-család levéltárában nem találtam utalást Gaunnal való kapcsolatra. AT-ÖStA/ AVA FA Harrach Fam. 206.4. A császárné levelezése töredékesen marad fent, emellett elképzelhető, hogy Gaun előszóban érte el a támogatást.

³¹⁷ Arca Noe, 69.

³¹⁸ Irene KUBISKA-SCHARL – Michael PÖLZL, *Die Karrieren des Wiener Hofpersonals*, 584. Anton Josef Gaun további karrieremelkedésével párhuzamosan egy másik feltételezhető Gaun von Löwengang rokon, Franz J. szép udvari karriert futott be. Lásd: Uo. 584.

³¹⁹ Arca Noe 70. Leopold Pilatira lásd: *Névtár* 70. sz.

Pfätschner 1741. március 2-n nyert magyar indigenátust, és ugyanazon a napon iváncsai címzetes préposttá is kinevezte az uralkodó.³²⁰ Röviddel ez után, áprilisban már installálták is a győri szekeskptalanba, ahol aztán 1755-tl haláláig a szentadalberti préposti méltóságot viselte.

g) Ajánlások Keresztély gost püspökségét követően

A kutatás jelenlegi állása alapján nem ismerek kommandlssal a szekeskptalanba kerülő személyt Sinzendorff s Groll pspkok idejéből. Azonban néhány adat előjött Zichy püspök negyven éves korszakából, amely részben megvilágítja a püspök kinevezspolitikjnak alapköveit. 1746. augusztus 30-n Stehenich János helynök, olvasókanonok levélben értesítette pspkt, Zichy Ferencet, hogy az e sorokban „carissimi” jelzővel illetett Esztergami Szaniszló locsmándi főesperes aznap tizenegy órakor elhunyt.³²¹ Stehenich a szomorú tájékoztató sorok után egyből megragadta az alkalmat, hogy a megfogyatkozott testületbe új tagot ajánljon. gy került a püspök asztalára Rosenits Jakab káptalani német karkáplán neve, aki eddigre már tíz éve szolgált a szekesegyhzban. További, Esztergami megürült stallumára vonatkozó párhuzamos pályázatokról nincs tudomásom. Könnyen elkpzelteth, hogy akadtak mg további jelentkezők a méltóságra. Az azonban bizonyos, hogy a helynök Stehenich által tett javaslat kllen erősnek bizonyult ekkor. Ugyanis 1746. szeptember 23-n installálták Rosenitset a kanonokok karba.³²²

1774. december 3-n választlevelet rt egy november 28-i megkeresésre a püspök, a címzett feltehetően Majláth József kamarai tanácsos volt, aki a testvérét, az exjezsuita Majláth Antalt ajánlotta a nemrég elhunyt Fogler József helyére.³²³ Zichy a választlevelben menti magát, hogy a kanóniát már odaadta Eördögh István nyuli plébánosnak.³²⁴ Döntése indoklsakppen a püspök leírja a tanácsosnak, hogy Eördögh idős atya, aki hosszú ideje szolgált Nylon, és  a Gyr környéki esperese is. Nyl már a középkori forrásokban is a káptalan birtokai között szerepel, valamint a templom kegyura

³²⁰ MNL OL MKL A57, Libri regii, vol. 39., 45–46.

³²¹ GyEL, PL, Capsarium, II. sorozat, Zichy Capsa III. s. n. 1746. augusztus 30. Esztergami Szaniszlra lásd: *Névtár* 77. sz.

³²² Arca Noe, 71.

³²³ GyEL, PL, Capsarium, II. sorozat, Zichy Capsa VI. s. n. 1774. december 3.

³²⁴ Eördögh István: *Névtár* 107. sz.

is a kanonokok testülete volt, feltételezhetjük, hogy az aulán belülről hamarabbi és hathatósabb ajánlás érkezett az új kanonok személyére nézve. Zichy levelét azzal zárta, hogy a jövőben, üresedés esetén figyelembe fogja venni öccsét, Antalt mint pályázót. Ezt az ígéretét Zichy be is váltotta, 1778-ban installálták a káptalanba Majláth Antalt, ahol hosszú pályafutása végén a pápóci préposti méltóságig jutott.³²⁵

Végezetül még egy rövid eset, amely utal Zichy Ferenc püspök felfogására a kanonoki pozícióval kapcsolatban. Sajnos az ajánlás érkezésének dátuma nem ismert, ám a válaszlevél 1776. május 7-ről való. A címzettről csak annyit említ a fogalmazványban fennmaradt magyar nyelvű levél, hogy Széchényi asszony, feltehetőleg Széchényi Zsigmond özvegye Cziráky Mária Anna grófnő lehetett a levelezőpartner.³²⁶ A grófnő a válasz tanúsága szerint felterjesztette a bozi és cenki plébánosokat titularis kanonokságra.³²⁷ Zichy püspök elhárította a kérést, mondván ő csak példás erkölcsi életű és jeles papokat jutalmaz kanonoksággal, a két említett plébános pedig nem teljesíti maradéktalanul az elvártakat.³²⁸

Szylcz (egyes forrásokban Szilcz) Károly esete szintén lazábban kötődött a székeskáptalanhoz, hiszen nem valóságos győri, hanem vasvári tiszteletbeli kanonoknak ajánlották Zichy Ferenc figyelmébe. A mód és a körülmény miatt azonban mégis érdemesnek tartom röviden említeni, mivel jó adalékot szolgáltat a század javadalomadományozási viszonyaira. A levelet jegyző Kondé Miklós esztergomi kanonok, későbbi nagyvárad püspök Zichyhez intézett soraiban röviden vázolta kérését. Bevezetőjében betekintést nyerhetünk a kérés megfogalmazódásának helyszínébe, nevezetesen, hogy Kondé Miklós többekkel együtt Esterházy Ferenc udvari kancellárral közösen ebédeltek. Ezen ebéd alatt vetődött fel a győri egyházmegye jelenlegi helyzete, valamint Szylcz tiszteletbeli kanonoki címének a kérdése. Kondé ajánlólevelében megjegyezte, hogy Szylcz kinevezése nem csupán az egyházmegyének, de az Esterházyháznak is díszeré és dicsőségére válna, így igen szerencsés lenne, ha címhez jutna az ajánlott. Az ajánlás célba ért, úgy tűnik ilyen előkelő ajánlónak nem mondott nemet a

³²⁵ Calendarium Dioecesanum Venerabilis Cleri Jaurinensis Pro Anno A Christo Nato MDCCCIV., 2.

³²⁶ Cziráky Mária Anna: NAGY Iván, *Széchényi család*, Magyarország családai 10. kötet. (utolsó online elérés: 2024. március 16. <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Nagyivan-nagy-ivan-magyarorszag-csaladai-1/tizedik-kotet-9475/szechenyi-csalad-sarvari-es-felso-videki-grof-A6D1/>)

³²⁷ Bár a Széchényi-család volt e fenti plébániák kegyura, az özvegy nem, mint kegyúr jelent meg a levélben, így nem hivatalos praesentatio-nak vettem az esetet, hanem egyszerű ajánlásnak.

³²⁸ GyEL, PL, Capsarium II. sorozat, Zichy Capsa VI. s. n. 1776. május 7.

püspök. Szylczet innentől Vasváron találni, ott a társaskáptalanban, majd később utódintézményében a vasvár-szombathelyi székeskáptalanban kisebb karriert futott be.³²⁹

h) A bemutatás (praesentatio) intézménye

A fenti példák és élethelyzetek mind inkább az informális, vagy a fél-formális kapcsolati rendszerekbe engedett betekintést. A következőben egy olyan eset szolgáltat példát egy új korszak kezdetére, amelyet érdemesnek tartottam külön venni, és némileg külön is kezelni.³³⁰ A 18. század második fele a már sokat emlegetett uralkodói hatalom koncentrálásának a korszaka, így a püspököktől visszavonták (vagy elvonták) a káptalani stallumokra történő kinevezésnek a jogát a főkegyúri jogra történő hivatkozással.³³¹ Ennek jogi keretét és eljárásrendjét a tereziánus egyházpolitika egyik vezető gondolkodója, Kollár Ádám Ferenc³³² – sokak sérelmére – alaposan kidolgozta és az államhatalom a gyakorlatba is átültette.³³³ E szigorú és kötött, a kegyúr által gyakorolható legfontosabb jogi aktusra a győri püspöki levéltárban is találunk korai példát.³³⁴ 1781. augusztus 14-én Bécsből, Esterházy Ferenc kancellár levélben értesítette Zichy Ferencet, hogy Kovács László nagyprépost halálával üresedésben lévő pozícióra az addig székesegyházi főesperest, Bogyay Ignácot nevezte ki az uralkodó.³³⁵ Ebben az új helyzetben Zichynek csupán a tudomásul vétel és a beiktatás feladata maradt hátra. A gyakorlat eddigre már egészen bevett volt, hiszen évtizedekkel korábban, Stehenich János

³²⁹ SZULY Rita, *Katolikus alsópapság a győri egyházmegye vasvári főesperességében a 18. században*, Doktori (PhD) értekezés, Pécs 2021. 137. Préposti működésére lásd: HOROGSZEKI Tamás, *A gyulaifiratóti premontrei prépostság alapítása és monostorának viszontagságai*, Veszprémi Szemle 60 (2021) 23. évf. 1 sz., 46–73. 60.

³³⁰ Éppen ezért, ezt a fejezet bevezető részében nem is számoltam a kommandálások közé.

³³¹ Korábban azonban igen széles lehetőségekkel bírtak e téren a győri püspökök. Olyannyira, hogy még a nagyprépost személyéről is a győri megyéspüspök dönthetett. BEDY, *Székeskáptalan*, 11–12. Ez nem minden káptalan esetében állt fenn. Veszprémben például már a káptalan visszaállítása után uralkodói döntési jogkör volt a nagyprépost személyéről való döntés. HERMANN, *Veszprémi egyházmegye*, 160.

³³² Adamus Franciscus KOLLÁR, *Historia diplomatica iuris patronatus*, Vindobonae 1762. Uő, *De Originibus et usu perpetuo potestatis legislatoriae circa sacra Apostolicorum Regum Hungariae*, Vindobonae 1764. A főkegyúri jog évszázados historiográfiáját itt nincs hely előhozni, azonban utóbbi időkből összefoglalásként: TUSOR Péter–NEMES Gábor, *Consistorialia Documenta Pontificia de Regnis Sacrae Coronae Hungariae (1426–1605)* (CVH I/7), Budapest–Róma 2011, XXXII–XLV; TUSOR Péter, *Katolikus király apostoli jogai? A magyar királyi főkegyúri jog, 1417–1918*, Aetas 34 (2019) 3. sz., 109–121.

³³³ FRAKNÓI Vilmos, *Magyar királyi kegyúri jog*, Budapest, 1895, 480skk. ECKHARDT Ferenc, *A püspöki székek és a káptalani javadalmak betöltése Mária Terézia korától 1918-ig*, Budapest 1935, 3–4.

³³⁴ GyEL, PL, Personalia, 1781. augusztus 14.

³³⁵ Bogyay Ignác karrierjét lásd: *Névtár* 100. sz.

helynök 1747. június 1-jei levele hasonló ügymenetről tanúskodik.³³⁶ E levélben értesítette Stehenich a püspökét, hogy a királynő május 31-i hatállyal kinevezte őt a székeskáptalan nagyprépostjává.³³⁷

3. ÖSSZEGZÉS

Összegzésként látható, hogy a 18. századra a tanult, egyetemet járt kanonokok száma nagy mértékben nőtt. A korszak elején főként a külföldi, majd mindinkább a birodalmi, vagy belföldi egyetemek kerültek előtérbe. A korszakban mégsem vált igazán döntő szemponttá a javadalom odaítélésekor az egyetemjártság. Korábbi feltételezésekkel ellentétben nem látok rá döntő bizonyítékot, hogy volt iskolatársak így segítették volna egymás boldogulását.³³⁸ Annál inkább a személyes kapcsolatok és ismeretségek kusza rendszerét gondolom a fő mozgatórugónak, amelynek maximum egy szelete lehetett az egyetemi évek kapcsolati hálója. Láthattunk rokoni szálak mentén szerveződő előmenetelt, mint Fiáth vagy Majláth esetében. Kegyúri szándékot, mint amikor Széchényiné két plébánosát juttatta volna méltósághoz és gyaníthatólag Gráczol János esetében Esterházy hasonló módon. Valamint nem maradtak el a közvetlen uralkodói szándéokra tett gesztusok és vállalások sem. A fenti rövid elemzés java a tereziánus egyházpolitika kiterjesztése előtti káptalani állapotokat vizsgálta. Szembetűnő Keresztély Ágost és Zichy Ferenc püspökök szándékai közötti különbségek. Keresztély a káptalannak intézett kérdésében az iránt érdeklődött, hogy hasznos tagja lenne-e az adott aspiráló egyházkormányzati ügyek végzésére. Míg Zichy Eördögh István kinevezését idős korával és leszolgált sok évével indokolta. Talán oka lehet ennek a különbségnek az, hogy Keresztély a távolból irányította egyházmegyéjét, Zichy helyből vezette azt. Ám ha közelebről, ha távolról is irányította a század két nagy püspöke a győri egyházmegyéet, egyértelműen láthatni egy hangsúlyeltolódást az egyházi középréteg feladatát és szerepét illetően a 18. század során. Keresztély Ágost kinevezési gyakorlata egy egyházkormányzatilag aktív székeskáptalan képét rajzolja ki. Ahol ezen tevékeny feladatkör mellett a győri kanonoki javadalmak a birodalmi herceg országos politikájának is eszközei lettek, megnyitotta, elérhetővé tette azokat a közép-európai egyházi javadalmi

³³⁶ GyEL, PL, Capsarium, II. sorozat, Zichy Capsa III. s. n. 1747. június 1.

³³⁷ MNL OL MKL A57, Libri regii, vol. 40. 563–564.

³³⁸ Ennek kifejtését lásd: KÖBLÖS, *Az egyházi középréteg*, 43.

piacon. Zichy Ferenc személyi politikáját ezzel nem lehet teljesen szembeállítani, hiszen regnálása alatt többek között Szily János és Scharlach Károly is a káptalan és az egyházmegye vezető személyei voltak és maradandó karaktereivé váltak annak. De látható egy törekvés, hogy a felosztatott jezsuitáknak és öreg, Győr környékén kiszolgált papoknak is kanonoki méltóságot adományozott, ezzel egyúttal biztos évjáradékot biztosított.³³⁹

Egy-egy püspök kinevezéssel kapcsolatos személyi politikája nehezen, nem minden esetben megfogható. Feltételeznünk kell, hogy akárcsak a kanónia adományozása, úgy a belső előléptetések is – főleg oszlopos kanonokságra – megfontolt, szándékos, tervezett politikát rejtene. A veszprémi székeskáptalan esetében Padányi Bíró Márton püspök kanonoki pályákat egyengető döntéseinek elemzését Hermann István végezte el. Hermann Padányi döntéseiben három mozgatórugót lát, amelyek részben megfeleltethetők kortársának, Zichy Ferencnek a szempontrendszerével.³⁴⁰ Hermann szerint Padányi elsősorban a vele egykorú, régi munkatársait jutalmazta kanóniával, másodsorban a középgeneráció már kipróbált és bizonyított tagjait, harmadrészt pedig a fiatal, új generáció egy-egy tagját emelte kanonoki méltóságra biztosítva ezzel az egyházmegye hosszútávú, folyamatos irányítását esetleges átmeneti időszakok idejére is. Ha ezen generációs rendezésű motivációra keresünk győri analógiát a fenti példák így is értelmezhetőek. A kiérdemesült papokról már szoltam, a középgenerációs, kipróbált klerikusok között ott találni a jezsuitákat, a fiatal generációról azonban eddig nem tettem említést. Két személyt mindenképp ki kell emelni Zichy személyi döntéseiből, nevezetesen Hollósy Mihályt és Frankl Jánost. Ők ketten az idős püspök 1783-as halála előtti utolsó két kreatúrája 1781 és 1782-ből. Mindketten pályájuknak viszonylag az elején jutottak győri stallumhoz, és Hollósy harminchét évig, 1818-ig, míg Frankl negyvenegy évig, 1823-ig vett részt a győri egyházmegye életének igazgatásában. Hollósy 1806-tól nagyprépostként, majd Vilt József püspök (1806–1813) halála után káptalani helynökként az egyházmegye elsőszámú klerikusa. Ebben a tisztségében maradt végül haláláig. Frankl Jánost 1808-tól 1823-as haláláig éneklőkanonoki méltóságban találjuk a forrásokban, a káptalan egyik vezető személyisége, majd nesztor.³⁴¹ Zichy Ferenc pályavégi személyi döntései tehát láthatólag kihatottak a káptalan és az egész

³³⁹ A kanonoki jövedelmekről és azok reprezentációs és kegyes célú felhasználásáról egy későbbi fejezetben foglalkozom.

³⁴⁰ HERMANN, *A veszprémi egyházmegye*, 197–203.

³⁴¹ Frankl János: *Névtár*, 113. sz.

egyházmegye életére, annak irányítására még az 1810-es évek legvégén is. Ilyen értelemben Hollósyt, aki Zichy püspöki titkára volt kanonoki kinevezése előtt, tekinthetjük a nagy barokk püspök szellemi örökösének, munkásságának továbbvivőjeként.

Úgy tűnik tehát, hogy a székeskáptalan minden korszakban lekövette és adaptálta az adott éra vagy püspök által elvártakat. Ha hosszú távon is, de képesnek látszott az alkalmazkodásra és felismerte szerepét és feladatát. Ezekhez az aktuális szerepfelfogásokhoz, illetve kiosztott feladatok mibenlétéhez ad támpontot a társadalom számos pontjáról ajánlott és befogadott vagy, épp ellenkezőleg, elutasított személyek listája. A vizsgált időszak hosszúsága miatt látható két trend is, amely az országos politika helyi szintű érvényre jutását mutatja be. Vizsgálatom e korszakhatár kezdetén zárul. E két trendet a kommandálás és a bemutatás formai és jogi eseteinek az elterjedése adja. A tereziánus egyházpolitika kiterjedésével visszaszorult a korábbi, feltehetően a középkorból fennmaradt és a kora újkorban is tovább élő patrónus-kliens alapokon nyugvó kommandálás aktusa. Ennek helyét a teljes mértékben a főkegyúri jogon alapuló uralkodói döntés vette át.

IV. KARRIER A SZÉKESKÁPTALANBAN

Fenti fejezetben részletesen vizsgálat alá vontam a székeskáptalanba történő bejutásnak a nehézségeit, a nem egyszer évtizedes várakozást és aspirálást egy-egy kanonoki javadalomra. Elemeztem a bejutási módokat, a „kanonokkibocsátó” társadalmi csoportokat, földrajzi származási helyüket és iskolázottságukat. A székeskáptalanba jutással nem szükségszerűen állt meg egy-egy kanonok karrierje. Tudvalevő, hogy a székeskáptalan belső működése, akárcsak az Egyház maga, hierarchikusan épül fel. A káptalanon belül lehetőség volt nagyobb presztízssű és jelentősebb jövedelmet biztosító pozíciók elérésére.³⁴² A belső mozgást rendszerint egy kanonok halálozása vagy lemondása indította el. Bizonyos esetekben működött a hierarchiában a soros előmenetel, de az egyedi kérvények – akárcsak a bejutáskor – itt is segíthették a püspök döntését. Elkövetkezendőekben több szempont alapján vizsgálat alá vonom a székeskáptalanon belül, a már stallumhoz jutott klerikusok pályáját, azok csoportos sajátosságait. Így az alábbi vizsgálatok, amelyek a káptalani előmenetelt elemzik különböző aspektusokból, elengedhetetlenek ahhoz, hogy megértsük a kora újkori, újkori klerikus, különös tekintettel a kanonoki életpályákat.

1. A KINEVEZETT KANONOKOK ÉLETKORA

Manapság megszokott és jellemző, hogy sok évtizedes pasztorációs múlttal rendelkező klerikusokat neveznek ki kanonokoknak. Azonban a vizsgált korszakban ez korántsem volt olyan általános, mint napjainkban. Hiszen tevékeny és aktív klerikusokra volt szükség az egyházkormányzatot elsősorban segítő testület sorába, a székeskáptalanba. E fejezetben a kinevezést nyert kanonokok kinevezéskori átlagéletkorát elemzem. A székeskáptalan napi kormányzati funkciója magyarázza az elsőre alacsonynak tűnő összesített átlagéletkort, amely számításaim szerint a 39,2 évvel nem éri el a 40 évet. Az összesített adat az általam ismert 58 kanonoki életkorból adódik össze, ami a 113 klerikusnak nagyságrendileg a fele. Ez az ismert adatok fényében, a teljes korszakot egyként vizsgálva azt jelenti, hogy a vizsgált személyek fele átlagosan kicsivel 40 éves koruk előtt jutottak stallumhoz. Más eredményt tapasztalni-e, ha

³⁴² A csoporton belüli előléptetések rendjére lásd alább a IV/7. „Jegyzetek, listák, munkadokumentumok” c. fejezetet.

Széchenyi György kormányzásának kezdetétől (1658) Keresztély Ágost kormányzásának a végéig (1725) alakítok egy vizsgálati csoportot, illetve 1726-tól Zichy püspök haláláig (1783) egy másikat? A két csoport kialakítása önkényes, az arányosság igénye mellett igyekeztem a püspöki hivatali időket figyelembe venni a csoportok meghatározásakor. Igaz a második vizsgálati kör 10 évvel rövidebb, de cserébe ott több az adat, míg az első csoport 67 év kinevezettjeit vizsgálja. A csoportból ezúttal elsőre kihagytam a Széchenyi György püspöksége előtt kinevezett személyek vizsgálatát. Majd külön azokat is hozzárendeltem az első vizsgálati körhöz.

Az első csoportból, a vizsgált korszak első feléből (1658–1725) 18 olyan kanonokot adatoltam, akiknek ismerem az életkorát. Az alcsoport átlagéletkora a káptalanba kerülésükkör 36,1 év. Tehát a korszak elején, a teljes csoportértékhez képest valamivel fiatalabban jutottak a káptalanba a klerikusok. Az alcsoport adatainak végpontjai meglehetősen messze esnek egymástól: a csoport legfiatalabbja a 14 éves Anton Pechmann. Ugyanitt a legidősebbje a 71 éves korában kanonoki kinevezést nyert Kaleschiák Péter. Ha beveszem a Széchenyi püspök kormányzása előtről ismert négy személyt, akinek ismerem az életkorát, akkor sem változik jelentősen az eredmény (itt kiegészül a csoport Berdóczy [31], Gaborjáni [32], Bellisich [31], és Lynch [60] adataival). Ez esetben a 22 adatolt személy átlagéletkora 36,5 év.

A második csoportban, 1725-től kezdődően 36 személy kinevezéskori életkorát vizsgáltam. Hasonló kilengéseket, mint a fenti csoportban, itt nem tapasztalni. Azonban jellemző, főleg a korszak végéhez közelebb eső kinevezések esetében, hogy a hatvanas éveikben járó klerikusokat (Apffalter [62], Eördögh [64], Kelcz [69]) jutalmazott a főpásztor kanóniával. Az említetteket azonban nem tekintem olyan atipikus kinevezéseknek, mint a hatvanas éveiben járó Lynchét vagy a még nála is idősebb Kaleschiákét. A második alcsoport átlagéletkora 41,1 év, itt tehát mindkét korábbi értéknél magasabb adatot kapni. Az 58 kanonoki életkor ismeretében az mondható, hogy a korszak elején átlagosan 5 évvel korábban érte a papságot a kanonoki kinevezés, mint a korszak második felében. A fenti, hatvanas korosztály tagjainak a káptalanba emelése már egy új trend, egy másfajta szemléletű kinevezéspolitiká, amelynek első kedvezményezettjei az említettek.

2. AZ ALSÓPAPSÁGBÓL ÉRKEZŐ KANONOKOK KÁPTALANBÉLI PÁLYÁJA

Korábbi fejezetben említettem, hogy a 113 személyből 53 biztosan szolgált plébánián, mielőtt a győri központi igazgatásba került. Ez, mint fent kifejtettem, a teljes testület szempontjából jelentős, 46,9%. Elsőként vizsgálat alá vonom, hogy az alsópapságból érkezettek milyen karriertípusokat tudhattak magukénak.

Először azok csoportját említem, akik a belső káptalani hierarchia legalsóbb fokán kezdték meg pályájukat, nevezetesen a mesterkanonoksággal. Az 1658 és 1783 közötti időszakban harmincnégy olyan személyről van adatom, akik az alsópapságból érkezve mesterkanonoki stallummal nyitották meg káptalanbéli karrierjüket. Ez a teljes vizsgált időszak kanonokjait tekintve kicsivel egyharmad felett mérhető, 30,1%. A részcsoport viszonylatában – a plébániáról érkezők körében – ez a szám még magasabb, az ismert 53 fő korábbi plébánosból 64,15%-an avansáltak mesterkanonokká. Bár az innen induló karrierutakat később elemzem, meg kell jegyeznem, hogy akadtak szép számmal, akik innen indítottak és futottak be szép karriert. Elég talán csak Matusek Andrást és Bogyay Ignácot említeni, akik mindketten mesterkanonokként kezdték pályájukat, és végül mindketten nagyprépostként fejezték be azt.

Minekután olyan plébánosról nem tudok az 1658 és 1783 közötti korszakból, akik oszloposkanonoki méltósággal indították volna székeskáptalani karrierjüket, a maradék 19 személy alsópapsági előkarrier után főesperesként kezdte pályáját.³⁴³ E szempontból a korszak kanonokjait tekintve ez a 19 fő a 113 fős vizsgálati csoport 16,8%-a. Ez az arány az 53 fős részcsoport tekintetében pedig 35,85%. Példaként e csoportból kiemelhető Kontor Szabó István vagy Szgodics András, akik főesperesként kezdték pályafutásukat az egyházi középrétegben, majd jelentősebb karriert tudhattak maguknak pályájuk végén.

De milyen karrierre is számíthatott valójában egy plébániáról a káptalan egy-egy stallumába installált klerikus? A fenti sorrend alapján először a nagyobb csoportot, a mesterkanonoki stallummal kezdőket elemzem, majd a főespereseket. Csupán ketten, Holbich János és Ray Imre maradtak meg teljes kanonoki karrierjük alatt a legalacsonyabb káptalani pozícióban.³⁴⁴ Ez a 34 fős részcsoportot figyelembe véve is elenyésző, alig 6%-os arány (5,8%). Holbich esete külön érdekes, mert Bedy – Mohl Adolf közlése nyomán – annyit jegyzett meg az említett kanonokról, hogy

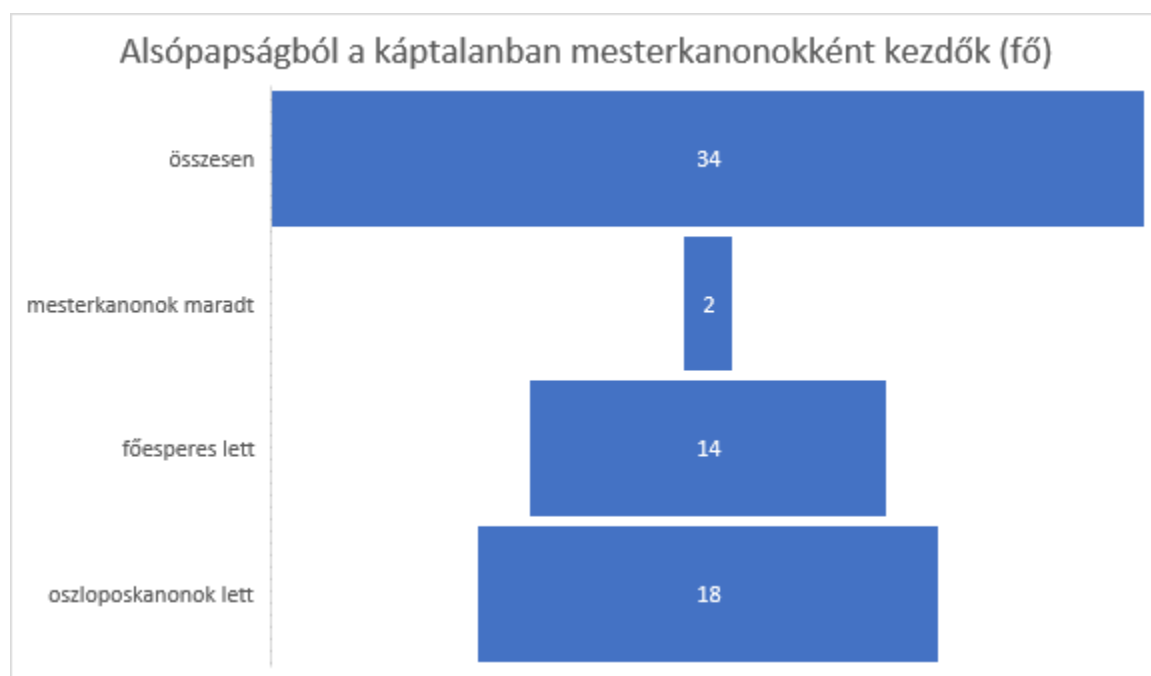
³⁴³ A főesperesek szerepéről alább külön fejezetben mint esettanulmány foglalkozom.

³⁴⁴ Holbich Jánosra és Ray Imrére lásd: *Névtár* 12. sz. 30. sz.

mesterkanonoki stallumáról lemondott és a fehéregyházi plébániára ment plébánosnak.³⁴⁵ Ray Imre esete pedig egészen különös, mert annak ellenére, hogy akadtak a káptalanban üresedések, minden előléptetés elkerülte őt kanonokságának nyolc éve alatt.

14 olyan személyt azonosítottam, akik az alsópapságból történő felemelkedésük után a mesterkanonoki stallumot is megjárva főesperesként zárták káptalanbéli karrierjüket. Ez az 1658 és 1783 közötti időszakot tekintve alsópapságból érkező 34 fős alcsoport 41,17%-a. Tehát ez azt jelenti, hogy eséllyel tekinthetett egy, a székeskáptalanba bejutó korábbi plébános a káptalani hierarchia középső fokára.

Ugyanezt mondhatom el azokról az explébánosokról, akik végigjárták a teljes káptalani hierarchiát. Ők a 34 fős alcsoportból 18 főt számlálnak, ami ez esetben 52,94%-os részarányt jelent. Az esetek felében, úgy tűnik biztosan számolhattak a székeskáptalanba installált klerikusok az oszloposkanonoki méltósággal. Különösen beszédesnek tartom a fent már megemlített, de teljességében még meg nem vizsgált körülményt, miszerint számos klerikus jutott el a nagyprépostságig úgy, hogy kanóniája előtt plébánián teljesített szolgálatot. A fent már említett Matusek András és Hollósy Mihály mellett ide kell még sorolnom Károlyi Lőrincet, Kovács Lászlót és Bogyay Ignácot is.³⁴⁶ Összesen tehát öten, plébániai háttérrel a káptalani ranglétra összes fokát bejárva a testület élére tudtak kerülni.

5. diagram: Alsópapságból a káptalanban mesterkanonokként kezdők

³⁴⁵ BEDY, *Székeskáptalan*, 432–433. A lemondott kanonokokról alább külön elemzésben szólok.

³⁴⁶ Károlyi Lőrincet lásd: *Névtár* 68. sz.

Fentebb említettem, hogy 19 olyan személyről tudok, aki kanonoki karrierjét a mesterkanonokság átugrásával főesperesként kezdte. Érdekes mód közülük 13-an nem is jutottak magasabb, oszloposkanonoki stallumra. Ez a plébániáról egyből főesperességre jutók tetemes része, arányait tekintve egész pontosan 68,4%-a. Számos ismertebb életúttal rendelkező kanonok erősíti e csoportot. Ilyen például Pagelly György, aki az egyházmegye történeti múltjával is foglalkozott vagy Kaleschiák Péter, akinek soproni káplán korából fennmaradt értékes, 17. századi naplóbejegyzései a mai napig kiadásra várnak.³⁴⁷

Értelemszerűen a 19-ből fennmaradt hat személy az, akik a főesperesi kezdés után oszloposkanonokságra jutottak. Ez az 53 főt tekintve 11,3%-os arány, az egyből főesperesi rangon kezdő kanonokok körében pedig 31,6%. E hat személyből kettő volt kanonoksága előtt székesegyházi karkáplán, Szgodics András és Barilich Mátyás.³⁴⁸ A további négy klerikus pedig jellemzően dunántúli nagy plébániák plébánosai voltak, úgymint Tarródy János Kőszegé, Kontor Szabó István előbb Szombathelyé, majd Soproné, Telekessy István Sárvaré. E mintától egyedül Lacza János későbbi örkanonok tér el, aki a rábaközi Szil plébánosa volt kanonoksága előtt.³⁴⁹

6. diagram: Alsópapságból a káptalanban főesperesként kezdők

³⁴⁷ Kaleschiák naplójáról csak ismertetőt közölt: BÀN, *Kaleschiák Péter*, 86–89.

³⁴⁸ Barilich Mátyás: *Névtár* 74. sz.

³⁴⁹ Lacza János: *Névtár* 40. sz.

A plébániai előkarrierrel rendelkező 53 kanonok közül 27-en a hét főesperesi tisztség valamelyikének a birtokosaként fejezték be győri káptalani karrierjét. Ez az alcsoport több mint felét, 51%-át jelenti. 23-an gyarapították a plébániáról az oszlopos kanonokságig nevű képzeletbeli csoportot. Ők 43,4%-os arányt tesznek ki az alcsoport tekintetében. A fennmaradóak, akikről korábban már tettem említést mesterkanonokok maradtak, ők a teljes alcsoport 5,6%-a. Tehát látható, hogy az egyházmegye távolabbi pontjairól érkező plébánosok előtt is nyitva állt az út a legmagasabb szintekig a káptalani hierarchiában. Úgy tűnik ez a körülmény hátrányként semmiképp sem értékelhető, a központi kúriai munkában is hasznosíthatóak lehettek a korábban az egyházmegye különböző pontjain szolgáló klerikusok. Az a tény, hogy plébániáról érkezett papok több mint fele 1658 és 1783 között főesperesi szintre jutott, felveti a kérdést, hogy tudatos személyi döntések sorozatának tekinthető-e e következmény? Tehát a fent említett és feltételezett „terepismeretük” miatt maradhattak-e a területi alapon szerveződő – az esperességeket és így közvetve a plébániákat ellenőrző – főesperességek élén a volt plébánosok vagy az érdekérvényesítő képességük maximája látható főesperesi címük megszerzésében.

3. NEM KÖZVETLENÜL PLÉBÁNIÁRÓL ÉRKEZŐK KARRIERJE

Korábbi fejezetben már szó esett róla, hogy nem csupán az alsópapság köréből rekrutálódott a győri székeskáptalan személyi állománya, hanem más káptalanok méltóságviselői és a győri püspöki kúriában dolgozó klerikusok is számos esetben kiérdemelték a stallumot. 24 ilyen személyt ismerek, akik püspöki titkárokként, egyetemi tanárokként, már kanonokokként vagy extrém esetben valóságos apátként, püspökként kerültek be a győri káptalanba. Ez az alcsoport a 113 fős összlétszámhoz viszonyítva 21,2%. A fentiekhez hasonlóan e részelemzésben is: először megvizsgálom, hogy a 24 fő milyen pozíciókban kezdte meg kanonoki pályafutását, majd a karriereket elemzem, összevetve a fenti alfejezet tapasztalataival.

Az egyből látszik, hogy a 24 főből 11-en mesterkanonoki stallummal kezdték meg káptalanbéli működésüket. Olyan más káptalanokból jövő és később nagy karriert befutó klerikusok is ezt a táborot erősítették, mint Gorup Ferenc vagy Friedrich Pfütschner, akik ugyan mesterkanonokokként kezdtek Győrben, de hamar tovább is léptek a káptalani hierarchiában. Ez a tárgyalt alcsoport közel fele, 43,5%-a. Főesperesként kezdett a 23 fős alcsoport több mint harmada, 34,7%-a, azaz nyolc fő. Itt említhetem Berdóczy Györgyöt,

aki 1639-ben locsmándi főesperességre jutott először, vagy Kasza Ferenc korábbi veszprémi kanonokot, aki rábaközi főesperességgel kezdte győri karrierjét. A nyolc főnek pontosan a fele, négy jutott tovább oszloposkanonoki méltóságra. Ide soroltam többek között Berdóczy Györgyöt, aki locsmándi archidiakónusként kezdte meg győri működését, és a szentadalberti prépostságig jutott. Míg a főesperesként karriert kezdők másik fele – Lynchet leszámítva, mert ő pápai főesperes maradt végig – előléptek ugyan, de főesperesi pozícióban fejezték be győri pályájukat. Szammer Mihály, Haidfeld Bernát és Vörös Dániel kanonokokat számoltam ide. Ide sorolható még Dvornikovich Mihály is, aki 1672-es káptalani installálása előtt a nagyszombati egyetem tanára volt már.³⁵⁰

Öt esetben fordult elő ezen alcsoportban az, ami a plébániáról érkezettek esetében egyszer sem. Nevezetesen, hogy frissen installált klerikusok egyből oszloposkanonoki méltóságra jutottak Győrben. Gallovich István szintén a veszprémi káptalanból érkezve jutott erre a rangra, de meg kell említeni Széchényi Pált, aki egyenesen a vakáló nagypréposti stallumot foglalta el érkezésével.³⁵¹ Ez az elemzett részcsoporthoz több mint ötöde, 21,7%-a.

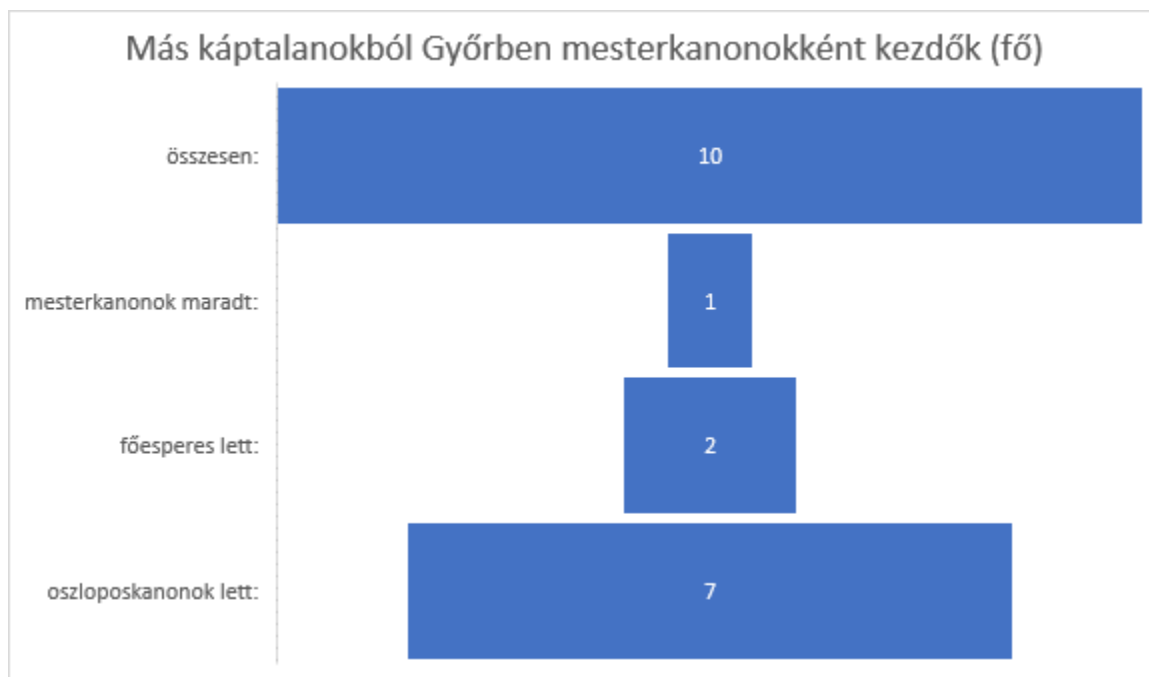
A bejutást követően a máshol már bizonyított, s Győrben mesterkanonokként kezdő papok java, hét fő a lehető legmagasabb szintre, az oszloposkanonokságra jutott. Olyannyira, hogy e hét főből hárman nagyprépostságig vitték, míg Szily János – mint jól ismert – későbbiekben a szombathelyi egyházmegye első püspöke lett.³⁵² Nem kellett tehát aggódnia egy mesterkanonokként kezdő korábbi kanonoknak vagy püspöki aulai klerikusnak, hiszen a hét oszloposkanonok mellett további kettő, Kiss Dániel és Kászonits János is főesperességre jutottak idővel.³⁵³ Egyedüli klerikus, aki mesterkanonokként is fejezte be győri pályafutását, az Caspar Jongelin apát volt.

³⁵⁰ FAZEKAS, *A Magyar Udvari Kancellária*, 348.

³⁵¹ Gallovich István: *Névtár* 17. sz.

³⁵² A székeskáptalanon túli karriereket, úgymint a püspökségre jutókat később tárgyalom.

³⁵³ Kászonits Jánosra lásd: *Névtár* 90. sz.

7. diagram: Más káptalanokból Győrben mesterkanonokként kezdők

4. A VEGYES, HARMADIK CSOPORT

A fenti két nagy csoport egyikébe sem tudtam betenni három főt. Hárman közülük röviddel a Jézus Társaság feloszlása után nyertek stallumot, négyen pedig – kis túlzással élve – szinte a szemináriumból kilépve, első állomáshelyként kerültek a győri káptalanba. Róluk kis létszámukhoz mérten, röviden összegzem a sajátosságaikat. Látható, hogy felfutó rendszerben, 1775-től 1778-ig kanonokká nevezte ki Zichy Ferenc az abolícióval sújtott jezsuiták egy részét. Észrevehető azonban, hogy nem csupán „vígasznak” szánhatta a püspök a kanonoki méltóságot a frissen kinevezett exjezsuitáknak, hanem aktívan és igen magas szinten csatornáztatta be őket az egyházmegye központi igazgatásába. A legmagasabbra, mondhatni a legfényesebb karriert hármójuk közül Pierer József futott be, aki a káptalan nagyprépostja és az egyházmegye segédpüspöke is lett, utóbbi Zichy hathatós közbenjárásának eredményeként.³⁵⁴ Korábban már említett Majláth Antal szintén fontos része lett a századvégi egyházmegyei életnek, különösképp a papnevelés terén, 1773-tól 1784-ig akadémiai tanár, majd 1784-től két évig irányítója volt a papi nevelésnek mint akadémiai igazgató.³⁵⁵ Mindhárom ex-jezsuitáról elmondható, hogy

³⁵⁴ GyEL, PL, Capsarium, II. sorozat, Zichy Capsa VI. s. n. 1779. február 11. Zichy Bartolomeo Pinto Poloni római ágensének, hogy intézze a királyi kinevezés szentszéki megerősítését.

³⁵⁵ BEDY, *Győregyházmegyei papnevelés*, 116. Pierer Jezsuita előéletét Kelcz János soproni társaskáptalani kanonok többször is említette 1779-es processus informativusában is. AAV Nunz. di Vienna, Processi Canonici, 562. 3 v. „Sextum. Scio causa scientiae est: quia ultimis his annis, quibus in Cathedralis

oszloposkanonokságra jutottak, és hosszú évtizedekig, még a leghamarabb elhunyt Kelcz Imre is tizenöt évig szolgált az egyházmegyét mint szentadalberti prépost.

A hét besorolatlan kanonok közül az négy újonc maradt, akikről nem esett még szó. Közös karriervonásuk, hogy egyikőjük esetében sem tudok korábbi állomáshelyről, mint a győri székeskáptalan. Ennek azonban nem az információhiány az oka, hanem mert pályájuk elején jutottak győri stallumhoz. Pechmann olyannyira pályája elején lett kanonokok, hogy valójában még a tanulmányait folytatta, amikor már győri kanonoknak mondhatta magát. Tanulmánya befejeztével azonban hamar az oszloposkanonokok közé tartozónak mondhatta magát. Kollonich Zsigmond és Erdődy Ádám László egymást váltották és mindkettőjük első és egyetlen győri stalluma a pápóci préposti volt. Különbőség csupán annyi, hogy míg az ifjabbik Kollonich egy évig élvezte a győri javadalmat, addig Erdődy harmincöt évig tette ezt. Zichy Pál az egyetlen, aki nem mesterkanonokként, de nem is oszloposkanonokként kezdte pályáját. Két főesperességnek is állt az élén tizenkét évnnyi működése alatt, majd az ismert körülmények között elváltak az útjai a testületnek és a kuruc Zichynek.³⁵⁶ Bár ez a fejezet nem a káptalanon túli karriereket elemzi, érdemes megjegyezni, hogy ezen négy fő közül hárman megyéspüspökök lettek, akik közül Kollonich még a bíbort is elnyerte, Pechmann pedig választott biduani püspök lett. Fiatalkori kanonoki javadalomhoz jutásukat mind a négyük esetében segíthette a család társadalmi státusza. Bár kétségtelen, hogy korai kanonoki pályakezdésük után mind szép egyházi karriert futottak be, így a családi támogatás mellett, feltételezhetően az egyéni képességeknek sem álltak híján.

5. AZ ISMERETLEN ELŐKARRIERREL BÍRÓK

Végezetül érdekes és érdemes megvizsgálni a be nem azonosított előkarrierrel rendelkező kanonokok pályáíveit és előléptetéseiket. 29 főt nem tudtam biztosan egyik fenti kategóriába sem elhelyezni, ez a teljes vizsgált papi létszám 25,6%-a.³⁵⁷ A korábban Magyarországon javadalomhoz nem jutókat, ismeretlenül érkezőket, olyan híres

Ecclesiae Iaurinensis Capitulum fuit cooptatus, a frequenti et prope quotidiana missae celebratione cum primis nominatus fuit, praecedentibus vero annis, quos in Societate Iesu usque ad eiusdem extinctionem exegit, frequens Sacramentorum susceptio fuit de indispensabili obligatine.”

³⁵⁶ Bár később már nem tért vissza a győri székeskáptalan soraiba, pályája elején jó vizsont ápol Keresztély Ágosttal is. 1702. augusztus 3-án hálás köszönetet mondott locsmándi főesperesi kinevezéséért: GyEL, PL, Keresztély Ágost iratai I. 1483.

³⁵⁷ A címzetes prépostságok és apátságok birtokosait nem számítottam be előkarriernek.

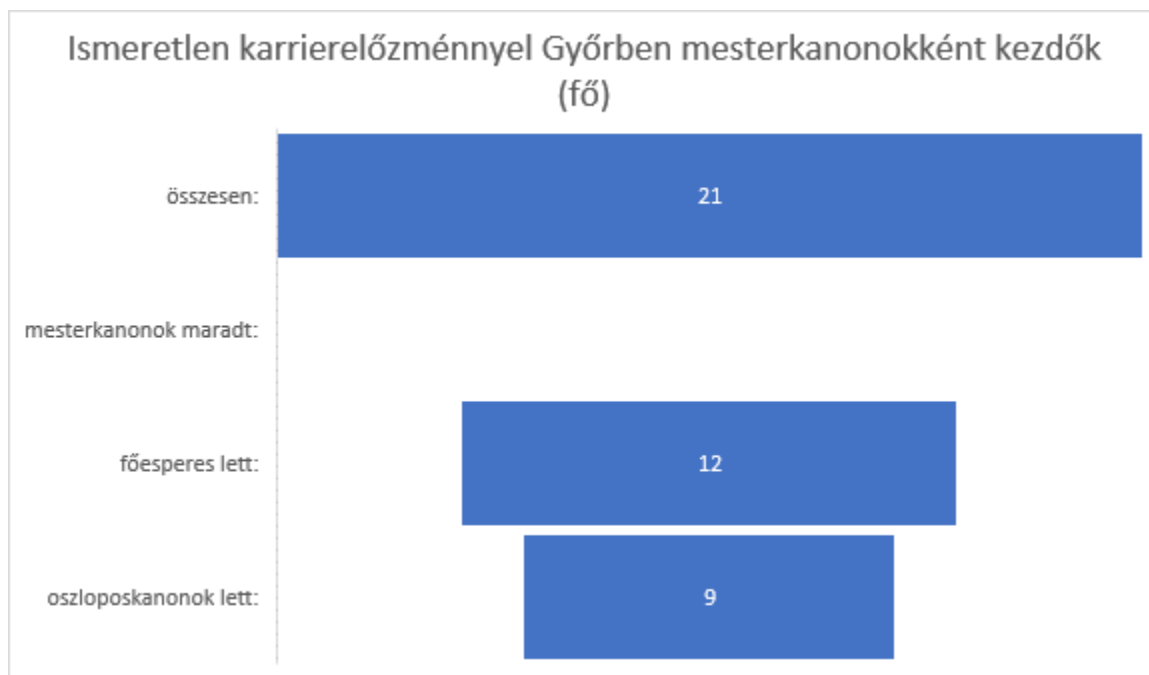
arisztokrata családból származókat, akiknek nem találtam a biográfiájában korábbi jelentős, valóságos javadalmat, vagy hivatal, őket mind ebbe a csoportba helyeztem. Közülük 29-ük közül 21-en mesterkanonokként kezdték meg pályafutásukat Győrben. Ez az ismeretlenek csoportjának túlnyomó többsége, 72,4%-a. Itt rögzítettem például Bényi Jánost, akiről nincs pontos tudomásom, hogy bécsi egyetemi éve után és elnyert győri stalluma közötti időben hol szolgált, milyen kisebb-nagyobb javadalomból élt.³⁵⁸ Azonban azt biztosan tudni, hogy a karrierje a lehető legjobban alakult, hiszen a ranglétrát végigjárva végül nagyprépostként fejezte be életét. Heten, 24,1%-nyian főesperesként kezdtek a székeskáptalanban. Itt említhetem Somssich Jánost, aki 1769-ben komáromi főesperesként kezdett, majd számos főesperességen keresztül végül a szentadalberti préposti stallumig jutatta több évtizedes kitartása, szerencséje és püspökeinek a döntése.³⁵⁹ Egy fő (3,5%), Battyhány Pál egyből a hierarchia csúcsán, nagyprépostként mutatkozott be Győrben. Korszerű életrajz hiányában azonban nem találtam pontos utalást Győr előtti egyházi pályájára.³⁶⁰

Hiába a túlnyomó többségű mesterkanonoki pályakezdés, ellentétben a fenti nagy csoportokkal, egy ilyen rangon kezdő klerikus sem maradt meg e csoport tagjai közül a „beugró szinten”. A 21 főből 12-en főesperesséig jutottak (57,2%), míg kilenc mesterkanonokból oszloposkanonok vált idővel (42,8%).

³⁵⁸ 1625-től a bécsi egyetem hallgatója, 1631-től pedig győri kanonok. KISSNÉ BOGNÁR, *Magyarországi diákok bécsi tanintézetekben*, 83. 759. sz.

³⁵⁹ Somssich János: *Névtár* 103. sz.

³⁶⁰ Talán továbbra is Bedy rövid életrajza a maga pár sorával az egyik egyetlen összegzés életéről. BÉDY, *Székeskáptalan*, 462.

8.diagram: Ismeretlen karrierelőzménnyel Győrben mesterkanonokként kezdők

A hét, elsőre főesperesi feladatokkal megbízott kanonok pályája már széttartóbb. Hármójuk ezen a szinten maradtak működésük végéig. Amadé Ignác neve ugyan négy különböző főesperesség élén is felbukkan a forrásokban, azonban oszloposkanonokságra nem jutott. Értelemszerűen a másik négy főesperes idővel feljebb jutott a ranglétrán. Négyük közül példának Bubnich Mátyás későbbi éneklőkanonok pályája állítható. Előéletéről sokat nem tudni, azon kívül, hogy járt a győri jezsuita gimnáziumba. Ettől függetlenül 11 évnyi főesperesi pozíciókban történt munkálkodás után éneklőkanonokságra jutott, amely méltóságban további 22 évet töltött el.

Mielőtt a káptalanon belüli mozgásokról fentmaradt források ismertetéséhez és feldolgozásához kezdenék, röviden érdemes megnézni, hogy átlagban egy-egy kanonok esetében hány ilyen belső intézményi előléptetésről is szól a tárgyalás. Mennyire nevezhetők az előléptetések, káptalani ranglétrán történő ugrások általánosnak, átlagosan hányszor fordul elő ilyen esemény egy-egy kanonok életében? Ehhez tájékozódásul a fent felállított alcsoportokat használom. Alábbiakban a kinyert karrier alapadatokat összesítettem. Minden kanonok összes káptalanbéli állomáshelyét összeadtam, és azokat a kanonokok számával elosztottam. Tehát az 53, plébániáról jövő kanonokok összesen 218-szor léptek pozíciót a káptalanon belül. Ez átlagban 4,1 – tehát kerekítve négy – alkalmat jelent ezen fenti klerikusok esetében. Az átlag persze nem mutatja meg a kirívó eseteket. Az illmici, majd nyéki plébánián szolgálatot teljesítő

Frankl János – pályáját aki mint éneklőkanonok fejezte be – például kilenc káptalani előléptetést tudhatott a háta mögött 1823-as halálakor.

A 24 fős, más káptalanokból vagy közvetlen püspöki szolgálatból érkezett kanonokok esetében a vizsgálat némileg más eredményt mutat. Ők 24-en összesen 78 előléptetést éltek meg, ami átlagban 3,2 eset, tehát kerekítve három alkalom. Extrém példák természetesen itt is előfordulnak, mint például Hollósy Mihály későbbi nagyprépost esete, aki akárcsak az említett Frankl János, kilenc különböző stallumot is magáénak tudhatott közel négy évtizedes káptalani karrierje során.

Utolsóként az ismeretlen előkarrierrel rendelkezők karrieradatainak átlagát ismertetem. Szembetűnő, hogy a 29 személy 132 előléptetési esetet produkált, ami átlagosan a legmagasabb számot hozza, 4,5-öt. Tehát a számomra ismeretlen karrierrel érkezők átlagosan több mint négyszer léptek elő, mire elérték végső pozíciójukat a káptalanba.

Látni tehát egy átlagok közti különbséget, a már máshol méltóságot viselő győri kanonokok javára. Átlagban majdnem egy teljes előléptetéssel kevesebben részesült egy nem plébániai szolgálatból érkező klerikus. Ennek az eredménynek az okát a fentebb kifejtett jelenségben látom. A más káptalanokból vagy a püspöki aulából érkező személyek gyakran magasabb pozíciókban kezdték meg győri karrierjüket, a 24 fős vizsgált alcsoport több mint fele főesperesként vagy oszloposkanonokként kezdett. Tehát látható, hogy nem „be nem futott pályákról” van szó e 24 fős alcsoport esetében, ellenkezőleg, nem volt szükségük annyi előléptetésre a kellő pozícióig, mint a plébániai előkarrierrel rendelkező alcsoport tagjainak. Az ismeretlen karrierből győri kanonokká lett klerikusok csoportja pedig különösen érdekes. A más káptalanból érkezőkhöz képest másféllel több előlépés jellemzi a karrierjüket. Különösen nagy lemorzsolódás azonban nem jellemzi e csoportot. Talán a magas arányú mesterkanonoki szinten kezdő klerikus idesorolásával lehet magyarázni ezt a kirívó, testületen belüli alcsoportok közötti különbségeket.

A káptalanban eltöltött évek átlagában is fellelhetőek különbségek a plébániáról, más testületekből vagy ismeretlen háttérrel rendelkezők csoportjai között. Itt, akárcsak az előléptetések számának átlagolásánál, az összes, adott csoportban lévő kanonokok káptalani éveit összeadtam, és elosztottam azt a csoport létszámával. Az így kapott eredmények is érdekes adalékokként szolgálnak a karriertípusok megértéséhez. Átlagban legkevesebb időt, 16,7 évet a plébániáról jövők töltöttek a székeskáptalanban. Ez magyarázható talán azzal, hogy többen hosszú alsópapságbeli szolgálati évek után

jutottak stallumhoz. Bár fentebb látható volt, hogy ezen átlag idő alatt is átlagban négy előrelépéssel, de a csoport java oszloposkanonokságig jutott. Tizedre kerekítéssel 17,1 évet töltöttek a káptalan soraiban azok a klerikusok, akik más egyházmegye papi középrétegéből érkeztek. Eltérés alig kimutatható a plébániákról érkezett társaikkal összevetve, de mégis hosszabb időt töltöttek el a káptalanban, kevesebb, átlagban három előrelépéssel. Az ismeretlen karrierű csoport tagjai töltötték el átlagban a legtöbb évet a testületben, 19,7 évet és ahogy fent látni is, ők viselték a legtöbb pozíciót, átlagban 4,5-et a káptalanban. Talán a hosszabb karrieridő és a több előléptetés korrelál. Pontos képet erről a csoportos jelenségről, annak okairól egyelőre még nem látok.

Meg kell azonban jegyezni, hogy van egy extrém kisebbség, amelyre nem vonatkoznak a fenti megállapítások. Walter Lynch és Caspar Jongelin alkotta, kis túlzással csoportnak nevezhető párost jelentős egyházi előkarrierjük ellenére elkerülték az előléptetések. Mindketten ugyanott fejezték be pályafutásukat a káptalani ranglétrán, ahol elkezdték azt. Esetükben arra gondolok, hogy ők maguk nem tekintettek motivációként a győri káptalani karrierre. A másik oldalról pedig befogadásuk a testületbe inkább a menekült főpapoknak szólt. Egyfajta állandó támogatásnak lehetünk itt a szemtanúi magyarországi tartózkodásuk idejére. Jó példája ez az intézményi szolidaritásnak a nehéz sorsú főpapok irányába. Jongelin ennek megfelelően le is mondott győri stallumáról, amint visszatért Németalföldre.

6. ISMERT ELŐLÉPTETÉSEK, BELSŐ MOZGÁSOK

Ahogy a fejezet elején is említettem, egy meghatározott létszámú, hierarchikus berendezkedésű testületnél két esetben van lehetőség előrébb lépni a testületi ranglétrán. Elsősorban – és ez a gyakoribb – egy kanonok halálakor, másodsorban, ha egy klerikus lemond, és máshol talál magának javadalmat. Előfordulhat, hogy évekig nincs egyik fenti esetre sem példa. Így érthető, hogy ha lehetőség adódott, a kanonokok kapva-kaptak az előléptetésen. Azt látni, hogy abban az esetben is így jártak el – erre is találni lentebb példát – ha egyik főesperességről a tiszteleti sorban előrébb lévő másik főesperességre nyílt lehetősége valakinek. A források jelentős része főleg Keresztély Ágost (1696–1725)

idejéből való.³⁶¹ Azonban az már előljáróban mindenképp kiemelendő, hogy ellentétben a bejutással, ahol számos jótevő, patrónus, rokon stb. támogatói levelei érkeztek egy-egy klerikus ügyének a pozitív elbírálás érdekében, addig a belső káptalani előrejutás mintha már kizárólag belügyként lett volna kezelve. Keresztély működése alatt a helynök – aki maga is rendszerint kanonok – és a székeskáptalan bevonásával történt a döntéshozatal. Éppen ezért az előléptetési kérvényeket ezekben az esetekben jórészt a klerikusok saját maguk számára igényelték. Így egyénileg igényelt és kijárt püspöki döntéseknek tekinthetők.

Pagelly János György mosoni főesperességre emelkedésének 1711-es esete a korszak egyik legkorábbi olyan káptalani belső mozgása, amely püspöki iratokból vizsgálható. Liptay Ferenc januári halálával ténylegesen üresedésre jutott a mosoni főesperesi stallum.³⁶² Érdekes azonban, hogy Keresztély Pagellyt kinevező iratán augusztus 12-i dátumot találni.³⁶³ Döntés hiányában ilyen hosszan vakáló javadalomról nincs további példám a korszakot illetően. Ekkor azonban egyből az előléptetéssel üresedésre jutott rábaközi főesperességről is gondoskodott a herceg-püspök, amelynek élére várkonyi Amadé Ignác bárót tette. Az ő helyére pedig ugyanaz napi kelettel soros előrelépés elvén Matalich Gergelyt, addigi komáromi főesperest emelte az ordinárius.³⁶⁴

A fennmaradt források tükrében találunk pár vállalkozó típusú kanonokot, akik maguk jelentkeztek egy-egy magasabb pozícióra. Közülük Pechmann Herman Antalt és Szgodics Andrást emelném ki elsősorban. Pechmann mint rábaközi főesperes 1713. augusztus 29-én kelt levelében fordult püspökéhez, Keresztély Ágosthoz, hogy jelezze igényét és kérelmét az üresedésben lévő szentadalberti préposti stallumra, amely méltóság Nagy Mihály halálával ürült meg.³⁶⁵ Pechmann kérelmező levelében szinte mentegette magát, vagy ha úgy tetszik, előre felhozta esetleges ellenlábasai kézenfekvő ellenérveit, hogy fiatal és a magyar nyelvet sem bírja tökéletesen. De érveket is felsorakoztatott a saját javára, kiemelte, hogy Rómában tanult, és hogy fiatal kora ellenére már tíz éve a székeskáptalan sorait erősíti. A herceg-püspök végül igen gyorsan, alig pár

³⁶¹ Feltehetőleg ez azért alakult így, mert ő töltött a legkevesebb időt az egyházmegye területén. Úgy feltételezem, hogy egyéb esetekben ezek az ügyek, kérvények inkább szóban hangozhattak el, kihallgatások során.

³⁶² Liptay halálára lásd: GyEL, GyKMLt, Gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv V. 7. 1711. január 21.

³⁶³ GyEL, PL, Keresztély Ágost iratai II. 515. Január és augusztus között nem tudok további mosoni főesperesekről.

³⁶⁴ Uo. II. 517.

³⁶⁵ Uo. IV. 427.

nappal később, szeptember 2-i dátummal kinevezte Pechmant szentadalberti prépostnak.³⁶⁶

Szgodics esetében fent már látható volt, hogy bejutása is a ritkábban előforduló példából való volt. A források tükrében úgy tűnik, hogy vállalkozó attitűdjét kanonokként sem adta fel. Várkonyi Amádé Ignác mosoni főesperes halála után nem sokkal, 1718. április 8-án már jelentkezett is az ekkor locsmándi főesperes Szgodics a ranglétrán eggyel magasabb pozícióra.³⁶⁷ Kérését annak a gyakorlatnak az említésével indokolta, amely szerint a locsmándit a mosoni főesperesség követi, így a szokás értelmében jogosan kérheti az előléptetést. A pozíciót aztán Szgodics meg is kapta, amit aztán már csak haláláig birtokolt olvasókanonoki stallumára cserélt el 1730-ban.

Egy-egy előléptetés a káptalanon belül esetenként „kérvény-lavinát” indított el a pozíciókért. Ezt látjuk a mozgalmas 1718-as év számos fennmaradt kérvényében és adományozó levelében egyaránt. Vargyassy András locsmándi főesperes 1718. évi előléptetése székesegyházi főesperessé számos átrendeződést hozott magával a székeskáptalan alsóbb szintjein.³⁶⁸ Azzal, hogy Vargyassy feljutott a legjelentősebb főesperesi pozícióba, a megürült locsmándi stallumra 1718. szeptember 21-én Acsády Ádám pápai főesperes jelentkezett be Keresztély Ágostnál.³⁶⁹ Indoklását túlságosan nem cizellálta a kérelmező, folyamodványában Acsády jelezte, hogy ő áll rangban a locsmándi stallum alatti pozícióban, így ő a soron következőért kérvényezett. Nem is eredménytelenül, kilenc nappal később már kezében tarthatta a herceg-püspök döntéséről szóló okiratot, amelyben kinevezte pápairól locsmándi főesperessé.³⁷⁰ Keresztély ezen döntésével újabb személyi döntést kellett hoznia az ekkor már ténylegesen vakáló pápai főesperesi stallum birtokosát illetően. Erre a szintén soron következő Amádé Ádám rábaközi főesperest léptette elő 1718. október 1-jei hatállyal.³⁷¹ Kinevező oklevelében a

³⁶⁶ Uo. II. 661–663. Ezt a méltóságot végül győri karrierje végéig megtartotta.

³⁶⁷ A győri belvárosi Halottak I. Anyakönyve bejegyzésének az értelmében Várkonyi Amadét április 5-én temették. A bejegyzést lásd: GyEL, Plébániai és espereskerületi levéltárak, Győr–Belváros, Halottak Anyakönyve I. 49. A fiatalon, 34 évesen elhunyt kanonokról családtagjáról szóló életrajzban is megemlíti, hogy beteges volt, ápolásra szorult, lásd: GÁLOS Rezső, *Báró Amadé László*, Pécs, 1937, 17. Jelentkezése a mosoni főesperességre: GyEL, PL, Keresztély Ágost iratai III. 319.

³⁶⁸ Székesegyházi főesperesi promotiójára lásd: Uo. III. 349–352. Vargyassyt egyébiránt egy 1718. augusztus 24-i levélben a székeskáptalan testületileg is ajánlotta Keresztélynek a székesegyházi főesperességre: Uo. III. 451. Vargyassy karrierjére: *Névtár* 58. sz.

³⁶⁹ Uo. III. 357.

³⁷⁰ Uo. III. 365–367. Itt megjegyzendő, hogy a szakirodalom korábbi állításával ellentétben győri káptalani karrierje során, Acsády sosem nyert előléptetést székesegyházi főesperesi posztra. A káptalani disztribúciókban 1735 decemberében is locsmándi főesperesként állt a rangsorban. GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozatok, Számadáskönyv VI. 431–333. 1735. december 29.

³⁷¹ GyEL, PL, Keresztély Ágost püspök iratai III. 369–371.

döntést „*per promotionem*” indokolta és intézte a püspök, Acsády Ádám ugyanilyen előléptetését követően.³⁷² Az előléptetések sora másnap, október 2-án Fiáth Zsigmond, addigi komáromi főesperes előléptetésével zárult.³⁷³ De mi idézte elő elsősorban ezt a jelentős belső mozgást 1718 nyár végén, kora őszén? Az események Lacza János halálával vették kezdetét, aki 1718. július 8-án hajnalban, hosszú, több mint negyedszázados káptalani szolgálat után örkanonokként halt meg.³⁷⁴ Két nappal később, július 10-én Kontor István székesegyházi főesperes levelet intézett Keresztély Ágost püspökhöz, melyben kérte az üresedésben lévő stallumot. Kérelme indoklásában kifejtette Kontor, hogy hat éve ellátja a vikáriusi feladatokat és ezen tisztség mellett szokás szerint valamelyik nagyobb, oszloposkanonoki méltóságot szokták viselni. Kérelme így a három prépostság egyikére vagy az örkanonokságra szólna. Megjegyezte Kontor, hogy annak idején korábbi elődje, Telekessy István is örkanonokként látta el helynöki teendőit. Kérelme és indoklása értő fülekre találhatott, mert július 14-i dátummal már hivatalosan is örkanonoknak mondhatta magát Kontor.³⁷⁵ A herceg-püspök maga is átvette kinevező soraiban Kontor kérelmének narratíváját, és Telekessyt említette, mint aki annak idején dicséretesen ellátta mind az örkanonoki, mind a vikáriusi feladatait. Így Kontor esetében is úgy látja, hogy összeegyeztethető a két feladata.³⁷⁶ Az így megüresedett székesegyházi főesperességre jutott a fent említett Vargyassy, és fokozatosan előrébb mindenki, akit említettem.³⁷⁷

7. A VIKÁRIUSOK SZEREPE AZ ELŐLÉPTETÉSEKBEN

A helynökök szerepe kiemelt, különös fontos volt a káptalani pozíciók betöltésében. Nem egyszer vikáriusi munkadokumentumok, püspököknek szóló javaslatok is fennmaradtak egy-egy üresedés betöltésének ügyével kapcsolatban. Ilyen témában

³⁷² Acsády Ádám: *Névtár* 59. sz.

³⁷³ Uo. III. 373–375. Fiáth Zsigmond egy szűk év múlva erről a pozíciójából távozik a káptalanból. Részleteket lásd az előző fejezetben.

³⁷⁴ Uo. III. 339. E levél, amely a káptalantól érkezett, említi még, hogy a korábban általuk javasolt valamelyik klerikust vegye be a káptalanba Keresztély.

³⁷⁵ GyEL, GyKMLt, Törzsanyag, Cimeliotheca VII. n. 485.

³⁷⁶ Uo.: „...*Quod quidem officium custodiat cum munere generalis vicarii omnino compatibile esse comperimus, siquidem iam olim etiam illustrissimum et reverendissimum quondam Stephanum Telekessy episcopum Agriensem, dum adhuc in ecclesia Laurinensis canonicus existeret, utrumque hoc officium simul tenuisse et laudabiliter administrasse meminimus. ...*”

³⁷⁷ Valamint a most nem említett Thurn ekkor került a soproni főesperesség élére. Lásd Uo. „...*In Archidiaconatum porro Soproniensem dominum canonicum comitem de Thurn se legimus. ...*”

született Matusek András helynök 1713. április 7-i levele is, amelyben a székeskáptalan üresedésben lévő főesperesi tisztségeinek a betöltését kérte Keresztélytől.³⁷⁸ A kérés megfogalmazása mellett előléptetési javaslatot is tett az öreg vikárius, mégpedig úgy, hogy az életkort vette figyelembe.³⁷⁹ A vakáló locsmándi főesperességre az addig a rábaközi főesperesség élén álló Amadé Ignácot, míg a pápaira Kontor István komáromi főesperest ajánlotta. Nem hagyta félbe a munkát Matusek, az előléptetettek üresedő helyére is akadt ötlete. Rábaközi főesperesnek az addig mesterkanonok Anton Herman Pechmann javasolta, míg a komáromi főesperesség élére egy előtte napon újonnan kinevezett klerikust, Szgodics Andrást ajánlotta Matusek. Látható, hogy a helynök nagyprépost mindenkit kettő stallummal ajánlott feljebb. Kérdés már csak annyi, mi valósult meg a helynöki javaslatokból. Röviden a válasz: minden. A fent tárgyalt április 7-i levélben javasoltak egy hétre rá, április 15-én már püspöki döntésként érkeztek vissza a káptalanhoz. Amadé Ignác így lett locsmándi főesperes, Kontor pápai, Pechmann rábaközi.³⁸⁰ Nem sokkal később április 18-án az előtte tizenkét nappal korábban kanonokká lett Szgodicsot pedig a komáromi főesperesi címmel jutalmazta Keresztély.³⁸¹

Az előbb említett Kontor István is jegyzett ilyen típusú dokumentumot, amely fennmaradt forrás segítségével bepillantást nyerhetünk a belső előléptetési döntési mechanizmusba, számos szempontot felvillantva a stallum betöltésének kérdéskörében.³⁸² A hivatkozott irat Tarródy János székesegyházi főesperes olvasókanonokká történt előléptetésének következményeire reflektál.³⁸³ Kontor „*Opinio*” kezdetű iratának soraiból egy jó segítő képe rajzolódik ki elénk. Kendőzetlenül csoportosítja alkalmasság szerint a rangban a székesegyházi főesperes alatt álló kanonokokat. Az alkalmassági szempontot pedig a prédikációs képesség határozta meg, tekintve, hogy régi szokás szerint a székesegyházi főesperesnek volt feladata a székesegyházban ünnepi alkalmakkor a homília mondása. Ezen vizsgálati pont alapján Kontor, elsőként saját magát,³⁸⁴ Vargyassy Andrást, akkori rábaközi és Acsády Ádám

³⁷⁸ GyEL, PL, Keresztély Ágost iratai IV. 385.

³⁷⁹ Matusek András nagyprépost, helynök egy hónapra rá május 7-én, alighogy elrendezte a káptalan személyi ügyeit meg is halt. Uo. II. 646. A szövegben: „...*Quod vero tenorem ultimam ad me die quinta praesens datarum concernit, ut videlicet (Siquidem duo archidiaconatus Locsmandiensis et Papensis vacarent) subiecta suggererem de senio.*”

³⁸⁰ Pechmann promotiojának említését lásd: Uo. II. 646. Kontor promotiojára lásd: Uo. II. 657–659.

³⁸¹ Külön érdekes, hogy Szgodics a kanonokságot és a komáromi főesperességre már ezen év március 21-én kérvényezte Keresztély Ágosttól.

³⁸² GyEL, PL, Keresztély Ágost püspök iratai III. 175. Az irat keltezetlen, de a korábbi olvasókanonok, Mikos Ferenc halálának alapján 1716. március 5-e utánra datálható.

³⁸³ Előléptetését említő iratot lásd: Uo. III. 179–180.

³⁸⁴ Ezen a ponton természetesen elképzelhető, hogy maga irányában megengedőbb volt.

komáromi főespereseket ajánlotta. Kontor nemcsak a pontos tájékoztatás feladatát vette komolyan, hanem a vakáló stallum, valamint a vele járó megbízatás által támasztott elvárásokat is. Ilyen elvek és megfontolások mentén jelezhetette püspökének a vikárius, hogy Ribics Márton József és Amádé Ignác teljességgel alkalmatlanok a feladatra. Előbbi azért lenne képtelen ellátni a székesegyházi főesperesi feladatokat Kontor szerint, mivel nem bírta olyan mértékben a magyar nyelvet, hogy prédikálhasson. Emellett röviden jelezte is Keresztélynek, hogy jobb lenne, ha Ribics továbbra is soproni főesperesi feladatainál maradna. Utóbbiról, Amádé Ignác mosoni főesperesről pedig gyakorlatilag jelezte a vikárius, hogy komolyabb feladatokat évek óta képtelen ellátni, tekintve, hogy beteges.³⁸⁵

Kontor István helynöktől további, a püspököt a káptalan személyi ügyeiben eligazító és segítő levél is fennmaradt. Éppen Ribics Márton József soproni főesperes halála utánról ismerhető egy levél, 1718. június 15-i kelettel, amelyben tájékoztatta a vikárius Keresztély Ágostot, hogy a nevezett főesperes meghalt.³⁸⁶ A levél egyik érdekessége, hogy a haláleset jelentése után felsorolta a püspöknek a rangban az elhunyt főesperes alatt lévő kanonokokat. Ez a nyilvánvalóan figyelmes segítség a döntéshozónak különös forrásértékkel is bír. Tekintettel arra, hogy a felsorolás végén, a mesterkanonoki pozícióban azt a Thurn Antalt találjuk, akiről eddig a szakirodalom úgy tudta, hogy 1718. július 12-én lett győri kanonok és egyúttal soproni főesperes.³⁸⁷ Kontor levele Keresztély Ágosthoz azonban bizonyítja, hogy már korábban, feltehetőleg a korábban már tárgyalt királynéi kérés után nem sokkal győri kanóniához jutott Thurn. Ezt erősíti tovább az egyházmegye életét feldolgozó, kézzel írt – általam is többször hivatkozott – kötetecske, az Arca Noe. Az itteni, Thurn installálását 1718. április 21-re tevő bejegyzés eddig ellentétben állt Bedy kutatásaival.³⁸⁸ Így azonban érthetővé válik Nádasdy László nagyprépost 1718. július 3-án írt levele, hogy miért ajánlotta Thurnt annak ismeretében, hogy udvari körökből már korábban is sokkal jelentősebb támogatást kapott.³⁸⁹ Hiszen a királynéi kérés az installálásról szólt, amely aktus ezek szerint áprilisban meg is történt, míg a nagyprépost július elején a teljesjogú mesterkanonokot már soproni főesperesnek rekkommendálta. Két különböző eseményre láthatunk így rá valójában, az új pozíció

³⁸⁵ „*Dominus reverendissimus Martinus Ribits ob linguae Ungaricae defectum manebit Soproniensis, et dominus baro Amade Mosoniensis, qui iam a duobus fere annis ob infirmitates continuos concionari nequiret, aliunde etiam donum concionandi non haberet.*” Uo. III. 175.

³⁸⁶ Uo. III. 429.

³⁸⁷ BEDY, *Székeskáptalan*, 459.

³⁸⁸ Arca Noe, 69.

³⁸⁹ GyEL, PL, Keresztély Ágost iratai III. 327–329.

elérésére értelemszerűen új ajánlásra volt szükség. Thurnnak ez az új ajánlása Nádasdytól azonban nem a bejutás körülményének forrásbázisát, hanem a ranglétrán történő előrelépésének forrásait gazdagítja.

Ahogy a fejezet elején megjegyeztem, két esetben történik mozgás egy zárt, hierarchikus rendszerben: halálozás esetén vagy lemondás után. E másodikra szolgáltatnak példát Zichy Pál locsmándi és Fiáth Zsigmond rábaközi főesperesek botrányok utáni lemondásai. Az elsőként említett kanonok politikai botrányba keveredett, Rákóczi híveként felségsértéssel vádolták, és 1709-ben megfosztották kanonoki stallumától. Ami valakinek bukás, másnak lehetőség, gondolhatta Ribics József Márton és komáromi főesperesként kérvényt írt Keresztély Ágostnak 1710. március 9-i kelettel az üresnek nyilvánított locsmándi pozícióra.³⁹⁰ A herceg-püspök egy kinevező okirat másolatának a tanúsága szerint június 19-i dátummal ki is nevezte Ribicset locsmándi archidiakónusnak.³⁹¹ Majd egyúttal a komáromi főesperesség élére, soros előrelépéssel a mesterkanonok Amadé Ignác bárót tette.³⁹²

A másik botrányos eset kereken tíz évvel később esett meg a káptalanban. Kontor István datálatlan levelében, már korábbi kanonokként utalt Fiáthra és javaslatot tett a kiválása utáni káptalani rangsorra.³⁹³ A helynök elve nagyon egyszerű, mondhatni a bevett utat járta, Fiáth lemondásával a megüresedett rábaközi főesperességre a sorban közvetlenül alatta lévő komáromi főesperest ajánlotta, Gráczol Jánost. Gráczol helyére pedig a mesterkanonokot, Nyitray Istvánt. Mivel Fiáth 1720. február közepén mondott le, utána kellett keletkeznie a helynöki ajánlásnak. Ebben az esetben azt láthatjuk, hogy a döntéshozó változtatás nélkül megfogadta beosztottjának az ajánlását. Gráczolt 1720-tól rábaközi, Nyitrayt pedig komáromi főesperesként találjuk a forrásokban.³⁹⁴

³⁹⁰ Uo. II. 417–418.

³⁹¹ Uo. II. 419–420.

³⁹² Amadé Ignác mesterkanonoki kinevezése dátum nélkül, 1710. június 19-e előtről, de folyó évből. Uo. II. 303–304.

³⁹³ Uo. III. 495–496. Ugyanitt az így megüresedett mesterkanonoki stallumra is ajánlotta a fent már ismertetett személyeket, úgymint Szandányi Mártont, Orosz Pált, Szombath Miklóst, Pogány Pált.

³⁹⁴ Az előléptetésről szóló püspöki előkészítő dokumentum, piszkozatban fennmaradt 1720. február 20-i dátummal. Uo. III. 499–500.

8. JEGYZETEK, LISTÁK, MUNKADOKUMENTUMOK

A vikáriusi tájékoztató és ajánlóleveleken kívül ismerünk egyéb típusú munkadokumentumokat is, amelyeken kanonoki posztok betöltését rögzítették a döntéshozók. Matusek András fent említett 1713. április 7-i levelének lappárjára ismeretlen kéz dátum nélkül rögzítette a pápai főesperesség megüresedésével megtörtént előléptetéseket.³⁹⁵ Pár sorban feljegyezték, hogy a pápai főesperesi pozícióból Matusek nagyprépost után Nádasdy László került a káptalan élére. Matusekről tudni lehet, hogy április 17-e előtt kellett lemondania a nagyprépostságáról, hiszen az ő helyére előléptetett Nádasdy már vakáló pápai stallumára 17-én Kontort beiktatták.³⁹⁶ Ennek megfelelően következett a részben sorrendszerűnek, de semmiképp sem nagy változást hozónak tekinthető előléptetési rend. Egyedüli nagyobb ugrást az ekkor már egy éve segédvikáriusként – majd hamarosan teljes jogú vikáriusként – működő Kontor tudhatott magáénak azzal, hogy komáromi főesperesből pápainak léptették elő. Bár itt is figyelhetett a döntéshozó, hogy Amadé bárót így se előzze soron kívül Kontor, így a bárót feljebb léptette a rangsorban a locsmándi főesperesség élére.

„Primo: Papensi vacat per promotionem domini episcopi Nádasdi ad
praeposituram maiorem, confertur domino Stephano Kontor
Secundo: Luchmandiensi vacat per domini Ribicz promotionem ad
Soproniensi, confertur domino Baroni Amade
Tertio: Rabensi vacat per promotionem domini Amade, confertur
domino baroni Pechman
Quarto: Comaromiensi vacat per promotionem domini Kontor,
confertur domino Szgodicz”

Dátum nélkül maradt fenn két, különböző kéz által egyazon papírlapra, egymás alá feljegyzett kanonoklista, amely az 1718-as évi főesperességeket érintő személyi változásokat, előléptetéseket rögzítették. Az iratról nem dönthető el biztosan, hogy javaslatokról van szó, a püspöki aulában feljegyzett lehetséges leosztást, vagy a már meghozott döntést vezették-e fel egymás alá.³⁹⁷ A feljegyzés további érdekessége, hogy Szgodics András akkori locsmándi főesperes fent már említett mosoni stallumra

³⁹⁵ Uo. IV. 386.

³⁹⁶ Uo. II. 645.

³⁹⁷ Bár a „confertur” ige formája eldöntött állapotra utal.

vonatkozó kérelmének a hátoldalára vezették fel. Ebből mégiscsak az gyanítható, hogy a püspöki titkár, vagy a herceg-püspök körében az ügyel foglalkozó személy a meghozott döntést jegyezte fel. Majd feltehetőleg tájékozódásul és a pozíciók, valamint a betöltőik követhetőségének az okán ugyanezt a papírlapot vették elő még ugyanebben az évben, és rögzítették alatta az éppen aktuális állást.

„Archidiaconus Mosoniensis D. Andreas Szgodicz per mortem
baronis Ignatii Amade
Locsmandiensis D. Andreas Varjassi per promotionem praecedentis
Papensis A.R.D. Adamus Acsady per promotionem praecedentis
Rabensis baro Adamus Amade per promotionem praecedentis
Comaromiensis D. Sigismundus Fiath per promotionem

(Másik kézzel, későbbi jegyzet)

Locsmandiensis A.R.D. Adamus Acsady per promotionem A.R.D.
Andrae Varjassy ad Archidiaconatum Cathedralem
Papensis A.R.D. ac Magnus D. Liber Baro Amade per
promotionem A.R.D. Adami Acsady ad Locsmandiensem
Archidiaconatum
Rabensis Admodum R.D. Sigismundus Fiath per promotionem
A.R.D. ac Magnifici Domini Liberi Baronis Amade ad
Archidiaconatum Papensem
Comaromiensis A.R.D. Joannes Gráczol per promotionem A.R.D.
Sigismundi Fiat ad Archidiaconatum Rabensem”³⁹⁸

Keresztély Ágost püspök működése különösen bőséges forrásadottságokkal bír még a későbbi korokhoz képest is. Szerencsére azért Zichy püspök idejéből is akadnak megismerhető források, amelyek példázzák a káptalani belső mozgások sajátosságait.³⁹⁹ Stehenich János püspöki helynök jelezte 1746. október 19-i levelében Zichy Ferenc püspök felé, hogy Boussard János rábaközi főesperes ajánlja magát a rendben és rangban kettővel felette lévő stallumra, mosoni főesperesnek.⁴⁰⁰ Úgy tűnik ez a kérvénye pozitív elbírálás nélkül maradt, továbbra is rábaközi főesperesként találjuk a forrásokban

³⁹⁸ GyEL, PL, Keresztély Ágost püspök iratai III. 322.

³⁹⁹ Sinzendorf püspök idejéből például kinevezési, előléptetési iratok is alig maradtak. Kivétel ez alól Leopold Pilati kinevezése szentadalberti préposttá: GyEL, GyKMLt, Törzsanyag, Címelioteca VII. n. 323.

⁴⁰⁰ GyEL, PL, Capsarium, II. sorozat, Zichy Capsa III. s. n. 1746. október 19. Boussard János: *Névtár* 79. sz.

Boussard Jánost. Az előrelépésig még egy évet várnia kellett, 1747-ben soproni főesperesként találkozhatunk a nevével a káptalani divíziókban.⁴⁰¹

A káptalan hiteleshelyi levéltárának felvállási jegyzőkönyvei számos kanonoki névsort rejtenek. A Zichy-korabeli főesperesi mozgásokra jellemző az alábbi 1781-es két káptalani méltóságsor, amelyek Kovács László nagyprépost halála előtti állapotot és az utána következő mozgást írják le. Látható, hogy Kovács nagyprépost halála után a székesegyházi főesperesként fungáló Bogyay Ignác a káptalan élére került, míg az ő helyére sorban mindenki egyet előre lépve jutott egyel magasabb pozícióra.⁴⁰² Áprilisról szeptemberre tehát egy szokásosnak és rendben lefolytatott eljárásnak lehetünk a szemtanúi két méltóságsor révén. A főesperesi rangsorban egy soros előrelépést láthatunk, ám hiába a nagyprépost halála, az oszloposkanonokok pozíciói nem változtak.

Kovács László nagyprépost	Bogyay Ignác nagyprépost ↑
Pierer József olvasókanonok	Pierer József olvasókanonok
Scharlach Károly éneklőkanonok	Scharlach Károly éneklőkanonok
Schmidt Gábor őrkanonok	Schmidt Gábor őrkanonok
Schogg Kristóf pápóci prépost	Schogg Kristóf pápóci prépost
Kelcz Imre szentadalberti prépost	Kelcz Imre szentadalberti prépost
Bogyay Ignác székesegyházi főesperes	Dongó Mihály székesegyházi főesperes ↑
Dongó Mihály soproni főesperes	Somssich János soproni főesperes ↑
Somssich János mosoni főesperes	Appfalter József mosoni főesperes ↑
Appfalter József locsmándi főesperes	Teuffel Kajetán locsmándi főesperes ↑
Teuffel Kajetán rábaközi főesperes	Eördögh István rábaközi főesperes ↑
Eördögh István komáromi főesperes	Majláth Antal komáromi főesperes ↑
Majláth Antal pápai főesperes	Keller Antal pápai főesperes ↑
Keller Antal mesterkanonok ⁴⁰³	Hollósy Mihály mesterkanonok ⁴⁰⁴ (új)

Káptalani előrelépések 1781-ben

⁴⁰¹ GyEL, GyKMLt, Törzsanyag, Számadáskönyv VI. 505–508. 1747. május 8.

⁴⁰² Bogyay Ignác praesentatiojára lásd: GyEL, PL, Personalia, 1781. augusztus. 14.

⁴⁰³ GyEL, GyKHhLt, Felvállási jegyzőkönyvek vol. 26. 54. 1781. április 2.

⁴⁰⁴ Uo. 98. 1781. szeptember 7.

9. RÖVID ÖSSZEGZÉS

A fennmaradt levéltári források tükrében mi az, amit összegzésként biztosan állíthatunk a káptalani karrierekkel és leginkább az előléptetésekkel kapcsolatban? Elsősorban azt látom mintázatként kirajzolódni, hogy a soproni főesperesi pozícióig el lehetett jutni soros előléptetésekkel. Matusek 1713. április 7-i levele is arról tanúskodik a vakáló főesperesi stallumok ügyében, hogy az idő, a káptalanban eltöltött évek egy bizonyos szintig igenis feljogosították az előrébb jutni vágyó kanonokokat egy-egy magasabb stallumra. Kontor István helynök véleménye azonban megvilágítja az elvárásokat is. Székesegyházi főesperesnek már nem léphetett elő senki sem sorosan, a székesegyházban történő prédikálás kiemelt kanonoki feladatnak minősült, azt arra kevésbé alkalmas személy pusztán a káptalanban eltöltött évekkkel nem nyerhette el. Ettől függetlenül persze, ha a soproni főesperes volt méltó a székesegyházi főesperesi feladatok ellátására, sorosan előléphetett. Innentől felfelé a káptalani hierarchiában már nem látok soros előrelépést.

Míg az új főesperesi rangsort általában vagy a vikárius vagy a nagyprépost ajánlotta a püspöknek, addig az oszlopos kanonokok esetében ilyen nem figyelhető meg. Nem látok olyanra példát, hogy például elhunyt örkanonok helyére a pozícióban alatta lévő pópoci prépostot kommandálta volna bárki is a káptalanból. Természetesen mivel szabályként írom le ezt a fenti jelenséget, máris hozok egy kivételt. Bubnich Mátyás éneklőkanonok halálát követően Nádasdy László nagyprépost egy 1721. április 7-én kelt, több ügygel foglalkozó levelében kitért arra, hogy az üresedésben lévő kantorátusra Vargyassy András addigi székesegyházi főesperest ajánlja, míg az így megürülő stallumra Acsády Ádámot, ekkor locsmándi főesperest javasolja.⁴⁰⁵ Ilyenre nem ismerek több példát, hogy oszloposkanonokságra javasolt volna egy főesperest a püspöknek a hivatalban lévő nagyprépost. De lássuk, hogy mi lett az eredménye a szokatlannak tűnő esetnek, meghallgatta-e a püspök az ajánlást? Újabb rövid válasszal annyit mondhatok, hogy egyáltalán nem. Vargyassy és Acsády 1721-es belső káptalani mozgások idején maradtak addigi pozícióikban. Keresztély Ágost mondhatni „váratlant húzott”, a fentiek helyett a frissen, alig egy, de inkább csak fél éve kinevezett Karl Malzan nyerte el az éneklőkanonoki stallumot. E példa jól ellenpontoszza a fenti eseteket, amikor a vikáriusok vagy a nagyprépostok főesperességekre ajánlottak személyeket, és amelyeket rendre el is

⁴⁰⁵ GyEL, PL, Keresztély Ágost iratai III. 500-as sorszámu, de szám nélküli. 1721. április. 7.

fogadtak a hivatalban lévő püspökök. Ez esetben a herceg-püspök látványosan máshogy döntött, teljesen figyelmen kívül hagyta Nádasdy levelét. Tekinthetjük ezt a lépést akár egy jelzésnek is a herceg részéről nagyprépostjának, hogy tartsa meg a bevett szokásokat a személyi ügyek intézése kapcsán.

Ilyen helyzetekben már mindenki magát ajánlotta, feltehetőleg valóban azért, mert ezen a szinten már nem érvényesült a soros előreugrás.⁴⁰⁶ Sok esetben épp ezért maradtak fent a vikáriusi ajánlások is, mivel egy-egy sikerrel pályázó főesperest kiemelt a püspök oszloposkanonokságra, és fel kellett tölteni a hézagossá vált főesperesi sorokat.⁴⁰⁷ Tehát a káptalanon belül egy vertikálisan egymást váltó előléptetési rendszert figyelhetünk meg, amelynek az alsó szintjén inkább az automatizmus, míg a magasabb tartományban sokkal inkább az egyéni püspöki döntés dominált.

A középkori testület esetében ritkán látni ilyen komplex, sokállomásos káptalanbéli pályafutásokat, mint a koraújkor, újkor folyamán. Köblös József összesítő táblázatai a kanonokok egyházi pályafutásáról alig rögzít kanonoki előlépéseket egyazon intézményen belül.⁴⁰⁸ Ennek okát a középkori „javadalmi piac” eltérésében látom az újkorhoz képest. A Köblös József által vizsgált időszakban nem volt tiltva a javadalomhalmozás, valamint jellemzően a káptalanok is nagyobb létszámúak, esetenként akár háromszor annyi klerikust be tudtak fogadni, mint a tizenhetedik és tizennyolcadik századi testületek. Következésképpen a középkorban nem állhatott érdekében egy karrierre vágyó, ambiciózus klerikusnak, hogy egész életében egyazon intézmény keretei között működjön, adandó alkalommal, jobb lehetőségek reményében egyszerűen másik káptalanba, prépostág, apátság stb. élére vezette karrierjét. Ezt a működést természetesen segítette, hogy a rezidenciakötelességet a trienti zsinat (1545–1563) előtt nem kezelte a belső egyházfegyelem szigorúan betartandó elvárásként. A török pusztítás után megmaradt vagy újjáalapított káptalanok rendre kisebb létszámmal rendelkeztek.⁴⁰⁹ Szemmel láthatóan csökkent a klerikusok mozgástere a tizennyolcadik

⁴⁰⁶ Lásd például Pechman fenti esetét a szentadalberti prépostsággal.

⁴⁰⁷ Hasonló kanonoki karrierelemzést sehol nem találtam. A legrészletesebb, hasonló szemléletű elemzést a veszprémi kanonokok esetében lásd: HERMANN, *Veszprémi egyházmegye*, 186–187.

⁴⁰⁸ KÖBLÖS, *Az egyházi középréteg Mátyás és a Jagellók korában*, 236–239.

⁴⁰⁹ Nem is beszélve az oszmán pusztítás következtében az országszerte tömegesen megszűnt oltárjavadalmakról, amelyek esetenként a kanonokihoz hasonló biztos anyagi háttérrel biztosítottak. Ezen javadalmakért gyakorta komoly versenyfutás alakult ki. Lásd: DOMINKOVITS, *Javadalmak – javadalmaskok – patrónusok*, 77. Érzékletes középkori példa az ilyen jellegű beneficiumok körül kialakult peres ügyekről: C. TÓTH Norbert, *Kié a kinevezés joga? Az esztergomi Szent Péter-oltár kegyurasága*, Magyarország és a római Szentsek III. Exquisite lucubrationes Cornelio Szovák amicabiliter dicatae (CVH I/21), szerk. Tusor Péter–Kanász Viktor, Budapest–Róma 2022, 111–146. A Csupor Demeter győri püspök (1466–1480) által alapított Szent Demeter-oltár javadalmára, annak káptalani inkorporálására részleteiben lásd:

századra, már nem lehetett olyan könnyen javadalomhoz jutni, azok halmozása kifejezetten tilos is volt, nem is beszélve az állam bürokratikus beavatkozásáról, amely szándékozta magához vonni a javadalomosztás ezen szintjét is. Valamint e századra a katolikus konfesszionalizáció egyik fő célkitűzése következtében a professzionális és tömeges papképzés okán megnőtt a papság létszáma is, többen pályáztak tehát kevesebb javadalomra. Úgy látom a hosszú tizennyolcadik század klerikusai ezen okokból karrierstratégiát válthattak, és felhagyva az országot átívelő, néha „huszárlépésszerű” karrier utakkal, egy testületen belül igyekeztek minél jobb pozícióhoz jutni. Úgy tűnik felértékelődhetett a testületbe történő bejutás ténye, így inkább helyben kívántak, és előléptetéseket kérvényeztek, igényeltek az újkori klerikusok. Ennek a stratégiának a levéltári forrásait, az előléptetési kérelmeket láthattuk a fejezet során.

10. GYŐRI KANONOKOK MINT CÍMZETES APÁTOK ÉS PRÉPOSTOK

A fenti fejezetben áttekintést adtam a korszak káptalani karriertípusairól. A káptalani és főként az egyéni, kanonoki reprezentációhoz vagy remélt pályaemelkedéshez azonban a szerzett stallum mellett az uralkodók által, főkegyúri hatalmuknál fogva adományozott apáti és préposti címek is hozzátartoztak.⁴¹⁰ Az ilyen címekkel bíró klerikusok viselhettek főpapi jelvényeket és ekképp is misézhettek.⁴¹¹ A korszakban vizsgált száztizenhárom kanonok közül 58 fő bírt valamilyen *titularis* apátságot vagy prépostságot győri stalluma mellett.⁴¹² Ez a vizsgált csoport fele, 51,3%-a. A mából visszatekintve ez a szempont talán nem tűnik olyan fontosnak, hogy külön fejezetben említsem. Azonban a korszakból fennmaradt források és a tény, hogy legtöbbször uralkodói döntés biztosította a címviselést, bizonyítják, hogy ezen titulusok igenis jelentős és számontartott részét képezték a klerikusi életnek. Különösen is fontosak két szempont miatt ezen adományok. Egyrésről az egyházi középréteg tagjainak nyújthatott

NEMES Gábor, *A győri káptalani magánlevéltár törzsanyagának regesztái (1527–1600)* (A Győri Egyházmegyei Levéltár kiadványai. Segédletek 5), Győr 2011. passim.

⁴¹⁰ Vagy arisztokrata főurak is rendelkezhetek kegyúri jogokkal bizonyos prépostságok és apátságok felett.

⁴¹¹ BÁNK József, *A címzetes apátok és prépostok újabb jogi helyzete Magyarországon*, Notter Antal emlékkönyv, (Dolgozatok az egyházi jogból és a vele kapcsolatos jogterületekről), szerk. Angyal Pál–Baranyai Juszti–Móra Mihály, Budapest 1941, 18–74. Jogaikra különösen: 35–49.

⁴¹² A 20. századi első felében a káptalanban még általános jelenség mára szinte teljesen kiveszett. Kivéteklént a 2024 januárjában elhunyt Pados József kanonok sorolható, aki a tatai apáti címet is viselte.

némi jövedelemkiegészítést a címmel járó bevétel. Másrészt a címzetes apátok és prépostok névre szóló meghívást kaptak az országgyűlések alsótáblájára.⁴¹³

Zichy Ferenc püspök levelezései között sporadikusan fel-fel bukkantak címzetes apátságok-prépostságok ügyei. A fenti állítást – miszerint igenis számított az egyházi középréteg számára a *titularis* apáti-préposti méltóság – erősíti, hogy kanonokok címkérelmező ügyeivel Zichy püspök is foglalkozott. 1766. szeptember 17-én kelt levelében Zichy kérte bécsi ágensét, Fabsisch Istvánt, hogy járjon közbe az udvarban Szabó Imre kanonokjának érdekében, hogy apáti címet kaphasson.⁴¹⁴ Előfordult Dongó Mihály kanonokjának az esetében, hogy Zichy Esterházy Ferenc kancellárhoz fordult, hogy segítsen a kérelmezőnek apáti címhez jutni.⁴¹⁵ Kérése meghallgatásra kerülhetett, hiszen Dongó titulátúrája tatai apáti címmel gazdagodott.⁴¹⁶ Ugyanezen évben a kancellár segítségét kérve Bogyay Ignác kanonokjának is préposti címet igényelt Zichy. Ezúttal a Glaser Gábor kalocsai kanonok halálával megürült felsőörsi prépostság címéért ragadott tollat a püspök.⁴¹⁷

Az apáti és préposti címek viselése a kanonokok és valóságos apátok körében precedenciabeli kérdéseket is felvetettek. Zichy Barkóczy Ferenc (1744–1761) egri püspökhöz fogalmazványban megmaradt levelében pont egy ilyen esetet vázolt, és kérte püspöktársa segítségét, tanácsát az ügy eldöntésében.⁴¹⁸ A levél szerint Biró János Győr vármegye egykori viceispánja, majd 1758-tól a Királyi Tábla ülnöke és a csornai apát, a kanonokokat megelőzve szándékozott az ünnepélyes fel- és bevonulásokon megjelenni.⁴¹⁹ Zichy leveléből kiderül, hogy Biró a vármegyei üléseken kívánt azok előtt a kanonokok előtt ülni, akik nem infulásak. Állítása szerint ugyanis, a „*simplex*” kanonokokat megelőzi az általa bírt világi méltóságával. Schrábl Tádé (1757–1766) csornai apát pedig jelezte, hogy neki minden olyan kanonok előtt precedenciája van, akik nem valóságos apátok vagy prépostok. Véleménye szerint mint csornai apát ő még a címzetes, infulával bíró apátokat is meg kellene, hogy előzze. Az ügy további fejleményéről nincs forrás, de arról nem tudok, hogy bármelyik kérelmező is sikerrel járt

⁴¹³ KÁDÁR Zsófia, *Egyháziak a magyar országgyűlések alsótábláján 1608–1688*, Történelmi Szemle 64 (2022) 2. sz., 203–251. Különösen: 230–233.

⁴¹⁴ GyEL, PL, Capsarium, II. sorozat, Zichy Capsa V. s. n. 1766. 09. 17.

⁴¹⁵ Uo. Zichy Capsa VII. s. n. 1780. 01. 29.

⁴¹⁶ *Calendarium Dioecesanum Venerabilis Cleri Jaurinensis ad Annum Jesu Christi MDCCLXXXII*, 4–5. E cím birtokosaként az 1790/91. évi LXVII. t. c. értelmében a diéta „Egyházi és világi bizottságában” tagként is szerepelt.

⁴¹⁷ GyEL, PL, Capsarium, II. sorozat, Zichy Capsa VII. s. n. 1780. 08. 29. Glaser 1780. augusztus 22-én hunyt el. <https://archivum.asztrik.hu/?q=oldal/glaser-gloszer-gabor> (2024. január 3.)

⁴¹⁸ Uo. Zichy Capsa IV. s. n. 1758. 07. 17.

⁴¹⁹ Biró János rövid életrajza: NAGY János, *Rendi ellenzék és kormánypárt*, 424.

volna panaszos ügyében. Az azonban ebből a forrásból is látszik, hogy az uralkodó által adományozott címzetes apáti-préposti címek tényezőkként szerepeltek mind a liturgikus élet terén, mind a királyság közügyeinek legfőbb fórumán, az országgyűlésen.

Néhány esetben előállt az a gyakorlat, hogy egy-egy apáti címet – bár nem tartozott a káptalan által inkorporált egyházi címek közé – évtizedeken keresztül győri kanonokok örökölték szinte kizárólag egymás között. A legkirívóbb példaként a Szentháromság tiszteletére szentelt, de az oszmán pusztítás következtében elenyészett és címében tovább élt siklói apátságot említhetem. Ezt a címet a vizsgált korszakban hat alkalommal is győri kanonok érdemelte ki az uralkodótól. Bényi János (1646-tól), Suppanich György (1659-től), Kasza Ferenc (1671-től), Kuzmich Péter (1682-től), Jager Márton (1684-től) és Mikos Ferenc 1716-os haláláig viselte a címet.⁴²⁰ De nem csak a siklói címzetes apátot kellett a korszak emberének Győrben keresnie, három-három személy is viselte az évek során a monostori, tatai, hájszentlőrinci és a tihanyi apáti címeket. Említettem, hogy e címek az adott személy halálával újra az uralkodói döntés függvényében kerültek kiosztásra. A győri székeskáptalan a tihanyi apátságot mégis megpróbálta Ottavio Salvucci halála után (1684) inkorporálni, vagy legalább jövedelmeinek egy részét megszerezni.⁴²¹ Széchényi György püspöknek írt levelükben a kanonokok a háborús pusztítások és károk enyhítésének céljából kérték, hogy Salvucci által birtokolt tihanyi apátság és a fehérvári örkanonokság javadalmait megtarthassák.

Nem állítom, hogy minden esetben szoros összefüggésben állt a kanonoki méltóság birtoklása és az elnyert apáti-préposti cím egymással. Azonban az látható, hogy 1658 és 1783 között az ilyen címeket viselt 58 győri kanonok közül csak tíz szerezte győri káptalani karrierje előtt *titularis* apátságát, prépostságát. Kilencük címszerzéséről nincs pontos adatom. Ketten az ötvennyolcból, Kissevich-Horváth János Ferenc és Pierer József mesterkanonok korukban nyerték el ezt az uralkodói adományt.⁴²² Ez az 58 fős

⁴²⁰ MNL OL MKL A57, Libri regii, vol. 9. 716. 1646. 04. 23.; Uo. 15. 233–234. 1671. 03. 13.; Uo. 18. 99. 1684. 08. 20.; Uo. 17. 238–239. 1682. 05. 02.; Uo. 31. 192–193. 1716. 05. 03. Bényi János: *Névtár* 1. sz. Suppanich György: *Névtár* 3. sz. Kasza Ferenc: *Névtár* 15. sz. Jager Márton: *Névtár* 24. sz. Mikos Ferenc: *Névtár* 41. sz.

⁴²¹ Salvucci tihanyi apáti kitüntetésére lásd: Uo. 16. 197–198. 1676. 03. 29. Érdekes gondolat kísérlet, hogy esetleg a tihanyi apát, mint cím csatlakozhatott volna a győri székeskáptalan méltóságsorába. „...Annak fölötté, mivel mi mindnyájan Kegyelmes Urunkhoz Ófelségihez mind ezen háború és fölzendülő időben is hűségünket megtartván amelyek mellett minden jószágink el pusztultanak, mindezekre s mind pedig ... itt benn az Ecclesiaban szüntelen való munkálkodásinkra és fáradozásinkra nézve az fölül említett Tihanyi Apátságot és Fehérvári Custosságot ne engedje ki ezen Captalanból ki vinni, hanem inkább arra mindenikre magán, magán közülünk, akikekt Nagyságod érdemeseknek itill lenni, Kegyelmes Urunkhoz Ófelségéhez recommendalni. ...” GyEL, GyKHHt, Theca XI. n. 25614. 1684. március 3.

⁴²² Pierer József: *Névtár* 108. sz.

részcsoporthoz 3,4%-a. Másik két fő, Dvornikovich Mihály és Friedrich Pfütschner mesterkanonok és főesperes minőségükben is kiérdemelték a király/királynő figyelmét.⁴²³ Legtöbben azonban káptalani karrierjük főesperesi szakaszában kaptak – főként – apáti címet. A vonatkozó időszakban szám szerint 26-an részesültek főesperesként a tárgyalt királyi kegyben. Ez az elemzett részcsoporthoz 44,8%-a. A számos példa közül csak párat említve: 1723-ban karrierjének ezen szakaszában nyerte el a vaskai apáti címet Acsády Ádám, aki ekkor a locsmándi főesperesi feladatokat is ellátta.⁴²⁴ Scharlach Károly 1769-ben, amikor Mária Terézia királynő pankotai apáti címmel jutalmazta, a káptalanban a mosoni főesperesi címet töltötte be.⁴²⁵ Az 58 főből fennmaradó kilenc klerikus oszloposkanonoki méltósága mellé kapta a *titularis* apátságot (15,5%). Bényi János már nagyprépost volt, amikor 1646-ban felvehette a siklói apáti címet.⁴²⁶ Telekessy István is őrkanonokként vált tihanyi apáttá, amely címet Kuzmich Péter győri kanonok halála után adományozott számára I. Lipót király 1686-ban.⁴²⁷

Látható, hogy a címzetes apáti és préposti kitüntetések általában véve a káptalani ranglétra bármely fokán álló kanonokot érhetette, de leginkább a főespereseket. A fentiekben egy sajátosan Kárpát-medencei, magyar jelenség győri egyházi középrétegben történő felbukkanásait vizsgáltam.⁴²⁸ Amely címek bár nevükben és gyakorlati egyházi joghatóságukat tekintve valóban csupán névlegesek, ám esetenkénti jövedelmeik és közjogi jelentőségük miatt birtoklásuk mégis egy adott testület jobb érdekérvényesítő képességére és presztízsére mutatnak.

11. AKIK LEMONDTAK A STALLUMUKRÓL

Több alkalommal említettem már személyeket, akik különböző okok miatt lemondtak a győri javadalmukról, azonban eddig mint csoport nem vizsgáltam őket. A lemondások okai igen sokfélék, annak ellenére, hogy nem egy népes alcsoportról szól ez

⁴²³ Dvornikovichnak sokkal inkább a Batthyányak figyelmét kellett magára vonnia a címek érdekében, hiszen Felsőörs és Túrje prépostsága is az említett család kegyuraságába tartozott. Előbbi történetére: BEDY Vince, *A felsőörsi prépostság története* (A Veszprémi Egyházmegye múltjából 3), Veszprém 1934. Utóbbiára: KOVÁCS Imre, *A türjei Premonteri Prépostság története* (Zalai Gyűjtemény 32), Zalaegerszeg 1991.

⁴²⁴ MNL OL MKL A57, Libri regii, vol. 34. 198–199. 1723. 04. 18.

⁴²⁵ Uo. 48. 226–227. 1769. 09. 25.

⁴²⁶ Uo. 9. 716. 1646. 04. 23.

⁴²⁷ Uo. 20. 255–256. 1686. 12. 19. Kuzmich Péter, *Névtár* 26. sz.

⁴²⁸ Történeti kialakulására és fejlődésére I. Ferdinánd dekrétumától kezdve lásd: BÁNK, *A címzetes apátok és prépostok*, 19–29.

a vizsgálat. Tudomásom szerint 18 fő mondott le 1658 és 1783 között a győri kanonokságáról. Ez a teljes vizsgált 113 fős testület 15,9%-a. Az okok tehát szerteágazóak, itt most elsősorban azokat említem, akik nem püspöki méltóságra emelkedésük okán mondtak le győri stallumukról, hanem botrányba keveredtek, vagy pár év elteltével egyszerűen leköszöntek javadalmukról. Ezek után megnézem, hogy a lemondók általában a kanonokság belső hierarchiájának mely szintjén álltak lemondásukkor.

Két olyan személyről tudok, akik botrányos életvitelük miatt kellett, hogy lemondjanak kanóniáikról. Fiáth Zsigmond esetét már részleteztem, azonban az ő 1719-es esete előtt pár évtizeddel, 1690-ben hasonló esemény-sorozat történt Csernátonyi Miklóssal.⁴²⁹ Kiemelendő, hogy lemondásukat követően mindketten a bencés rendbe léptek be. Külön érdekes Csernátonyi esete, aki a „büntetésből” is kihozta a lehető legtöbbet. 1690-es lemondását követően még 17 évig bencés rend kötelékében élt.⁴³⁰ Ez idő alatt egy szerzetesi karriert is felépített a kanonoki után, először bélai, majd telki apáti címet birtokolta.

Holbich János az egyetlen, aki tudomásom szerint kanonoki javadalmát feladva visszatért az alsópapság körébe.⁴³¹ Ő a győri kanonokságot három év után a fehéregyházi plébánosi pozícióra cserélte 1659-ben.⁴³² Pontos motivációja nem ismert az esetnek, de a gazdag fertőmenti település feltehetőleg hasonló, ha nem jobb életfeltételeket biztosíthatott Holbichnak, valamint a szülőfaluja, a szintén Sopron megyei Kelénpaták fél napi járásra sem volt plébánosi szolgálati helyétől.⁴³³

A plébániák szerepe egyébként nem elhanyagolható a klerikusok káptalanba történt installálása után sem. Számos kanonok stallumszerzés után is még hosszabb-rövidebb ideig bírta előző plébániájának javadalmát, az onnan befolyó összegeket is felvette. Páhy László pápai plébánosságát rövid kanonoki működése alatt egyáltalán nem adta fel. Ennek és a hasonló eseteknek oka lehet többek között az is, hogy a beiktatott kanonokok nem azonnal lettek jogosultak a káptalanban nekik járó és szétosztott pénzösszegekre. Így érthető módon, esetenként a kanonoki méltóságra jutott klerikusoknak anyagi szempontból likviditási puffert kellett képezniük maguk

⁴²⁹ Csernátonyi Miklósról lásd: *Névtár* 23. sz.

⁴³⁰ Sajnos a IV. számadáskönyv vonatkozó éve igen szűkszavú, a botrányos esetet, de a lemondást sem jegyezték fel. Lásd: GyKMLt, Feudálskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv IV., 291–294.

⁴³¹ Holbich János: *Névtár* 12. sz.

⁴³² A Sopron megyei Fertőfehéregyháza (ma Donnerskirchen, Ausztria).

⁴³³ BEDY, *Székeskáptalan*, 432–433.

számára.⁴³⁴ Példaként említhető itt még, hogy később is előfordult ez a főként gazdasági érdekeken alapuló karrier-stratégia. Liptay Ferenc kanonok, páli plébánosi jövedelmeit még két évig élvezhette, 1698 májusában még személyesen keresztelt Páliban és plébánosként hivatkozott magára a bejegyzésben.⁴³⁵

Két különös esetet ismerek Zichy püspök alatti korszakból, amikor rövid időn belül, alig egy év alatt két kanonok is búcsút intett a testületnek és a vele járó jövedelmeknek. Heinrich Ferenc és Niczky József egymást követő években, 1765-ben és 1766-ban lemondtak győri javadalmaikról.⁴³⁶ A források hallgatnak leköszönésük okairól. Rezignációjukat a helyükre érkezők személyeivel sem lehet indokolni, tehát nem egyfajta „buktatást” látunk lemondásukban.⁴³⁷ Heinrich és Niczky leköszönésének okai később további kutatásokat igényelnek.

12. AKIK TOVÁBB LÉPTEK A KÁPTALANBÓL

a) *A győri káptalanból más káptalanokba*

Azt korábban már elemeztem, hogy mely káptalanokból kerültek javadalmasok a győri testületbe. Az alábbiakban nem mint befogadó, hanem mint kibocsátó intézményt vizsgálom a győri székeskáptalant.

A tárgyalt korszakban kilenc kanonok folytatta pályáját valamely más székeskáptalanban. Hárman jutottak az évek során Veszprémbe, ahol mindannyian egyből a káptalan élére, a nagypréposti méltóságra jutottak. Név szerint Kuzmich Péter, Kecskeméti Mihály és Zádory Mihály.⁴³⁸ Kuzmich és Zádory főesperesi, míg Kecskeméti oszloposkanonoki pozíciót cserélt az elsőszámú veszprémi kanóniáért. További három

⁴³⁴ Ennek a tartalékképzésnek az okát jól mutatja: GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv IV., 279. „*Reverendus quoque Dominus Matthias Dusicz Praepositus Bachiensis, et Admodum Reverendus Dominus Matthias Bubnicz die 25 Septembris in Canonicos fuissent installati, de nullis proventibus usque ad festum Sancti Georgii Militis et Martyris accurrens participant.*”

⁴³⁵ GyEL, Plébániai és esperesi levéltárak, Páli, Vegyes Anyakönyv I. 22. 1698. május 15.

⁴³⁶ Heinrich utolsó divíziós említése: GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv VII., 444. 1765. november 21. Míg Niczkyé: Uo. 450. 1766. május 10. Heinrich Ferenc: *Névtár* 86. sz.

⁴³⁷ Bár Heinrich József helyére 1765. december 30-án installált Fogler Józsefről Zichy püspök nagyon pozitívan nyilatkozott közel húsz évvel korábban, de ezt távolról sem látom indoklásnak. GyEL, PL, Capsarium, II. sorozat, Zichy caps IV. s. n. 1747. június 10. Zichy szerint „dicséretesen gondoskodik a rábízott lelkekről”.

⁴³⁸ Zádory Mihály, *Névtár* 52. sz.

személy, Zichy Pál,⁴³⁹ Kollonits Zsigmond és Matalics Gergely az esztergomi káptalanba nyertek bebocsátást győri javadalmukból. Az európai nagypolitika színpadán is markáns és látványos karriert befutó, pályáját lényegében Győrben indító Kollonich karrierívét külön tanulmányban lehetne taglalni.⁴⁴⁰ Számára akárcsak a győri, úgy az esztergomi állomás is rövid epizód volt hosszú karrierjében. Kétség nélkül kijelenthető, hogy a legsikeresebb egykori győri kanonokként Kollonichot tarthatjuk számon. Pályája során a legmagasabb egyházi szintekig jutott, amelyet a Szent Római Birodalom bíboros-protektoraként fejezett be. Kollonich Zsigmond pályakezdését nyilvánvalóan rokona, Lipót egyengette, így került Győrből Nagyszombatba.⁴⁴¹ Azonban nem mindenki ilyen szerencsés körülmények között jutott a főszékeskáptalanba. Zádory Mihály esete után 1711-ben másodszor is próbálkozott Keresztély Ágost a korábban nem létező győri várplébánosi tisztség felállításával, betöltésével és meghonosításával, ám ahogy Zádory, úgy Matalics Gergely is belebukott a feladatba. Ismert történet, hogy Bubnich Mátyás éneklőkanonok megakadályozta, hogy Zádory kanonoktársa, egyben az újonnan felállított várplébánia plébánosa zenészeket fogadjon egy katona temetésére. Zádory megszégyenült, majd hamarosan Veszprémbe került, ahol nagypréposti méltóságra jutott. Matalicsot mint várplébánost is hasonló, intézményen belüli elszigeteléssel sújthatták saját kanonok társai, így ellenezve a herceg tervét.⁴⁴² De ez nem jelentette azt, hogy a káptalanban működő kanonokként ne számítottak volna rá a testületben. Datálatlan, de Matusék nagyprépost által aláírt levél tanúsága szerint ő maga kérte a herceget, hogy ne helyezze el Matalicsot az esztergomi főszékeskáptalanba.⁴⁴³ Kérését azzal indokolta, hogy többen a kanonokok közül betegségek és hajlott koruk miatt nem foghatóak munkára. Mikos Ferenc olvasókanonokról megjegyezte, hogy látásproblémái vannak, míg saját magáról leírta a nagyprépost, hogy nehézkesen tud járni. Említette még, hogy társai közül nem mindenki tud magyarul, olyan színvonalon legalábbis biztos nem, hogy prédikációs, liturgikus stb. feladataikat elláthassák. Ezek ismeretében kérte Matusék,

⁴³⁹ Zichy Pálról újabban: KÁROLYI Bálint, *Zichy II. Pál árváinak iskoláztatása. Iskoláztatási stratégia a Zichy családban a 17. század második felében*, Aetas 34 (2019), 2. sz. 54–66. 62.

⁴⁴⁰ Kollonich Zsigmond kimagasló pályájára összefoglalóként lásd: Susanne SIEBERT, *Kollonitsch, Sigismund von*, Biographisch-Bibliographisches Kirchenlexikon <https://www.bbkl.de/index.php/frontend/lexicon/K/Ko/kollonitsch-sigismund-v-60400> (2024. április 3.).

⁴⁴¹ A főszékeskáptalan Esztergomba történő visszaköltözése csak 1820-ra valósult meg.

⁴⁴² Nem meglepő módon, 1743 után, Győr szabad királyi városi rangra emelkedését követő években pont a káptalan támogatta a Káptalandombi lelkésztség ügyét. Megőrizve ezzel valamit a korábbi győri joghatóságukból. Anyakönyvezése ezt követően, 1745-ben indult.

⁴⁴³ GyEL, PL, Keresztély Ágost iratai IV. kötet, 224–225, 231.

hogy Matalics (és a levélben még szereplő Kontor) maradhassanak Győrben.⁴⁴⁴ Úgy tűnik Keresztély Ágost egy kompromisszumos döntést hozott, aminek értelmében Matalicsot elhelyezte ugyan, de Kontort Győrben hagyta.⁴⁴⁵ A püspöki döntés elfogadásáról és a Kontor beiktatásáról 1712. november 20-án értesítette is Matusek az ordináriusát.⁴⁴⁶ Ne feledjük, hogy 1707-től kezdődően a szász herceg nem csupán győri püspök, de esztergomi érsek is volt. Így egy átlagos megyés főpásztornál sokkal szélesebb személyi ügyi lehetőségekkel rendelkezett. A győri mellett a pozsonyi társaskáptalan és a nagyhírű esztergomi főszékeskáptalan testületének az alakításában is illetékes volt.

Ketten, Lippay Miklós és Haidfeld Bernát karrierjüket Pozsonyban folytatták, a társaskáptalan kötelékében.⁴⁴⁷ Mindketten főesperesekként szakították meg győri munkásságukat (Lippay locsmándi, míg Haidfeld pápai). Haidfeld 1711-es halálakor a társaskáptalan örkanonokjaként fejezte be földi pályafutását.

Egyedül már csak Kornis Ferencről kell említést tennem, aki már felszentelt püspökként szentadalberti prépostságáról mondott le, és lépett a váradi székeskáptalan élére 1775-ben.⁴⁴⁸ Ezt esetében tekinthetjük egyfajta hazatérésnek is lévén, hogy a Kornis családnak a birtokai kelet-magyarországi vármegyékben terültek el.⁴⁴⁹ Váradon az újjáépítés évtizedeinek egyik kulcsfigurájává emelkedett. 1779. december 8-án ő áldotta meg, és adta át a híveknek a székesegyházat.⁴⁵⁰

Más káptalanba tehát a győri kanonokok majdnem nyolc százaléka (7,96%) jutott. E ponton érdemes mérleget vonni korábbi eredményekkel a tekintetben, hogy honnan érkeztek, illetve hova távoztak kanonokok a győri testület viszonylatában.⁴⁵¹ Érdekes módon akárcsak a távozők, úgy az érkezők is kilencen voltak 1658 és 1783 között. A relációk azonban lényeges különbségeket mutatnak. Ketten érkeztek a győri székeskáptalanba a vasvári társaskáptalanból, azonban fent láttuk, hogy Győrből egyetlen esetben sem folytatták klerikusok Vasváron a pályájukat. Egy fő érkezett Zágrárból,

⁴⁴⁴ Valószínűleg ekkor még nem dőlt el, hogy Kontort esztergomi vagy a győri stallummal jutalmazza-e Keresztély, hiszen szinte egymást váltotta Matalics és Kontor, szimultán nem bírták a győri stallumjaikat.

⁴⁴⁵ Kontor Szabó István győri kanonoki kitüntetésének hírét Matusek tényleges örömmel üdvözölve püspökének írt köszönőlevelében. GyEL, PL, Keresztély Ágost iratai IV. kötet, 278. 1712. november 29.

⁴⁴⁶ Uo. IV. 225. 1712. november 20.

⁴⁴⁷ RIMELY, *Capitulum insignis ecclesiae Collegiatae*, 275.

⁴⁴⁸ Kornis helyzete annyiban speciális, hogy ő 1759-től már a váradi káptalan tagja is volt. MNL OL MKL A57, Libri regii, vol. 45. 91–92.) 1759. ápr. 4.

⁴⁴⁹ Veress Endre még azt is megjegyzi, hogy Rómából apjának hazaírt levelein a mezőszéki tájnyelv sajátosságai is tetten érhetők. VERESS, *Olasz egyetemeken*, 299–300.

⁴⁵⁰ BUNYITAY Vince, *A váradi püspökség története IV, A váradi püspökök*, Nagyvárad, 1883, 354.

⁴⁵¹ A bejutókra részletesen lásd fent a „Káptalanból káptalanba, az egyházi közéletre belüli országos mozgások” c. alfejezetet.

Győrből azonban szintén nem volt Zágrábra tartó mozgás. Egy fő jött a Rába-parti városba Pozsonyból. Itt már egy kölcsönösséget tapasztalhatunk, hiszen kettő ment is a koronázó városban működő társaskáptalanba. Veszprém esetében a helyzet még sokszínűbb, mint Pozsony esetében. Négy kanonok jött a királynék városából és három ment Győrből. Ahogy láthattuk ezeket az eseteket, általában a veszprémi testület élére kerültek klerikusok Győrből. Visszafelé ezt nem mondhatom, volt veszprémi kanonokok a győri káptalani belső hierarchia több szintjén is felbukkantak. Végezetül az is látszik, hogy az esztergomi főszékeskáptalan viszonylatában a győri testület csak mint kibocsátó működött. Ezen esetek is – Győrből az esztergomi főszékeskáptalanba emelkedés – minden esetben akkor fordultak elő, amikor volt győri püspök ült az esztergomi érseki trónon. Vagy amikor Keresztély Ágost egy személyben egyszerre töltötte be a győri püspök és esztergomi érseki méltóságot. Sőt, ehhez kapcsolódóan, a pozsonyi társaskáptalanba is csak akkor kerültek volt győri kanonokok, amikor győri püspöki előélete is volt az esztergomi érseknek. Olyan azonban nem fordult elő, hogy valamely klerikus főszékeskáptalani előkarrier után Győrben folytatta pályáját.

V. KÁPTALANBÓL A PÜSPÖKI TRÓNRA

Forgó András általános érvényű szabályként úgy látta, hogy 1686 és 1799 között kinevezett magyarországi katolikus megyéspüspökök a pályájuk egy pontján, kinevezésük előtt kanonoki stallumot bírtak valamelyik magyarországi székeskáptalanban.⁴⁵² Tehát a székeskáptalanokat egy a püspöki méltóság felé tartó karrierút egy bevett és fontos állomásaként tartották számon a 17 és 18. századi Magyarországon. Az általam vizsgált időszakban összesen tizennégy kanonok lett felszentelt püspök a győri székeskáptalan tagjai közül.⁴⁵³ Közülük heten megyéspüspökök, a másik fele pedig olyan püspökké felszentelt papi személyek, akik általában segédpüspöki feladatokat láttak el az egyházmegyében. Ez a tizennégy fő a száztizenhárom fős összlétszám 12,4%-a. A győri székeskáptalanból került a megyéspüspökök sorába Széchényi Pál (1687), Dvornikovich Mihály (1689), Telekessy István (1699), Erdődy Ádám László (1708), Acsády Ádám (1725), Anton Kasimir Thurn (1733) és Szily János (1777).⁴⁵⁴ Alábbiakban Forgó András által összeállított vizsgálati szempontrendszer szerint összehasonlítom, hogy miben tért el, illetve miben egyeztek az országos püspökkinevezési trendek a győritől.⁴⁵⁵

Társadalmi státusz vizsgálata során Forgó arra jutott, hogy a kilencvenhárom kinevezett magyarországi püspök közül harmincnyolcan voltak arisztokrata származásúak (40%). Ez hasonló nagyságrendet jelent, ha a győri hét kinevezettet vizsgálom, hiszen közülük ketten, Erdődy Ádám László és Anton Kasimir Thurn voltak főnemesek (28%). A győri székeskáptalan a korszakban nem adott olyan püspököt, akik ne lettek volna nemesek, hiszen a másik öt klerikus köznemesi státuszú volt.

A következő vizsgálati szempont, hogy hány korszakbéli püspök fordult meg külföldi egyetemen, hányan végeztek hosszabb-rövidebb ideig külföldi tanulmányokat. Országosan itt egy igen magas számmal találkozunk, a 93 püspökből 81 végzett külföldi egyetemi tanulmányokat. A győri esetben elmondható, hogy a hét megyéspüspökké lett kanonokból hat biztosan tanult külföldön, ez a csoport 85,7%-a. Anton Kasimir Thurn,

⁴⁵² FORGÓ, *A társadalmi mobilitás*, 74.

⁴⁵³ Nem számoltam a sorba Caspar Jongelint vagy Nádasdy Lászlót, akik már felszentelt püspökként váltak a székeskáptalan tagjaivá. Szintén nem számoltam ide Kollonich Zsigmondot, annak ellenére, hogy ragyogó karriert futott be. A győri székeskáptalanból ugyanis először az esztergomi főszékeskáptalanban szerzett magának stallumot.

⁴⁵⁴ Erdődy Ádám László: *Névtár* 49. sz.

⁴⁵⁵ Az összehasonlíthatóság érdekében, akárcsak Forgó én sem emelem a vizsgálat tárgyává a címzetes püspököket, róluk később külön fejezetben szólok.

külföldi lévén pályáját is külföldön kezdte, tudni róla, hogy Rómában végzett tanulmányokat, így végeredményben a hétből hét megyéspüspökké lett győri kanonok végzett külhoni egyetemeken, ami így a csoport teljes egésze.⁴⁵⁶ Ez magasabb eredményt jelent lokálisan, mint az országos számok esetében. A megyéspüspökségre jutók 87%-áról került megállapításra, hogy részben vagy egészben külföldön végezték tanulmányaikat.⁴⁵⁷

Forgó András által külön tárgyalt, a püspökké lett szerzetesek és külföldiek részt én egybe veszem, közösen elemzem a győri csoportban lévő alacsony részarányuk miatt. Szerzetesi előélettel egyedül a pálos Széchényi Pál bírt a korszakban. Míg külföldiek közé pedig épp a fent említett Anton Kasimir Thurn grófot sorolhatom. Forgó adatai alapján az 1686 és 1799 közötti időszakban 20 püspök volt külföldi származású a 93-ból, ez 20%-os arány. A győri káptalanból tovább lépők esetében ez valamivel alacsonyabb, 14,2%.

Összegezve tehát látható, hogy az országos trendek arányaiban leképeződtek a győri kanonoki testületből kiemelkedő püspökök körében is. Különösebb eltérést egyik vizsgálati szempontnál sem találtam, sőt csak ráerősítettek a helyi, győri eredményekre az országos átlagok. Mind az arisztokraták aránya, külhoni egyetemjártság, illetve a külföldiek aránya kisebb léptékben, de azonos következtetéseket engednek meg levonni. Egyedüli és szembetűnő különbség talán csak püspökké lett kanonokok társadalmi státuszában található. Ott is leginkább abból, amit nem látni, nevezetesen, hogy az arisztokraták és nemesek mellett nem találni nem nemes származású klerikusokat. Ennek okát abban keresném, amit korábbi fejezetben a győri kanonokok társadalmi státuszáról már megállapítottam. Példátlannul magas a testületben a főnemesek (16%) és a nemesek (31%) részaránya, így a kiemelkedés is nagyobb lehetőséggel esett egy ilyen háttérű klerikusra.

Érdemes megvizsgálni, hogy a győri székeskáptalanból püspöki szolgálatra hívott prelátusok mely egyházmegyék élére állhattak. Ebből óvatos következtetéseket vonhatok le arra keresve a választ, hogy a többi hasonló testülethez képest hol helyezkedett el presztízsében a győri székeskáptalan.⁴⁵⁸ Ezt vizsgálandó átnézem, hogy kanonoki stallumuktól megválva mely püspökségek élén kezdtek először a vizsgált klerikusok.⁴⁵⁹

⁴⁵⁶ Joachim BAHLCKE, *Aristokraten aus dem Reich auf ungarischen Bischofsstühlen in der frühen Neuzeit. Zur Instrumentalisierung einer geistlichen Elite*, Ungarn-Jahrbuch 23, München 1998, 81–103. 92.

⁴⁵⁷ FORGÓ, *A társadalmi mobilitás*, 66.

⁴⁵⁸ Erre már csak azért is adott a lehetőség, hiszen a nem szerzetes előkarrierrel bíró püspökök székeskáptalani tagokként kapták a kinevezésüket. FORGÓ, *A társadalmi mobilitás*, 73–74.

⁴⁵⁹ Már amennyiben megváltak a stallumtól, hiszen tudjuk, hogy Dvornikovich Mihály és Erdődy Ádám László még hosszú éveken át győri kanonoknak is mondhatták magukat váci és nyitrai püspökként.

A hét vizsgált személy a tényleges megyéspüspöki működését földrajzilag meglehetősen elszórtan kezdte, egyedül Veszprém esetében fordult elő, hogy két volt győri kanonok is elfoglalhatta az ottani püspöki trónt. A további öt személy öt különböző állomáshelyen kezdte főpapi szolgálatát. Csanádon, Egerben, Nyitrán, Pécsen és Szombathelyen. Ezek közül már elsőre látszik, hogy Veszprém és különösen Eger a kiemeltebb püspöki javadalmak közé tartozott. Joachim Bahlcke összegzése alapján tudjuk, hogy a püspökké szenteltek leggyakoribb első egyházmegyei állomáshelye Zengg-Modrus, Szerém, Erdély, Csanád, Nagyvárad, Diakóvár és Pécs. Bahlcke számításai alapján a fenti egyházmegyék kormányzására rendelt püspökök 85%-ának ezen egyházmegyék egyike volt az első állomáshelyük.⁴⁶⁰ Győr, Nyitra, Vác élére kerülő prelátusok 70%-a e megnevezett püspökségek egyikének kormányzásával kezdték meg a pályafutásukat.⁴⁶¹ Tehát Bahlcke szerint az 1686 és 1790 közötti korszakban az először említett egyházmegyék bírtak a kisebb renoméval, míg Győr, Nyitra, Vác nagyobb, a legmagasabb ázsióval pedig az egyházmegye kiterjedéséből adódóan Eger és természetesen az érsekségek bírtak.⁴⁶²

Ezek alapján úgy tűnik a győri kanonokok püspöki pályakezdése egészen változatos. Széchényi, Telekessy, és Acsády a magasán jegyzett veszprémi és egri egyházmegyékkel a legcsillogóbb győri kanonoki lehetőségekre szolgáltatnak példát. E felosztás alapján, presztízsét tekintve a középmezőnybe kell számoljam a nyitrai püspöki trón elnyerését Erdődy esetében.⁴⁶³ Ha azt nem is állítanám, hogy alacsony presztízsű egyházmegye élén kezdte meg prelátusi pályafutását Dvornikovich, Thurn és Szily, de annyit bizonyosan mondhatunk – Bahlcke alapján –, hogy a legtöbb frissen felszentelt megyéspüspök itt, ezen egyházmegyék élén sajátíthatta el az egyházkormányzat fortélyait.⁴⁶⁴ Csanád, Pécs és az újonnan alapított Szombathely tehát ide sorolandó.

Érdemes röviden egy, az esztergomi főszékeskáptalannal tett összehasonlítással elhelyezni a fent megismert adatokat és arányokat. A 18. század során Kollányi Ferenc életrajzi adatközlései alapján azt mondhatni, hogy 19 személy jutott közvetlenül esztergomi kanonoki stallumból megyéspüspökségre.⁴⁶⁵ Ezek szerint az esztergomi főszékeskáptalan jelentősen több, majdnem háromszor annyi új prelátust adott a magyar

⁴⁶⁰ BAHLCKE, *A magyar püspöki kar*, 127.

⁴⁶¹ Uő, *i. m.*, uo.

⁴⁶² Veszprémet Bahlcke felsorolása nem említi, de azt szintén a középmezőnybe sorolhatjuk.

⁴⁶³ Bár köztudott, hogy a nyitrai egyházmegyei jelentősége a Bécshez való közelsége okán a kora újkorban jelentősen nőtt a korábban betöltött szerepéhez képest.

⁴⁶⁴ BAHLCKE, *A magyar püspöki kar*, 125–129.

⁴⁶⁵ KOLLÁNYI, *Esztergomi kanonokok*, 318–403.

királyságnak e korszakban, mint a győri. Megoszlását tekintve azonban érdekességekre is bukkanhatunk. Hiába jutottak az esztergomi testületből háromszor annyian püspöki méltóságra, a bahlcke-i koordináták és a magyar egyházi hagyomány szemében jelentős püspökségek élére egyből, ugyanúgy csupán hárman kerültek, akárcsak Győrből. A szembetűnő különbség az alacsonyabb presztízssű egyházmegyéket elfoglalók számában található. Míg Győrből ilyen püspökségek élére a fent említett három személy került, addig Esztergomból ezen felsorolt egyházmegyék élére tízen jutottak. Tehát mondhatni nem a különösen sikeres püspöki karrier-kezdetek arányaiban bővelkedett Esztergom Győrhöz képest, hanem a főpapság nagyobb részét kitevő egyházmegyék élére juttatott klerikus pályákban. E számok és arányok fényében az esztergomi főszékeskáptalant joggal nevezhetjük a püspöki méltóság felé vezető út előszobájának.

Ha az egri székeskáptalánból püspöki karriert kezdők jellegzetességeivel vetem össze a győrit, akkor nem látni olyan nagyarányú eltéréseket, mint az esztergomi testület esetében.⁴⁶⁶ Ettől függetlenül pár észrevétel tehető a két testület közti különbségről.⁴⁶⁷ Az ismert hét egri kanonokból lett püspök közül csupán egy, Barkóczy Ferenc kezdett a magas presztízssű egri egyházmegye élén. A többiek azon egyházmegyék élén jelentek meg prelátusként először, ahol rendszerint legtöbbször felbukkantak pályájukat kezdő püspökök. Így hárman Erdélyben, illetve egy-egy személy Váradon és Szatmáron indították főpapi karrierjüket. Egyedül Gusztinyi Jánost jegyezhetem, mint aki nyitrai püspöki trónnal és így a fent említettek értelmében a valamivel nagyobb presztízssű főpapi pozíciók egyikével kezdte meg országos pályafutását. Tehát az egri székeskáptalan ugyanúgy hét főpapot adott az egyháznak, ám abból csupán egy kezdő állomáshely tekinthető magas besorolásúnak, míg Győrből három ilyen is érkezett.

A veszprémi székeskáptalan az utolsó olyan testület, amellyel röviden érdemesnek tartom lefolytatni az összehasonlítást. A veszprémi testületből csupán hárman lettek a században megyéspüspökök. Köztük Padányi Biró Márton nagyprépost és Rosos Pál olvasókanonok helyben, a veszprémi püspökségre emelkedtek. Míg Séllyei Nagy Ignácot Mária Terézia királynő az újonnan felállított székesfehérvári püspökség élére rendelt.

E három székeskáptalan által kibocsátott kanonokok számai és állomáshelyei alapján jól elhelyezhető a győri testület országos jelentősége is. Látható, hogy az ország

⁴⁶⁶ Az egri és veszprémi kanonokokról küldött adatokat hálásan köszönöm Mihalik Béla Vilmosnak és Hermann Istvánnak!

⁴⁶⁷ Bár itt különösen óvatosan kell bánni az összehasonlítás módszerével, hiszen Mihalik csupán 1744-ig vizsgálta behatóan az egri székeskáptalant, így a század második feléről csak sporadikusan rendelkezem adatokkal.

elsőszámú székeskáptalanjával ahogy a győri sem, úgy másik hasonló testület sem versenyezhetett. Azonban az egriből közel hasonló eredménnyel pályázhatott a korszak kanonokja magasabb egyházi méltóságok felé, mint a győriből. Végezetül látható, hogy a veszprémi káptalan inkább saját egyházmegyéje főpapi utánpótlását oldotta meg. Így bizonyos szinten érthető az is, hogy a veszprémi székeskáptalanból helyezték a veszprémi egyházmegyéből leválasztott új, fehérvári egyházmegye püspöki székébe Séllyei Nagyt.⁴⁶⁸

Címzetes püspökségre jutó győri kanonokok, felszentelt püspökök

A vizsgált időszakban, 1658 és 1783 között hat győri kanonokot jutalmaztak az uralkodók címzetes tinnini és belgrádi püspökséggel. Illetve szintén felszentelt püspökként Karl Malzan a kis-ázsiai Leontopolisz címzetes püspöke volt. E sorhoz csatolom Friedrich Pfütschnert aki trachoni, és Kornis Ferencet aki juliopoliszi püspök volt.⁴⁶⁹ Így tehát kilenc felszentelt püspököt adott a korszakban a győri székeskáptalan a magyar egyháznak. Leggyakoribb a tinnini volt, négyen jutottak ehhez a méltósághoz.⁴⁷⁰ Belgrádi címzetes püspökként pedig Anton Kasimir Thurn kezdte meg prelátusi pályafutását 1728-ban.⁴⁷¹ Thurnon kívül – aki soproni főesperes volt – minden győri kanonok, aki címzetes püspök lett, oszloposkanonokként érte el ezt a kitüntetést. Matusék András és Stehenich János egyenesen nagyprépostként érdemelték ki a címet.⁴⁷² A teljes képhez hozzá kell tenni, hogy Matusék már szentadalberti prépost korában, 1693-ban választott szkopiai püspökséget nyert, arról 14 évvel később jutott a felszentelt tinnini püspökségre.⁴⁷³ Stehenich 1747. május 31-i nagypréposti kinevezését és beiktatását

⁴⁶⁸ Séllyei Nagy Ignác *processus informativusára* lásd: TÓTH Tamás, *A 18. századi magyar püspöki processzusok a Vatikáni Titkos Levéltárban 1711–1780*, Magyarország és a római Szentszék II. Vatikáni magyar kutatások a 21. században (CVH I/15), szerk. Tusor Péter–Szovák Kornél–Fedeles Tamás, Budapest–Róma 2017, 331.

⁴⁶⁹ Kornis püspöki kinevezését, és a *processus informativus* ügymenetét Zichy Ferenc amennyire lehetett szorosán követte, római ágense két levélben is tájékoztatta az ügy állásáról. GyEL, PL, Literae Romanae I. 1769. febr. 4. „...*Serotina processus reverendissimi domini mei comitis a Kornis in Viennensi nunciatura confectio et ad hanc Urbem, seu' ad me expeditio /: cum idem originalis processus una cum literis Domini Benedicti Salvatori Cancellari eiusdem Sacrae Nunciaturae Viennensis, sub praeterita die prima decurrentis Mensis Februarii ad me demum' pervenerit, et in meis manibus existat /: Serotinam modo ex sequentibus efficiet Sufraganeatus expeditionem. ...*”. Második, Kornissal és püspöki címével is foglalkozó jelentés 1769. március 4-i kelttel: OLÁH P., *Egy konklávé hírei Győrben*. 286–288, 1. sz.

⁴⁷⁰ Bedy tévesen sorolta a tinnini püspökök sorába Kontor Szabó Istvánt, aki tribunici és Károlyi Lőrincet, aki szkardonai választott püspök volt. Kontor kinevezése: MNL, OL, Magyar Kamara Archivuma (továbbiakban MKA), E229 Liber Collationales IV. 114–115. 1713. június 29. Károlyi: MNL OL MKL A57, Libri regii, vol. 40., 563–564. 1747. május. 31

⁴⁷¹ MNL OL MKA E229 Liber Collationales IV. 612–613. 1732. febr. 27.

⁴⁷² Matusék kinevezésére lásd: MNL OL MKL A57, Libri regii, vol. 27., 284–286. 1707. január 30.

⁴⁷³ Szkopiai választott püspökségére lásd: MNL OL MKL A57, Libri regii, vol. 23., 126. 1693. december 13.

követő júliusban már címzetes püspöknek is mondhatta magát.⁴⁷⁴ Karl Malzant éneklőkanonokként érte a megtiszteltetés.⁴⁷⁵ Szily Jánost szentadalberti prépostként, míg Pierer Józsefet pedig olvasókanonokként kapta a királyi kegyet.⁴⁷⁶ Friedrich Pfütschner 1755-ben, kinevezésének az évében éneklőkanonokból vált szentadalberti préposttá.⁴⁷⁷ Préposti kinevezését követően hamar, kevesebb mint egy hónap múlva Zichy már XIV. Benedek pápához írt felterjesztésében kérte, hogy erősítse meg Szily János szombathelyi távozásával a megürült tinnini püspökség címére egy másik győri kanonokot, Pierer Józsefet.⁴⁷⁸ A 18. század során így ekkor egyetlen alkalommal előállt az, hogy felszentelt címzetes püspöki méltóságot győri kanonokok egymást közt örökítették.

A kép tehát a felszentelt püspökök körében is igencsak változatos. Karrieríveket figyelembe véve Matusek esetében egyértelműen egy idősödő főpap jutalmazását látni. Stehenichnél és Pierernél az egyházi karrier maximájaként értelmezhető az oszloposkanonokság mellé kapott címzetes püspöki méltóság. Szily János és Anton Kasimir Thurn példái pedig Matusek ellentétei. Esetükben nem végpontként, sokkal inkább ugródeszkeként foghatni fel a tinnini és belgrádi püspöki címet, amelyek csupán állomások a megyéspüspökség felé.

1. GYŐRI KANONOKOK MINT VÁLASZTOTT PÜSPÖKÖK

A választott, föl nem szentelt, magyar igénycímekre kinevezett püspökök listája némileg hosszabb, mint azoké, akik a püspökszenteléssel ténylegesen bebocsátást nyertek a főpapi grémiumba. A listán szereplő személyeket a Szentszék nem ismerte el püspököknek, irányukba nem történt kánoni vizsgálat sem. Lényegében a Szentszék részéről továbbra is csupán felszentelt papoknak minősültek.⁴⁷⁹ Mindazonáltal úgy gondolom, ha csupán uralkodói oldalról is történt a kinevezés, mindenképp érdemes feljegyezni és foglalkozni e személyekkel, mint alcsoporttal. A vizsgált csoport (ön)reprezentációjában, önmeghatározásában és az intézmény presztízsének emelésében e címek is fontos szerepet játszottak.

⁴⁷⁴ Stehenich nagypréposti kinevezése: MNL OL MKL A57, Libri regii, vol. 40., 563–564. 1747. május 31. Címzetes tinnini püspöki kinevezésére lásd: MNL OL MKL A57, Libri regii, vol. 40., 589. 1747. július 24.

⁴⁷⁵ Malzan 1742-es *Processus Informativus*: AAV Nunz. di Vienna, Processi Canonici, 415.

⁴⁷⁶ Szily kinevezésének körülményére: GÉFIN Gyula, *A szombathelyi egyházmegye története I.*, 31.

⁴⁷⁷ Préposti kinevezése: GyEL, PL, Capsarium, II. sorozat, Zichy Capsa IV. s.n. 1755. július 28.

⁴⁷⁸ Ennek okát feltehetőleg az egyre idősödő Zichy püspök segítségével kell keresnünk.

⁴⁷⁹ Bővebb kifejtését a jelenségnek lásd: TÓTH Tamás, *A 18. századi magyar püspöki processzusok*, 327.

A tárgyalt korszakban összesen tizenhárom kanonok érdemelte ki az uralkodóktól a választott püspöki címet. Ez a teljes csoport 11,5%-a. A legtöbben, négyen szkardona, ketten-ketten szkopia és novii választott püspöke lettek. További egy-egy győri kanonok viselhette a rosoni, biduai, tribunici, farosi és szerbiai választott püspöki címet. Egyedül Gorup Ferenc pályája tekinthető némileg kivételnek, hiszen ő már győri karrierje előtt, veszprémi nagyprépostként bírta novii választott címét.⁴⁸⁰ A többi 12 személy mind győri évei alatt szerezte a szóban forgó címet. Nyolcan közülük valamely oszloposkanonoki stallumot bírták, amikor az uralkodói kitüntetésben részesültek. Kettejüket, Károlyi Lőrincet és Kovács Lászlót nagyprépostként érte a királyi megtiszteltetés. Kovács László esetében szinte azonnal, nagypréposti installálása után már a püspöki kinevezési iratát is „szkardona élére” kezében tarthatta.⁴⁸¹ Károlyi Lőrinc esetében hosszabb átfutást tapasztalni, nagypréposti stallumának elnyerése és püspöki címe között öt év is eltelt.⁴⁸²

Csupán három olyan eset volt a vizsgálat alá vont 125 évben, hogy főespereseket jutalmazott volna a mindenkori uralkodó választott püspöki címmel. Időrendi sorrendben Ottavio Salvucci, Kuzmich Péter és Kontor Szabó István érdemelték ki ezt a címet főesperesekként. Hármójuk közül Kontor kitüntetése a legérthetőbb. Fent elemeztem az éveken át tartó közeli munkakapcsolatot közte és Keresztély Ágost herceg-püspök között. Salvucci híres-hírhedt javadalomhalmozó volt, tőle talán kevésbé szokatlan, hogy számos apáti, több kanonoki javadalma mellé a választott püspöki címet is kijárta magának. Kuzmich Péter esete a három közül a legbonyolultabb. 1684-ben soproni főesperesként Kuzmich veszprémi nagyprépostságot is nyert.⁴⁸³ Azonban arra vonatkozó információm nincs, hogy ekkor győri stallumáról lemondott volna.⁴⁸⁴ Ellenkező forrásom azonban akad, 1685-ben a káptalan elé vitte a beszedett kismartoni árendát.⁴⁸⁵ Így tehát ha elsősorban nem is győri, sokkal inkább magas veszprémi tisztsége miatt nyerhetett püspöki címet, de e csoportba soroltam.

⁴⁸⁰ MNL OL MKL A57, Libri regii, vol. 9., 530. 1643. július 15.

⁴⁸¹ Olyannyira igaz ez, hogy 1769. március 3-án lépett a káptalan élére, majd március 27-én kapta püspöki kinevezését. Nagypréposti kinevezése: MNL OL MKL A57, Libri regii, vol. 48., 137–138. Püspökre: Uo. 48. kötet, 141–142.

⁴⁸² Károlyi Lőrinc nagypréposti kinevezése: Uo. 39. kötet, 35–36. 1741. február 4. Szkardonai választott püspökségét pedig 1746. november 7-én nyerte: Uo. 40. kötet, 443–444.

⁴⁸³ Uo. 18. kötet, 89–90.

⁴⁸⁴ Sajnos a vonatkozó felvállási jegyzőkönyv és számadáskönyv sem tartalmaz teljes kanonoklistát a kérdéses évekből.

⁴⁸⁵ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Kötetek, Számadáskönyv IV., 229.: „*Eadem die (t.i. 1685. július 22.) Reverendus Dominus Petrus Kuzmits praesentavit arendam Kismartoniensis nempe florenos 100*”

Röviden összegezve látható, hogy több mint a testület tagjainak a tizede, jellemzően oszloposkanonokok bírtak valamilyen választott püspöki címet. A győri káptalan esetében összevetve látható: míg a címzetes apátságokat és prépostságokat az uralkodó, kegyúri jogánál fogva főként a főesperes kanonokoknak szánta (26-ot az 58-ból), addig a választott püspöki címeket főként a belső káptalani hierarchia csúcsán álló oszloposkanonokok érdemelték ki.

VI. KANONOKOK FELADATAI

Nem szeretnék abba a hibába esni, hogy e fejezetben megismétlem a Bedy Vince által írtakat.⁴⁸⁶ Azonban különböző szempontok szerint és egyes esetek kapcsán érdemesnek tartok pár forrást és megjegyzést tenni. Céлом ezzel, hogy még inkább árnyaljam a Bedy által vázolt képet, valamint kiegészítéseket tegyek a 18. századi gyakorlatokra vonatkozóan, amelyek a fent idézett munkában kevésbé kerülnek feldolgozásra. Ezért először rövid esettanulmányként Schogg Kristóf pasztorációs működésének két időszakát vetem össze, káptalani német káplán és valóságos kanonok korszakából.⁴⁸⁷ Ezt követően a főesperesek egyházmegyei tevékenységére hozok a főesperességek vizitációs tevékenységének vizsgálatán keresztül példákat. Végezetül kitérek a székeskáptalan testületileg végzett rendkívüli, különleges ünnepi liturgikus eseményeire.

1. SCHOGG KRISTÓF ESETE A LELKIPÁSZTORKODÁSSAL

Schogg Kristóf a győri gimnáziumban eltöltött évei után (1720–1725) belépett a jezsuita rendbe,⁴⁸⁸ és Trencsénben kezdte meg noviciátusát. Ezt követően Grácban és Nagyszombatban tanult teológiát.⁴⁸⁹ Számomra jelenleg ismeretlen körülmények között hagyta el a Társaság kötelékét. Annyi azonban bizonyos, hogy 1746-ban, Rosenits Jakab kanonoki kinevezése után ő kapta meg annak korábbi pozícióját, és német karkáplánként tűnik fel a káptalani divíziókban.⁴⁹⁰ Szerencsére a káptalandombi lelkészség anyakönyvezése is ez idő tájt, 1745-ben indult. A keresztelési bejegyzések sorát végigfutva szembetűnő, hogy nincs olyan oldal, hogy ne találkozzunk Schogg névvel, szinte minden szentségkiszolgáltatást vagy ő, vagy ekkori magyar káplán társa, Hermann József végezte.⁴⁹¹ Ez az amúgy korlátozott, lényegében a Káptalandomb területére kiterjedő lelkészség esetében havi 5-10 keresztelést jelentett. Ettől valamivel több

⁴⁸⁶ BEDY, *Székeskáptalan*, 22–29.

⁴⁸⁷ Schogg Kristóf, *Névtár* 92. sz.

⁴⁸⁸ FAZEKAS–KÁDÁR–KÖKÉNYESI, *A győri jezsuita gimnázium diáksága*, 11770. sz.

⁴⁸⁹ LUKÁCS László, *Catalogus Generalis III*, 1494.

⁴⁹⁰ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratsorozat, Számadáskönyv VI. 504. 1747. február 13.

⁴⁹¹ GyEL, Káptalandombi lelkészség, Vegyes Anyakönyv I. 4–90.

temetést és elenyésző mennyiségű, havi 2-3 házasságkötést kellett lebonyolítania.⁴⁹² Meg kell jegyeznem, hogy ezt az elsőre nem túl feszítettnek tűnő kápláni feladatkörrel járó székesegyházi pasztorális jelenlétet kinevezését követően Schogg teljesen feladta. 1754. szeptember 11-én tett keresztelési bejegyzésnél, a keresztelő személyt feltüntető sorokban vastagon, nagy betűvel beírt státuszbeli változást rögzítendő találkozni utoljára Schogg Kristóffal mint aktívan működő klerikussal a Káptalandombon.⁴⁹³ Kinevezését követő kanonoki beiktatása után egyetlen alkalommal sem találkoztam Schogg nevével az anyakönyvekben. Az ekkor a negyvenes évei közepén járó klerikus más feladatokat tűzött ki maga elé.⁴⁹⁴ Gyors főesperesi előmenetelét követően évtizedekig a pápói prépostságot bírta.⁴⁹⁵ E méltóságban eltöltött évei alatt írta meg a prépostságának történetét az alapításától kezdve, úgy, hogy elődeiről levéltári kutatások alapján rövid életrajzokat is közölt.⁴⁹⁶

Kérdés persze, hogy ez egyedi esetnek tekinthető-e, vagy pedig általános jelenséggel van dolgunk. A káptalandombi lelkészség anyakönyvei jó forráscsoport arra keresve a választ, hogy személyesen mennyire is voltak jelen a győri kanonokok a székesegyház mindennapi életében.⁴⁹⁷ Ruisz Pál augusztusi kanonoki kinevezése után ugyanilyen hirtelenséggel tűnt el a keresztelési bejegyzések soraiból 1762-ben, mint tette azt korábban Schogg.⁴⁹⁸

Schogg és Ruisz példája feltehetőleg általános és bevett jelenség lehetett. Az egyházi középréteg tagjai a fenti feladatokat nem látták el rendszeresen. Meg kell jegyeznünk az igazság kedvéért, hogy a kanonokoknak nem is ez volt az elsődleges feladata. Mégis előfordul, még ha szórványosan is, hogy találkozhatunk kanonokok neveivel a káptalandombi lelkészség anyakönyvében. Keresztelések esetén 1745 és 1783 között alig egy tucatnyi alkalommal. 1750. október 13-án Stehenich János nagyprépost

⁴⁹² Temetések: Házasságkötések: Uo. 151–204.

⁴⁹³ Uo. 93. „*Die 11ma Christophorus Schogg cathedralis ecclesiae Iaurinensis denominatus canonicus baptisavit...*”

⁴⁹⁴ A szakirodalom számára megerősítőleg hat, hogy életkoráról Schogg maga nyilatkozott arról tanúként 1755-ben, Friedrich Pfütschner kánoni kivizsgálása során. AAV Arch. Nunz. di Vienna, Processi Canonici, 461. pag. 5r.

⁴⁹⁵ Mesterkanonokságát követően a mosoni és rábaközi főesperesség címeit viselte.

⁴⁹⁶ GyEL, GyKMLt, Pápói prépostság levéltára, Theca I., n. 237. A munka jelentőségét jelzi, hogy az 1930-as években Bedy Vince is számos ponton felhasználta azt összefoglaló munkájához: Bedy Vince, *A pápói prépostság*.

⁴⁹⁷ A székesegyház plébánosáról, aki rendszerint szintén kanonok volt, később részletesen.

⁴⁹⁸ Ruisz 1748-ban Stehenich János nagyprépost jelölte káptalani magyar káplánnak, amelyről Zichyt is tájékoztatta: GyEL, Pl, Capsarium, II. sorozat, Zichy Capsa III. s. n. 1748. május 8. Kanonoki kinevezését megelőzően sorjáznak a nevével tett bejegyzések. Utolsó ilyen említés 1762. július 2. Ezt követően augusztusban kinevezést kapott: Uo. Zichy Capsa V. s. n. 1762. augusztus 23. Ruisz Pál, *Névtár* 98. sz.

és Liszt József kanonok előbbi testvérének, Györgynek a fiát, György Imrét keresztelték.⁴⁹⁹ Két évvel később szintén Lisztet érte a megtiszteltetés, hogy a nagyprépost unokahúgát, Klárát is megkeresztelhette.⁵⁰⁰ Majd szini Sebő Mihály kanonok Stehenich György kisebbik fiát keresztelte 1755. január 18-án.⁵⁰¹ Nyilvánvaló nagypréposti kérésen kívül az egész anyakönyvben további öt olyan keresztelést jegyeztek be, amelyet kanonok hajtott végre. Ezek is egymástól évekre lévő események voltak.⁵⁰² Két keresztelés még kiemelendő e párból. 1773. január 18-án Appfalter József kanonok keresztelte Sulkovszky Teodor gróf ugyanolyan nevű fiát.⁵⁰³ Míg 1781. március 3-én Hollósy Mihály többed magával felnőtt zsidókat keresztelt a székesegyházban.⁵⁰⁴

Házasságkötések példáján ugyanezt a képet tudom felrajzolni, mint a keresztelések esetén. Lényegében a káplánok végezték el ezeket a feladatokat. Nem úgy, mint a temetéseket, különös tekintettel a kanonokikra. Azt minden esetben valamelyik kanonok végezte el.

2. A SZÉKESEGYHÁZ PLÉBÁNOSAI

A székesegyház plébánosi feladatait hagyományosan valamelyik valóságos kanonok látta el a vizsgált időszakban. Oka ennek az, hogy a székesegyház a legkorábbi időktől kezdve plébániaként is működött.⁵⁰⁵ A Draskovich György püspök által elrendelt és 1640-ben le is folytatott káptalani vizitáció során a kanonokok úgy nyilatkoztak, hogy a plébánosi tisztséget az „*ultimus canonicus*”, tehát a mesterkanonok látja el.⁵⁰⁶ Bár utána a forrás a 15. pontban kitér arra is, hogy a „*magistri defunctorum*”, meghaltak oltárának két igazgatója látja el a tényleges feladatokat a székesegyházban.⁵⁰⁷

Bedy által citált Újlaki-féle 1550-es káptalani statútum – akárcsak az általam említett 1640-es vizitáció is – a mesterkanonokot jelöli meg mint székesegyház

⁴⁹⁹ GyEL, Káptalandombi lelkészség, Vegyes Anyakönyv I. 41. Liszt József: *Névtár* 87. sz.

⁵⁰⁰ Uo. 58.

⁵⁰¹ Uo. 98–99. Sebő Mihály: *Névtár* 88. sz.

⁵⁰² Szabó Imre kanonok keresztelt 1761. november 11-én. Uo. 121. Szini Sebő Mihály 1763. december 10-én. Uo. 128. Bogyay Ignác 1767. június 25-én. Uo. 139.

⁵⁰³ Uo. 207. Appfalter József: *Névtár* 105. sz.

⁵⁰⁴ Uo. 219.

⁵⁰⁵ Bedy, *Győr katolikus vallásos élete*, 4–5.

⁵⁰⁶ GyEL, GyKMLt, Fasc. 33. N. 6540. 6. „*Parochus secundum leges debet esse ultimus canonicus aeditum secundum antiquam consuetudinem et libertatem suam eligit, et etiam eligit venerabile capitulum et eiusdem est capituli, ab illo accipere rationes.*”

⁵⁰⁷ Ez magyarázattal szolgál a fenti helyzetre is, hogy miért tűntek el a feladatvégzők közül azon káplánok, akik kanonokká lettek.

mindenkori plébánosát. A tapasztalatok azonban azt mondatják, hogy ez nem teljesen fedí a valóságot. A tárgyalt korszakban, 1658 és 1783 között 13 győri kanonok volt belvárosi plébános. A rögzített szabály ellenére, amelynek értelmében mesterkanonokoknak kéne a pozíciót betölteniük az látható, hogy a vizsgált korszakban ugyanannyi mesterkanonok töltötte be e posztot, mint nagyprépost. Szám szerint kettő-kettő. A többi kilenc esetben mindig főesperesekre bízta ezt a feladatot. Szó nincs róla tehát, hogy a belvárosi plébánosság egy speciálisan „*ultimus canonicus*”-i szerepkör lett volna. Olyan eseteket is találni, amikor a kanonok káptalani előrelépéseik dacára, egyre magasabb pozíciókba jutva sem váltak meg belvárosi plébánosi feladataiktól.⁵⁰⁸ Ezekben az esetekben az a feltételezésem, hogy a stóladíj megtartására törekedhettek a kanonok-plébánosok. Bogyay nagyprépost végül a vizsgált korszakan túl, hajlott korára hivatkozva 1787-ben mondott le a belvárosi plébániáról.⁵⁰⁹

3. FŐESPERESEK

A főesperesi hivatal keletkezésének úgy az idejéről, mint a mikéntjéről megoszlanak a történeti vélemények.⁵¹⁰ Az azonban bizonyos, hogy a 12. század végéről, 13. század elejéről már ismerünk győri kanonokokat, akik e címet is viselték.⁵¹¹ A főesperességek területi kialakulását Bedy a dézsmakerületek földrajzi kiterjedésével magyarázta, azonos rendezőelvet látott a kettő között.⁵¹² Ezt azonban nem tekintem elég, vagy kizárólagos érvnek a főesperességek ilyen módon történő területi kialakulására. Különösen is a dézsmakerületek területi változékonysága miatt. A végeredmény azonban ismert, a győri egyházmegye nyolc főesperességre oszlott, amelyek élén a főesperesek álltak.⁵¹³ Ezek közül hét, sokszor emlegetett főesperes a káptalani hierarchia középső

⁵⁰⁸ Gondolok itt különösen Sebő Mihályra, vagy Bogyay Ignácra, aki székesegyházi főesperesként majd nagyprépostként is évekig vezette a plébániát is.

⁵⁰⁹ GyEL, PL, Personalia, 1787. 10. 16.

⁵¹⁰ BEDY, *Székeskáptalan*, 50. A kérdéskört összefoglalóan: HERMANN, *A veszprémi egyházmegye*, 111–117.

⁵¹¹ C. TÓTH–HORVÁTH, *A győri székeskáptalan*, 46.

⁵¹² BEDY, *Székeskáptalan*, 50.

⁵¹³ Locsmándi főesperesek proszopográfiai vizsgálatára lásd: OLÁH P. Róbert, *Die Archidiakonen von Lutzmannsburg zwischen 1658 und 1783*, Burgenländische Heimatblätter 84 (2022) 1–2. sz., 59–72.

szegmensét alkotta, míg a nyolcadik, vasvári főesperes egyúttal a vasvári társaskáptalan prépostja is volt.⁵¹⁴

A főesperesek feladatai a középkortól kezdve folyamatosan változtak. Elmondható, hogy jog- és feladatkörük egyre csak szűkült. A középkori egyházban az „archidiaconus” a maga főesperességének a területén magas szintű joghatósági szabadsággal bírt. Az alsópapság körében, kisebb ügyek kapcsán, bíraskodási joggal rendelkeztek. A főesperesség területére eső plébániák és egyéb javadalmak betöltésében a főesperesnek jelentős szava volt.⁵¹⁵ A káptalani divíziókból felvett összegeken kívül a főespereseknek járt a püspöki tized negyede (*quarta decimales*) az egyházi bírói funkciójukból származó bírságpénzek és a *cathedriticum*.⁵¹⁶

A hivatal életében a trienti zsinat (1545–1563) határozatai hoztak változásokat.⁵¹⁷ Jogköreiket a püspökök a központi egyházmegyei vezetés erősítésének az érdekében igyekeztek magukhoz vonni. Ez elengedhetetlen része volt annak a folyamatnak, amely lényege és célja, hogy a püspök álljon a katolikus megújulás központjában mint kulcsfigura.⁵¹⁸ A főesperes feladatait a püspöktől függő hivatalok vették át, mint például bíraskodásban az officiális vagy egyházkormányzatban a püspöki helynök. A főesperesi feladatkörök szétosztásával a tisztség jobbára csak cím maradt. A főespereseknek a 17. századra főként ellenőrző funkciója maradt az esperesek felett. Ezen feladatkör legjobban talán a *canonica visitatio*-kban betöltött szerepükben jelent meg.⁵¹⁹

A korábbi szakirodalomban az *archidiaconus*-ok vizitációs feladatai többször evidenciaként jelennek meg.⁵²⁰ Azonban a trienti zsinat utáni egyházi életben nem határozható meg könnyen, hogy a cím takart-e még tényleges feladatokat.⁵²¹ Ezért átnéztem az összes győri egyházmegyes vizitációt a legelső, 1641-es soproni

⁵¹⁴ Az egyházmegye területi beosztására és annak változásaira különös tekintettel a 18. századra újabban: SZULY Rita, *A győri egyházmegye 18. századi egyházszervezete és plébániahálózata a 18. században*, Arrabona 60. Regionális Tudományos Évkönyv (2022) 115–142.

⁵¹⁵ HERMANN, *A veszprémi egyházmegye*, 109–110.

⁵¹⁶ FEDELES, *A pécsi székeskáptalan*, 61.

⁵¹⁷ Trienti Zsinat határozatait magyarul lásd: FILA Béla–JUG László, *Az egyházi tanítóhivatal megnyilatkozásai*, Budapest 1997, 318–339.

⁵¹⁸ FAZEKAS, *A reform útján*, 10–11.

⁵¹⁹ Győri vonatkozású *Canonica Visitatio*-s szakirodalomra lásd átfogóan: Győri Egyházmegye (Egyházlátogatási jegyzőkönyvek katalógusa 6.) szerk. Dóka Klára, Budapest 1998. Továbbá: BUZÁS József, *Kanonische Visitationen der Diözese Raab aus dem 17. Jahrhundert. Teil I–IV.* (Burgenländische Forschungen 52–55.) Eisenstadt, 1966–1969; VARGA Imre, *A győri székesegyházi főesperesség egyházlátogatási jegyzőkönyvei 1698-ból*, Arrabona. Múzeumi közlemények 13 (1971) 177–221.

⁵²⁰ BEDY, *Székeskáptalan*, 51–53.

⁵²¹ Az 1731-es Carolina Resolutio kimondja, hogy a protestánsok csak artikuláris helyeken gyakorolhatják nyilvánosan a vallásukat. A protestáns lelkészek működését a főesperesek felügyelik. HERMANN, *A katolikus egyház*, 359.

főesperességet vizitáló dokumentumtól a korszakban utolsó, 1780-as locsmándi kerületi egyházlátogatási jegyzőkönyvig.⁵²² 16 olyan esetet adatoltam, ahol az adott főesperes a saját maga főesperességét vizitálta.⁵²³ Három olyan esetet találtam, amikor egy főesperes egy másik főesperességben végzett egyházlátogatást.⁵²⁴ Öt olyan alkalomra bukkantam, amikor oszloposkanonok vizsgált főesperességeket.⁵²⁵ Jellemzően ekkor, egyszerre kettő-három főesperesség is görcső alá került a vizsgálat során. A rábaközi főesperességben 1759-ben egy esetben fordult elő, hogy a mihályi esperes-plébános, Gergely György vizitálta végig a teljes főesperességet.⁵²⁶ Hat főesperességi vizitációnak a levezénylőjét nem tudtam azonosítani.⁵²⁷

Két egymástól elváló tendencia mindenképp tapasztalható a korszakra vonatkozó anyag átnézését követően. Az első észrevétel, hogy Keresztély Ágost herceg-püspök haláláig, helyel-közzel a főesperesek valóban elvégezték a rájuk bízott vizitációt. A fent említett 16 főesperesi vizitációból 14 Keresztély működéséig bezárólag történt. A további, más főesperesek által, vagy magasabb méltóságú kanonokok részéről végzett látogatások is szinte mind Keresztély halála előtti időkből datálódik.⁵²⁸ 1714-es, Keresztély által meghatározott *canonica visitatio*-t követően 1733-ig nem is történt újabb ilyen jellegű átfogó egyházmegye-állapotfelmérés. Az e korú forrásokban azonban egy újdonsággal találkozhatunk, amely innentől kezdve meghatározta a későbbi vizsgálatok menetét. Nevezetesen, hogy a földrajzilag nagyobb kiterjedésű főesperességek helyett a kisebb espereskerületek keretében szerveződtek az egyházlátogatások. Feltehetően effektívebb munkamenetet biztosíthatott a helyben jártas esperes plébániai látogatása, mint a központból kiérkező főesperesé. Talán ennek következtében, de mindenesetre a harmincas évektől az új tendencia egyértelmű: főesperességek helyett esperesi szinten szervezték meg az egyházlátogatásokat, és a kanonokok helyett az alsópapságot erősítő esperesek végezték el a munkát. Az 1780-as locsmándi kerületi vizitációnál pedig úgy tűnik, hogy a kérdéssort központilag kiküldték az illetékes plébánosoknak, így maga a

⁵²² GyEL, PL, Egyházlátogatási jegyzőkönyvek, 1–51. A kötetszámok megtévesztőek, ez nem jelent ennyi vizitációt a korszakból. Például: Uo. 36–39. 1830–1832-es, illetve 1873–1875, 1912 és 1934-es évkörökből származnak.

⁵²³ Uo. 1., 3., 4., 13., 14–20., 22., 24., 35., 48., 49. E két utolsó, vizitáció ugyan külön kötetbe került, de gyakorlatilag egy esemény, így 15 esetet vettem, nem 16-ot.

⁵²⁴ Uo. 6., 7., 12.

⁵²⁵ Uo. 5., 8., 10., 11., 13/2.

⁵²⁶ Uo. 31.

⁵²⁷ Uo. 2., 21., 23., 23/a., 25.

⁵²⁸ Kivétel Stehenich János székesegyházi főesperes 1742-es komáromi főesperességben tett hivatalos látogatása, valamint Apffalter József komáromi főesperes 1771-es vizsgálata főesperességében. Uo. 22. és 35.

látogatás gyakorlatban meg sem történt. Helyette egy még inkább formálissá vált „*responsalia*” jutott vissza a püspökségre.⁵²⁹ Egyetlen, a vázolt gyakorlattal szembemenő eset Szily János rábaközi főesperes 1766-os vizitálása, amely során meglátogatta a teljes főesperességet.⁵³⁰

A trienti zsinat határozatainak következtében elindult folyamat, a főesperesi funkció kiüresedése az 1730-as évekre eljutott odáig, hogy az utolsó vállalt és látványos egyházi, területiálisan szerveződő feladata is átháramlott alsóbb szervezeti szintekre. Így a 18. század első harmadától kezdve joggal mondható, hogy az *archidiaconus* hivatala ritka eseti alkalmakat leszámítva, puszta címmé változott.

Alábbiakban táblázatosan látható a vizitált főesperesség, a jegyzőkönyv felvételének dátuma, a raktári száma, illetve az egyházlátogatást levezénylő klerikus személye és hivatala. A második táblázatban az 1777-ben a veszprémi püspökséghez került pápai főesperesség vizitációja. Feltehetőleg a főesperesség Veszprémhez kerülésekor a korábbi vizitációt is átadták az illetékesek.⁵³¹

s.sz.	dátum	helyszín	vizitáló személy és hivatala
1.	1641.	soproni főesperesség	Baranyai Péter soproni főesperes
3.	1651.	soproni főesperesség	Magnatovith János soproni főesperes
4.	1651.	locsmándi főesperes	Suppanich György locsmándi főesperes
5.	1659.	locsmándi és rábaközi főesperesség, felsőgyőri kerület	Gaborjáni Kövér Tóbiás olvasókanonok
6.	1659.	mosoni főesperesség	Szily Márton komáromi főesperes
7.	1659.	soproni főesperesség	Bellisich Péter locsmándi főesperes

⁵²⁹ Uo. 50. 57. „*Quesita ad que Parochus Egyházafalvensis occasione visitationis canonicae scripto privato graviter, sincere et conscientiose respondet.*” E kérdőívnek volt egy „*privato*” része, amely a plébános és az iskolamester személye iránt érdeklődött, illetve egy „*publico*” része, amely a plébánia nyilvános ügyei iránt érdeklődött (lélekszám, plébánosi lakás állapota stb.).

⁵³⁰ Uo. 48. Bár az 1760-as években a főesperesség nem foglalt magába további esperesi kerületeket, így gyakorlatilag a rábai esperesi kerület megegyezett a főesperesség területével. SZULY, *A győri egyházmegye*, 121.

⁵³¹ A táblázat alján a 48-es sorszám után elkülönítve tüntettem fel. Kiadását lásd: RAJCZI Pál, *A pápai főesperesség egyházlátogatási jegyzőkönyve, 1698*, A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei 17 (1984) 281–292.

8.	1663.	mosoni, soproni és locsmándi főesperesség	Gallovich István éneklőkanonok
10.	1674.	soproni főesperesség	Kasza István őrkanonok
11.	1674.	locsmándi főesperesség	Kasza István őrkanonok
12.	1680.	mosoni főesperesség	Kuzmich Péter soproni főesperes
13/2.	1685.	soproni főesperesség	Dvornikovich Mihály éneklőkanonok
14.	1696.	mosoni főesperesség	Bubnich Mihály mosoni főesperes
16.	1696.	locsmándi főesperesség	Guraby Mihály locsmándi főesperes
17.	1696– 1697.	rábaközi főesperesség	Liptay Ferenc rábaközi főesperes
18.	1698.	székesegyházi főesperesség	Lacza János székesegyházi főesperes
19.	1713.	soproni főesperesség	Ribits József soproni főesperes
20.	1713.	soproni főesperesség	Ribits József soproni főesperes
22.	1714.	komáromi főesperesség	Vargyassy András komáromi főesperes
22/2	1742.	komáromi főesperesség	Stehenich János székesegyházi főesperes
24.	1714.	rábaközi főesperesség	Kőkeddy Mihály rábaközi főesperes
26.	1733.	alsólocsmándi kerület	Tapolczay Ferenc kerületi esperes
27.	1735.	felsőgyőri kerület	Pesthy György kerületi esperes
30.	1748.	alsógyőri kerület	Nagy Mihály kerületi esperes
31.	1759.	rábaközi főesperesség	Gergely György kerületi esperes (!)
35.	1771.	komáromi főesperesség	Apffalter József komáromi főesperes
43.	1748.	alsólocsmándi kerület	Kecskés László kerületi esperes

48.	1766.	rábaközi főesperesség	Szily János rábaközi főesperes
-----	-------	-----------------------	--------------------------------

	1698.	pápai főesperesség	Mikos Ferenc pápai főesperes
--	-------	--------------------	------------------------------

Vizitációk a győri egyházmegyében

4. A KÁPTALAN LITURGIKUS ÉLETE

Fentiekben egyes kanonokok személyes pasztorációs jelenlétét és hivatali szerepvállalását körvonalaztam a források segítségével. Ezen alfejezetben kevés 18. századi példa alapján, a testületileg végzett és nem a rendszeresnek számító liturgikus cselekményekről igyekszem képet adni.⁵³² Ez már csak azért is érdekes, mert az ordináriusok által előírt extra, eseti feladatok megvilágítják a székeskáptalan jelentőségét, illetve azt az elképzelést is, hogy miként gondolkoztak a kortársak (és itt főleg a püspökökre kell gondolni) a káptalanról.

Sinzendorf Fülöp püspök 1727. március 23-án, két nappal Gyümölcsoltó Boldogasszony ünnepe előtt felhívást intézett a káptalanjához.⁵³³ Levelének bevezetőjében kiemelte Szűz Mária csodálatos fogantatásának és az angyali üdvözlletnek fontosságát. Ezért kérte székeskáptalanját, hogy az ünnepen testületileg jelenjenek meg a székesegyházban, és végezzék el a következő feladatokat. Sinzendorf kérte a káptalanjától, hogy énekeljék el a nonát, majd a püspöki szentmisét követően maradjanak a vesperást is elénekelni, amelyet a levél szerint a püspök tervezett vezetni.⁵³⁴ Mindig felmerül a kérdés ilyen esetekben, amennyiben a káptalan számára külön jelezni kellett, hogy vegyenek részt testületileg a parancsolt ünnepen, mondják el előtte és utána a szent

⁵³² A kötelezően végzett kanonoki zsolozsmáról, alapítványi terhekről és votívmisékről: BEDY, *Székeskáptalan*, 22–36. Imaórákról egyébként a Bedy által nem használt, azóta előbukkanó székeskáptalant érintő Canonica Visitatiokban is vissza-visszatérő kérdésként merült fel. Akárcsak a Draskovich György püspök-féle 1640-es Visitatióban: GyEL, GyKMLt, Fasc. 33. N. 6540. 3. verso. Ez alapján úgy tűnik egy napközi imaórára biztosan összegyűltek a kanonokok: „Nunc vero quotidie cantatur hora nona Sacrum, sicut videt ipsa illustrissima dominatio vestra”. Az 1767-es, Zichy püspök által elrendelt vizitációból kiderül, hogy heti feladatai mellett a napi zsolozsmát is erősen tartották a kanonokok. Állandó feladataik vezetésére még egy táblázatot is vezettek a sekrestyében. Uo. 32. vol. „§ XIII De Hebdomadario Chori. Quandoquidem quoad missas conventuales et vespas ad aram persolvendas, Hebdomadarii officium ab omnibus D. Canonicis seriatim hucusque constanter servatum fuerit. Hinc introducta concinendarum omnium horarum observantia, statuimus ut etiam chori Hebdomadarius existat, adeoque quisque a primo ad ultimum, munus hoc per ordinem hebdomatim obeat, in cuius rei monumentum exstat in sacristia vetus tabella, sed Anno 1754 reparata.”

⁵³³ GyEL, GyKMLt, Cimeliotheca VII. n. 501.

⁵³⁴ Uo. „Nona decantanda erit finita missa vespera a Nobis inchoabitur...”

zsolozsmákat, akkor vajon maguktól, a „zöld” köznapokon elvégezték-e ilyen jellegű, liturgikus kanonoki kötelességeiket?

A fenti kérdésre a válasz, hogy azon kevés forrás alapján, amely a rendelkezésre áll, olybá tűnik, hogy ellátták feladataikat. Legalábbis az 1740-es évek végéről, 1750-es évek elejéről fennmaradt négy dokumentum erre enged következtetni. Érdekes módon mind a négy említett forrás a székeskáptalan kottatárának egy-egy partitúrájának kötéshátoldalán maradt fent. Mindegyik forrás az éneklőkanonoki liturgikus beosztásokat tartalmazza egy-egy kiemelt ünnep kapcsán. Ezen források két szempontból is különlegesek: egyrésztől betekintést nyerhetünk az éneklőkanonokok szervezői munkájába, másrésztől pontos képet alkothatunk a székesegyház 18. századi liturgikus életébe. A szóban forgó források a maguk idejében feltehetőleg a sekrestyében lehettek kifüggesztve, majd miután az ünnepkörök végével érvényüket veszítették a bennük foglaltak, a dokumentumokat a székesegyházi zenészek kottáik fedőlapjaként kezdték használni, így őrizve meg a jelenkornak.

A négy említett forrás közül a legkorábbi Karl Malzan éneklőkanonok által 1744-ben datált, nagyhéti miserendet rögzítő dokumentum.⁵³⁵ Malzan beosztásának az értelmében a passiót a német és a magyar káplán, valamint az ekkor mesterkanonok Kovács László énekelte.⁵³⁶ Nagyhét szerdáján 1744-ben csak reggeli matutinumot mondtak a kanonokok stallumjaikban, minden zenés és egyéb liturgikus szolgálat nélkül.⁵³⁷ Nagycsütörtökre, az olajszentelés liturgiájára Malzan saját magát osztotta be a liturgia vezetésére, aminek az elvégzésére leontopoliszi püspökként joga is volt. A bejegyzés értelmében két kanonokot kért a káptalantól segítségül, valamint a papnevelde tanulói teljesítettek szolgálatot az oltár körül. Végezetül az oltáriszentség és a szentelt olaj Szent István protomártír oltárához kísérésében és ottani elhelyezésében számított Malzan a káptalan segítségére.⁵³⁸ További nagyhéti feladatai a káptalan tagjainak 1744-

⁵³⁵ GyEL, GyKMLt, Archivum Musicale Cathedralis (továbbiakban: AMC), K 54. oldalszám nélkül.

⁵³⁶ uo. „*Passionem Domini primam reverendus dominus capellanus Némethy; secundam reverendus dominus capellanus Rosenits. Tertiam reverendus dominus capellanus Némethy cum uno ex reverendis seminaristis. Quartam Hungarico idiomate reverendus dominus canonicus Kovács cum reverendo domino capellano Rosenits decantabunt.*”

⁵³⁷ uo. „*Feria quarta Matutinum dicitur solummodo in stallu sine officiante et adstantiis.*”

⁵³⁸ uo. „*Feria quinta sive in Coena Domini illustrissimo et reverendissimo domino episcopo Leontopolitano sacros liquores consecranti ad latur pro directione ex humanitate requiruntur duo reverendi domini ex gremio quos venerabile capitulum ordinaverit reliquas functiones perficient reverendi seminaristae sacros vero liquores duodecim sacerdotes ordine salutabunt. Et in fine sacri venerabili capitulum provisum esse velit facibus accentis ut sacro sanctum venerabile sive sacra hostia pro sequenti die consecrata decenti cum reverentia ad aram Sancti Stephani protomartyris comitetur.*”

ben nem volt meghatározva. Egyedül a hetes kanonok feladata volt rögzítve a nagyszombati liturgia elvégzésére.

Datálatlan forrást Stehenich János éneklőkanonokként jegyezte, amely dokumentum így rövid, 1746 és 1747 közötti kantorátusi pályafutása közé helyezhető.⁵³⁹ Éneklőkanonoki feladatainak eleget téve Stehenich beosztotta a nagyheti miserendet, amelyet felsorolásszerűen adott közre.⁵⁴⁰ Virágvasárnapra Stehenich a székesegyház plébánosát, Szammer Mihály főesperest osztotta be szolgálatra, akinek asszisztenciát a seminaristák közül rendelt. A szentmise zenei szolgálatát és a négy passiótörténetet a hetes kanonok vezetésével a német és a magyar káplánok, valamint a pápai főesperes énekelte, mindig egy seminarista, illetve a főesperes esetében a magyar káplán kíséretében.⁵⁴¹ Szerdára a szertartásrend a stallumban mondott matutinumot rendelt el.⁵⁴² A nagycsütörtöki olajszentelésre a programterv előíranyozta, hogy a püspök mellett segédkezzen a szentmisén az olvasókanonok (Barilich Mátyás), valamint a pápóci (Milkovich János) és a szentadalberti prépost (Pilati Lipót).⁵⁴³ A szent olajokat és az oltáriszentséget a mise végén a káptalan tagjainak kellett méltó módon a Szent István protomártír oltárra helyezniük. Ez egyértelműen visszatérő elemnek tűnik, a korábbi 1744-es Karl Malzan éneklőkanonok által írt liturgikus rendben is kanonoki feladatként aposztrofálta az oltáriszentség nagycsütörtöki kivételét a tabernákulumból és az oltárfosztást. A nagyszombatig tartó jegyzet további, kifejezetten kanonoki feladatot nem rögzít. Tennivalója a káptalani tagok közül továbbá csak a kanonok-plébánosnak és a hetesnek maradt.

1748-ból, Friedrich Pfütschner első teljes éneklőkanonoki hivatalban töltött évéből fennmaradt a karácsony nyolcadára vonatkozó miserendi utasítása.⁵⁴⁴ A püspököt helyettesítendő a szenteste Stehenich János nagyprépost mondta a szentmisét, akinek

⁵³⁹ Stehenich 1747. június 1-jén tájékoztatja Zichy püspököt, hogy Mária Terézia előző nappal kinevezte éneklőkanonokból nagyprépostnak. GyEL, PL, Capsarium, II. sorozat, Zichy Capsa III. 1747. június 1.

⁵⁴⁰ GyEL, GyKMLt, AMC, Ant3. oldalszám nélkül.

⁵⁴¹ uo. „*Domenica palmarum coeremonias ordinarias peraget reverendissimus dominus parochus sub infula, adstantibus reverendis seminaristis. Sacrum vero decantabit illustrissimus et reverendissimus Hebdomadarius adstantibus ordinariis. Passionem Domini primam decantabit reverendus dominus capellanus Germanicus capitularis; Secundam reverendus dominus capellanus Hungaricus; Tertiam reverendus dominus capellanus Germanicus. Cum uno semper ex reverendis seminaristis. Quartam hungarico idiomate reverendissimus dominus archidiaconus Papensis cum reverendo domino capellano Hungarico.*”

⁵⁴² uo. „*Matutinum tenebrosum dicetur solummodo in stallo sine officiante et adstantiis.*”

⁵⁴³ uo. „*Feria quinta sive in coena domini excellentissimo ac illustrissimo domino nostro ordinario sacros liquores consecratur: pro presbytero assistente reverendissimus dominus lector ad solium reverendissimus dominus praepositus Papocensis et illustrissimo et reverendissimus dominus praepositus Sancti Adalberti.*”

⁵⁴⁴ GyEL, GyKMLt, AMC, K 48, oldalszám nélkül.

asszisztenciát adott a káptalani magyar káplán és a szeminaristák. Karácsonyi matutinumot éjfél előtt Heinrich Ferenc rábaközi főesperes, loco regali címzetes apát mondta a szeminaristák jelenlétével.⁵⁴⁵ Az éjféli misére Pfütschner saját magát osztotta be liturgikus szolgálatra, amihez szintén a jelenlévő kispapokat rendelte oltárszolgálatra.⁵⁴⁶ Szent István protomártír ünnepén, december 26-án a soproni főesperes, Kovács László végezte a székesegyházi liturgikus feladatokat, míg másnap, Szent János evangélista ünnepén a mosoni főesperes, Vörös Dániel volt a soros. Aprószentek ünnepére, december 28-ra a locsmándi főesperest, Niczky Józsefet rendelte Pfütschner a székesegyházba.⁵⁴⁷ A nyolcad alatti vasárnapon Rosenits Jakab pápai főesperes mutatta be a legszentebb áldozatot a székesegyházban. Másnap, hétfőn újra a rábaközi főesperes, Heinrich Ferenc volt a soron következő miséző. Kedden Liszt József komáromi főesperes végezte az előírt szertartást, míg január 1-jén, Urunk körülmetélésének ünnepének liturgikus felelőse nem derül ki a forrásból egy a papíron lévő szakadás miatt. Azonban a december 26-tól ismert beosztás elve alapján feltételezhetően a mesterkanonok feladata lehetett a január elseji.

Szintén Friedrich Pfütschner éneklőkanonok által jegyzett 1751. évi dokumentum pünkösd nyolcadának liturgikus menetrendjét rögzíti.⁵⁴⁸ Győri vonatkozásban ritkaságszámba menő forrás rendelkezése napi beosztásba rendeli a kanonokokat misére, és egyúttal az asszisztenciát is megjelöli a szentmisét celebráló klerikus mellé. Pünkösd hétfőtől kezdve – illetve a püspököt helyettesítendő, már a pünkösd vasárnapi szentmisét is – Szentháromság vasárnapjáig minden nap kanonok celebrált szentmisét a székesegyházban.⁵⁴⁹ A sort a soproni főesperes nyitotta, majd sorban a rangban alatta lévő kanonokok jöttek minden nap, egészen pünkösdöt követő vasárnapig, amikor Kiss Dániel mesterkanonok zárta a nyolcadot.⁵⁵⁰ Minden esetben a szeminaristákat rendelte Pfütschner asszisztenciának. Feltűnő lehet még, hogy kizárólag főespereseket és az

⁵⁴⁵ uo. „Matutinum ante medium noctis absolvet Reverendissimus dominus abbas de Loco Regali, adstantibus reverendis seminaristis.” Heinrich Ferencre lásd: *Névtár* 86. sz.

⁵⁴⁶ uo. „Sacrum media nocte primum decantabit reverendissimus dominus lector adstantibus reverendis seminaristis.”

⁵⁴⁷ uo. „In festo Sancti Stephani Protomartyris reverendissimo domino archidiacono Soproniensi adstabunt reverendi alumni. In festo Sancti Ioannis Apostoli et Evangelistae reverendissimo domino archidiacono Mosoniensis inservient ordinarii. In festo Sanctorum Innocentium reverendissimo domino archidiacono Luczmandiensi ordinarii.”

⁵⁴⁸ GyEL, GyKMLt, AMC, Ant2. oldalszám nélkül.

⁵⁴⁹ uo. „Dominica Pentecostes loco excellentissimi ac reverendissimi domini nostri ordinarii ex gremio venerabilis capituli illustrissimus vel reverendissimus dominus infulatus divina peraget: adstantibus reverendis seminaristis.”

⁵⁵⁰ uo. „Dominica Sanctissimae Trinitatis requisito per reverendissimum dominum canonicum Kiss, sub infula pontificanti adstabunt reverendi seminaristae.”

említett mesterkanonokat osztotta be az éneklőkanonok, oszlopos méltóságok számára nem járt többletfeladattal az 1751. évi pünkösdi nyolcada. Egyedüli kivételt itt a pünkösdi vasárnapi helyettesítés képezhetett, de arról nem ad meg közelebbi támpontot a szöveg. Más kéz a táblázat végére felvezette, hogy az úrnapi misét már Zichy pontifikálta.⁵⁵¹

1763-as, és az azt megelőző évek mozgalmasan és vérzivatarosan alakultak Európában és Észak-Amerikában egyaránt. A hétéves háború (1756–1763) befejezését követő hetekben keletkezhetett, sajnos a pontos dátumot nélkülöző levél Zichy-levél, amelynek címzettje a káptalanja volt.⁵⁵² E levélben a püspök elrendeli, hogy a pünkösdi ünnepen a megkötött békéért is imádkozzanak az ünneplők.⁵⁵³ Levelében pontos leírást ad az ünnep menetének lebonyolításának mikéntjére. Kiadta, hogy legyen kitéve az oltáriszentség, hogy az előtt a hívek egész nap imádkozhassanak. Pünkösdi napján, reggel hét órától, a litánia éneklése után, ünnepi körmenetet rendelt el Zichy, amely megkerülte a székesegyházat. Kérte a püspök, hogy a körmeneten ünnepi kíséretben a klérus mellett a káptalan is vegyen részt. Emellett levelében kikötötte, hogy pünkösdi három napján tilos a profán zene és a nyilvános tánc a városban. E levélben egyszerre lehetünk tanúi a barokk vallásosság megnyilvánulásának és a katolikus Habsburg-dinasztia iránti lojalitásnak. A poroszokkal megkötött békéért, és az abban foglaltakért a Szentlélek kiáramlásának ünnepén kérte a klérus és a káptalan imáit Zichy. Ebben a meglehetősen szimbolikus aktusban kiemelt szerepet szánt a székeskáptalannak is, akik feltehetőleg nem az említett körmeneten csatlakoztak az egész napos liturgikus programhoz, hanem a teljes nap számított rájuk az ordinárius.

Végezetül szintén Zichytől származik az a káptalannak küldött levél, amelyben aranymiséjének részletes programját közölte.⁵⁵⁴ Feltehetőleg az előkészületek pontos lebonyolítása végett küldhette a püspök a pontos programot. Ezek értelmében az 1774. augusztus 15-i aranymisés ünnepnapnak reggel hét órakor kellett kezdődnie szentmisével. Ezt követően nyolcadfél órakor német prédikációnak kellett elhangoznia, majd kilencedfél órakor szokott parochiális énekes misével, majd kilenc órától magyar prédikációval folytatódott a reggel. Ezek után tíz órakor Zichy ünnepélyes keretek között bevonult a székesegyházba. Ekkor énekelt püspöki misének és latin nyelvű prédikációnak

⁵⁵¹ uo. „*Anni 1751. ordo in festo Sanctissimi Corporis Christi sua excellentia etiam a pontificavit.*”

⁵⁵² GyEL, PL, Capsarium, II. sorozat, Zichy Capsa V. s.n. s.d. 1763. Az elvégzendő feladatok pontos leírása miatt felmerülhet, hogy nem a székeskáptalannak, hanem személyesen a liturgia lebonyolításáért felelős éneklőkanonoknak címezte sorait a püspök.

⁵⁵³ A levélnek ennél fogva mindenképp 1763. február 15-e után, a hubertusburgi békét követően kellett keletkeznie. 1763-ban a pünkösdi június 5-re esett.

⁵⁵⁴ GyEL, PL, Capsarium, II. sorozat, Zichy Capsa V. s.n. s.d. 1774.

kellett elhangoznia. A szentmise végén a püspök aranymisés áldásban részesítette a jelenlévőket, akik teljes búcsút nyerhettek. Délután négy órakor az ünnepnap szokott vécsernyével és litániával zárult. Igaz, a levélben nincsenek külön kiemelve a káptalan feladatai, azonban a három prédikáció egyikénél, illetve a bevonulásnál, valamint a délutáni „szokott” vesperásnál a kanonokok egyénileg és testületileg is kiemelt feladatokat láttak el.⁵⁵⁵ Az Mohl Adolf nyomán tudható, hogy Apffalter József komáromi főesperes mondta a reggeli német prédikációt a székesegyházban.⁵⁵⁶ Piszker Olivér, Zichy életrajzírója külön kiemeli az aranymise leírásánál, hogy a kalocsai érsek, öt püspök és megszámlálhatatlan mennyiségű apát, prépost és kanonok volt jelen az ünnepen.⁵⁵⁷ Nem feltételezném, hogy a megküldött levél ellenére a káptalan valamilyen módon ne vette volna ki a részét az öreg püspök kiemelten fontos reprezentációs napján.⁵⁵⁸

Összegezve a fentieket látható, hogy a székeskáptalan hivatali, egyházkormányzati feladatai korszakonként változtak. Nem is csupán egyes püspökök igényei vagy elképzelései mentén, sokkal inkább a trienti zsinat egyházképe szerint. Azonban nincs olyan káptalani vizitáció, amely ne kérdezne rá a kanonokoknál a közösen végzett zsolozsmák és egyéb közösségi liturgikus cselekedetekre. A Szent Chrodegang-i elvek és eszmény megtartása úgy tűnik korokon átívelően elvárt minimum volt a kanonokokkal szemben.⁵⁵⁹ Az egyénileg végzett, személyes pasztoráció ezzel ellentétben minimálisan jelent meg a győri középréteg klerikusai között. Egyszerű oka ennek az, hogy nem is volt elvárás irányukba az ilyen jellegű tevékenység. Végezetül meg kell említeni, hogy a székeskáptalannak a rendszeres közösségi imákon túl, ünnepi eseményeken testületileg is meg kellett jelennie. A püspökök által káptalanjuknak írt levelek alapján úgy látni, hogy ezek a megjelenések mindig az ünnep grandiózusságát hivatottak szolgálni. Az éneklőkanonokok által, nagyobb ünnepkörök kapcsán ellenjegyzett miserendek pedig pontos képet adnak a káptalan éves rendben, a püspök

⁵⁵⁵ Azt Zichy életrajzírója is említi, hogy e napon az egyik prédikációt Majláth Antal mondta. Majláth ekkor még teológiai tanár, a kanonokságot 1778-ban érdemelte ki. PISZKER, *Barokk világ Győregyházmegyében Zichy Ferenc gróf püspöksége idején (1743–1783)* (Pannonhalmi Füzetek 13), Pannonhalma 1933, 16.

⁵⁵⁶ MOHL Adolf, *Győregyházmegyei jeles papok*, Győr 1933, 159–160.

⁵⁵⁷ Uő, uo.

⁵⁵⁸ E napra Bécsben még érmét is veretett Anton Widemann által készített vésettél. <http://romer.hu/anton-widemann-grof-zichy-ferenc-1701-1783-gyori-puspok-jubileumi-emlekerme/> (letöltés: 2024. január 7.).

⁵⁵⁹ A Trienti Zsinat a klérust érintő erkölcsi kérdésekben szigorított, a káptalanok gyakorlati működését kevésbé érintette: John W. O'MALLEY, *Trent. What Happened at the Council*, Cambridge–London 2013, 211. A szemináriumok működésének fenntartását azonban elvárta a zsinat O'MALLEY, *Trent*, 214. A káptalanok Trientet követő jogairól: Robert BIRELEY, *The Refashioning of Catholicism 1450–1700. A Reassessment of the Counter Reformation*, (European History in Perspective), New York 1999, 143–144.

mellett vagy annak helyettesítése során végzett liturgikus cselekményeiről. Ezzel szinte egyedülálló módon, eddig ismeretlen részletességekig megismerhetővé téve a 18. század közepi győri székesegyházban folyó hitéletet.

VII. A KANONOKOK ANYAGI HELYZETE

Ahhoz, hogy érdemben számba lehessen venni az egyházi középréteg anyagi lehetőségeit, és az ebből fakadó kanonoki mecenatúrát, annak mértékét és jelentőségét, ahhoz előtte tisztában kell lenni azzal, hogy mekkora jövedelmet biztosított egy győri kanónia. Ezért évtizedről-évtizedre áttekintettem a győri kanonokok káptalanból befolyt jövedelmeit 1720 és 1780 között.⁵⁶⁰ Hogy átfogó kép alakuljon ki a divíziók során szétosztott pénzekről, azok arányáról a belső káptalani hierarchia tükrében, összegyűjtöttem a nagyprépost, a pápóci prépost, a székesegyházi főesperes és a mesterkanonok központi pénzekből járó részesedését. 1720-tól kezdődően minden tizedik év adatait gyűjtöttem össze (1720, 1730 stb. 1780-ig). Hatvan évnyi vizsgált időszak a 18. század elejétől a végéig, évtizedenként felmutatott adattal átfogó képet adhat arról, hogy miként változott (ha változott) a győri egyházi középréteg egzisztenciális helyzete. Amennyiben élesen szétartó eredményeket tapasztalni különböző méltóságok és címek esetén, úgy a tagolt, több káptalani szereplőt érintő vizsgálat egyúttal utólagos válasszal szolgálhat a dolgozat fenti, testületen belüli belső mozgásokat tárgyaló fejezetéhez.⁵⁶¹

A fejezetben csak a központilag szétosztott bevételeket elemzem. Tehát külön, az egyes kiemelt stallumokkal együtt járó jövedelmeket nem tárgyalom.⁵⁶² Egyébiránt Bedy részletesen és pontosan felsorolta a káptalan középkorra visszanyúló birtok- és jövedelemgyűjtését.⁵⁶³ Ténylegesen kifizetett összegeket azonban nem rendelt az elviekben befolyt jogcímek mellé. Szintén nem tárgya – nem is lehet az – egyes személyek további oltárjavadalmainak, apátsági vagy prépostsági bevételeinek, más káptalanokban bírt jövedelmeinek a felsorolása. Szigorúan és kizárólag azt elemzem, hogy a győri kanónia hogyan fizetett a 18. század során.

⁵⁶⁰ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv VII–VIII.

⁵⁶¹ Lásd: „*Ismert előléptetések, belső mozgások*” c. fejezetet.

⁵⁶² Ezen birtokokról és külön, extra jövedelmekről lásd: Bedy, *Székeskáptalan*, 89–103.

⁵⁶³ A székeskáptalan középkori gazdasági életének feldolgozása és az első számadáskönyv kiadása jelenleg is kiemelt fontosságú feladat. NEMES, *A győri székeskáptalan középkori számadáskönyve*, 33–44.

	1780 ⁵⁶⁴	1770 ⁵⁶⁵	1760 ⁵⁶⁶	1750 ⁵⁶⁷	1740 ⁵⁶⁸	1730 ⁵⁶⁹	1720 ⁵⁷⁰
nagyprépost	1575	1233	498	639	528	294	493
pápóci prépost	1419	925	377	476	317	226	193
székesegyh. fs.	1419	1094	409	500	344	276	193
mesterkanonok	1419	116	409	86	171	101	n.a.

Egyes kanokoki méltóságokhoz tartozó bevételek (Forintban)

Első ránézésre is látható, ami tudható is volt korábban is, hogy a legtöbbet a testület első embere, a nagyprépost kapott a közösből. Két dolgot azonban mindenképp érdemes még kiemelni. Egyrészt a mindenkori pápóci prépost és a mindenkori székesegyházi főesperes által húzott összegek közti meglepő különbségre. Elsőre talán nem gondolnánk, hogy magasabb az alapjövedelme a főesperesek között kiemelt presztízssú székesegyházi főesperesnek, mint az oszloposkanonokok sorát erősítő pápóci prépostnak. Itt azonban meg kell jegyezni, hogy a pápóci prépostnak további, társaskáptalani birtokok is jövedelmeztek, amelyek révén kiegészíthette éves káptalani jövedelmét.⁵⁷¹ Ami szintén szembetűnő, az a mesterkanonokok alulfizetésének a mértéke. Ennek a gyakorlatnak a fényében, új szempontként, még inkább érthetővé válik, hogy a káptalani státútumok miatt a mesterkanonokokat jelölték meg mint a székesegyház plébánosi feladatait ellátó klerikusok.⁵⁷² Talán a testület az átengedett stóladíjjal igyekezte enyhíteni a mesterkanonok pénzsűkét.⁵⁷³ Itt kell megemlítenem, hogy nem példa nélküli, hogy a fiatalabb, illetve alacsonyabb rangú kanonokok zúgolódtak, esetenként a püspöknél panaszkodtak a káptalani bevételek divízióját illetően. A tárgyalt időszakon túl, de a korszakból való az a Fengler József püspöknek (1787–1802) címzett 1791-es panaszlevél, amelyben Frank György, Salamon István és Nagy Imre újonnan

⁵⁶⁴ Az összes fenti összeg forintban értendő. A pénzromlás mértékétől eltekintettem, nominális értékek kerültek összehasonlításra. GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozatok, Számadáskönyv VIII. 571., 574., 577.

⁵⁶⁵ Uo. VII. 485., 490., 494.

⁵⁶⁶ Uo. VI. 647–658.

⁵⁶⁷ Uo. VI. 531–535.

⁵⁶⁸ Uo. VI. 462–469.

⁵⁶⁹ Uo. V. 533–548.

⁵⁷⁰ Uo. V. 416–423., 426–427.

⁵⁷¹ Pápóci prépostsági birtokokra lásd: BEDY, *Pápóci prépostság*, 14–16.

⁵⁷² Részletesen lásd a „*Kanonokok feladatai*” c. fejezet vonatkozó része.

⁵⁷³ Nem szabad elfelejteni, hogy a magyar és a német káplán egy kanonoki bevételen osztozott!

installált kanonokok jelezték, hogy az idősebb társaik igazságtalanul osztották el a közös bevételeiket.⁵⁷⁴

Végezetül ki kell emelni, hogy az utolsó két évtizedben az előzőekhez képest különösen emelkedésnek indultak a kanonoki bevételek. A hatvanas évekről a hetvenesre érve nagyságrenddel nőttek a kanonoki juttatások, amelyek a nyolcvanas években további emelkedést értek el. Ekkor már olyannyira növekedésnek indultak a bevételek, hogy a korábban kevésbé dotált „*ultimus canonicus*” is szép summára számíthatott. A bevételi növekményt – bár ez részletes gazdaságtörténeti elemzést érdemelne – annak lehet betudni, hogy a hétéves háborút követően nem volt az említett évtizedekben jelentős háború, a korábbi oszmán pusztítást pedig sikerrel nötte ki Magyarország gazdasága. A növekvő népesség, az effektívebb termelési technikák és a békés évek együtt adhatták ki ezt a nagyságrendi növekedést a század első harmadának a bevételeihez viszonyítva.

Út a káptalanba című fejezetben példákkal igyekeztem alátámasztani, hogy a győri kanonoki testület milyen vonzó lehetőség lehetett az alsópapság számára, alátámasztva ezt azzal, hogy esetenként milyen hosszú ideig próbálkoztak egyes klerikusok kanonoki címhez jutni. Alábbiakban két 18. századi egyházmegyei példával szemléltetem, hogy mennyivel nagyobb anyagi mozgástere volt a korszak kanonokjának, mint az alsópapságot képviselőeknek. Gulyás Kristóf 18. századi *conscriptio provetuum*-ok és *canonica visitatio*-k forrásközlései alapján összegyűjtötte Moson megye plébániáinak jövedelemkimutatásait. Gulyás kutatásai rámutatnak, hogy az 1770-es években öt plébánia érte el a megyében a kiugróan magasnak tekinthető 450 forint feletti bevételt.⁵⁷⁵ Ez az öt plébánia Hegyeshalom 486 forint, Mosonszentpéter 586 forint, Moson 451 forint, Mosonszolnok 691 forint, Magyaróvár 773 forint. Ezen utolsó két felsorolt plébánia bevételeitől eltekintve a teljes megye összes többi egyházközsége nem tudta érdemben felvenni a versenyt egy kanonoki jövedelemmel. Egy főesperes az 1770-es években különösebb erőfeszítés nélkül, átlagosan 1000 forintos jövedelmet élvezhetett.

Míg 1777-ig a győri egyházmegyéhez tartozó vasvári főesperesség alsópapsága körében Szuly Rita adatgyűjtései alapján megállapítható, hogy az olyan regionális központ mint Szombathely és plébániája is elmaradt bevételek terén a kanonoki illetményekhez képest. Az 1733-as stóla-jövedelmeket rögzítő *cassa parochorum*

⁵⁷⁴ GyEL, PL, Personalia, 1791. 01. 20. Az említett kanonokokra lásd: *Calendarium Dioecesanum V. Cleri...* 1794, 34–35.

⁵⁷⁵ GULYÁS Kristóf, *Adalékok a 18. századi Moson vármegye egyház- és vallástörténetéhez. Egy 1774-es plébániai jövedelemösszeírás elemzése*, kézirat.

összeírásai 55,25 forintot rögzítettek ezen a jogcímen.⁵⁷⁶ Hasonló a helyzet a főesperesség másik jelentős plébániáján, Körmenden, ott szinte krajcárra megegyező befolyt stóladíjat jegyeztek fel az összeírók, 55 forint 80 krajcárt.⁵⁷⁷ Szuly Rita plébániai összjövedelmeket részletező táblázata világossá teszi, hogy Szombathely és Körmend egyházközségek összes bevétele a 18. század első harmadában (előbbi 358 forint, utóbbi 383 forint) nem, vagy alig érték el a korszakban a kanonoki alapjövedelmet, amelyre még káptalani alapítványi stb. osztalékok is rakódtak, gyarapítva azt.⁵⁷⁸

Kontrollforrásként bevontam a győri Magyar Ispita gazdasági levéltárának fennmaradt iratait, konyha- és szakácskönyveit, hogy képet alkothassak a szétosztott pénzek értékéről. Ezen források összessége alapján úgy vélem, hogy a legkisebb kanonoki juttatásokkal bíró mesterkanonok is jólétben tudott élni a káptalanból befolyt jövedelmeiből.⁵⁷⁹ Az Ispita rendszerint öt vágott disznót darabonként egy forintért vásárolt a korszakban. A pataházi Káldóci úrtól az Ispita vezetőinek megbízásából Odor Ferenc egy mázsa halat vett 6 forint 30 krajcár értékben.⁵⁸⁰ Egy másik, 1783. október 20-án kelt számlából kiderül, hogy a magyarok ispotályába 13 akó bort, akóját 3 forintért vett (összesen 39 forintért) az előbb említett intéző, Odor.⁵⁸¹ A felsorolást hosszan lehetne folytatni, azonban az már ennyiből is kitűnik, hogy a kanonoki divíziós alapbevételek is alkalmasak lehettek arra, hogy ebből a pénzből önmagát és egy pár fős háztartást fenntartsa a kedvezményezett személy.⁵⁸² Az éves bevételek bőségesen fedezhették a kanonokok alapszükségeit és maradhatott pénzüik egyéni igények szerint luxuscikkekre, mecénatúrára, kegyes adományokra.

1. MECENATÚRA, ANYAGI KULTÚRA, ALAPÍTVÁNYOK

Fent rögzítésre kerültek a káptalani bevételek. Érdemes megnézni, hogy mire költötték a győri kanonokok a befolyó pénzüket. Nem lehet eléggé kiemelni, hogy a mindenkori püspök mellett a 17. és 18. századi egyházi középréteg nagymértékben

⁵⁷⁶ A lelkésszépénztári összeírások jelentőségéről lásd: GÖZSY Zoltán, *Szemponatok az 1733. évi Cassa Parochorum összeírások vizsgálatához Baranya és Tolna megye példáján*, Levéltári Közlemények 84 (2013) 113–144.

⁵⁷⁷ SZULY, *Katolikus alsópapság*, 104.

⁵⁷⁸ SZULY, *Katolikus alsópapság*, 109.

⁵⁷⁹ GyEL, GyKMLt, Magyar Ispita, I. doboz, s. n.

⁵⁸⁰ uo., I. s. n.

⁵⁸¹ uo., I. s. n., 1783. 10. 20.

⁵⁸² Pár fős háztartás kapcsán egy szakácsnőre és egy inasra vagy intézőre gondolok elsősorban.

kivette a részét a hányattatott sorsú székesegyház újjáépítéséből. Szily János örkanonokat nem is kell külön említenem, hiszen ő emblematikus alakja a tettere kész, jó szervezőkészséggel megáldott, aktív kanonoknak. De szorosán mögötte többen mások is nem múló érdemeket szereztek a székesegyház újjáépítésének évszázados programjában. Különösen is maradandó érdemeket szereztek a győri kanonokok az „Öreg Templom” belső berendezésének kiépítésében, különös tekintettel az oltárokra, a stallumra és a padokra. Zichy püspök 1767-ben, *canonica visitatio*ja során külön kérdést szentelt a még renoválás alatt álló székesegyház oltárainak.⁵⁸³ Középkori források a székesegyházban több mint negyven kisebb-nagyobb oltárról számolnak be.⁵⁸⁴ Ezek java elenyészett, és pontos helyük sem mindig határozható meg.⁵⁸⁵ Azonban a dolgozat tárgyát képező korszakban állított oltárok egy része – ha átalakítva is – a mai napig a székesegyház belső liturgikus terét gazdagítják. Tizenkét mellékoltár megépítésének és feldíszítésének a költségét vállalták magukra győri kanonokok általában egyszemélyben, de néha egymással társulva osztották meg a terheket.⁵⁸⁶ Zichy püspök által megrendelt, nagy barokk felújítás előtt, a század elején a kanonokok körében már végigfutott egy oltárállítási hullám, amely során kísérletek is történtek kisebb renoválásokra, a korstílust jobban kifejező berendezések beépítéseire.⁵⁸⁷ Legjobb példája ennek a korai korszaknak Matusek András nagyprepost, aki a főoltáron végeztetett javítási munkálatokat. Ezt az 1760-as években Kásonits kanonok végrendeletileg újra arannyal vonattatta be. A felújított tabernákulumot Friedrich Pfütschner szentelte fel újra 1762. május 12-én.⁵⁸⁸ Az egyházlátogatási jegyzőkönyv ezt követően felsorolja mind a tizennégy oltárt,

⁵⁸³ GyEL, PL, Egyházlátogatási jegyzőkönyvek, vol. 32., 38–41. E részletgazdag, 271 oldalas káptalant vizitáló kötet forráskiadás jövőbeli feladatom.

⁵⁸⁴ BEDY, *Székesegyház*, 18.

⁵⁸⁵ A középkori székesegyház pusztulására lásd: LEVÁRDY Ferenc, *A középkori győri székesegyház pusztulása és első barokk átépítése*, Arrabona 12 (1970) 83–109. Újabban: NEMES Gábor, *Adalékok a középkori győri székesegyház pusztulásához*, Arrabona 47 (2009) 1. sz., 29–40.

⁵⁸⁶ Tizennégy oltár épült a korszakban. A Vérrel Könnyező Szűzanya és a Mater Dolorosa oltároknak a felállítását, azok költségeit, Sigbert Heister győri várparancsnok és Hochburg János várórségi élelmezési főtitest vállalta magára.

⁵⁸⁷ A tárgyalásban említett oltárok művészeti leírása és értékelése nem témája e dolgozatnak. Ezt előttem többen elvégezték: GALAVICS Géza, *Adatok a győri püspökség és a káptalan barokk-kori művészetpártolásához. Előkép, vázlat, kópia és parafrázis kérdése egy Maulbertsch vázlat azonosítása kapcsán*, Arrabona 47 (2009) 1. sz., 169–204. SZÉKELY Zoltán, *Szent István barokk képkultusza Győrött*, Arrabona 38 (2000) 155–194. Különösen: 162–163, 171–180.

⁵⁸⁸ GyEL, PL, Egyházlátogatási jegyzőkönyvek, vol. 32., 38–39. „*In medio ecclesiae altare majus dedicatum honori B. M. Virginis in Caelos assumptae antea consecratum, extructum sumptibus propriis ab Andrea Matusek olim praeposito maiori ante duos annos ex substantia Ioannis Kaszenics canonici Iaurinensis ab intestato decedenti iterum totaliter reparatum et noviter pictum, marmorizatum et deauratum, habet tabernaculum novum magnum figuris angelicis ex ligno expositum et ex integro deauratum et Anno 1762 die 27a Maii iterum ab illustrissimo domino suffraganeo episcopo Friderico Pfütschner consecratum, in cuius tabernaculo asservatur venerabile in monstrantia.*”

adományozóját és azt is, hogy melyik szentnek a tiszteletére állították. Az összes káptalani vonatkozású bejegyzés felsorolása mellett párat kiemelek, amelyek véleményem szerint különösen is beszédesek egyes kanonokok mentalitásával kapcsolatban. Az említett korai időszakban Kálóczy Miklós (1648–1683) emeltette a Szent Anna oltárt, amely a káptalan emlékezete szerint nem volt felszentelve.⁵⁸⁹ Ferenczffy János kanonok (1657–1681) a Háromkirályok oltár építését támogatta.⁵⁹⁰ Az egyik legkorábbi ismert kanonoki oltárdonáció a székesegyházban Berdóczy György (1639–1672) nevéhez fűződik. Szent Borbála tiszteletére emeltetett mellékoltárt az északi hajóban a harmadik oszlop tövében.⁵⁹¹ Úgy tűnik, hogy az oltárt Berdóczy még aktív éveiben állíthatta, mert halála előtt felvett végrendeletében nem ejtett szót oltárállítási szándékról.⁵⁹² Anton Thurn (1718–1734) Nepomuki Szent János tiszteletére a székesegyház Duna felé néző falára építtetett oltárt.⁵⁹³ A székesegyház déli hajójában, középen Gorup Ferenc nagyprépost (1656–1677) emeltett Szent István protomártírnak oltárt, amely a későbbi átalakítások miatt korabeli formájában már nem látható.⁵⁹⁴ Nagy Mihály szentadalberti prépost (1686–1713) a Gorup által állíttatott oltártól jobbra a megostorozott Krisztus oltárát építtette.⁵⁹⁵ Telekessy István (1673–1699) nem csupán a rendelt stallumokkal és Bécsből beszerezett liturgikus tárgyakkal emelte a székesegyház fényét, hanem Matusek Andrással (1668–1713) közösen Szent József és Szent Rozália tiszteletére emeltetett oltárral is.⁵⁹⁶

Másik igen korai, ám ma már nem látható alapítás Matkovich Mihály (1649–1662) kanonok nevéhez fűződik, aki Szent Katalin oltárt állíttatott a székesegyházban.⁵⁹⁷

⁵⁸⁹ uo. 39. „*Tertium. Altare in eadem parte septemtrionali a latere primae columnae infixum, Sanctae Annae dicatum dicitur non consecratum sed super tabula portatili exstructum a Nicolao Kálóczy lectore et olim canonico. Imago dimidiis coronis argenteis ornata.*” Kálóczy Miklós: *Névtár* 6. sz.

⁵⁹⁰ uo. 39–40. „*Quartum. Altare Sanctissimorum Trium Regum Secundae Columnae affixum, non consecratum, sed cum portatili. In medio est pretiosa Imago Beatae Mariae Virginis. Curatum est hoc altare a Joanne Ferenczy, Praeposito Sancti Adalberti.*” Ferenczffy János: *Névtár* 18. sz.

⁵⁹¹ uo. 40. „*Quintum. Altare columnae tertiae infixum, Sanctae Barbarae dicatum, consecratum, cuius imago corona argentea redimita est, exstructum a Georgio Bertóczy, canonico Iaurinensi et praeposito Sancti Adalberti, et Sanctae Magdalenae de Felső Eörs.*”

⁵⁹² HORVÁTH József, *Győri végrendeletek a 17. századból III. 1655–1699.* Győr, 1997, 105–107. 296. sz.

⁵⁹³ GyEL, PL, Egyházlátogatási jegyzőkönyvek, vol. 32., 40. „*Sextum. Altare Sancti Ioannis Nepomuceni affixum parieti ecclesiae a parte Danubiali, non consecratum, cum portatili: exstructum a comite Antonio Thurn, olim canonico Iaurinensi, episcopo Belgradensi, postea Quinque Ecclesiensi.*”

⁵⁹⁴ uo. 40. „*Septimum. Altare versus meridiem in medio, in honorem Sancti Stephani Proto-Martyris consecratum et exstructum a Francisco Gorup, praeposito maiore et Canonico Iaurinensi.*”

⁵⁹⁵ uo. 40. „*Octavum. Altare a latere dextro altaris Sancti Stephani honori et flagellati Christi Domini dicatum, cum portatili: exstructum a Michaele Nagy, praeposito Sancti Adalberti.*”

⁵⁹⁶ uo. 40. „*Nonum. Altare Sancti Iosephi cum Rosalia, affixum primae columnae ecclesiae cum portatili: exstructum ab Andrea Matusek et Stephano Telekessy canonicis.*”

⁵⁹⁷ uo. 40. „*Undecimum. Altare Sanctae Catharinae affixum tertiae columnae, consecratum et exstructum a Michaele Matkovics canonico Iaurinensi. Imago ornatur dimidio corona argentea.*” A Szent Katalin és

Végezetül a két utolsó, kanonokok által állított oltár a Lacza János örkanonok (1692–1718) nevéhez köthető Szent Kereszt oltár, és a Szily Márton (1658–1673) nevéhez köthető Szentháromság kápolnában emelt oltár.⁵⁹⁸ Ez utóbbit Liszt József kanonok 1764-ben részben átépítette és alakíttatta. Érdeemes megjegyezni, és a fenti, a kanonoki feladatokat taglaló fejezetben nem említettem, de úgy tűnik több székesegyházi oltárt is a káptalan tagjai konszekráltak. Bár meg kell jegyezni, hogy itt a szentelő Pfütschner elsősorban mint segédpüspök jelenik meg a forrásban.⁵⁹⁹ Az oltárállítások a legkiemelkedőbb székesegyházi donációkat jelentették, ez lényegében a legtöbb és legszebb, amit csak kanonok adományozhatott. Úgy tűnik a kanonokok személyes feladatuknak tekintették az egyházmegye főtemplomának díszítését. Nyugodtan mondhatjuk, hogy közvetetten a káptalani birtokok jövedelmei Védenytől Fehértón keresztül Abdán át a székesegyház díszítésére fordítottak. Így ellentétben a fenti fejezetben folytatott vizsgálattal, mely arra a megállapításra jutott, hogy a székesegyházi plébánia életében nem vettek részt a kanonokok, hiszen a feladatuk sem az volt, itt pont az ellenkezőjét állíthatom. A kanonokok igenis szorosan és folyamatosan részt vettek a székesegyház életében, ha akarjuk a liturgikus életében. Csak egy egészen más szinten, a liturgikus tér kialakításának a szintjén. Itt érdemes felvetni a kérdést, hogy a kanonokok vajon személyes preferenciáik alapján választottak szentet, amelynek oltárt emeltettek, vagy egy esetlegesen meglévő egységes koncepció mentén választhattak számukra szimpatikus „projektet”. A kérdésre Anton Thurn példáját hoznám válaszul, amellyel az első felvetést próbálom igazolni. Thurn birodalmi arisztokrata család sarja volt, akinek a győri kinevezésére a bécsi udvar legfelsőbb köreiből érkezett a kérés Keresztély Ágosthoz. Thurn Nepomuki Szent János tiszteletére emeltetett oltárt, amelyik szent kultusza a korszakban kezdett el igazán kibontakozni különösen osztrák és cseh területeken. Emellett a Habsburg-család is különösen kiemelt patrónusaként tekintett

Szent Borbála oltárok helyére érkeztek az 1770-es években kezdődő nagy felújítások idején a Schmitt Gábor által megrendelt fekete Mollinarolo oltárok. LEVÁRDY Ferenc, *A középkori győri székesegyház pusztulása és első barokk átépítése*, Arrabona 12 (1970) 83–109, 107.

⁵⁹⁸ uo. 41. Lacza-féle oltár: „*Tertiumdecimum. Altare Sanctae Crucis Crucifixi affixum parieti versus meridionalem partem, consecratum et exstructum a Ioanne Lacza custode et canonico Iaurinensi.*”

⁵⁹⁹ uo. 41. „*Quartodecimum altare in capella Sanctissimae Trinitatis, gotico labore exstructa cum portatili, olim exstructum fuit a Martino Szily canonico Iaurinensi, nunc anno 1764. Novum altare ex lapidibus ab infra ex puro marmora et supra ad instar marmoris exstructum, specioso tabernaculo ligneo, angelicis figuris totaliter deaurato, decorum et tota Capella Sanctissimae Trinitatis a supra usque infra picta sumptibus Iosephi Liszt custodis et canonici Iaurinensis. Nova autem ipsa ara consecrata anno ut supra 1764 in Octobri ab illustrissimo domino episcopo et suffraganeo libero barone Pfütschner.*”

Szent Jánosra, így Thurn oltárállítási programja értékelhető egy dinasztiahű gesztusként is.⁶⁰⁰

A fejezet eleji táblázat rögzítette a kanonoki bevételeket. Kérdés, hogy vajon a felsorolt bevételek elegendőek lehettek-e ekkora donációkra. Sajnos nem minden esetben rendelkezem pontos összegekkel arról, hogy mennyibe kerülhetett egy mellékoltár felállítása. Azt tudni lehet, hogy a három, a székesegyház hajóinak apszisában álló oltárok költsége összesen 16000 forintra rúgott.⁶⁰¹ Zichy kiváló életrajzírója, Mohl Adolf feljegyezte, hogy Franz Anton Maulbertsch és három segédje egy-egy mennyezeti kép megfestéséért 2000 forint tiszteletdíjat és ellátást kértek.⁶⁰² A székesegyház felújításával megbízott Szily mint örkanonok 1772. március 12-én 1000 forintról kötött szerződést Maulbertschel a Mária hajó falfestményeinek elkészítésére.⁶⁰³ Két év elteltével, 1774. április 28-án az elkészült Mater Dolorosa és Szent József oltárképekért járó 200 forint fizetséget a festő felesége, Barbara Maulbertsch vette fel Szily János örkanonoktól.⁶⁰⁴

Az európai hírű Maulbertsch 1000, illetve 2000 forintért vállalta egy mennyezetrész kifestését, 200 forintért egy oltárkép megfestését. A birodalom-szerte foglalkoztatott Melchior Hefele is hasonló nagyságrendekkel dolgozott egy-egy oltár tervezése és kidolgozása során. Ez esetben kijelenthető, ami gyanítható volt: a székesegyház egy-egy mellékoltárának felállítása többbe került egy kanonok számára, mint annak éves káptalani divíziókból származó bevétele. Az adományozók körének rövid vizsgálata némi tanúsággal szolgálhat az építések pénzügyi vonzatára. Szily Márton mosoni főesperest leszámítva minden donátor oszlopos kanonok, többük címzetes püspök is volt.⁶⁰⁵ Emellett nagy részük nemes vagy arisztokrata származású volt. Példaként hozhatom a régi nemesi családból származó Gorup Ferencet, akinek felsorolni is nehéz különböző oltárjavadalmaikat, birtokolt kanonoki, préposti stb jövedelmeit. A családi vagyon és a számos egyházi javadalomból húzott illetmények együtt már biztosíthatták a nagyszabású munkálatokat. A fent említett Thurn gróf esetében úgy hiszem szintén kijelenthető, hogy nem a kanonoki jövedelméből, sokkal inkább magánvagyonából fedezhette a felmerülő költségeket.

⁶⁰⁰ A Habsburg-dinasztia által programszerűen felkarolt Nepomuki Szent János tisztelet terjedésére lásd: TÜSKÉS Gábor–KNAPP Éva, *Nepomuki Szent János tisztelete a szabadtéri emlékek tükrében (kvantitatív elemzési kísérlet)*, Ethnografia 99 (1988) 330–356, különösen 352.

⁶⁰¹ MOHL, *Győregyházmegyei jeles papok*, 150.

⁶⁰² MOHL, *Győregyházmegyei jeles papok*, 150–151.

⁶⁰³ GyEL, GyKMLt, Theca XLV. n. 5582.

⁶⁰⁴ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, 1774/22. 1774. 4. 28.

⁶⁰⁵ Szily Márton is, mint feltehetőleg oly sokan, a családi vagyon egy részét szánhatta az építésre.

Egyes kanonokok nem csupán oltárt emeltettek, de a székesegyházhoz köthető misealapítványokat is tettek.⁶⁰⁶ Ezen alapítványokat Bedy nem ismertette részletesen. Mindössze az ősrégi Csupor Demeter féle alapítványt és Széchényi György votívmisési alapítványát emelte ki.⁶⁰⁷ Jelen fejezet témája okán azonban megkerülhetetlen, hogy a korábban nem ismertetett alapítványokat nevesítsem. A már említett 1767-es egyházlátogatási jegyzőkönyv ezen *fundatio*-k kapcsán az alapítók személyét is megjelölve pontos táblázatban, a meglévő tőkével együtt beszámol.⁶⁰⁸ 1767-ben összesen 27 életben lévő nagyobb misealapítványról számoltak be a kanonokok. Ezek közül 19-et a győri káptalan korábbi tagjai tettek. Bedy úgy értékelte, hogy a kanonokok által tett alapítványi votív misék nem csupán a fundator lelki üdvét szolgálta, hanem a későbbi utódok megélhetéséhez is szervesen hozzájárultak ezek a liturgikus szolgálat fejében kiérdemelhető extra jövedelmek. Csupor és Széchényi püspökök alapítványai után Gaborjáni Kövér Tóbiás 1671-ben örkanonokként tett 2000 forintos misealapja a legrégebbi fennálló tőkealap volt 1767-ben. Gaborjáni 50 forintos járadékot írt elő a miséző klerikusnak. A visitatio szerint a pénzösszeg Szapáry József grófnál volt letétben. 1677-ben Szammer Mihály kanonok biztosított 2000 forintot, amelynek értelmében a korábban elhunyt káptalani jötevőkért kellett misét bemutatni. Kasza Ferenc 2000 forintot ajánlott fel votívmise-alapítványra, amely összeget megosztva Ruszt szabad királyi városban és Győr megyénél tett le. Kegyes célra fordított 2000 forint, úgy tűnik, egy standard összegnek tekinthető a 17. század végén a győri kanonokok körében. Kálóczy, Bellisich, Fábri, Jager az 1680-as 1690-es években mind ekkora összeget ajánlottak fel. Kivételként Dusich Mátyás nevezhető meg, aki 1699-ben 1000 forintot allokált misealapítványra.⁶⁰⁹ Ahogy említettem, Bedy szerint az utódok életkörülményeinek jobbítását is szolgálták ezek az alapítványok. Telekessy István 1701-ben 2400 forintot, Dvornikovits Mihály 1703-ban 2000 forintot, Acsády Ádám 1737-ben 2075 forintot biztosított volt győri állomáshelyük klerikusai számára. A donáció időpontjában már egyikük sem volt győri kanonok, mindegyikük továbblépett az egyházi ranglétrán. Mégis mindük, elhelyezésük után hamar megemlékezett győri társairól és jelentős összegeket biztosítottak számukra. Ezt a kollegialitás és szolidaritás megnyilvánulásaként értékelem

⁶⁰⁶ Az alapítványok tétele szentmisék mondására tulajdonképpen a trienti zsinat szellemiségével és határozataival hozható összefüggésbe, ami az Eucharisziát kiemelt helyen kezeli.

⁶⁰⁷ BEDY, *Székeskáptalan*, 34–36., „E két votívmise-alapítvány után sorra következtek a kanonokok votívmise-alapítványai a legújabb időig – de ezeket már nem soroljuk fel.” i. m., 35.

⁶⁰⁸ GyEL, PL, Egyházlátogatási jegyzőkönyvek, vol. 32. 177–178.

⁶⁰⁹ Dusich Mátyás győri pályájára lásd: *Névtár* 35. sz.

a frissen püspökké szenteltek részéről. 1704-ben Lacza János örkanonok tett újabb 2000 forintos alapot, majd 1710-ben és 1713-ban Lippay Ferenc, Guraby Mátyás és Nagy Mihály szintén 2000 forintokat. Szgodics András olvasókanonok, Vörös Mihály és Kásonits János nem került még említésre, Vörös 1000 forintot tett 1752-ben, Szgodics 2000-et 1721-ben, Kásonits szintén 2000-et 1762-ben. 1767-ig a legnagyobb tőkéjű alapítványt Anton Gaun örkanonok tette 1765-ben, 3000 forintos összeggel. Az alapot Esterházy Károly egri püspöknél tette le a farosi püspök, amelyből alkalmanként 150 forintot kellett biztosítani a szándékra miséző klerikusnak.

Ezen a ponton ki kell emelnem, hogy a fenti alapítványok által elvárt köteleességek – úgymint a misék mondása – a kanonokokat terhelték.⁶¹⁰ Különböző alapítói szándékokra más-más időnként kellett szentmisét celebrálni. Például Csupor Demeter püspök alapítványából a 18. század elejére már csak havonta egy misét mondtak.⁶¹¹ Sajnos a kanonokok által szerkesztett táblázat a visitatio válaszaiban csak azt adja meg, hogy mikor történtek az alapítvány által előírt kifizetések. Gyakoriságra nem kapni választ, azok pontos leírásához a misealapítványok alapító okirataira lenne szükség. De az nagy valószínűséggel kijelenthető, hogy a 27 votívmise elszórtan az év különböző napjain, különböző rendszerességgel a kanonokok állandó jelenlétét biztosította a székesegyház liturgikus életében. E misék rendje, alapítóik személye és a cél, amelyre létrehozták azokat, a kötelező káptalani feladatokon túl betekintést engednek az egyes kanonokok és a székesegyház és a székeskáptalan közötti különleges kapcsolatba.

2. TÁRGYI KULTÚRA

Kevés fennmaradt személyes tárgy tanúskodik a korszak kanonokjainak mindennapi életéről. Szerencsére a Győri Egyházmegyei Gyűjteményi Központ Kincstára megőrzött néhány jelentős, kanonokok által használt liturgikus felszerelést. Pár darab azonosított és mai napig megőrződött, kanonokokhoz köthető műtárgy árulkodik az egyházi középréteg

⁶¹⁰ A kegyes alapítványokat összegző bevezető is erről tanúskodik: „*Votiva, quae in cathedrali ecclesia Iaurinensi in favorem dominorum canonicorum diversis temporibus a diversis benefactoribus fundata sunt, et in praesens usque tempus, ad annum videlicet 1767 in suo vigore persistunt, tabella subsequa exhibentur.*”

⁶¹¹ BEDY, *Székeskáptalan*, 34–35.

anyagi lehetőségeiről.⁶¹² Ide sorolandó Guraby Mátyás 17. század második felében készült címeres kazulája, hozzá tartozó dalmatikája, stólája és burzája.⁶¹³ A vörös selyemdamaszt alapszövetű miseruhát úgynevezett úrihímzéses virágok, levelek, indák díszítik. A kazula és a dalmatika közepén a Guraby családi címer díszeleg. A különösen értékes 17. századi miseruha a korszak egyik magas presztízssű csúcsterméke. Szintén Gurabyhoz Mátyáshoz köthető egy „MG” monogrammos ezüst, mesterjeggyel ellátott kézmosó kancsó.⁶¹⁴ Két másik, a liturgiához kapcsolódó, kanonokok által örökhagyott ötvöstárgy is megtalálható az Egyházmegyei Kincstár törzsanyagában. Schmitt Gábor nevéhez nem csupán a székesegyházi Mollinarolo fekete oltárok köthetőek, hanem egy a kincstárban őrzött, 1768-as datálású aranyozott ezüst kehely.⁶¹⁵ A rokokó stílusjegyeket magán viselő kehely talpának alsó részén vésett akrosztikon Schmitt Gábor nevét őrzi. Telekessy Istvántól is fennmaradt egy kehely Győrben, amely ugyan kevésbé díszes és látványos, mint az előbbi, de az aranyozott réz kehely talpán a későbbi egri püspök nevét olvasni.⁶¹⁶ Neve mellett az 1681-es dátum olvasható, Telekessy a véset készítésekor szentadalberti prépost volt. Más 17–18. századi kanonoki hagyatékokkal nem tudom összevetni a győrit. Átfogó, a korszakot érintő, ilyen jellegű, az egyházi középréteget középpontba helyező munkát nem találtam.

3. A KANONOKOK HÁZAI

Az anyagi kultúrához, a kanónia adta anyagi lehetőséghez, a városban való jelenlétéhez elengedhetetlen vizsgálat alá vonni a kanonokok lakhatási körülményeit. A Győr belvárosában elhelyezkedő házak lokalizálása és azok tulajdonosainak a számbavétele már egy 140 éve tartó kutatási projekt. A legkorábbi ismert, 1567-es, 1617-es, 1634-es és 1703-as házösszeírásokat Villányi Szaniszló bencés tanár adta közre 1882-ben.⁶¹⁷ A kanonoki házak elhelyezkedésének a kérdésével már Bedy Vince is foglalkozott, és

⁶¹² A tárgyleírásokat SIPOS Enikő, *Textilgyűjtemény. Tárgyleíró kartonok*. Győri Egyházmegyei Gyűjteményi Központ. Egyházmegyei Kincstár. *Törzsanyag leltár 2022. c. belső használatú munkadokumentumokból* vettem alapul.

⁶¹³ GyEGyK, Egyházmegyei Kincstár, Gy. 75. 142. 1–4. Guraby Mátyásra: *Névtár* 39. sz.

⁶¹⁴ GyEGyK, Egyházmegyei Kincstár, Gy. 75. 67. a.

⁶¹⁵ GyEGyK, Egyházmegyei Kincstár, Gy. 75. 5.

⁶¹⁶ GyEGyK, Egyházmegyei Kincstár, Gy. 75. 114.

⁶¹⁷ VILLÁNYI Szaniszló, *Győr-Vár és Város helyrajza, erődítése, háztelek- és lakossági viszonyai a XVI. és XVII. században*, Győr 1882.

megjegyezte, hogy teljes képet nem tud adni a témáról.⁶¹⁸ Az idézett fejezetről elmondható az, amit korábban is említettem a kanonoki életrajzok vonatkozásában. A 16–17. századra sok esetben pontos, ma is helytálló és részletes adatokkal szolgált Bedy. A későbbi korok adatai és eseményei azonban nem kerültek olyan hangsúllyal kötetébe. Ezt pótlandó és ellensúlyozandó igyekszem megvilágítani egy-két jellegzetes vonását a kanonokok 18. századi városi jelenlétének.

A kanonoki házak problematikája már csak azért is állandó kérdése a kutatásnak, mert a székeskáptalan státútumainak általában kiemelt rendelkezése a rezidenciakötelesség, vagyis a helyben lakás. Ezen státútumi passzus a Chrodegang-i eszményi káptalan életére vezethető vissza, aki ima- asztal- és házközösséget rendelt el a kánonok szerint élő klerikusok számára. Az, hogy valaha is egy házban éltek volna a győri kanonokok nem bizonyítható, azonban az mindenképp, hogy többségük igyekezett Győrben lakni. A legkorábbi ismert, Újlaki-féle 1550-es státútum is foglalkozott a kanonokok helyben lakásának ügyével.

Egy-egy kanonoki lakóház elhelyezkedése túlmutat önmagán és funkcionalitásán, szimbolikus jelentőséggel is bírhat. Képet ad lakójának társadalmi és hatalmi státuszáról. Győr esetében a kora újkori, újkori kanonoki jelenlétnek már csak azért is kiemelt jelentősége volt, hiszen a püspökök nem, vagy csak elenyészően ritkán tartózkodtak a székvárosukba. A 18. században azonban a helyzet nagymértékben változott. A város az oszmán térnyerés visszaszorulásával párhuzamosan elvesztette katonai jelentőségét, és ami e fejezet szempontjából fontos, a jellegét is. Fokozatosan alakult át a garnizonváros ipari és kereskedővárossá. A város funkcióváltásával a Káptalandombra még a 16. század közepén beköltöző katonaság is eltűnt. Legeklatásabb példája ennek a mozgásnak a Püspökvár Zichy Ferenc általi visszavétele 1745-ben, amely annak ellenére húzódott el évtizedekig, hogy katonai feladatai Győr városának és a püspökvárnak már régen nem voltak.⁶¹⁹ Úgy tűnik kisebb mértékben a kanonoki házakkal is hasonló a helyzet. Sajnos az 1691-es győri belvárosi házösszeírás nem tudósít arról pontosan, hogy hol álltak a kanonokok házai. Annyit említ csupán a győri ház- és adóösszeíró, hogy „*Captalan Urak*”.⁶²⁰ Pontos lakhelyükről, létszámukról, városban bírt ingatlanjaikról nem ad

⁶¹⁸ BEDY, *Székeskáptalan*, 106–112. 106.

⁶¹⁹ A 16–17. század során használt és ekkor elhagyott végvárakra, valamint a régi-új déli határsáv védelmének kialakítására: PÁLFFY Géza, *A török elleni védelmi rendszer*, 163–217.

⁶²⁰ OROSS András, *Az 1691. évi győri belvárosi házösszeírás (Szövegközlés és elemzés)*, Sopron vonzásában. Ünnepi tanulmányok Dominkovits Péter 60. születésnapjára, szerk. Fiziker Róbert–Kelemen Dávid, Sopron 2022, 587–608, 590.

részletesebb felvilágosítást a forrás. Egyedül annyi derül ki, hogy az első fertályban jegyezték fel házaikat.⁶²¹ Az is kiderül az összeírásból, hogy a város több más fertályaiban nem bírtak házakkal a kanonokok.⁶²² A házak és a városi tulajdonviszonyok rugalmasságára lehet példa, hogy Borbíró Virgil és Valló István munkája alapján úgy tudni, hogy Liptay Ferencnek 1703-ban a Szent Albert utcában is volt háza, amely a legújabb kutatások fényében a harmadik negyed lehetett.⁶²³ E fenti feljegyzés 1691-ből már csak azért is lehet helytálló, mert Liptay csak 1696-tól bírta a kanonoki méltóságot. Ennek értelmében viszont úgy tűnik, hogy amennyiben a kanonoksággal jutalmazott klerikusnak volt háza a városban, nem költözött fel a Káptalandombra.

Borbíró és Valló jóvoltából az 1703. évi összeírás summázata térképen is vizsgálható, és pontosabb képet ad a kanonokok városbéli jelenlétéről. Összesen hét kanonoknak rögzítette a fenti alkotópáros a lakhelyét és elmondható, hogy csupán kettőjüknek, Liptay Ferenc mosoni főesperesnek az említett Szent Albert és Matusek András nagyprepostnak a Szent Erzsébet utcában volt a Káptalandombon kívül a mai győri belvárosban is háza. Mindkettő városi ház egyemeletes. Egyúttal mindkettejük rendelkezett egy földszintes házzal a székesegyház szűkebb környezetében is. Házzal bírt még a Káptalandombon 1703-ban Lacza János örkanonok, Nagy Mihály, Pagelly György, Bubnich Mátyás és Erdődy László Ádám is. E házak közül csak Bubniché volt egyemeletes, a többi földszintes építményt volt. Hogy a kanonokok másik fele a tizennégyből hol lakott, arra nem ad pontos választ ez a forrás.

Érdemesnek tartom összevetni a század elején tapasztaltakat a tárgyalt korszak végén, 1784 és 1785 fordulóján felvett ház- és lélekösszeírásban rögzített adatokkal. E monumentális összegző, összeíró munka a borítólap értelmében Sala báró és Vissy városi szenátor munkája volt.⁶²⁴ Érdekes, itt számokat ad meg a forrás, úgymint „4. ház, Győri Káptalan”. Ezen számokról nem feltételezhetjük, hogy házsámok, sokkal inkább a lajstromba vétel sorrendjét rögzítő sorszám. Így a házak pontos elhelyezkedéséről nincs közelebbi adatom. Nem rekonstruálható ugyanis, hogy az utca egyik oldalán rögzítették-e először a házakat, vagy cikk-cakkban. Az azonban bizonyos, hogy a több szakaszból

⁶²¹ OROSS, *Az 1691. évi győri*, 597.

⁶²² A legutóbbi kutatások már térképre vetítve is ábrázolják a fertályokat, lásd: OROSS András, *Kísérlet az 1703. évi Győr belvárosi telekkönyv és a 18. század eleji adóösszeírások adatainak vizuális megjelenítésére, összekapcsolására*, Arrabona 59 (2021) 173–198.

⁶²³ BORBÍRÓ Virgil–VALLÓ István, *Győr városépítéstörténete*, Budapest 1956, 140–141. Szent Albert utca fertályokba sorolása OROSS, *Kísérlet az 1703. évi*, 186.

⁶²⁴ Győri Városi Levéltár (továbbiakban: GyVL), IV. B. 1418. 1–3. Ugyanezen összeírás Újvárosra eső részének kiadását lásd: PERGER Gyula, *Győr-Újváros népessége II. József uralkodása alatt. 1785* (Győri Tanulmányok Füzetek. Tudományos Közlemények 14) Győr 2011.

álló összeírás legelső etapjában vették fel a győri kanonokok házait.⁶²⁵ E sorrend alapján az első felvett lakóépület a győri püspökvár, tehát a közvetlen utána következő kanonokok által lakott házakról még biztosan állíthatjuk, hogy a Káptalandombon lévő ingatlanok. Két, kanonoki tulajdonban lévő kivételt találtam a felvett házak között, amelyek nem a Káptalandombon vagy környezetében találhatók, ez pedig a 3. szakaszban felvett listán Hollósy Mihály és Dongó Mihály háza. Dongó házaról külön megjegyzi a forrás, hogy lakatlan, tekintve, hogy az épület egy nyári lakás.⁶²⁶ Így tehát tudható, hogy mindkettejük nevén volt egy-egy használaton kívüli győri ház vagy lakás. Dongó esetében ez azért is érdekes, mert végrendeletében nem tett említést erről a házról.⁶²⁷ Elképzelhető, hogy a lista 1784-es felvétele és 1803-ban tett végrendelete között eladta ezt a tulajdonát. Hacsaknem, ez az ingatlan megegyezett azzal a bástyafalon lévő kerttel, amelyet Dongó a szemináriumra hagyott 20000 forint készpénzével együtt.⁶²⁸ Biztosat utcanévek hiányában nem állíthatok ebben a kérdésben. Az azonban látható, hogy a század elején már elindult folyamat, amelynek keretében a győri kanonokok lakhelyei egyre inkább a Káptalandombra koncentráálódtak, a század végére befejeződött. Két üres, lakatlan, a városban lévő ingatlan tulajdonlásán kívül a kanonokok már mind a dombon laktak. Összehasonlításként látható, hogy 1703-ban hét kanonok lakását azonosította Borbíró és Valló.⁶²⁹ 1784. és 1785. évi *conscriptio* tíz kanonok házat sorolta fel sorszámmal. A forrás tükrében a 4. számú házat Bogyay nagyprépost lakta, az 5. számút Scharlach Károly éneklőkanonok, míg a 6. számút Hollósy Mihály.⁶³⁰ Egymás melletti házakban laktak a káptalani káplánok – Negyedés Pál, valamint Szentpétery László – a 8. és a 9. számú házban.⁶³¹ A 10. sorszámban Frankl Jánost találjuk, míg a 11. számú ház üresen állt, senki sem lakott benne.⁶³² A 17. a sorrendben Apffalter József háza, majd egy nagyobb szünet következik és 26-tól 29-ig számozták sorrendben Majláth Antal, Dongó Mihály, Kelcz Imre és Keller Antal házat.⁶³³ Végezetül, 31. sorszámmal Somssich János kanonok

⁶²⁵ „Magyarország Győr vármegye Győr városa conscribált népség könyvinek első szakasza mely egyenlőképpen báró Sala Mecklenburg herceg vasas lovas regimentjéből való kapitány és Vissj István ezen nemes város senatora által el készítetett 1784/85 esztendőben.”

⁶²⁶ GyVL, IV. B. 1418. 3. mappa, lapszám nélkül, N. 563., N. 671.

⁶²⁷ GyEL, PL, Testamenta, Irregrata, 2.

⁶²⁸ BEDY, *Székeskáptalan*, 467.

⁶²⁹ BORBÍRÓ–VALLÓ, *Győr városépítéstörténete, 140–141.* Az 1703. évi telekkönyvek egyébként 221 polgári jogállású telket/házat rögzítettek. OROSS, *Kísérlet az 1703. évi...*, 185.

⁶³⁰ GyVL, IV. B. 1418. 1. mappa, 4–6. sz.

⁶³¹ GyVL, IV. B. 1418. 1. mappa, 8–9. sz. Negyedés Pál prédikációs működésére lásd: LUKÁCSI Zoltán, *Szószerk és világosság. A magyar katolikus prédikáció a felvilágosodás korában* (A Győri Egyházmegyei Levéltár Kiadványai. Források, feldolgozások 18.) Győr 2013, passim.

⁶³² GyVL, IV. B. 1418. 1. mappa, 10–11. sz.

⁶³³ GyVL, IV. B. 1418. 1. mappa, 17. sz.; 26–29. sz.

házát jegyezték fel az összeírást készítőik.⁶³⁴ Három kanonokról, Pierer József olvasókanonokról, Schogg Kristóf pápóci prépostról és Eördögh István főesperesről nem tesz említést a forrás. Az ő lakhelyeiket nem említi a forrás. A 11. számú üresen álló ház elképzelhető, hogy az adatrögzítés évében, 1785. január 26-án elhunyt Teuffel Kajetáné lehetett.⁶³⁵

Az egész város összes házát és a benne lakókat is lajstromba vevő forrás lehetővé tesz még egy vizsgálati szempontot. Nevezetesen, hogy a *conscriptio* pontossága és részletessége megengedi, hogy óvatos következtetéseket vonjak le egy kanonoki háztartás létszámáról. A forrás nem minden esetben teszi egyértelművé, hogy mit jelentenek a kihúzott, áthúzott nevek, de az esetek többségében úgy tűnik, volt némi utókövetés a lakosság státuszát illetően.⁶³⁶ Tehát a nem áthúzott nevű, az adott ház alatt, ahhoz kötődő személyeket foglalkozásuktól függően a kanonoki „udvar” részének tekintem.⁶³⁷ Ilyen szempontok alapján nincs olyan kanonoki ház, amely alatt a kanonokon túl ne lakott volna még jellemzően további kettő-négy személy. A fenti felsorolási sorrendet tartva itt is Bogyay Ignác nagypréposttal kezdem a listát. A nagyprépost házában népe között idővel számos szolgát, kocsist és szakácsot kihúztak a listából, az utolsó érvényes állapot értelmében Rübter András kocsis és Lepsz János szakács volt napi segítségére a káptalan első emberének.⁶³⁸ Scharlach Károly három fős személyzetet tartott el Schvab Pál kocsis, Domfischek Ferdinánd vadász és Gauczlin Anna szakácsnő személyében.⁶³⁹ Hollósy Mihály egy szolgát, Harlakina Annát és Arlaker Ferenc inast fizetett.⁶⁴⁰ Frankl János házában két rokonát jegyezték még fel, Frankl Annát és Józsefet.⁶⁴¹ Előbbi neve mellett feltüntették, hogy szakácsné. Apffalter József házában a kanonok után elsőként tüntették

⁶³⁴ GyVL, IV. B. 1418. 1. mappa, 31. sz.

⁶³⁵ GyEL, Plébániai és esperesi levéltárak, Győr–Káptalandomb, Vegyes Anyakönyv I. 57. Teuffel Kajetánra lásd: *Névtár* 106. sz.

⁶³⁶ Például a 2. számú Királyi Prosunt Ház Goronda Albert esete: „[kihúzza: Goronda Albert 30 esztendő nőtelen lovász Veszelibul Cseh országbul látzatik meg maradni az országban igen Kicsin] Pestre ment 1785” Perger Gyula meglátása szerint az adatokat egészen 1787-ig folyamatosan frissítették az adatlapokon: PERGER, *Győr-Újváros*, 7.

⁶³⁷ Bár ezen kanonoki háztartásokat jó indulattal hívhatjuk udvaroknak, olyan részletekbe menő társadalmi és szociológiai elemzést nem adhatok róluk, mint amilyet az udvarkutatás úttörője tett neves munkájában: Norbert ELIAS, *Az udvari társadalom, A királyság és az udvari arisztokrácia szociológiai jellemzőinek vizsgálata*, Budapest 2005, 16–17. századi érseki udvarok leírására lásd: FAZEKAS István, *Oláh Miklós esztergomi érsek udvara (1553–1568)*, Idővel paloták... Magyar udvari kultúra a 16–17. században, szerk. G. ETÉNYI Nóra – HORN Ildikó, Budapest 2005, 343–360; BITSKEY István, *Reprezentáció és mecénatúra Pázmány Péter udvarában*, i. m., 361–374. Lippay György érsek főpapi udvarának rekonstrukciójára tett első kísérletet lásd: OLÁH P. Róbert–TUSOR Péter, *Lippay György esztergomi érsek testamentuma (1665)*, *Lymbus* 18 (2019) 329–349.

⁶³⁸ GyVL, IV. B. 1418. 1. mappa, 4. sz.

⁶³⁹ GyVL, IV. B. 1418. 1. mappa, 5. sz.

⁶⁴⁰ GyVL, IV. B. 1418. 1. mappa, 6. sz.

⁶⁴¹ GyVL, IV. B. 1418. 1. mappa, 10. sz.

fel Petzendorff Istvánt, aki a ház urának a 16 éves diák öccse volt.⁶⁴² Minden bizonnyal maga mellé vette a kanonok feltehetőleg az unokaöccsét, hogy Győrben végezhesse tanulmányait. Az ifjú rokonon túl a házban feljegyeztek még egy szakácsnét, Valter Teréziát, egy szolgálóleányt Kolmár Évát és a 17 éves Faninger Jakab kocsist. Majláth Antal házában hasonlóan népes közösség élt.⁶⁴³ Majláthnak volt egy inasa Serán János, Kremsnek Julianna szakácsné volt, Majer Anna szolgálóleányként dolgozott és Kocsis Ferenc volt a kanonok kocsisa. Akárcsak Apffalternél, úgy Dongó Mihálynál is laktak állandó vendégek, Ferstli Márton győri egyházmegyés pap és Meichl Ferenc 15 éves diák személyében.⁶⁴⁴ Rajtuk kívül, az ő ellátásukra szerződött Fidler Antal 45 esztendőszakács, Szabó Ilona szolgálóleány és Fodor Ferenc kocsis. Érdekesség, hogy Dongónak lehetett egy német inasa, akiről a forrás azt írja „*Keptner Gáspár, 37 esztendő inas Bambergából Imperiumból*”. Kelcz kanonok háznépe szintén négy főből, Bolff Mátyás 24 éves inasból, Herczech József 50 esztendőszakácsból, Hogin Magdolna házi gazdaasszonyból és Éva nevű szolgálóleányból állt.⁶⁴⁵ A conscriptio alapján Keller Antal egy szűkebb, két fős személyzetet tarthatott fenn, ami Horváth Katalin szolgálóleányból és Supper Ferenc kocsisból tevődött össze.⁶⁴⁶ Végezetül Somssich János kanonok házaról készült feljegyzésekből tudni, hogy egyszerre foglalkoztatta Aszin Jozefa szakácsnét és annak lányát, Katát szolgálóleányként.⁶⁴⁷ Továbbá Mayer András 33 éves kocsist és Korlin Magdolna személyében Aszin Kata mellett még egy szolgálóleányt.

A kanonoki házak között nem említettem, de a káptalanhoz köthető a 21–22. és a 24–25. sorszámú káptalandombi házak is. A 21. alatt Mrász Izsák lakott családjával, aki a székesegyház 60 éves sekrestyése volt.⁶⁴⁸ Mellette a 22. házban élt a 34 éves Naffragil János, káptalani muzsikusz.⁶⁴⁹ A 24. sorszámú házban élt Forstner Lajos 53 éves özvegy főharangozó és négy gyermeke.⁶⁵⁰ A 25.-nek felvett káptalandombi házban két család is élt, közülük az egyik Goda Sándoré, aki a káptalan ispánja volt.⁶⁵¹

Összegzésként az állapítható meg, hogy a kanonoki járadékokból és javadalmakból befolyt összegekből fent lehetett tartani egy 2-4 fős háznépet, amelynek

⁶⁴² GyVL, IV. B. 1418. 1. mappa, 17. sz.

⁶⁴³ GyVL, IV. B. 1418. 1. mappa, 26. sz.

⁶⁴⁴ GyVL, IV. B. 1418. 1. mappa, 27. sz.

⁶⁴⁵ GyVL, IV. B. 1418. 1. mappa, 28. sz.

⁶⁴⁶ GyVL, IV. B. 1418. 1. mappa, 29. sz.

⁶⁴⁷ GyVL, IV. B. 1418. 1. mappa, 31. sz.

⁶⁴⁸ GyVL, IV. B. 1418. 1. mappa, 21. sz.

⁶⁴⁹ GyVL, IV. B. 1418. 1. mappa, 22. sz. Ez a ház feltehetőleg nem azonos a Szent Erzsébet (ma: Apáca) utcai káptalani Domus Musicorummal.

⁶⁵⁰ GyVL, IV. B. 1418. 1. mappa, 24. sz.

⁶⁵¹ GyVL, IV. B. 1418. 1. mappa, 25. sz.

szinte mindig része volt egy szakács, egy szolgálóleány és egy kocsis. Ez a személyzeti kör esetenként inassal is bővíthetett. Egy ilyen közeg, egy ekkora háztartás nyugodtan megegyeztethető egy nemesi udvarház méreteivel és lehetőségeivel. Ez természetesen elmarad a püspökök vagy főnemesi udvarok fényétől, de azt talán érzékeltetni sem kell, hogy a fertőrákosi püspöki kastély, vagy a győri püspökvár egy nagyságrenddel nagyobb gazdasági és reprezentációs tér, mint a fent tárgyalt házak.⁶⁵²

A közvetlen kanonoki alkalmazottak több, mint 30 fős közösségénél túl fény vetült a káptalan szolgálatában álló családokra is. A harangozó, az ispán, a sekrestyés és a muzsikus családjaikkal együtt egy közel 50 fős közösséget, a kanonoki háznépekkel együtt pedig 80-90 fő körüli csoportot alkottak. Ez a szám a további három, lajstromba nem vett kanonok szolgálóival együtt egy közel 100 fős, a dombon élő, a káptalantól és egyes kanonoktól függő mikrotársadalom képét rajzolják ki.

4. KANONOKI VÉGRENDELETEK

Eddig áttekintésre kerültek a kanonoki bevételek, elhelyeztem azok értékét az alsópapság egzisztenciális helyzetéhez képest. Megvizsgáltam, hogy milyen, a székesegyházhoz köthető kegyes adományok tételét, alapvető anyagi, és lakhatási lehetőségeket biztosított ez a bevétel. Következőekben e hosszú vizsgált korszak egy-egy periódusából emelek ki pár kanonoki végrendeletet, amelyek segítségével még átfogóbb képet alkothatunk a Káptalandombon élő klerikusok általános világáról és egzisztenciájáról.

A kora újkori főpapi és kanonoki végrendeletek sokszínű és érdekes kutatási távlatokat rejtenek magukban. E dokumentumok közreadása egészen a pozitivista történetírás nagy ívű forráskiadásaiig nyúlnak vissza, számos példa mellett kiemelendő Hanuy Ferenc, aki 19–20. század fordulóján Pázmány Péter több testamentumát is

⁶⁵² A főúri udvari kultúráról mai napig alpmű: *Magyar reneszánsz udvari kultúra*, szerk. R. VÁRKONYI Ágnes, Budapest 1987. Valamint az utóbbi évekből: *Magyar udvari rendtartás. Utasítások és rendeletek 1617–1708*, (Milleniumi Magyar Történelem – Források) szerk. KOLTAI András–SUNKÓ Attila, Budapest 2001. *Idővel paloták... Magyar udvari kultúra a 16–17. században*, szerk. G. ETÉNYI Nóra–HORN Ildikó, Budapest 2005. DOMINKOVITS Péter, *Főúri udvar – uradalom – vármegye – katolikus egyház. Adatok és szempontok a 17. századi nyugat-dunántúli megyei nemesség mozgástereinek kutatásához*, Turul 80 (2008) 2. sz., 33–42. KOLTAI András, *Batthyány Ádám. Egy magyar főúr és udvara a XVII. század közepén* (A Győri Egyházmegyei Levéltár Kiadványai. Források, feldolgozások 14), Győr 2012, különösen: 15–43.

kiadta.⁶⁵³ Az utóbbi évtizedekben új lendületet vevő forráskiadások nyomán megnövekedett az érdeklődés a végrendeletek iránt is, ennek eredményeként számos új munka látott napvilágot.⁶⁵⁴ A végrendeletek által a birtokigazgatási és gazdasági szempontok éppúgy elemezhetővé válnak, mint ahogy az udvari vagy hatalmi reprezentációt szolgáló tárgyi kultúra. Továbbá a trienti püspök- és papideálnak megfelelően különböző alapításokat tevő klerikusok gyakran végakarataikban rögzítették egy-egy létrehozandó intézmény vagy alapítvány anyagi támogatását, így azok köre is jobban megismerhető a testamentumok vizsgálatából.

A Magyar Kamara által korábban alkalmazott állami *ius spoli* megszüntetéséig a főpapi végrendelkezések konfliktusok sorozatát gerjesztették a klérus és az udvar között. A jogi hiátus miatt a Magyar Kamara és a magyar főpapság között feszülő, évtizedeken át húzódó vitát II. Ferdinánd diplomájában azt a klérus igényei szerint rendezte.⁶⁵⁵ A király rendelkezéseinek értelmében a főpapokat megillette a teljes körű végrendelkezési jog. Kanonokoknak esetileg, az uralkodói kegy biztosított szabad végrendelkezést.⁶⁵⁶ Egyéb esetben a végrendelkező vagyonának egyharmad részéről mindenféle megkötés nélkül maga rendelkezhetett, a fennmaradó kétharmad részt azonban papnevelésre és egyéb kegyes adományokra kellett fordítania. Ha a diplomában rögzített adományozási arányok betartásra kerültek, a végakarata automatikusan érvényesnek minősült.

Jelen vizsgálat során rendszerint – de nem minden esetben – kiadatlan, a győri püspöki és a káptalani magánlevéltárban őrzött végakarataikat vonok elemzés alá. Elemzésemnek e keretek között nem lehet része a teljes szövegű forráskiadás. Ez a későbbi feldolgozás során lehet reális cél. Sokkal inkább egy célzott vizsgálat, amely számot ad a győri egyházi középréteg végrendeletileg tett kegyes adományairól és egyéb, a tárgyi kultúra keretébe sorolható liturgikus vagy profán használati tárgyairól. A két

⁶⁵³ HANUY Ferenc, *Pázmány Péter összegyűjtött levelei I.*, Budapest 1910, 688–691. HANUY Ferenc, *Pázmány Péter összegyűjtött levelei II.*, Budapest 1911, 728–731.

⁶⁵⁴ KOLTAI András, *Lobkowitz Poppel Éva végrendelete 1640-ből*, Irodalomismeret 7 (1996) 1–2. sz. 56–64. KUBINYI András, *Főúri és nemesi végrendeletek a Jagelló-korban*, Soproni Szemle 53 (1999) 4. sz. 331–342. SZENDE Katalin, *A magyarországi városi végrendeletek helye az európai joggyakorlatban (Sopron, Pozsony és Eperjes példája)*, Soproni Szemle 53 (1999) 4. sz. 343–356. HORVÁTH József–DOMINKOVITS Péter, *17. századi Sopron vármegyei végrendeletek*, Sopron 2001. MARTÍ Tibor, *Végrendeletek a pozsonyi káptalan hiteleshelyi levéltárából. Törös János magyar kamarai tanácsos és Konszky Gáspárné Balassa Zsuzsanna végrendeletei (1650)*, Lymbus 18 (2019) 205–248. B. SZÉKELY Dorottya Piroska, *Szelepcsényi György végrendelete*, Lymbus 18 (2019) 349–384.

⁶⁵⁵ KOLLÁNYI Ferenc, *A magyar kath. főpapság végrendelkezési jogának története*, Budapest 1896, 182. Pázmány szerepére lásd: BITSKEY István, *Pázmány Péter*, (Magyar História. Életrajzok), Budapest 1986, 123.

⁶⁵⁶ A korszak győri kanonokjai közül csupán Pierer József élhetett e lehetőséggel. Ő 1793-ban I. Ferenc királytól kapta ezt a jogot. MNL OL MKL A57, Libri regii, vol. 57., 60–62.

említett levéltár, a püspöki és a káptalan magánlevéltára összesen 29 vizsgálat alatt álló kanonok végrendeletét őrizték meg.⁶⁵⁷

A vizsgálat megkezdése előtt ki kell emelnem, hogy korábban többen is foglalkoztak már győri egyházmegyes papok és püspökök végrendeleteivel, illetve a székeskáptalan hiteleshelyi levéltárában őrzött végakaratok és inventáriumok kiadásával. Ez utóbbira elsőként Sörös Pongrác említhető, aki a hiteleshelyi levéltár korai, 16. század végi, 17. század eleji-közepi, főként laikusok által tett végrendeleteiből közölt szemelvényeket.⁶⁵⁸ Az özvegyek, győri polgárok és városi bírák kiadott végakaratai között megtalálható Nagyfalvy Gergely választott váci püspök és győri örkanonok 1638-ban ingóságairól felvett inventárium, akárcsak Gallovits István pápóci prépost 1667-ben ezüst tárgyairól rögzített leltára is.⁶⁵⁹ A végrendelet-kutatások terén Sörös mellett természetesen Horváth József munkásságát kell említenem.⁶⁶⁰ Horváth érdeklődése – akárcsak korábban Sörös Pongrácé – nem korlátozódik csak egy társadalmi rétegre, vagy szűken vett korszakra. Éppen ezért az általam vizsgált időszak kanonokjainak testamentumai is fel-felbukkannak forráskiadásaiiban.⁶⁶¹ A rövid bibliográfiai áttekintés végén az utóbbi évtized győri testamentum-irodalmából kiemelendő Kádár Zsófia Dallos Miklós 1630-ban tett végrendeletének kiadása.⁶⁶² Kádár Zsófia itt hívta fel a figyelmet arra, hogy hiába szegeződött évtizedeken keresztül a kutatás fókusza a 17–18. századi végrendeletekre, törvényszerűen vannak még fehér, feltáratlan foltok.⁶⁶³ Ezek között említette a püspöki végrendeleteket, amelyet én annyival egészíték ki, hogy a fenti hivatkozott példákon kívül az egyházi középréteg által tett testamentumok is bőven adnak még feladatot az érdeklődő kutatók számára. Ezzel vissza is térek a fenti módszertani megjegyzéshez, miszerint nem célom a források teljes szövegű kiadása, jelen esetben csak egy szűk szempontrendszer szerint igyekszem ismertetni e hosszú korszak néhány forrását. Sajnos az 1658 és 1783 közötti időszak két végpontján tett végrendeleteket érthető okokból nem tudom összehasonlítani. Ezért úgy láttam jónak, ha az adott korszak, vagy hasonló időszak győri végrendeleteit – akár már kiadottat, akár most közöltet –

⁶⁵⁷ *Végrendeleti sorozatok*, (A Győri Egyházmegyei Levéltár kiadványai. Segédletek 4) szerk. Vajk Ádám, Győr 2004.

⁶⁵⁸ SÖRÖS Pongrác, *Végrendeletek és leltárak a XVI–XVIII. századból I–3*. Történelmi Tár 1899, 323–342., 507–539., 673–703.

⁶⁵⁹ SÖRÖS, *Végrendeletek*, 2. sz. 535–536. 3. sz. 693–694.

⁶⁶⁰ HORVÁTH József, *Győri végrendeletek a 17. századból I–III.*, Győr 1995–1997.

⁶⁶¹ HORVÁTH, *Győri végrendeletek III.*, Bényi Jánosé 55–57; Berdóczy György 105–107.

⁶⁶² KÁDÁR Zsófia, *Dallos Miklós győri püspök életútja és végrendelete (1630)*, Archivarium historicorumque magistra. Történeti tanulmányok Bak Borbála tanárnő 70. születésnapjára, szerk. Kádár Zsófia–Lakatos Bálint–Zarnóczki Áron, Budapest 2013, 293–328.

⁶⁶³ KÁDÁR, *Dallos Miklós*, 293.

együtt tárgyalom és egymáshoz hasonlítom. Hiszen nem lehet a 17. század közepi-végi forrást és abban foglaltakat egy 18. századi végrendelet számadataival összevetni. Általános összehasonlítást így csak a fejezetvégi összegzésben teszek, ott is csak a szándékok és kedvezményezettek irányát próbálom egységes szempontrendszer szerint bemutatni.

a) *Korai végrendeletek: Görgey, Bényi, Berdóczy*

A vizsgált korszak egyik korai testamentuma Görgey János Györgyé 1671-ből.⁶⁶⁴ Bár említettem, hogy még győri viszonylatban is van korábban tett végakarat, azonban az általam vizsgált korszakban a ki nem adott források között ez az egyik legrégebbi. Görgey – mint általában mindegyik ismertetett végrendelkező – rövid testamentumát saját temetésére szánt pénzösszeg megnevezésével kezdte, ez esetben ez 100 forintot jelentett. A székesegyházra és a város szegényeire 25-25 forintot hagyott. Megemlékezett az öt kanonokká kinevező Széchényi Györgyről is, akinek két aranyat szánt. Kanonoktársaira fejenként egy arany dukátot, míg a szombathelyi ferencesekre 12, a győri ferencesekre pedig 15 körmöci aranyat hagyott. A Szent Ferenc-rendieken kívül a Szent Márton hegyi bencések számíthattak 12 aranyra a kanonoki magánvagyonból. További intézményekről és személyekről is megemlékezett az örökhagyó. A végakarat legnagyobb tételének számít az a 375 forint, amelyet a győri szemináriumnak szánt Görgey. Meg kell még említenem egy különös pontot, Görgey 25 forintot hagyott a székeskáptalanra „*pro carbono*” címen, feltehetőleg a kanonokok fűtési szükségleteiket fedezendő. A káptalani magyar káplánra ugyan semmit, de annak társára, a német káplánra 1 dénárt hagyott. A testamentum végrehajtóiról sem feledkezett meg Görgey, 1 körmöci arannyal jutalmazta munkájukat. Végezetül 12 forint restanciáját is rendezte András nevű hitelezőjének irányába.

A korszakból Bényi János nagyprépost végrendeletével tartom érdemesnek párba állítani Görgey János Györgyét.⁶⁶⁵ Rögtön a fenti ismertetés végén említett ponttal, az adósságok rendezésével kell kezdenem az összehasonlítást. Görgey 12 forintos adóssága eltörpül a nagyprépost restanciáihoz képest. Bényi esetében a tartozások természete is több részre osztható. A nagyprépost végrendeletének tanúsága szerint a halála előtti években házépítésbe kezdett. Sajnos annál pontosabb leírást, minthogy Győrben állt a

⁶⁶⁴ GyEL, GyKHhLt, fasc. 303. n. 29079.

⁶⁶⁵ HORVÁTH, *Győri végrendeletek III.*, 55–57.

ház, nem adott a testamentum. Ez a beruházás sok pénzt emésztett fel, ácsnak, kőművesnek, jezsuitáknak, kőfaragóknak tartozott a nagyprépost összesen 318 forintnyi értékben.⁶⁶⁶ Másik 157 forintnyi adósságot a bővebb értelemben vett háztartása termelt ki. Tartozott pénzzel a szakácsának, a házvezetőnőjének és három vincellérnek is. Harmadrészt tartozott a Magyar Ispitának is, amitől 800 forintot vett fel korábban. Összesen 1275 forintnyi adósságot halmozott fel Bényi. Ezen adósságokat a pincéjében őrzött 600 akó borból, lakásán található ezüst tárgyakból és egyéb ingóságaiból kívánta törleszteni. A hatszáz akó bor piaci értékéről nehéz számot adnunk.⁶⁶⁷ Más jogi esetek példája azt mutatja, hogy egy akó bort valamivel több mint két forintra taksáltak a korszakban.⁶⁶⁸ Ennek ismeretében Bényi János nagyprépost borospincéjének az értékét 1300 és 1400 forint közé tehetjük. Úgy tűnik tehát, hogy a testamentumot végrehajtók a nagyprépost adósságait a borának értékesítésével rendezhették. Az esetlegesen fennmaradó összegből a végrendelkező a székesegyházat szándékozta dotálni. Bár ezüst tárgyainak inventáriuma nem maradt ránk, ha csak a 600 akó borból megmaradó összeget tekintem, jó esetben 100 forint körül hagyhatott az Öreg Templomra, ez gyarapodhatott az ezüstök értékével. Bényi korábban is adományozott ezüst liturgikus tárgyakat templomok számára. 1648-ban egy aranyozott ezüst kelyhet hagyott a győri jezsuitáknak.⁶⁶⁹ Akárcsak Görgey, úgy Bényi is gondolt a győri szegényekre, ő 80 forintot hagyott nekik. Bényi is rendelt pénzt hátrahagyott kanonoktársainak, mindegyiküknek 1-1 forintot szánt. Végezetül a nagyprépost talán legnagyobb adománya: győri házának egy negyedét a győri ferencesek, jezsuiták és a bencések kapták.

A színeesebb kép érdekében a korai korszakból még egy, korábban közreadott testamentumot hozok, mert bár érdekes különbségek is találhatók egy főesperes és a nagyprépost végakaratai között, igazán a tárgyi kultúra, a kanonokokat körülvevő világ kevésbé érhető tetten a fenti két forrásból. Berdóczy György 1677. június 15-én tett végrendelete nagyobb betekintést enged egy győri kanonok tárgyi kultúrájába, anyagi lehetőségeibe, mint Bényié, aki inkább tetemes mennyiségű adósságát kezelte

⁶⁶⁶ Részletezve: HORVÁTH, *Győri végrendeletek III.*, 56.

⁶⁶⁷ Régi űrmértékek arányaihoz: BOGDÁN István, *Magyarországi űr-, térfogat-, súly- és darabmértékek 1874-ig* (Magyar Országos Levéltár kiadványai, IV. Levéltártan és történeti forrástudományok 7), Budapest 1991.

⁶⁶⁸ NEMES Gábor, „... a mikor az korcsmának ideje lett uolna”: *A győri káptalan újvárosi borkimérése a XVII. században*, Arrabona, A Győri Múzeum Évkönyve 49/2 (2011) 36.

⁶⁶⁹ FAZEKAS István – KÁDÁR Zsófia, *A győri templom 17. századi jötevői, a támogatók körének rekonstrukciója*, Jezsuita jelenlét Győrben a 17–18. században. Tanulmányok a 375 éves Szent Ignác-templom történetéhez szerk. Fazekas István–Kádár Zsófia–Kökényesi Zsolt, Győr 2017, 33, 43.

végrendeletében.⁶⁷⁰ Berdóczy, aki életét választott rosoni püspökként, valamint győrhelyi prépostként fejezte be, lényegesen több kedvezményezettet tudott kijelölni testamentumában, mint Bényi János. A végrendelet executorainak névsora is impozánsabb, mint Bényié volt. Vállalta a végakarat végrehajtásának procedúráját Sennyei István veszprémi püspök, Bellesich Péter pápóci prépost, továbbá Fábry Miklós, Ottavio Salvacci és Csernátonyi Miklós kanonokok.⁶⁷¹ Volt lehetősége – de lehet, hogy püspöki méltóságából adódóan ez elvárt volt – püspöktársaira is értékes ingóságokat hagyományozni. Így került be kedvezményezettként Berdóczy végrendeletébe az esztergomi és a kalocsai érsek, valamint a veszprémi püspök. A kalocsai érsek ekkor az a Széchényi György volt, aki egyidőben a győri püspöki méltóságot is betöltötte. Berdóczy nagyvonalúan, tetemes mennyiségű arany (72 nyomó arany) mellett egy hintót és az elé fogható hat lovat hagyott Széchényire. Az esztergomi érsekre szintén aranyat, a veszprémi püspökre pedig 10 arany mellett fekete bársony nyest bundával bélelt subát és püspöksüveget is hagyott. Pongrácz György váci püspök, esztergomi nagyprépost szintén 10 aranyat örökölt Berdóczytól.⁶⁷² Püspöksüvegén kívüli, többi püspöki jelvényét a székesegyháznak szánta 100 arannyal, azzal a kikötéssel, hogy abból kazulákat, pluviálékat és dalmatikákat csináltassanak. Nem feledkezett meg végakaratában Berdóczy a győri káptalanról sem. Fejenként 2-2 aranyat hagyományozott kanonoktársaira, a testületre pedig – jövőbeni esetleges szűkös évek esetére – 62 nyomó aranyat rendelt. Kiválasztott pár kanonoktársának ezen felül is biztosított összesen 14 aranyat. Itt is érdemes a megjelölt klerikusokat kiemelni, mert feltételezhetően ezen személyek Berdóczyval a testületi, kollegiális kapcsolatnál szorosabb, személyes jó viszonyt ápolhattak. Jager Márton kanonoktársára hagyott 4 aranyat, Csernátonyi Miklósról 5 aranyat és egy posztó dolmányt, míg Ottavio Salvuccira szintén 5 aranyat és püspöki palástját hagyományozta. 75-75 forinttal támogatta a győri szemináriumot, valamint a Magyar Ispitát, illetve további 10 forinttal a Német Ispitát. Lelki üdvéért Berdóczy 100-100 arany értékben tett alapítványokat, hogy a tali barátok és a ferencesek összesen 1200 misét mondjanak érte.⁶⁷³ Emellett Berdóczy 100 forintot rendelt saját temetésére. Végezetül a végrendelkező kérte az utókort, hogy házának ezüst tárgyait, kincseit, különböző értékeit, melyeket mind rokonára, Berdóczy Mátyásra hagyott,

⁶⁷⁰ Berdóczy György végrendeletét lásd: HORVÁTH, *Győri végrendeletek III.*, 105–107.

⁶⁷¹ Bellesich Péter: *Névtár* 5. sz. Fábry Miklós: *Névtár* 19. sz.

⁶⁷² Pongrácz életére lásd: KOLLÁNYI, *Esztergomi kanonokok*, 274–275.

⁶⁷³ A tali barátok feltehetőleg a máriavölgyi pálosokat jelöli. Máriavölgy (ma: Marianka, Szlovákia).

maradéktalanul hagyják is nála. Kitekintésként érdemes tudni, hogy az átruházott javakat Berdóczy Mátyás megtartotta, és 1685. április 15-én kelt végrendeletében feleségének tovább is örökítette.⁶⁷⁴ A nyúli Gerhán lévő szőlő, valamint a (Győr)szigeti kert, melyeket még György szerzett, mind fellelhető Mátyás végrendeletében is.⁶⁷⁵ Bár utódja nem lévén, felesége belátására bízta az említett földek Magyar Ispita részére történő átruházását. Berdóczy György és rokona Mátyás által tett végrendeletek egyúttal regionális lehetőségeit és térnyerési kísérletét is megmutatják egy Zágráb megyéből származó horvát származású nemesi családnak. Az eset már-már tipikusnak nevezhető, az egyházi javadalom segítségével meggazdagodó rokon a família oldalágát igyekezett megerősödni. Hosszútávon Berdóczy György terve nem jutott érvényre, a Berdóczy család további emelkedésének az ifjabbik rokon, Mátyás gyermektelensége szabott gátat, és 1685-ös halálával szakította meg azt.

b) Századfordulós végrendeletek

A 17. század kanonoki végrendeletei után érdemes a 18. század első évtizedeire, Keresztély Ágost herceg-püspök nevével fémjelzett időszakban tett testamentumokra tekinteni. Két kiválasztott kanonok közül az egyik, Jager Márton neve Berdóczy végakarata kapcsán már felmerült. Az ő 1702-ben hitelesített végrendelete mellett Lacza János 1718-ban tett ilyen jellegű forrását tárgyalom együtt.

Jager Márton végrendeletének értelmében 1698 forintot osztott szét készpénzben.⁶⁷⁶ Emellett 300 forintnyi értékben hagyományozott a székesegyházra kazulákat, és egy vörös színű dalmatikát. Jager, úgy fest, nem csupán lelki életében volt jámbor, hanem pénzügyeit is visszafogottan kezelhette.⁶⁷⁷ Nem hagyott hátra adósságot, a végakarát végrehajtóinak nem kellett sorban álló adósokat kifizetniük. Az említett majdnem 1700 forintot kizárólag kegyes célokra fordította Jager. A rendelkezésre álló összeg javát, 1000 forintot üdvösségéért mondott votiv misére ajánlotta.⁶⁷⁸ Tőkéjének

⁶⁷⁴ HORVÁTH, *Győri végrendeletek III.*, 148–149.

⁶⁷⁵ Nyúli dűlők lokalizálására: ÁBRAHÁM Imre, *A 14–17. századi Nyúl község rövid történeti földrajza*, In *labore fructus. Jubileumi tanulmányok Győregyházmegye történetéből* (A Győri Egyházmegyei Levéltár Kiadványai. Források, feldolgozások 13), szerk. Nemes Gábor–Vajk Ádám, Győr 2011, 19–38.

⁶⁷⁶ GyEL, GyKHhLt, fasc. 303. n. 29092.

⁶⁷⁷ Jámorságára lásd: BEDY, *Székeskáptalan*, 439.

⁶⁷⁸ Fenti, „A kanonokok anyagi helyzete” című fejezetben látható volt, hogy végakaratában ekkor, 1702-ben alapított misealapítványt az 1767-es káptalani vizitáció szerint még mondták a káptalan tagjai. GyEL, PL, *Visitationes Canonicae*, 32. kötet, 41–42.

másik jelentős része, 500 forint temetésének költségeire fordítatott. Az 1698 forintnyi fennmaradó összegből 40-et Keresztély Ágostnak küldetett, kanonoktársai és a káplánok fejenként 3 birodalmi aranyat, azaz összesen 78 forintot kaptak. Jager az egyik első kanonok, aki a győri székesegyházban történt 1697-es csoda után végrendelkezett, így a Vérrel Könnyező Szűzanya oltárára szánt 10 forintról szóló feljegyzés a kegykép kibontakozó kultuszának egyik első forrása. További 10-10 forintokat szánt Jager a győri ferenceseknek, a győri jezsuitáknak, a kármelitáknak és a Magyar Ispitának. A végrendelet 13. pontja különösen is érdekes. Nem kifejezetten azért, mert infuláját Mikos Ferenc kanonoktársára hagyta – természetesen ez is egy érdekes adat – hanem sokkal inkább, mert utódjának nevezte őt.⁶⁷⁹ Jager nem is tévedett, egyrészt mert a korábban általa birtokolt siklósi apáti címét ekkor már Mikos viselte, arról, úgy tűnik, még életében lemondott a végrendelkező.⁶⁸⁰ Másrészt pedig 1702-ben bekövetkezett halála után valóban Mikos Ferenc székesegyházi főesperes lépett előre az olvasókanonoki stallumba.⁶⁸¹ Felmerül a kérdés, hogy ezek szerint Jager halála előtt a káptalanon belül már leegyeztethették a püspöknek javasolt majdani káptalani méltóságrendet, esetleg püspöki ígérvénye lehetett Mikosnak Jager stallumára? Sajnos a kérdésre jelenleg nincs válaszom. Az azonban bizonyos, hogy Jager Márton végrendeletében Mráz Gergely német káplánra hagyta új fekete miseruháját. A testamentum 15. és 16. pontjában nagybaráti és kisbaráti szőlőiről rendelkezett, előbbi Jordán Mártonra, utóbbit Dussich Katalinra hagyta. Megosztva e két magánszemély kapta az olvasókanonok ezüstitárgyait is, ám ezek értékéről és jellegéről nem ad további hírt a forrás.

A korszakból kiemelt másik testamentum Lacza János örkanonok utolsó akaratát rögzíti 1718-ból.⁶⁸² Lacza tetemes vagyonról, 5998 forintról rendelkezett. Ennek az összegnek a fele, 3000 forint a győri aggpapok házának alapítványába vándorolt. A kegyoltár kapcsán 200 forintot írt elő az örkanonok.⁶⁸³ A székesegyházra és a szemináriumnak 100-100 forintot hagyott, akárcsak a ferencesek, kármeliták és jezsuiták hármására. Lacza, mint jó győri jezsuita öregdiák 50 forintot rendelt a végakaratában a *Mater Annunciata*-kongregációnak, amely a város jezsuita gimnáziumi diákjainak egyik kongregációja

⁶⁷⁹ „Tredecimo. Domino Reverendissimo successori meo Francisco Mikos abbati Sanctissimae Trinitatis de Siklos meam infulam.” GyEL, GyKHHLt, fasc. 303. n. 29092. 1. v.

⁶⁸⁰ Mikos collatioja, akárcsak Jager lemondása nem ismert.

⁶⁸¹ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv IV. 474.

⁶⁸² GyEL, GyKHHLt, fasc. 303. n. 29096.

⁶⁸³ A ma látható Zichy-féle barokk kegyoltár előtti oltárról érintőlegesen: SERFÖZŐ Szabolcs, *A győri székesegyház Szűz Mária-kegyoltára*, Művészettörténeti értesítő 1–4 (1999), 87–112, 105–106.

volt.⁶⁸⁴ Úgy tűnik Lacza ápolhatta gimnáziumi kapcsolatait, a kongregáció tevékenységének pártolásaként szép summát hagyott örökül. Temetésére az öreg örkanonok 200 forintot irányzott elő. Keresztély Ágostnak 8 aranyat, míg kanonoktársainak 2-2 aranyat hagyott Lacza. A székeskáptalan karkáplánjairól sem feledkezett meg az örökhagyó, a magyar káplánra 3, míg a németre 2 aranyat hagyományozott. Külön nem részletezem, mert a jelen szempontrendszernek nem tárgya, de Lacza János számos magánszemélyre összesen több mint 1000 forintot hagyott. Ezt nyugodtan megtehetette, hiszen a szokásoknak megfelelően számos kegyes cél támogatását is vállalta az örkanonok.

c) Kanonoki végrendeletek Zichy püspök idejéből

Zichy idejéből kiválasztott két kanonok pályája csak a befutott karrierívben különbözik igazán, míg az 1762-ben elhunyt Zeitler József 8 évet szolgált a győri székeskáptalan tagjaként, addig az 1770-ben jobblétre szenderült Szabó Imre 9 évig volt kanonok.⁶⁸⁵ Előbbi azonban a locsmándi főesperességig, utóbbi olvasókanonokságig jutott ezen idő alatt. Bizonytalan, hogy a befutott pályáívek közti különbség okozhatta-e a két kanonok testamentumából kiolvasható nagyságrendnyi különbséget a jómódukat és anyagi tehetőségüket illetően. Az azonban bizonyos, hogy Szabó háromszor akkora összeg fölött diszponált végakaratában, mint Zeitler.

Zeitler József 1762-ben, halála előtt tett végrendeletben 1752 forint szétosztásáról döntött.⁶⁸⁶ A testamentum nem tanúskodik arról, hogy lettek volna adósságai a locsmándi főesperesnek. A fent említett összegből mindössze 366 forintot különített el Zeitler különböző magánszemélyeknek. A fennmaradó összegből a végakarát értelmében a kanonok 600 forintot szánt misealapítványra saját üdvösségét biztosítandó, amely miséket a székesegyház Szent Kereszt oltárnál kellett bemutatnia valamelyik káptalani karkáplánnak.⁶⁸⁷ Másik 600 forintot Zeitler a soproni Szent Mihály plébániának ajánlotta

⁶⁸⁴ Lacza jezsuita diák éveire lásd: Fazekas–Kádár–Kökényesi, *A győri jezsuita gimnázium*, 341. 04355. A szóban forgó kongregációra legújabban: PILIKTA László, *A győri diákok Gyümölcsoltó Boldogasszony-kongregációjának tagsága a társulati album feljegyzéseinek tükrében (1631–1756)*, Collectanea Sancti Martini X (2023) 101–118.

⁶⁸⁵ Zeitler Józsefre lásd: *Névtár* 91. sz.

⁶⁸⁶ GyEL, GyKHhLt, fasc. 303. n. 29114.

⁶⁸⁷ A középkori székesegyházban is létezett egy Szent Kereszt oltár, ám ez feltehetőleg a Lacza János által állíttatott. BEDY, *Székesegyház*, 20.

fel. Életrajzában származására nincs adatom, elképzelhető, hogy a végrendelete az egyetlen utalás szülővárosára. Ettől eltérő motivációként felmerülhet, hogy korábbi szolgálati helyét dotálta Zeitler. Az a plébánoslistákból látható, hogy nem volt a Szent Mihály plébánia plébánosa, ám ez nem zárja ki, hogy esetleg a káplánéveiből ott is eltölthetett valamennyit. Nevének németes hangzása mégis arra enged következtetni, hogy elsősorban a soproni családi kötődést feltételezzem. A soproni templom mellett a győri székesegyházról sem feledkezett meg a testáló, 100 forintot hagyott az egyházmegye széktemplomára. A győri püspöknek 25, az aggpapok házára 21 forintot irányzott elő Zeitler. Kegyes adományok sorába sorolandó még a győri és a soproni ferenceseknek szánt 20-20 forint. Egyébről Zeitler József nem rendelkezett, kertek, szőlők, házak nem állnak a szétosztandó dolgok listáján.

Szabó Imre 1770-ben kelt testamentumában több mint 6000 forintról, egy házról és értékes ezüst tárgyak átruházásáról rendelkezett.⁶⁸⁸ A székesegyház egyik kriptájában történő temetésére az olvasókanonok 100 forintot szánt. 25 forintot hagyományozott Zichy Ferenc püspöknek, aki a 1761-ben a kanonokok sorába emelte őt. Szabó 100 forintot szánt a győri szegények megsegítésére. Kiemelendő, hogy tetemes összeget rendelt Szabó Imre a szemináriumnak és egyéb kegyes célokra. 2000 forintot hagyományozott a szeminárium fenntartására és a papnevelés előmozdítására. A fiatal papi generáció mellett megemlékezett az idős atyákról is, 100 forintot hagyott az aggpapok házára. Saját lelki üdvére a székesegyházban misét mondóknak 200 forintot szánt. A székesegyház kapcsán nem csak misére gondolt Szabó, de az Öreg Templom fenntartására is, e célra 100 forintot hagyott. Nem maradtak ki a győri illetőségű szerzetesrendek sem a végakaratból, a ferencesek és kamillánusok 100-100 forinttal gazdagodtak, míg a kármeliták 50 forinthez jutottak a kanonok vagyonából. Úgy tűnik, bár ez kiterjedt vizsgálatot igényelne, hogy a felosztatott jezsuita rend helyett a helyi kegyes adományok vonatkozó összegei a frissen letelepített kamillánusoknál jelentkeztek. A korszak kanonoki végrendeleteiben viszonylag ritkábban fordul elő, hogy a székesegyházon kívül egyéb más templomokat, plébániákat dotáltak volna a végrendelkezők. Szabó esetében ez nem így van, nagyvonalúan az egyházmegye több plébániáját is bevette végakaratának kedvezményezettjei közé. Csepreg az egyik ilyen plébánia, amire 150 forintot, valamint egy csepregi kongregációra további 50 forintot hagyott. De sorban után következik a végakaratban Felsőszakony amely 60 és filiája

⁶⁸⁸ GyEL, GyKHhLt, fasc. 303. n. 29119.

Gyalóka, amely 40 forintot kapott. Bő plébánia 60 és filiája Gőr akárcsak Gyalóka 40 forinttal gazdagodott. Nem maradtak el a győri plébániák sem, az úJVárosi plébánia – ahol Szabó plébános volt kanonokságát megelőzően – és a réVfalui plébánia részére összesen 150 forintot rendelt.⁶⁸⁹ Szabó végrendeletében utolsó nagyobb kedvezményezett kört a rokonok jelentették. Szegény hűgának 200 forintot hagyott, további rokonoknak összesen 1200 forintot. Saját pénzén vett káptalandombi házát és további 1500 forintot, valamint ingóságokat a kanonok Szabó rokonokra hagyta. Valószínűleg ez az a ház, amelyet 14 évvel később, a már említett 1784–1785-ös belvárosi házösszeírások során is Szabó kanonok rokonainak a tulajdonában találni.⁶⁹⁰ Ekkor Szabó György, Imre és Katalin lakták, akik közül a forrás értelmében György aranyozóként kereste a kenyerét. Úgy tűnik, hogy a gazdag kanonok rokon örökségét az utódok becsben tartották és nem kőtyavetyélték el. Említettem még, hogy ingóságokat is felsorol a forrás, megtudni, hogy könyvtárát az összes könyvével, arany keresztjét a hozzá tartozó arany láncsal, ezüst gyertyatartókkal, és ezüst étkészlettel, poharakkal, valamint ruháival, reverendájával mind Szabó Imre győri egyházmegyes pap unokaöcsére hagyta. A kanonok Szabó Imre halála után a hetvenes években egyetlen Szabó Imre maradt az egyházmegyében. A fiatalabbik Szabó Imre 1778-tól Nyúlon volt plébános, a fenti ingóságoknak a káptalandombi házában és a nyúli plébánián egyaránt jó hasznát vehette.⁶⁹¹

Egy végrendeletben végeredményben egy kérdésnek a két oldala vizsgálható. Ki került be a kedvezményezettek sorába, és ki maradt onnan ki. Áttekintve a felsorolt végrendeleteket pár trendszerűnek tűnő megállapítást tennék. Kiemelendőnek tartom, hogy szinte nincs olyan kiválasztott végrendelet a korszakból, amely ne emlékezne meg a ferencesekről.⁶⁹² Kisebb nagyobb összegekkel, de a Szent Ferenc-rendiekről szinte minden kanonok megemlékezett. A korai, 17. századi életutakból tudható, hogy ha nem is a végrendeletekben, de egyénileg segítették a jezsuiták mindennapi életét és liturgikus feladataikat.⁶⁹³ A századfordulón testálók – Jager és Lacza – még egyaránt

⁶⁸⁹ Szabó Imre úJVárosi plébánosságára lásd: GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati iratok, Almae Dioecesis Jaurinensis Parochiae et filiales, una cum Parochis, et Capellanis conscriptae anno 1760. 2.

⁶⁹⁰ GyVL, IV. B. 1418. 1. mappa, 19. sz.

⁶⁹¹ *Calendarium Dioecesanum V. Cleri Iaurinensis ad Annum Iesu Christi MDCCLXXVIII communem cum duplici indice locorum et personarum*, 53.

⁶⁹² Nem csupán a kanonokok körében voltak népszerűek a ferencesek: HORVÁTH József, *Végrendeleti adalékok a győri ferencesek kora újkori népszerűségére*, A ferences lelkiesség hatása az újkori Közép-Európa történetére és kultúrájára, 1. kötet (Rendtörténeti konferenciák I), szerk. Őze Sándor–Medgyesi S. Norbert, Piliscsaba–Budapest, 309–322.

⁶⁹³ Gondolok itt elsősorban Bényire. Jezsuitáknak szóló testálások arányáról: HORVÁTH József, *Végrendeleti adományok a győri jezsuiták és más egyházi testületek javára a 17. században*, Jezsuita

megemlékeztek a jezsuitákról és a kármelitákról is. Zeitler József és Szabó Imre testamentumaiban már változatosabb a kép, Zeitler inkább csak a ferenceseket (győri, soproni) támogatta, míg Szabó Imre végakaratóból kiolvasható egyfajta szociális elköteleződés, annak fényében, hogy a betegápoló kamillánusokat és az aggpapok házát is dotálta. A személyes devóció több jeles példáját szolgáltatja, hogy számos kanonok is kisebb-nagyobb összegeket hagyott a Könnyező Szűzanya oltár építésére, majd fenntartására. Így közvetve segítették a kultusz kialakulását, gyökérverését és terjedését. A végrendeletek rávilágítanak egyes kanonokok mindennapi tárgyi környezetére is. Összességében megállapítható, hogy a fenti mintavétel azt bizonyítja, hogy a győri egyházi középréteg által megtakarított vagyonok java kegyes adományok formájában a városi hitéletben, szociális életben, illetve papképzésben jelentős szerepet betöltő intézmények alapjaiba vándoroltak. Így, ha közvetetten is, de a kanonoki bevételek hosszútávon a város és a régió életét meghatározó, a katolikus konfesszionalizáció zászlóshajóinak számító tanító és pasztoráló rendekhez és intézményekhez kerültek.

d) Dvornikovits Mihály és Anton Gaun végrendeletei, hagyatékai

A még átfogóbb kép érdekében a vizsgált korszak két különböző szakaszából további két, nem szokványos kanonoki életpálya végén tett testamentumot elemzem. Nem is igazán azért, hogy egymással hasonlítsam össze őket, sokkal inkább azokkal az általam már bemutatott korszakbéli dokumentumpárokkal állítom párba, amelyeket egy-egy szokványosabb kanonoki karrierút végén tettek az említettek.

Elsőként Dvornikovits Mihály 1699-ben tett végrendeletét említem, amelyben foglaltakat 1705-ös halála után foganatosítottak.⁶⁹⁴ Dvornikovits ekkor ugyan már nem volt győri kanonok, hiszen stallumáról lemondott, miután birtokba vette a váci püspökséget. A Rákóczi-féle szabadságharc idején azonban püspöki székvárosából visszatért Győrbe. Végrendeletét röviden már Bedy is említette, ám azt részleteiben nem ismertette.⁶⁹⁵ Dvornikovits összesen 975 arany forintot osztott szét különböző célokra és személyek számára. 100-100 forintot hagyott a székesegyházra és a káptalan testületére. Emellett minden kanonokra és a káptalani karkáplánokra fejenként 2-2 aranyat hagyott

jelenlét Győrben a 17–18. században. Tanulmányok a 375 éves Szent Ignác-templom történetéhez szerk. Fazekas István–Kádár Zsófia–Kökényesi Zsolt, Győr 2017, 273–305.

⁶⁹⁴ GyEL, GyKMLt, Testamenta, II. doboz, 2. sz. Másik példány, GyEL, GyKHHt, fasc. 303. n. 29091.

⁶⁹⁵ BEDY, *Székeskáptalan*, 442–443.

az ekkor már leköszönt győri nagyprépost, váci püspök. Dvornikovits végrendeletéből tisztán kiolvasható, hogy élete végéig hálás volt azért, hogy tanulhatott, művelhette magát és ezáltal olyan fényes karriert futhatott be, mint amit maga mögött tudhatott ekkorra. Végrendeletének 5. pontjában ezért az őt támogató és Bolognába küldő zágrábi székeskáptalanról emlékezett meg.⁶⁹⁶ A testületnek hálája jeléül azért, hogy nem csupán a lehetőséget biztosították számára a külföldi tanulmányhoz, de bolognai életét is hathatósan támogatták, 100 aranyat biztosított vagyonából. Ezt megelőzően, a végakarat negyedik pontjában a bolognai Collegium Illiricum et Hungaricumnak ítélte meg csakugyan 100 arany forintot, köszönetképp azért, hogy tudását itt alapozhatta meg.⁶⁹⁷ A testamentum 6. és 8. pontja számos rendet és rendházat, szerzetesi közösséget sorol fel, amik kisebb-nagyobb összeggel gyarapodtak Dvornikovits akaratából. A 6. pont szerint 50 aranyat kaptak a váci püspök halálával a győri jezsuiták. Dvornikovitsról tudni, hogy a jezsuiták győri gimnáziumának beiratkozott diákja volt 1673-ban.⁶⁹⁸ Így nem meglepő, hogy a „*Congregationi Studiosorum*” 8 arannyal gazdagodott, sajnos azonban ennél pontosabban nem adatolható, hogy melyik tanulói kongregáció kasszájába lett leszámolva a hátrahagyott összeg. Dvornikovits végakarata szerint a jezsuiták további házai is részesültek az örökhagyó vagyonából. A győri mellett így gazdagodott a jezsuiták nagyszombati háza 10 arannyal és a soproni 8-cal. A Jézus Társaság mellett a másik két jelentős győri rendház lakói is számíthattak némi anyagi támogatásra. A győri kármeliták és ferencesek 50-50 aranyra számíthattak Dvornikovits halála után. A győri ferenceseknek ezért az összegért e dokumentumban meg nem határozott számú misével tartoztak az örökhagyó lelki üdvéért. A ferencesek iránti szimpátiája, feltehetőleg a renddel ápolt jó kapcsolata tükröződik vissza a 8. pontban megfogalmazott akaratában. A győri ferences közösség mellett a szombathelyi, németújvári, soproni és kismartoni Szent Ferenc rendiek 25-25 arannyal gazdagodtak. A pápai, sümegi, pozsonyi, nagyszombati ferencesek 20-20 aranyat, míg a szentantali ferences kegytemplom és a komáromiak 10-10 aranyat kaptak a testamentum végrehajtásakor.⁶⁹⁹ Kegyes adományok sorát erősítette

⁶⁹⁶ GyEL, GyKMLt, Testamenta, II. doboz, 2. sz. oldalszám nélkül. 5. pont: „*Venerabili Capitulo Zagrabienisi, magnis meis patronis, qui non tantum me in Collegio Bononiensi studentem gratis aluerunt, sed etiam sumptibus iuverunt, gratitudinis ergo lego aureos Centum.*”

⁶⁹⁷ uo. 4. pont: „*Collegio Hungarico Bononiensi, in quo quator Annis studendo accepi fundamentum aquisitionis, lego aureos Centum, ut inde augetur et crescat illius fundatio.*” Érdekes, hogy a kollégium szakirodalomban használt nevével ellentétben Dvornikovich csak bolognai magyar kollégiumnak titulálta a zágrábi káptalan által fenntartott intézményt.

⁶⁹⁸ FAZEKAS-KÁDÁR-KÖKÉNYESI, *A győri jezsuita gimnázium*, 441, 05789 sz.

⁶⁹⁹ Szentantali Somorjától 5km-re fekvő, Lippay György érsek alatt alapított ferences kolostor, majd búcsújáráhely ma: Bacsfa–Szentantali (Báč, Szlovákia). Fent felsorolt kolostorok részletes történetére: KARÁCSONYI János, *Szt. Ferenc rendjének története Magyarországon 1711-ig*. I. kötet. Budapest 1923.

az a 20 és 15 arany, amit a pozsonyi kapucinusok, valamint a győri Magyar Ispita kapott. A ferences rend erős pártolása mellett a volt győri kanonok megemlékezett még győri egyházmegyes plébániákról is. Jellemzően olyanokról, amelyek káptalani birtokok voltak, vagy a székeskáptalan kegyurasága alá tartoztak. Így rendelt Dvornikovits 5 aranyat Védenynek, 4-et (Káptalan)Visnek, Vámosnak és Kónynak.⁷⁰⁰ A volt győri nagyprépostnak az elesettek iránti jóindulata nem csupán a Magyar Ispita dotálásában érhető tetten, hanem a győri szegényeknek és árváknak jutatott 12 aranyforintban is. Lelki üdvéért a győri székesegyházban 3 forintért egy rekviemet mondatott. Végezetül a testamentum 7. pontját rohonci rokonságának 100 aranyat szánt vagyonából Dvornikovits Mihály.

E fejezet zárásaként, utolsóként Anton Gaun örkanonok 1765-ös halála után felvett leltárt és licitjegyzékeket érdemes kiemelni.⁷⁰¹ Feltételezhetően Gaun életkörülményei, anyagi mozgástere felülmúlta a fejezet első felében említett kanonokokéit, akik az egyházi középréteg általában és általánosan fennálló lehetőségeit példázzák. Anton Gaun velük szemben összesen 18000 (!) forintot hagyott kegyes célokra. E körbe tartozott az a 3000 forint is, amelyet a székesegyházi misealapítványok sorában már említettem.⁷⁰² Azonban az az összeg csak egy töredéke volt a teljes gauni vagyonnak. 1765-ös végrendeleti végrehajtási feljegyzések között az látni, hogy összesen 54000 forint került szétosztásra halála után. Ezt az összeget háromszor 18000 forintos, nagyjából tematikusan rendeződő részletekre osztotta Gaun örkanonok. Első ilyen 18000 forintos részlet a már említett kegyes adományokat tartalmazta. Az említett székesegyházi misealap mellett 4000 forintot adományozott a székesegyház zenészeinek. A káptalan kezelésébe adott összegből kikötötte az örökhagyó, hogy kizárólag a zenészek részesülhetnek. Az alap kezelése lényegében az éneklőkanonok feladata lett, az alap célját pedig Gaun abban határozta meg, hogy vasárnap és ünnepeken minél gazdagabb zenei szolgálat tudjon megvalósulni a székesegyházban. Ezért az éves kamatból öt koralistát kellett foglalkoztatni, illetve nagyobb ünnepekre kiegészítő zenészeket kellett felvenni az alap tőkéjéből.⁷⁰³ 1500 forinttal gyarapodott a győri orsolyita nővérek közössége. Szétosztatott Gaun 2600 forintot a városi szegények körében, és 1000 forinttal támogatta

⁷⁰⁰ Védeny ma: Weiden am See, Ausztria. Káptalanvis ma: Répcevis. Vámos ma: Vámoszabadi.

⁷⁰¹ GyEL, GyKMLt, Testamenta, II–III. doboz, 19/I–III. A feljegyzések

⁷⁰² A kanonoki alapítású misealapítványokra lásd: „A kanonokok anyagi helyzete” c. fejezetet.

⁷⁰³ GyEL, GyKMLt, Testamenta, III. doboz, 19/II. s. n. A Gaun-alap történetét lásd: BÁRDOS Kornél, *Győr zenéje a 17–18. században*, Budapest 1980, 65–66.

a protestáns felekezetekből katolikussá áttértek.⁷⁰⁴ 200-200 forintot ítelt vagyonából az örkanonok a Magyar és Német Ispitának, valamint a Szentháromság Kórháznak.⁷⁰⁵ Kiemelendő és eddig példa nélküli, hogy a végrendelkező 1400 forintot allokált elpusztult egyházak és plébániák számára. További kutatást igényel, hogy ez az összeg melyik templom vagy templomok renoválásakor realizálódott, azonban ékes példája ez a donáció az expanzióban lévő katolicizmus igényeire és távlatos stratégiájára. Különösen fontosnak és beszédesnek tartom, hogy egy kanonoki végrendeletben is találkozni ezzel a mentalitással. Az első körben az egyik utolsó tétel 300 forint, amellyel Gaun gyarapította az amúgy szerény feltételek között működő kamillánusok rendjét.⁷⁰⁶ Ebből a 18000 forintból az utolsó 2000-et ugyanolyan nevű rokona kapta.

A második 18000 forintot kevesebb kedvezményezett között látta jónak örökölni hagyni Gaun. Tetemes, 6000 forintos összeget hagyott a székesegyház felújítására, karbantartására, renoválására. A győri szeminárium céljaira 4000, az épületének fenntartására, felmerülő renoválásra stb. további 2000 forintot könyvelhetett el a gauni vagyonból. Az aggpapok házának pénztára szintén 4000 forinttal gazdagodott 1765-ben. A székeskáptalannak testületileg 1000 forintot hagyott, akárcsak ugyanolyan nevű rokonának Anton Gaunnak, aki ebből a körből sem maradt ki.

Az utolsó 18000 forintot magánszemélyekre hagyta, amely listáról ezúttal sem hiányozhatott a fent már kétszer említett Anton Gaun nevű rokon, akinek ezúttal 3000 forintot ítelt meg a győri örkanonok nagybácsija. De felbukkan annak a Felix Benzoni váci kanonoknak a neve is, aki ekkor 7000 forintot kapott, egyébiránt pedig Gaun könyvtárának és ingóságainak nagy részének az örökösévé vált.⁷⁰⁷

Bedy számításai alapján Gaun 65000 forint értékű ingóságot hagyott maga után.⁷⁰⁸ Halála után lakásának szobáiban, szalonjaiban található tárgyakról részletes, darabszintű jegyzék készült. Ekkor összesen 262 db tárgy került összeírásra. Mivel ezeket a tárgyakat javarészt licitre bocsátották, néhány esetben feljegyzésre kerültek a tárgyak új

⁷⁰⁴ III. Károly Pozsonyban 3000 forintos tőkével, Szent Istvánnak ajánlva a kongregáció működését létrehozott egy áttérteket tömörítő társulatot. PISZKER, *Barokk világ Győregyházmegyében*, 24. Ilyen néven Győrben is találunk kongregációt a ferencesek vezetésével, de hogy a konvertitákat fogta volna egybe, arról nincs adatom. HORVÁTH, *A vallásos társulatok szerepe*, 102. Lehet, hogy a Zichy püspök által alapított konvertita házra kell értenünk a testálást. PISZKER, *Barokk világ Győregyházmegyében*, 13.

⁷⁰⁵ A Szentháromság Kórházra: GECSÉNYI Lajos, *A győri kórház jubileumi évkönyve a 250. évfordulóra 1749–1999*, Győr 1999.

⁷⁰⁶ Négy évvel korábbi letelepedésükre és újjvárosi szűkös körülményeikre: GyEL, PL, *Ordines Religiosi VIII.*, Kamillánusok, 1761. február 5.; 1765. december 2.

⁷⁰⁷ Felix Benzonira lásd: CHOBOT Ferenc, *A váci egyházmegye történeti névtára. I. Az intézmények története*, Vác 1915. 63.

⁷⁰⁸ BEDY, *Székeskáptalan*, 460.

tulajdonosai is, akik esetenként Gaun győri kanonoktársai voltak. Az elhunyt őrkanonok hátrahagyott ingóságaiból az első ismert licit 1765. január 24-én történt.⁷⁰⁹ Néhány érdekes tárgyat e hosszú listáról érdemesnek tartok kiemelni, ezzel is betekintés nyerhető a 18. század közepi egyházi középréteg mindennapjaiba, még abban az esetben is, ha Gaun egy exkluzív, szűk társadalmi réteghez tartozott is. A január 24-i licit 11. tétele egy kanapé volt 8 székkal, amelyet 18 forintért Schmitt Gábor kanonok vásárolt meg. Ugyanezen licit alkalmával került kalapács alá egy kis és egy nagy óra, valamint egy barométer 9, 42, illetve 2 forintért. 14. tételként egy nagy tükör 12 forintért és egy kis tükör 60 krajcárért. A január 24-i licit 28. pontja ritka tételnek számított a korszakban, egy kávé készlet került leírásra „*instrumentum pro caffee*”, amelyet Szabó Imre kanonok szerzett meg magának. Az ezt követő, január 30-án felvett inventárium is tartalmazott a kávéiváshoz hasonló érdekes gasztrotörténeti feljegyzést.⁷¹⁰ Gaun kanonok lakásán az inventárium 55. pontjában feljegyezték, és a licit során 1 forintért eladtak csokoládé fogyasztásához használt csészéket „*unum par phialarum pro csukolada*”. Közvetlen ezt követően, az 56. pontban egy teakészlet is nevesítve lett „*pro herbathe iterum duo paria*”. Számos egyéb porcelántárgy is lajstromba került, holicsi porcelán mellett az 59. pontban 6 pár fehér bécsi csészét is találtak az őrkanonok szalonjaiban. Ez utóbbi készletet 4 forint 40 krajcárért tették pénzzé. Kávé, csokoládé, tea fogyasztására használatos tárgyak azt mutatják, hogy a kanonok rendszeresen élhetett a korszakban luxus és prémium cikkeknek számító termékekkel.

A hagyaték számos ruhát, függönyöket, terítőket, liturgikus ruhákat felsorol, a legkülönbözőbb nemes anyagok felhasználásával, úgymint damasztból, atlaszból, selyemből. A személyiség jobb megismerésének, esetleges személyes devóció felfedezésének az érdekében alább az őrkanonoki házban talált festményeket, képeket és metszeteket ismertetem. Adja magát, hogy a témát egyházi és világi képek csoportjaira osszam. Az említett 1765. január 30-i liciten több tucatnyi kép került felsorolásra. A pontosan leírt képek listáján a bibliai, vallási témájú képek szerepelnek nagyobb számban. Sok, Gaun egykori lakásának a falán lévő képről ellenben csak annyit tudni, hogy profán témájú. A vallási tárgyú képek azonban ennél pontosabban leírtak. Az őrkanonok tulajdonát gyarapította egy kép a Szeplőtelen fogantatásról, Jézusról Máriával és Józseffel, Keresztelő Szent Jánosról, az Ecce Homo-jelenetről, Mária Magdolnáról pedig két, egy nagyobb és egy kisebb képet is bírt Gaun. Ótestamentumi témájú képet

⁷⁰⁹ GyEL, GyKMLt, Testamenta, III. doboz, 19/II. 1765. 01. 23.

⁷¹⁰ GyEL, GyKMLt, Testamenta, III. doboz, 19/II. 1765. 01. 30.

kettőt említ a forrás, Dániel az oroszlánbarlangban és Habakuk az angyallal címmel. Újtestamentumi jelenetek is díszítették a szalonok falait. Egyiken Krisztus a kútnál vizet kér a számáriai asszonytól, a másikon Krisztus megjelenése Mária Magdolnának jelenetek elevenedtek meg. Szentek képei is feltűnnek a listán, egy Szent Ferenc és egy Szent Sebestyén halálát ábrázoló képről ad hírt az inventárium. Profán és mitologikus témájú képek is számba vétettek. A január 24-i liciten feltűnt egy nyolc képből álló sorozat, amelyek huszárokat jelenítettek meg. A január 30-i árverésen a római Vulcanus istent Minerva istennővel ábrázoló kép is kalapács alá került. A korban divatosnak számító bukolikus tematikájú képek is helyet kaptak Gaun rezidenciáján. Egy képen pásztor juhokat terel, hajt a legelőre (*Pastor oves pascens*) egy másikon szintén idillikus vidéki táj lehetett látható, amelyen juhok és marhák legeltek (*Imago oves et pecora campi repraesentans valde elegans*). Bár a képek méretéről és a gyártási, készítési technikáról nem őrzött meg semmit a forrás, úgy gondolom, hogy a képek egy része metszet vagy kisgrafika is lehetett akár, tekintve, hogy nem képviseltek különösen nagyobb értéket az árveréseken. Az utóbb említett elegáns tájkép juhokkal és marhákkal 6 forintért kelt el. A kisebb Mária Magdolna kép 4 forintért lelt új gazdára, míg a juhokat legeltető pásztor képét 2 forintra taksálták. Összességében azonban megállapítható, hogy a forrásban pontosító leírás nélkül, csupán „*Imago profana*”-nak titulált képekkel együtt, egy a kor ízlése és divatja szerint berendezett előkelő lakosztály szolgálhatta Anton Gaun kényelmét.

5. A KANONOKOK KÖNYVES KULTÚRÁJA

a) Bényi János nagyprépost bibliotékája 1659-ben

Jelen fejezetben pár példán keresztül igyekszem bemutatni azt, hogy a győri székeskáptalan kanonokjai nem csupán anyagi, de szellemi értelemben is a városi elithez tartoztak. Forrásaim ezúttal is hagyatéki eljárások során felvett inventáriumok. Igaz, az 1611. évi nagyszombati tartományi zsinat határozata értelmében a klerikusoknak könyvtáraikat végrendeletileg arra az egyházra kellett hagyniuk, amelyben szolgáltak, mégis azt tapasztalni, hogy kanonoki könyvgyűjteményeket a vizsgált korszakból ritkán

őrzött meg az Egyházmegyei Könyvtár.⁷¹¹ Természetesen a korszakon túl vannak ellenpéldák, az exjezsuita Balogh Sándor kanonok által 1810-ben a szemináriumnak adományozott hatalmas könyvtáráról egy külön tanulmányban lenne érdemes szólni. A most elemzés alá vont három kanonok könyvjegyzékei egy-egy korszak beszédes tanúi.

Az első példa Bényi János győri nagyprepost 1659-ben bekövetkezett halálát követő hagyatéki eljárás során felvett könyvjegyzékéről szól.⁷¹² Az elmúlt évszázad során változó intenzitással, de rendszeresen kutatás tárgyát képezte a régi könyves kultúra.⁷¹³ Az egyházi személyek kora újkori győri magánkönyvtáiról szóló munkák sorát Acsády Ignác forrásközlése nyitotta meg.⁷¹⁴ Amelyet aztán Iványi Béla, Szabady Béla, Jenei Ferenc, B. Koroknay Éva, valamint Vásárhelyi Judit és Horváth József munkái követtek számos elévülhetetlen, a szélesebb magyar kultúra számára is meghatározó eredménnyel.⁷¹⁵

Bényi János karrierje csúcspontját 1641-ben, 37 évesen érte el, amikor a győri székeskáptalan nagypreposti stallumába ülhetett. Káptalani karrierje előtt tudjuk, hogy 1625-től Bécsben végzett egyetemi tanulmányokat.⁷¹⁶ Majd 1631-es káptalani beiktatását követően végigjárta a kanonoki ranglétrát, amelynek során először 1631 és 1632 között mesterkanonok volt, 1632-ben pápai, majd 1634-ig rábaközi később, 1638-ig székesegyházi főesperes. Ezt követően rövid időn belül 1639 és 1641 között több oszlopos kanonoki stallumba is beiktatták. A székeskáptalan képviselőjeként részt vett az

⁷¹¹ BÁNHÉGYI B. Miksa, *A Győri Egyházmegyei Könyvtár kéziratkatalógusa. 1850 előtti kéziratok*, (Magyarországi egyházi könyvtárak kéziratkatalógusai 8), Budapest 1991, 7. Az 1611. évi tartományi zsinatra lásd: Carolus PÉTERFFY, *Sacra concilia ecclesiae Romano-catholicae in regno Hungariae celebrata II.*, Posonii, 1742, 203–218. Győri vagy Győrt is érintő zsinatokról újabban: FAZEKAS István, *Oláh Miklós reformtörekvései az esztergomi egyházmegyében 1553–1568 között*, Katolikus zsinatok és nagygyűlések Magyarországon a 16–20. században, (Séria Historiae Dioecesis Quinqueecclesiensis X), szerk. BALOGH Margit–VARGA Szabolcs–VÉRTESI Lázár, Pécs 2014, 27–44. KOLTAI András, *A győri egyházmegye 1579. évi szombathelyi zsinata*, i. m., 45–68. TUSOR Péter, *Nemzeti zsinat, 1648*, i. m., 69–130.

⁷¹² GyEL, GyKMLt, Törzsanyag, Rendezés során fellelt iratok, Bényi János könyvlistája, s. n.

⁷¹³ A teljesség igénye nélkül: ILLÉSY János, *Mathesy István váci püspök könyveinek leltára 1591-ből*, Magyar Könyvszemle, Ú.f. 5 (1897) 276–277. IVÁNYI Béla, *Könyvek, könyvtárak, könyvnyomdák Magyarországon* (Hatodik közl.) Magyar Könyvszemle, Ú.f. 39 (1932–1934) 13–88. CSAPODI Csaba–TÓTH András–VÉRTESI Miklós, *Magyar Könyvtártörténet*, Budapest, 1987. MADAS Edit–MONOK István, *A könyvkultúra Magyarországon a kezdetektől 1730-ig*, Budapest 1998.

⁷¹⁴ ACSÁDY Ignác, *Könyvek régi összeírásokban*, Magyar Könyvszemle, Ú.f. 2 (1894) 209–221, 212–213.

⁷¹⁵ IVÁNYI 1932–1934, i. m. 6. JENEI Ferenc, *Adalék Lépes Bálint könyvtárához*, Győri Szemle 6 (1935), 138–139; JENEI Ferenc, *Monoszlói András (1552–1601) könyvei a győri székesegyház régi könyvtárában*, Győri Szemle 6 (1935) 199–201; SZABADY Béla, *17. századbeli kalendárium-ajánlólevél*, Győri Szemle 2 (1931) 60–61; B. KOROKNAY Éva, *Győr régi könyvkötészete*, Magyar Könyvszemle 71 (1955) 88–110; VÁSÁRHELYI Judit, *A győri Székesegyházi Könyvtár possessorai I.–III.*, Magyar Könyvszemle 96 (1980) 117–130; 230–263; 325–349; HORVÁTH József, *Adalékok a 18. századi győri magánkönyvtárak történetéhez (Vida László főszolgabíró könyvtáráról)*, A Kisfaludy Károly Megyei Könyvtár Évkönyve 2008. szerk. Horváth József, Győr 2009, 212–236.

⁷¹⁶ KISSNÉ BOGNÁR Krisztina, *Magyarországi diákok a bécsi*, 83., 759.sz.

1646-os és az 1649-es pozsonyi országgyűléseken, siklósi apátként jelen volt az 1648-as nagyszombati zsinaton.⁷¹⁷ 1650-ben sikertelenül pályázott a soproni Szent Erzsébetről nevezett oltárjavadalomra.⁷¹⁸ Hosszú, huszonnyolc éves káptalani pályafutása mellett püspöki helynökként is szolgálta a győri egyházmegyét a kibontakozódó katolikus konfesszionizáció időszakának elején. Halálakor felvett testamentumában házának negyedrészt megosztva a győri ferencesekre és jezsuitákra, valamint a szentmártoni apátra hagyta.⁷¹⁹

Érdemes megemlíteni, hogy a terjedelmesnek tekinthető, száz két tételes bibliotéka sorsáról az általunk ismert, fent említett végakaratban külön nem tett említést. Lehet épp azért, mert azt a nagyszombati zsinati irányelv szerint automatikusan a székesegyházra hagyta. Ingó tárgyairól mindössze annyit tudunk, hogy öccseire hagyta azokat. A könyvtár későbbi sorsáról nincs további pontos adatunk. Feltételezhetően Bényi nem használt poszszesszori bejegyzést köteteiben, Vásárhelyi Judit kutatásai egy helyen sem említik a nagyprépostot mint könyvtulajdonost.⁷²⁰ Elképzelhető, hogy különböző, a testamentumában is felsorolt adósságok rendezése során darabonként, kisebb részletekben eladták a tékát az örökösök. Így feltételezhetjük, hogy a kötetek egy része akár paptestvéreihez is kerülhetett, tekintettel a teológiai témájú kötetek magas arányára.

A kötetek javarészt a korszak divatos és ismert prédikáció- és kommentárgyűjteményei teszik ki. Lajstromba vették többek között a Nagyszombatban is működő és ott elhunyt Matthias Faber két, a korban elterjedt prédikációskötetét (40. számú, valamint a 78. számú tétel).⁷²¹ Cornelius a Lapide (1567–1637) híres jezsuita egzegétától öt cím is Bényi tékájának a részét képezte.⁷²² E könyvek a Lapide legelterjedtebb Szentírás-magyarázó munkái közül kerültek ki, mint a *Commentaria in quator Prophetas Maiores* (52. számú tétel), a *Commentaria in duodecim Prophetas Minores* (53. számú tétel), vagy a *Commentarius in Josue, Ruth, IV Libros Regum et II Paralipomenon* (54. számú tétel).⁷²³ De említhetjük Antonini Diana (1585–1663) három

⁷¹⁷ BEDY, *Székeskáptalan*, 409–410.

⁷¹⁸ DOMINKOVITS Péter, *Javadalmak – javadalmasok – patrónusok*, 99.

⁷¹⁹ HORVÁTH József, *Győri végrendeletek III.*, 55–58.

⁷²⁰ VÁSÁRHELYI, *A győri székesegyházi könyvtár III.*, 1980, 230–263.

⁷²¹ Mathias Fabri, *Opus concionum tripartitum*, Antverpiae, 1643.

⁷²² Életrajzára: Treccani online: <https://www.treccani.it/enciclopedia/cornelio-a-lapide/?search=Corn%C3%A8lio%20a%20Lapide> (utolsó elérés: 2024. március 5.)

⁷²³ Cornelii a Lapide, *Commentarii in quator Evangelia*, Tomus Primus, Lugduni, 1638. Vagy Cornelii a Lapide, *Commentaria in quator Evangelia*, Tomus Secundus, Anvers 1639.; Cornelii a Lapide, *Commentaria in quator Prophetas Maiores*, Antverpiae, 1625.; Cornelii a Lapide, *Commentaria in duodecim Prophetas Minores*, Antverpiae, 1625.; Cornelius Lapide, *Commentarius in Josue, Ruth, IV Libros Regum et II Paralipomenon* (2 vol.), Anvers 1639.

alább feljegyzett erkölcstani munkáját is.⁷²⁴ Egyházi és teológia témában találhatunk még Bényi könyvtárában több elmélkedést Ludovico de (da) Ponte (1460–1520) és Vincenzo Bruni (1532–1594) tollából.⁷²⁵ A felsoroltak között szerepelnek Guillaume Pépin prédikációgyűjteményei is (49., 61. 86. számú tételek) amelyek számos, egyéb szerzőtől származó hasonló munkákkal együtt jelentős részét képezték a teológiai témájú köteteknek.⁷²⁶ A prédikációs kötetek arányából arra a következtetésre juthatunk, hogy a nagyprépost aktív pasztorális munkát is folytatott a városban. Aquinói Szent Tamás számos munkája tartozott a nagyprépost magánkönyvtárába, így nyugodtan mondhatjuk, hogy Bényi markáns skolasztikus tudással rendelkezhetett. Emellett a jezsuita filozófia egyik nagyhatású formálójának, a spanyol Francisco de Toledo-nak (1532–1596) egy munkája is eljutott Győrbe (28. számú tétel), aki egyéb köteteiben pont a fent említett Szent Tamás és az őt is inspiráló Arisztotelész munkáihoz írt kommentárokat.⁷²⁷ Úgy tűnik Bényi ügyelt rá, hogy a teológia és filozófia különböző korszakainak jelentős munkái gyarapítsák a könyvtárát. Gratianus egyházjogi munkáján „*Decretales Gratiani*” (96. számú tétel) túl VIII. Bonifác (1294–1303) és IX. Gergely (1227–1241) pápák dekretálisai gyarapították a bibliotéka kánonjogi szegmensét (95. és 97. számú tétel). Mellettük a trienti egyetemes „*Declarationes in Concilium Tridentinum*” és a Pázmány által összehívott magyar nemzeti zsinat határozatai is gyűjteményének a részét képezték (85. és 6. számú tételek).⁷²⁸

A külföldi munkák mellett a magyar egyházi irodalom néhány darabja is feljegyzésre került. Így Pázmány *Kalauza* és prédikációs kötete, Lépes Bálint *Pokoltól rettentő és mennyei boldogságra édesgető tükör* című munkája vagy Telegdi Miklós és Káldi György magyarnyelvű prédikációi mellett egy magyar nyelvű Biblia és egy magyar

⁷²⁴ Paolo PORTONE, *Diana, Antonino*, Dizionario Biografico degli Italiani, Volume 39 (1991). [https://www.treccani.it/enciclopedia/antonino-diana_\(DizionarioBiografico\)/?search=DIANA%2C%20Antonino](https://www.treccani.it/enciclopedia/antonino-diana_(DizionarioBiografico)/?search=DIANA%2C%20Antonino) (utolsó elérés: 2024. március 5.)

⁷²⁵ Roberto RICCIARDI, *Da Ponte, Ludovico (Ponticus Virunius)*, Dizionario Biografico degli Italiani, Volume 32 (1986). https://www.treccani.it/enciclopedia/ludovico-da-ponte_%28Dizionario-Biografico%29/ . Adriano PROSPERI, *Bruni, Vincenzo*, Dizionario Biografico degli Italiani, Volume 14 (1972). [https://www.treccani.it/enciclopedia/vincenzo-bruni_\(DizionarioBiografico\)/?search=BRUNI%2C%20Vincenzo](https://www.treccani.it/enciclopedia/vincenzo-bruni_(DizionarioBiografico)/?search=BRUNI%2C%20Vincenzo) (utolsó elérés: 2024. március 5.)

⁷²⁶ valószínűleg: Guillelmi Pepini, *Conciones de Imitatione Sanctorum pro illorum diebus, qui toto anno in ecclesia celebrantur*, Coloniae, 1610.; Guillelmi Pepini, *Sermonum ad sacros Evangeliorum sensus explicandos: Pars quadragesimalis*, Venetiis, 1588.

⁷²⁷ Anna TROPÍA, *Francisco de Toledo: Setting a Standard for Jesuit Philosophy*, *Jesuit Philosophy on the Eve of Modernity*, (Jesuit Studies: Modernity through the prism of Jesuit history, vol. 20), szerk. Cristiano CASALINI, Leiden–Boston 2019, 253, 251–270. A kötet: Francisci Toleti, S.J., Cardinalis, *Instructio Sacerdotum ac de septem peccatis mortalibus; sive potius summa casuum conscientiae*, Brixiae, 1605.

⁷²⁸ *Acta et Decreta Synodi diocesis Strigoniensis, Petri Pazmany Archiepiscopi Strigoniensis celebrata Tyrnaviae*, 1629.

kalendárium is Bényi nagyprépost könyvgyűjteményébe tartozott.⁷²⁹ A 99. tétel a korszakban még elterjedt kézzel másolt kötetre utal, amelyben a felsorolás szerint szintén beszédek találhatók. E ponton eljátszhatunk a gondolattal, hogy esetleg saját szentbeszédeit is tartalmazhatta a kötet. Sajnos az említett prédikációk elenyészhettek, esetleges későbbi kiadásukról, vagy kézirat formában történő fennmaradásukról nincs tudomásom.

Szembetűnő, hogy Bényi két protestáns teológiával foglalkozó könyvet is birtokolt. Az egyik Laurenz Forer és Melchior Riederer közös, *Symbolum Lutheranum* kezdetű munkája (14. számú tétel).⁷³⁰ A svájci jezsuita, Laurenz Forer⁷³¹ (1580–1659) hitvitázó munkái már évtizedekkel korábban, Pázmány Péter érdeklődését is felkeltették.⁷³² A másik kötetről, a 23-as számú tételről nincs pontos tudásunk, de a forrás tanúsága szerint a lutheri és kálvini tanok ügyeiről ejt benne szót a szerző.

Kisebb mértékben világi szerzők munkáira is kiterjedt Bényi érdeklődése, főleg történelmi témában. A magyar olvasók és könyvszeretők polcáról a fenti témában Bonfini és Istvánfi munkái elengedhetetlenek voltak a korban, ezek a nagyprépost gyűjteményéből sem hiányoztak (44. és 93. tétel).⁷³³ Továbbá tartalmaz a könyvjegyzék orvostudományi munkát Wolfgang Hoefer (1569–1647) tollából (8. számú tétel).⁷³⁴ A lajstrom 66. pontja csupán egy vezetéknevet említ Causinus néven, itt felmerülhet Nicolas Caussin (1583–1651) francia jezsuita teológus egy meg nem nevezett munkája, vagy egy zenei darabot is tartalmazhatott a magánkönyvtár Arnold Causin-tól. E tételről ennél közelebbi tudásunk nincs jelenleg. Emellett még térképet említ a felsorolás, sajnos erről pontosabban nem tudósít a forrás. A szerteágazó tematikájú könyvek alapján, amik a kánonjogtól, a filozófián és a történelmen át az orvostudományig terjedtek, egy

⁷²⁹ Telegdi Miklósról: SZINNYEY József, *Magyar írók élete és munkái XIII.* (Steiner-Télfy), Budapest 1909. <https://mek.oszk.hu/03600/03630/html/t/t27511.htm> (utolsó elérés: 2024. március 4.) Káldi Györgyről: MOLNÁR Antal, *Káldi György*, Magyar Művelődéstörténeti Lexikon V. 2006. 34–36. Lépes Bálintról: FAZEKAS István, *Főpap és hivatalnok. Adalékok Lépes Bálint kalocsai érsek, győri adminisztrátor pályájához*, Primus Inter Omnes. Tanulmányok Bedy Vince születésének 150. évfordulójára, (A Győri Egyházmegyei Levéltár Kiadványai. Források, feldolgozások 25), szerk. Arató György–Nemes Gábor–Vajk Ádám, Győr 2016, 81–108.

⁷³⁰ Melchior Riederer, *Symbolum Lutheranum, Collatum Cum Symbolo Apostolico*, Dilingae, 1622.

⁷³¹ WERNER, "Forer, Laurenz", *Allgemeine Deutsche Biographie* 7 (1878), S. 155. <https://www.deutsche-biographie.de/pnd116662069.html#adbcontent> (utolsó elérés: 2024. március 5.)

⁷³² BITSKEY István, *Pázmány Péter és a Reihing-vita: Adalék az érseki könyvbeszerzéshez*, MONOKgraphia, Tanulmányok Monok István 60. születésnapjára, szerk. Nyerges Judit–Verók Attila–Zvara Edina, Budapest 2016, 98–102, 101.

⁷³³ Antonio Bonfini, *Rerum Ungaricarum Decades Quator Cum Dimidia*, Frankfurt, 1581.; Istvánffi, N.: *Historiarum de rebus Ungaricis libri XXXIV*, Coloniae Agrippinae, 1622. (RMK III. 1350.).

⁷³⁴ Wolfgang Hoefer, *Hercules medicus sive locorum communium medicorum tomos primus*, Viennae. 1657. Német lexikonirodalomban életére: Hoefer, Wolfgang, *Indexeintrag: Deutsche Biographie*, <https://www.deutsche-biographie.de/pnd115598529.html> (utolsó elérés: 2024. március 5.).

széleslátókörű, nagy műveltséggel rendelkező egyházi személy képe bontakozik ki a szemünk előtt. Ezek alapján látható, hogy Bényi nagyprépost a város szellemi elitjének jelentős személye lehetett évtizedeken át. Ez a kép messzemenőig megfelel a trienti zsinat és az abból fakadó katolikus konfesszionalizáció papi ideálképének.

A fenti felsorolás fényében érdekes kérdésként vetül fel, hogy honnan szerezhetette be köteteit Bényi János? Látható a lenti lista tételeiből, hogy sok esetben a legfrissebb nemzetközi teológiai irodalom is megtalálható a nagyprépost könyvtárában. A barokk kor jelentős teológusainak munkái nyugat-európai megjelenésüktől számított pár éven belül már Győrben termékenyíthették meg olvasóik gondolatait. A feltűnően magas számú jezsuita szerző okán gondolhatunk arra, hogy az 1626-ban Győrben megtelepedő jezsuiták Európát behálózó kapcsolatrendszerén keresztül juthattak a városba kötetek. Feltételezhetően ez nem ütközhetett akadályba, hiszen Bényi és a győri Jézus Társaság tagjai között jó kapcsolat állt fent. Ahogy a fenti fejezetben említettem, a nagyprépost misekelyhek adományozása után a Társaság benefactoraként volt számontartva.⁷³⁵ Másik lehetőségként – vagy az előbbi mellett párhuzamosan – lehetséges, hogy nagyobb útjai során is hozzájuthatott egy-egy tételnyi könyvhöz. Tudjuk, hogy az 1646-os és az 1649-es pozsonyi országgyűléseken is részt vett a székeskáptalan képviselőjeként.⁷³⁶ Az ekkor társadalmi és kulturális szempontból pezsgő városban könnyen hozzájuthatott kötetekhez, vagy olyan közvetítőkkal kerülhetett kapcsolatba, akik későbbi könyves rendeléseit teljesíthették. A korszak jelentős teológusai javarészt jezsuiták voltak, így a jezsuita szerzők magas arányából világos következtetést a beszerzésről és Bényi kapcsolatrendszeréről nem vonhatunk le. A halála előtti, egészen frissen beszerzett tételekből következtethetünk arra, hogy Bényi a könyvtárát folyamatosan gyarapította.

Bényi János győri nagyprépost könyvjegyzékének minden darabját nem sikerült azonosítani. Azonban a kötetek száma még bő száz évvel később is, a könyvnyomtatásnak és terjesztésnek egy még sikeresebb korszakában is jelentős példányszámú bibliotékának számított volna.⁷³⁷ Feltehetőleg a korszak egyik legnagyobb győri könyvtárának tekinthető a nagyprépost magánbibliotékája, ami nemcsak a városban, de akár a régióban

⁷³⁵ FAZEKAS–KÁDÁR, *A győri jezsuita templom 17. századi jótevői*, 13–59, 33.

⁷³⁶ BEDY, *Székeskáptalan*, 410. FAZEKAS István–KÁDÁR Zsófia, *Bényi János győri nagyprépost az 1649. évi pozsonyi országgyűlésen*, Sopron vonzásában. Sopron vonzásában. Ünnepi tanulmányok Dominkovits Péter 60. születésnapjára, szerk. Fiziker Róbert–Kelemen Dávid, Sopron 2022, 515–546.

⁷³⁷ HORVÁTH József, *Milkovics János pápóci prépost könyvtáráról*, *In labore fructus, Jubileumi tanulmányok Győregyházmegye történetéből*, (A Győri Egyházmegyei Levéltár Kiadványai, Források, feldolgozások 13) szerk. Nemes Gábor–Vajk Ádám, Győr 2011, 127–151, 141.

is jelentősnek számított.⁷³⁸ E megállapítást támasztja alá, hogy az egyházmegyei vizitációk és a fennmaradt egyéb könyvjegyzékek szerint az alsópapság magánkönyvtárai általában a tíz tételt sem érték el, legtöbbször négy vagy öt kötetre rúgtak.⁷³⁹ Hasonló nagy arányokkal rendelkező téka a győri egyházmegyében Francesco Orsolini kismartoni várplébános birtokában volt.⁷⁴⁰ A korszakból ismert és számos érdemet szerző Szenttamásy Máté erdélyi püspöknek és csornai prépostnak halálakor felvett könyvtárjegyzéke negyvenkét tételre rúgott.⁷⁴¹ Pedig Lippay György Esterházy Miklósnak írt ajánlólevelében tudós papnak nevezi Szenttamásyt.⁷⁴² Országos méretű vizsgálat esetén is kijelenthető, hogy Bényi tékája a példányszámot figyelembe véve az erős középmezőnybe tartozott.⁷⁴³

Bényi Jánosról a már ismert életrajzi elemeken kívül egyelőre nem sokat tudunk. Azonban színes könyvtára egy sokoldalú, teológiai, jogi, orvosi, történeti, és esetleg zenei ismeretekkel rendelkező, magasan művelt barokk egyházi személyt sejtet.

b) *Anton Gaun örkanonok könyvtára 1765-ben*

Anton Gaun végrendeletét az előző fejezetben a kanonokokat körülvevő tárgyi kultúra szempontjából már elemzés alá vontam. Nem maradhat ki az ismertetésből részletes könyvjegyzéke sem. Az 1765. január 11-én felvett könyvlista 131 címet tartalmazott.⁷⁴⁴ Azonban ez nem a könyvek darabszáma, hiszen például a 127. tétel könyvcímek nélkül annyi tájékoztatást ad, hogy „17 libri Gallici”. Hasonló a helyzet a 69. tétel esetében is, amely egy címen hat kisebb kötetet jelölt, „*Historiae Belli Borussoci in 6 tomulis*”. Gaun érdeklődési köre felhalmozott kötetei alapján egészen biztosan körülhatárolható. A teológiai munkák és manuálék mellett alapvetően jogtörténeti és jogelméleti munkákat gyűjtő kanonokot ismerhetünk meg Gaun személyében. Könyvesszekrényében tudhatta Gaun a *Corpus Iuris Canonici* mellett a római jogot

⁷³⁸ Itt természetesen kivételként tekintünk a Szentmárton-hegyi apátság könyvtárára, amely egy 1658-as könyvtárjegyzék értelmében 2318 kötetre rúgott. A könyvjegyzékről bővebben lásd: RÉCSEY Viktor, *A Pannonhalmi Főapátság könyvtárának jegyzéke 1658-ban, Magger András Placid főapát kormányja alatt*, Budapest 1902.

⁷³⁹ FAZEKAS, *A reform útján*, 151.

⁷⁴⁰ FAZEKAS, *A reform útján*, 163–178.

⁷⁴¹ FAZEKAS, *A reform útján*, 51–52.

⁷⁴² FAZEKAS, *A reform útján*, 40.

⁷⁴³ *Magyarországi magánkönyvtárak II. 1588–1721*, szerk. Monok István, Szeged 1992.

⁷⁴⁴ GyEL, GyKMLt, Testamenta, III. doboz, 19/II., 1765. 01. 11.

magába foglaló *Corpus Iuris Civilis* is. A római jog egyébként is foglalkoztathatta Gaunt, azt magyarázó és értelmező munkákat is beszerzett működése során. Ilyen a listán a 90. számú bejegyzés, amelynek értelmében Gaun megvásárolta Antonius Perezius *Institutiones Imperiales erotematibus distinctae* címmel kezdődő munkáját.⁷⁴⁵ A 16–17. század fordulóján élt spanyol jogász könyve nagy népszerűségnek örvendett Európaszerte. A számos kiadást megélt munkából a 19. századig tanították a jogi karokon a római jogot. A 90. tétel mellett ugyanígy említhető a 113. amelyről a lista annyit jegyzett fel „*Michaelis Schoppach De Iure Civili*”, amely Johann Michael Schoppach *Einleitung zum Jure Civili, nach Ordnung der Institutionum* című munkája lehet.⁷⁴⁶ Akárcsak Perezius munkája, úgy Schoppaché is nagy népszerűségnek örvendett a 18. századi jogi munkák sorában. Római jogi munkák mellett kánonjogi magyarázó munka is felbukkant az örkanonok szalonjaiban. Ide sorolandó a 108. tétel, amely Arnoldi Corvini *Ius Canonicum per aphorismos strictim explicatum* címmel kezdődő munkája, és amely ahogy a címében is utal rá egy-egy bölcs, szellemes mondattal értelmezi és magyarázza a kánonjog egyes tételeit.⁷⁴⁷ Az örkanonokat nem csupán a jogelméletek érdekelhették, hanem választott hazájának, a magyar királyságnak gyakorlati jogalkotási működése is. A 107. és 118. tételek arról tanúskodnak, hogy az 1715-ben és az 1729-ben véget ért diétákon elfogadott, majd szentesített törvényeket összefoglaló kiadványokra is igényt tartott. Ezek mellett természetesen a *Corpus Iuris Hungarici* is ott pihent könyvespolcán.

A jog mellett az ahhoz természetszerűleg kapcsolódó államelméletek is Gaun érdeklődésének homlokterében lehettek. 55. tételként került a lajstromba Ambrogio Marliani először 1631-ben Rómában megjelent *Theatrum politicum* című kötete.⁷⁴⁸ Ide értendő még a 15.-ként felvett kötet *Imperatores Orientis* kezdetű címmel, amely Kéri Borgia Ferenc Nagyszombatban, 1744-ben megjelent munkája. A kötetet a magyar bizantinológia első jelentős alkotásaként tartják számon.⁷⁴⁹ A bizánci birodalom mellett Alessandro Farnese parmai herceg, németalföldi kormányzó ügyeiről szóló, Guileilmus Dondinus által írt történeti munka (17. számú) is ezen érdeklődési körbe sorolható.⁷⁵⁰

⁷⁴⁵ Későbbi kiadás adatai alapján: Antonii Perezii: institutiones imperiales erotematibus distinctae, Venetiis, 1782.

⁷⁴⁶ Johann Michael Schoppach, *Einleitung Zum Jure Civili: Nach Ordnung der Institutionem Imperialium zusammen getragen*, Regensburg, 1730.

⁷⁴⁷ Arnoldi Corvini, *Ius canonicum, per aphorismos strictim explicatum*, Amstelodami, 1628.

⁷⁴⁸ Ambrogio Marliani, *Theatrum politicum in quo quid agendum sit a Principe et quid cavendum accurate praescibitur*, 1659.

⁷⁴⁹ Kéri Borgia Ferenc (1702–1768) bizantinológia területén végzett munkájának értékelésére lásd TÓTH Anna Judit vonatkozó munkásságát.

⁷⁵⁰ Guileilmus Dondinus, *Historia de rebus in Gallia gestis ab Alexandro Farnesio Parmae et Placentiae duce III supremo Belgii praefecto*, 1671.

Összegyűjtött bibliotékája alapján úgy tűnik, hogy Anton Gaun másik nagy érdeklődési területe a történelem volt. A könyvlista 2. pontja Antonius Guevara először 1529-ben megjelent vagy annak az 1610-ben, Draskovich János által magyarra fordított *Horologium Principum* című történeti munkájára utal.⁷⁵¹ A magyar történelem is foglalkoztatta az indigenátust nyert kanonokot. 18. számú bejegyzés a listán a magyar királyság nádori tisztségét betöltő személyekkel és azok cselekedeteivel foglalkozó munka „*Palatini Regni Hungariae...*”.⁷⁵² A 70. kötet a listán a fentihez hasonló módon a horvát bánokat bemutató kötet volt „*Series Banorum Croatiae...*”.⁷⁵³ Az örkanonok könyvtárát gyarapította ezek mellett Timon Sámuelnek 1733-ban Kassán megjelent magyar történettel foglalkozó *Imago Antiquae Hungariae...* címmel kezdődő kötete is gyarapította.⁷⁵⁴ A régebbi és újabb háborúk leírása és a hadtudomány iránti érdeklődés is felsejlik a 69. és a 115. pontban leírtakban. A „*Historiae Belli Borussici...*” és a „*Descriptio Belli Turcici sub Carolo Sexto*” könyvleírások legalábbis erre engednek következtetni.

Pár kötetet érdemesnek tartok még kiemelni a 131 felsorolt tétel közül. Úgy látszik, hogy Gaun valóban igyekezett ismereteket felhalmozni Magyarországról, nem csupán a közjogi és történeti ügyekben tájékozódott, de a magyar hagiografikus irodalommal is ismerkedett. Erről árulkodik a 16. pont „*Vita Sancti Stephani Regis Ungariae...*” című bejegyzése. Sorrendben a 13. felvett kötetéről nem sokat jegyzett fel a lajstrom írója, csupán annyit, hogy „*Liber Mathematicus*”. Több hasonló tematikájú kötetet nem fedeztem fel a listán, azonban érdemes megjegyezni, hogy az alapvetően történeti-jogi érdeklődésű Gaun más tudományterületek felé is tájékozódott. Emellett magyar szerzők művei is gazdagították a bibliotékát, Padányi Bíró Márton veszprémi püspöknek (1745–1762) a korszakban nagy port kavart és közéleti karanténját okozó *Enchiridionja* is Anton Gaun gyűjteményének a része volt.⁷⁵⁵ Kiemelendő még a 29. pontja a felsorolásnak, amelynek értelmében Gaun is olvashatta kanonoktársának, Károlyi Lőrincnek *Speculum Jaurinensis Ecclesiae* című, a győri egyházmegye és a

⁷⁵¹ Antonius Guevara, *Horologium principum, quod ad normam vitae M[arci] Aurelii Severi, imperatoris...* 1664.

⁷⁵² Több szerző is jegyzett ilyen munkát, többek között: Joanne Kaschutnig, *Palatini Regni Hungariae bello, paceque clarissimi...*, Tyrnaviae, 1753.

⁷⁵³ Antonius Hellmar, *Series Banorum Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniae, Tyrnaviae*, 1737.

⁷⁵⁴ Samuele Timon, *Imago Antiquae Hungariae, Repraesentans Terras, Adventus, Et Res Gestas Gentis Hunnicae, Cassoviae*, 1733.

⁷⁵⁵ Padányi elszigetelődésére és az 1750-es évekbeli bécsi udvari valláspolitikára: KOVÁCS Kálmán Árpád, *Padányi Bíró Márton és a bécsi valláspolitikai erővonalai az 1750 és 1760-as években*, Padányi Bíró Márton veszprémi püspök emlékezete (A Veszprém Megyei Levéltár kiadványai 33), Veszprém 2014, 59–94.

püspökeinek életéről szóló történeti munkáját. Az 1747-ben megjelent első kiadást könnyen elképzelhető, hogy Károlyi nagyprépost személyesen adta kanonokjának ajándékba, tiszteletpéldánnyként. Végezetül meg kell említenem, hogy számos szótárt is tartalmaz az 1765. január 11-én felvett lista. Német-olasz és olasz-német mellett latin, német és francia szótárakat is keze ügyének a közelében tartott az örkanonokok. Ezek mellett a 80. pont tanúsága szerint nem hiányzott Szenci Molnár Albert latin-magyar szótára sem „*Dictionarium Molnár*” címszó alatt.

Összességében az tapasztalható Gaun könyvtárának 1765-ös állapotának rövid vizsgálatát követően, hogy egy erősen jogi (kánon és világi egyaránt), történeti, államelméleti és királytűkrök iránt érdeklődő egyházi személy gyűjtötte össze a lajstromba vett könyveket. Kiemelendő, hogy a kanonok érdeklődése kiterjedt a magyar jog, történelem és szentek témájára is, úgy tűnik igyekezhetett az érdeklődésének megfelelő magyar vonatkozású munkákkal is megismerkedni, így feltehetőleg kulturálisan is kapcsolódhatott az őt befogadó országba, egyházmegyébe és káptalanba.

c) Schogg Kristóf könyvei 1790-ben

E fejezetben már említésre került a 18. század egyik jelentős győri egyházmegyei történetíró, Károlyi Lőrinc nagyprépost. A század másik történetírója Schogg Kristóf pápóci prépost volt. A jegyzéket – akárcsak a fenti két esetben – valószínűleg a prépost halálakor vették fel 1790-ben.⁷⁵⁶ Annyiban azonban eltér az előbbi két ismertetett listától Schoggé, hogy ezúttal szerzők szerint, a-b-c sorrendbe rendezték a lajstromot. Schogg 1779-ben írta meg a pápóci prépostság történetét, azt követően, hogy rendezte annak levéltárát.⁷⁵⁷ A szisztematikus, rendezői levéltári előmunka a szerkesztett történeti művön is érzékelhető, kronologikus rendben, minden püspök által kinevezett prépost életrajzát a sajátjával bezárólag leírta Schogg. Bár a könyvtáráról szóló jegyzéket 1790-ben vették fel, feltehetőleg a végrendeletének végrehajtói, a pápóci prépostságról szóló munkáját 11 évvel korábban írta, nem tartom valószínűleg, hogy az a-b-c rendbe szedett közel háromszáz kötetet élete utolsó pár évében gyűjtötte volna össze. Így feltételezhetjük, hogy könyveinek jó része már a pápóci munka megírása előtt is a birtokában voltak, abban tapasztaltakat beépíthette munkájába.

⁷⁵⁶ GyEL, GyKMLt, Törzsanyag, Rendezés során fellelt iratok, Schogg Kristóf könyvlistája, s. n.

⁷⁵⁷ GyEL, GyKMLt, Törzsanyag, Pápóci Prépostság Levéltára, Theca I., n. 237.

Ez egyáltalán nem tűnik kizártnak, hiszen az a-b-c rendben jövő felsorolást egy helyen megtörték és tematikus alapú felsorolásba váltottak át. Ekkor a lap tetejére a következőt jegyezték „*Libri Graeci et Graeco Latini*” az itt felsorolt 17 tétel számos eleme klasszikus ógörög történeti munka. Itt felsorolásra került Thuküdidész „*Thucydidis Orationes*”, Halokarnasszoszi Hérodotosz perzsa háborúkat elmesélő írása „*Herodoti Halicarnassi Pars Prior*”, Entropius Róma történetét leíró munkája a Város alapításától „*Entropii Breviarium Romanae Historiae*”. Ezen klasszikus ógörög, illetve római munkák mellett mondhatni kortárs munkák is példaként szolgálhattak számára munkája megírásában. Schmitt Miklós könyvei közül feljegyzésre került az „*Episcopi Agriensis*” címmel kezdődő munka,⁷⁵⁸ amely az egri püspökök életrajzát mutatja be kronologikus rendben, ugyanolyan módon, ahogy tette azt Schogg Kristóf prépost elődjeivel.

Bár tüzetes átvizsgálást igényelne és feltehetőleg lehetne találni korábbi példát is, ám eddigi tapasztalataim alapján azt mondhatom, hogy Schogg Kristóf könyves és kulturális érdeklődése kiterjedtebb az általam vizsgált elődeinél és kortársaiénál.⁷⁵⁹ Korábbi könyvjegyzékekben eddig nem tapasztaltam olyan klasszikus irodalmi érdeklődés lenyomatát, mint amit Schoggnál feljegyzett könyvei alapján feltételezhetünk. Homérosz munkái mellett Pindarosz görög költő, Euripidész drámaíró alkotásait is olvashatta Schogg. Ezeken túl Iszokratész attikai szónok *Panegricus* című mesterműve és Dionysos Longinus (vagy Pseudo-Longinus) *De Sublimitate* című 1. századi esztétikai értekezése is a prépost könyvtárát gyarapították.

d) *Kanonokok zenei kottái*⁷⁶⁰

Olyan könyveket a vizsgált korszakból és tárgyalt személyektől, amelyeket a könyvtár megőrzött, nem találtam. A kottákkal, partitúrákkal azonban részben más a helyzet. Annyiban mindenképp, hogy tudni olyan kanonokokról és kottákról, amelyeket a székeskáptalan tagjai adományoztak a székesegyház kórusának.⁷⁶¹ Frankl János éneklőkanonok egy Te Deumot adományozott, Nagy Imre olvasókanonok egy misét és

⁷⁵⁸ Nicolai Schmitth, *Episcopi Agriensis fide diplomatum concinnati*, Tyrnaviae, 1768.

⁷⁵⁹ Elődök között, ha másnál nem, Nyéki Vörös Mátyás könyvtárában feltehetőleg voltak irodalmi alkotások.

⁷⁶⁰ A székeskáptalan magánlevéltárát gazdagító székesegyházi kottatár műveinek tematikus jegyzéke: BÁRDOS, *Győr zenéje*, 322–604.

⁷⁶¹ BÁRDOS, *Győr zenéje*, 97.

egy offertóriumot hagyott a székesegyház kottatára számára. Ezen művek azonosítása még várat magára, a székeskáptalan magánlevéltárának Archivum Musicale Cathedralis fondjában a „*Missae*” címszó és az „*Offertorium*” címszó alatt nem találtam bejegyzést egyik kottán sem arra vonatkozóan, hogy hogyan került a kórus tulajdonába.

e) Összegzés

Több mint egy évszázadnyi vizsgált időszakból önkényesen kiragadott három példa nem tudja a székeskáptalan tagjainak szellemi horizontját és kulturális nivóját maradéktalanul megrajzolni. Azonban jelen keretek között arra mindenképp alkalmas a fejezet, hogy demonstrálja: a vizsgált korszak több pontján is találni a kanonokok testületében magasan kvalifikált, klasszikus és a korszakban kortárs európai műveltségű klerikusokat. Esetenként, ahogy említettem – és ismert is – egyes kanonokokat saját szellemi munka készítésére sarkalt ez a felhalmozott tudásanyag. Feltételezhetjük, hogy a Káptalandombon egy időben több kanonok is rendelkezett számottevő bibliotékával, emellett a székesegyházi könyvtár léte egy olyan szellemi és kulturális közeget indukálhatott, amely ösztönzőleg hathatott az alkotókedvre. Megengedhető a kijelentés, hogy győri viszonylatban a Káptalandombot a 17. és 18. században a kultúra Parnasszusának tekintsük.

VIII. VÉGÖSSZEGZÉS, A DOLGOZAT EREDMÉNYEI

A fenti elemzés során kiterjedt adatgyűjtés eredményeképp az 1658 és 1783 között működő 113 győri kanonokról az eddigi legrészletesebb adatbázist állítottam össze. Ez szükségszerű előfeltétele volt egy átfogó proszopografikus vizsgálatnak. A kutatás eredményeképp korábban nem látott mértékben vált megismerhetővé a győri kanonokok származási helye, nemzetisége és társadalmi háttere. Emellett az egyre bővülő gimnáziumi és egyetemi anyakönyvi forráskiadásoknak köszönhetően nagyszámú adat vált beépíthetővé az elészült kanonoki adattárba. Ezen forráskiadások új távlatokat nyitottak a győri egyházi középréteg egyetemjárásának kutatásának terén. Ebből adódóan korszakolhatóvá vált, és trendek felállítása vált lehetővé a későbbi győri egyházi középréteg tanulmányait illetően. Ezeknek az adatoknak a rendszerezésének az összegzése a dolgozat végén található IX., Névtár című fejezet, amely 113 kanonoki életutat és karriert dolgoz fel, fókuszpontban a győri székeskáptalanban betöltött szerepükkel.

Korábban csak szórványosan felhasznált keresztélyi püspöki levelezést, valamint a kutatás számára teljesen ismeretlen Zichy capsák vonatkozó anyagát igyekeztem minél jobban bevonni a kutatásba. Az „*Út a középrétegbe I-II.*” című két fejezetben az említett levelezés és egyházkormányzati iratok segítségével bemutattam az alsópapságból érkezők és az uralkodói kommandálással stallumhoz jutottak személyeinek a körét. Feltett szándékom volt nem csupán a testületet, de annak szélesebb társadalmi környezetét vertikálisan és horizontálisan is bemutatni. Éppen ezért ahol lehetőségem volt rá – hasonló munkákban ritkán tapasztalt módon – megpróbáltam a győri székeskáptalan „*testvér intézményeivel*” összehasonlítani a kapott eredményeket. Ezzel viszonyítási támpontokat adva a győri trendek értékeléséhez.

A levéltári forrásokig visszamenően, azokat értelmezve próbáltam minél pontosabb káptalani archontológiákat felállítani annak érdekében, hogy a valósághoz a lehető legközelebbi pályaképeket tudjak rajzolni. E forrásfeltárás keretében szisztematikusan feltártam a győri káptalani magán- és hiteleshelyi levéltár vonatkozó iratait, szintúgy a győri püspöki levéltárat. Feltártam a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárának kancelláriai és kamarai levéltárainak formulásköteteinek győri egyházi középrétegű vonatkozásait (*Libri Regii, Collationales Ecclesiasticae*). Főként 18. századi személyek esetében a Vatikáni Apostoli Levéltár bécsi nunciátúrai *processus informativus*-ok tanúi között találtam győri kanonokokat, így jutottam másodlagos

információkhoz egyes személyekről. Bécsi kötődésű, onnan érkező kanonokok esetén szűrőpróba-szerűen a Haus-, Hof- und Staatsarchiv anyagainak Hausarchiv, Familienkorrespondenz fondjaiban többek között Eleonóra császárné levelezésében próbáltam győri kommandálásra bukkanni, sikertelenül. Szükség volt ezekre a kiterjesztett levéltári kutatásokra (és a jövőben még további kutatásokra lesz szükség, különösen Bécsben) azért, mert Bedy Vince székeskáptalanról szóló munkájában, főként a 18. századi kanonoki életutak elnagyoltak voltak, azokra már nem fordított annyi figyelmet, mint a 16–17. századi biográfiákra. Így akárcsak az életrajzi adatbázis felépítésekor, úgy a káptalani karriereket is revízió alá vettem, és számos új, eddig ismeretlen belső káptalani karrierutat sikerült pontosítanom. Ez minden egyes személy esetében külön is kiemelendően fontos, azonban a teljes testület perspektívájában a belső működés még pontosabb megismerhetőségét és vizsgálhatóságát biztosítja. A pontosítást az 1658 és 1783 közötti számadáskönyvek disztribúciós listáinak egyenkénti átnézésével tettem. Ennek eredménye a X. fejezet, amelyben egy, a történeti valósághoz a korábbiaknál sokkal közelebb álló archontológiát állítottam fel.

Ki kell emeljem, hogy elenyésző a 17–18. századot középpontba helyező káptalani proszpopográfiával és archontológiával foglalkozó magyar történeti munka. Az általam alkalmazott módszertan jó része a Köblös József és Fedeles Tamás vonatkozó munkáiból biztonsággal és haszonnal átemelhetőek a korszakra nézve is. Azonban a nagyobb arányban fennmaradt kora újkori és újkori levéltári források már tágabb vizsgálati terepet biztosítanak, mint ahogy azt a középkori fennmaradt dokumentumok lehetővé teszik. Éppen ezért a dolgozatban kísérletet tettem arra, hogy a győri káptalan kulturális kisugárzását, kultúra teremtő és terjesztő szerepét vizsgáljam. A könyvjegyzékek elemzése során megállapítást nyert, hogy a kanonokokat a város szellemi elitjéhez kell sorolni. Emellett jövőbeni feladatommak tekintem a kanonokok saját irodalmi munkáinak az összegyűjtését és lajstromozását, valamint mecénási szerepének feldolgozását a könyvkiadások támogatásán keresztül. A kulturális, értelmiségi elit mellett, az egyházi középréteg anyagi értelemben is a város módosabb rétegeit gyarapította. Az 1784–1785-ös házösszeírás és a végrendeletek tükrében megállapítható, hogy általában a tehetős nemesség vagy gazdag városi polgár életszínvonalán éltek a győri kanonokok. Kiemelten fontosnak tartom, hogy sikerült adatokat találni a káptalan liturgikus életének alakulására, olyan, elsősorban nem vizitációs, hanem éneklőkanonoki munkadokumentumokat, amelyek valós képet festenek az egyházi középréteg 18. századi székesegyházi liturgikus jelenlétéről.

A proszopográfia célja a csoportkarakterisztika meghatározása, a legjellemzőbb közös tulajdonságok megállapítása és egy meghatározott körön belüliek adott szempontrendszer szerinti vizsgálata. Azonban a leggyakoribb általános tulajdonságok kiemelésével és azok összeadásával leírhatóvá válik egy „átlagos” kanonok, aki ilyen formában sosem élt, de a testület tagjainak meghatározó tulajdonságait leginkább reprezentálja. A felvetés létjogosultságát a helyi jelentőségen túl az is adja, hogy a magyar püspökkar a káptalanokból, így a győriből is rekrutálódott. A sosem élt legtipikusabb győri kanonok magyar nemzetiségű, társadalmi hovatartozását tekintve pedig nemes. Valószínűleg a győri egyházmegye területéről származó klerikus lett volna. Tanulmányait a győri jezsuita gimnáziumban kezdené, ahonnan Bécsbe ment volna egyetemi tanulmányokat folytatni. Pályáját valamely Győr környéki, jó eséllyel a káptalan kegyurasága alatt álló plébánián kezdte volna és onnan emelkedett volna a kanonoki méltóságra. Virtuális káptalanbéli karrierjét mesterkanonokként kezdte volna az elképzelt kanonok, átlagban négyszer lépett volna elő a belső hierarchiában és oszloposkanonokként fejezné be kb. 17 évnyi kanonoki szolgálat után földi pályáját. Kanonoki pályája nagy valószínűséggel egyházi karrierjének a csúcspontja lenne, máshol nem szerezne stallumot, vagy püspöki címet. Azonban nagy valószínűséggel a mindenkori uralkodótól valamelyik címzetes apátságot kapta volna kitüntetésül.

Zárásként a győri székeskáptalanról megállapítható, hogy a személyi állományának arculata mindig idomult a korhoz amelyben működött és a megyéspüspökök személyi politikáihoz. A 18. század során egyre markánsabban jelenlévő felsőfokú tanulmányokkal rendelkező káptalani klerikus réteg értelmezhető úgy mint az új korszakhoz való igazodás. Ennek a 18. század végi, főként 19. századi jelenségnek – az egyre magasabban kvalifikált klerikusok stallumhoz jutásának – a gyakorlatban két, egymást nem teljesen kizáró oka lehet. Elsőként azt feltételezhetjük, hogy a kúriai munkamenet és az egyházkormányzati ügyek egyre bonyolultabbá válása megkívánta a felkészült klerikusokat. Másrésről pedig, a székeskáptalanok fokozatos gazdasági és földesúri térvészése a kanonoki cím szerepét, természetét is változásnak indította. A kanonokság jelentősége a méltóság és a javadalom helyett lassan – évszázados viszonylatban, de lépésről-lépésre – a kitüntetés jellegében erősödött, egyre inkább ily módon vált értelmezhetővé.⁷⁶² Ennek a folyamatnak egyik helyi jelentőségű,

⁷⁶² Ez aztán sokkal később, a II. Vatikáni Zsinat (1962–1965) döntéseiben jut érvényre. Magyarországon a zsinat alapján az 1983-as új Egyházi Törvénykönyv hatályba lépésével változtak meg végleg a káptalanok funkciói. A káptalanok jogainak általános összefoglalójára: BÁNK József, Káptalani méltóságok

de szimbolikus pillanata, amikor Győr városa a székeskáptalan joghatósága alól kikerült, és szabad királyi városi rangra jutott. A másik, már a tárgyalt korszakon kívüli, de országos jelentőségű nagy változás, a hiteleshelyek működésének a berekesztése volt 1848-ban. E helyzetben pedig megengedhetővé válhatott, hogy nagy formátumú tudósok (Balogh Sándor, Ebenhöch Ferenc, Mohl Antal) mint kiegészítő apanázst bírjanak egy-egy stallumot. Jól látszik ez a trend a hittudományi főiskola rektorainak során is, ahol tudós-kanonokok váltották egymást évtizedeken keresztül.⁷⁶³ E kérdésnek a megfejtése túlmutat e dolgozat keretein és kijelölt határain, azonban az bizonyos, hogy a győri székeskáptalan 19. századi története és működése az említett intézmény legkevésbé feltárt és ismertett korszaka.⁷⁶⁴

Mindazonáltal jelen dolgozat egy kísérlet arra, hogy a székeskáptalan személyi állományán keresztül jobban megismerhetővé váljon a testület kora újkori története. Reményeim szerint ezzel egy nagy lépés tehető az ezer éves győri székeskáptalan 17. és 18. századi történetének monografikus igényű feldolgozásának az irányába.

Magyarországon, Budapest 1945, 12–13. BÁNK, *Egyházi jog*, Budapest, 1958, 136–143. Újabban a káptalanok jogi feladatait összefoglaló munka: SZUROMI Szabolcs Anzelm, *A káptalan sajátos kötelességei és jogai. Megjegyzések egy régi egyházi jogintézmény feladatköreinek változásaihoz*, Teológia XLIV (2010) 1–2. sz., 138–145.

⁷⁶³ BEDY, *A győregyházmegyei papnevelés*, 109–111.

⁷⁶⁴ Ennek talán oka lehet a fennmaradt, nehezen rendezhető források számossága is.

IX. NÉVTÁR

1. Bényi János 1631–1659

Tanulmányi évei során 1625-ben a bécsi egyetem hallgatója.⁷⁶⁵ 1631. december 26-án installálták a székeskáptalanba mint mesterkanonokot.⁷⁶⁶ 1632-től 1634-ig pápai főesperes, majd 1634-től 1639-ig székesegyházi főesperes.⁷⁶⁷ 1639-ben az oszloposkanonokok sorába emelkedett mint örkanonok,⁷⁶⁸ 1640 és 1641 között olvasókanonok.⁷⁶⁹ Egyházi pályája csúcsára 1641. április 19-én ért, amikor a nagypréposti stallumba installálták, amelyet haláláig megtartott.⁷⁷⁰ 1646. április 23-án III. Ferdinánd király siklósi címzetes apátsággal jutalmazta.⁷⁷¹ 1659. október 29-én hunyt el.⁷⁷²

2. Berdóczy György 1639–1672

Zágráb megyei horvát nemesi családból származott. Középfokú tanulmányait a győri jezsuita gimnáziumban végezte.⁷⁷³ Ezt követően Bécsbe, a Pázmáneumba került 1633-as és az 1634-es tanévekre.⁷⁷⁴ 1639. január 14-én installálták a győri székeskáptalanba mint locsmándi főesperes.⁷⁷⁵ E minőségében 1640-ig maradt, amikor augusztus 12-én mosoni főesperesi stallumba installálták.⁷⁷⁶ Ezt követően nyolc évig töltötte be a mosoni főesperesség stallumát a káptalanban.⁷⁷⁷ 1648 és 1656 között a székeskáptalan örkanononokja.⁷⁷⁸ 1656-tól 1672-ig szentadalberti prépost.⁷⁷⁹ Berdóczy Batthyány Ádámnak 1636 és 1639 között tett németújvári plébánosi szolgálataiért a felsőörsi

⁷⁶⁵ KISSNÉ BOGNÁR Krisztina, *Magyarországi diákok bécsi tanintézetekben 1526–1789*, (Magyarországi diákok egyetemjárása az újkorban 13) Budapest 2004, 83, 759. sz.

⁷⁶⁶ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratsorozat, Számadáskönyv III/a, 168.

⁷⁶⁷ uo. III/a, 55. 1634. 04. 24. uo. III/a 143. 1638. 04. 23.

⁷⁶⁸ uo. III/a, 168. 1639. 01. 14.

⁷⁶⁹ uo. III/a, 221. 1640. 08. 10.

⁷⁷⁰ uo. III/a, 238. 1641. 04. 19.

⁷⁷¹ MNL OL MKA E229 Collationales Ecclesiasticae, 489.

⁷⁷² GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratsorozat, Számadáskönyv III/a, 529.

⁷⁷³ FAZEKAS–KÁDÁR–KÖKÉNYESI, *A győri jezsuita diákság*, 82, 00033. sz.

⁷⁷⁴ FAZEKAS, *A bécsi Pázmáneum*, 324.

⁷⁷⁵ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratsorozat, Számadáskönyv III/a, 168. 1639. 01. 14. Utolsó említés: uo. III/a, 210–211. 1640. 04. 23.

⁷⁷⁶ Uo. III/a, 222. 1640. 08. 12.

⁷⁷⁷ Uo. III/a, 385. 1647. 04. 25.

⁷⁷⁸ Uo. III/a, 404. 1648. 04. 24. Uo. III/a, 518. 1655. 04. 23.

⁷⁷⁹ Uo. III/a, 536. Utolsó említés: Uo. IV. 61. 1672. 04. 24.

prépostságot kapta.⁷⁸⁰ I. Lipót király a rosoni választott püspökséget adományozta neki 1666. január 15-én.⁷⁸¹

3. Suppanich György 1639–1671

Kanonoki karrierje előtt 1632-től már biztosan a székeskáptalan magyar karkáplánja volt.⁷⁸² Mesterkanonoki installálására 1639. február 20-án került sor.⁷⁸³ 1646-ig ebben a pozícióban működött.⁷⁸⁴ 1646 és 1648 között komáromi,⁷⁸⁵ majd 1648 és 1649 rábaközi főesperes.⁷⁸⁶ Öt évig 1649 és 1654 között locsmándi főesperes.⁷⁸⁷ Ezt követően 1654 augusztus 30-án installálták a mosoni főesperesi stallumba, amit 1663-ig bírt.⁷⁸⁸ 1663. május 10-én elnyerte az éneklőkanonoki méltóságot, amelyet 1671-ben bekövetkezett haláláig viselt.⁷⁸⁹ Az uralkodó 1659-ben siklósi apáti címmel jutalmazta.

4. Gaborjáni Kövér Tóbiás

Debreceni származású, 1638 és 1642 között a római Collegium Germanicum et Hungaricumban tanult.⁷⁹⁰ 1646 augusztus 14-én a székeskáptalan mesterkanonoki stallumába installálták, amelyet egy bő fél évig bírt.⁷⁹¹ Ezt követően nagyot lépett a ranglétrán, az 1647-es évi áprilisi káptalani disztribúcióban már, mint székesegyházi főesperes volt jogosult a kanonoki jövedelemre, mely címét szintén egy évig birtokolta.⁷⁹² Gaborjáni Kövér Tóbiás villámgyors emelkedése a káptalani hierarchiában töretlenül folytatódott, 1648 és 1654 között éneklőkanonoki dignitást bírta.⁷⁹³ 1654 augusztus 30-án a káptalan olvasókanonokja lett egészen 1662-ig.⁷⁹⁴ Ezt követően 1663 és 1672 között kilenc évig a káptalan örkanonoki feladatait látta el.⁷⁹⁵ Kanonoki pályáját szentadalberti prépostként zárta, mely méltóságot 1672-től haláláig, 1676. január 24-ig viselt.⁷⁹⁶

⁷⁸⁰ KOLTAI, *Batthyány Ádám*, 423.

⁷⁸¹ MNL OL A57 vol. 13, 245–247.

⁷⁸² GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratsorozatok, Számadáskönyv III/a, 54.

⁷⁸³ Uo. III/a, 168. 1639. 02. 20.

⁷⁸⁴ Uo. III/a 330. 1645. 04. 24.

⁷⁸⁵ Uo. III/a, 404. 1648. 04. 24.

⁷⁸⁶ Uo. III/a, 420. 1649. 04. 24.

⁷⁸⁷ Uo. III/a, 436–437. 1650. áprilisa. Uo. III/a 506. 1654. 04. 23.

⁷⁸⁸ Uo. III/a, 511. 1654. 08. 30. Uo. III/a, 653. 1663. 04. 24.

⁷⁸⁹ Uo. III/a, 655. 1663. 05. 10. Uo. IV. 42. 1670. 04. 24.

⁷⁹⁰ VERESS, *Olasz egyetemeken*, 41.

⁷⁹¹ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratsorozatok, Számadáskönyv III/a, 364. 1646. 08. 14.

⁷⁹² Uo. III/a, 384. 1647. 04. 22. Uo. III/a 404. 1648. 04. 24.

⁷⁹³ Uo. III/a, 413. 1649. 01. 6. Uo. III/a, 506. 1654. 04. 24.

⁷⁹⁴ Uo. III/a, 510. 1654. 08. 30. Uo. III/a, 641. 1662. 04. 24.

⁷⁹⁵ Uo. III/a, 653. 1663. 04. 24. Uo. IV. 61. 1672. 04. 24.

⁷⁹⁶ Uo. IV. 70. 1673. 04. 24. Uo. IV. 112. 1676. 01. 24.

5. Bellisich Péter 1648–1683

A zágrábi egyházmegye területéről származott. 1634 és 1638 között a győri jezsuitáknál tanult, 21 évesen, 1638-ban beiratkozott a római Collegium Germanicum et Hungaricumba.⁷⁹⁷ 1646-tól 1648-ig székesegyházi karkáplánként működött a Káptalandombon. 1648-ban installálták a székeskáptalan mesterkanonoki stallumába, amelyet egy évig bírt.⁷⁹⁸ Ezt követően a főesperesi hierarchián lépdelt felfelé, először pápai főesperesként 1649 és 1654 között.⁷⁹⁹ Majd 1654. szeptember 6-tól locsmándi főesperesként 1667-ig.⁸⁰⁰ Kőszeghy István után ő nyerte el a győri olvasókanonoki stallumot, amelybe 1667. május 30-án installálták, és amit ő egy évig töltött be.⁸⁰¹ 1668-tól haláláig, 1683-ig a pápóci préposti méltóságot viselte.⁸⁰² 1661-től telki apát.

6. Kálóczy Miklós 1650–1683

Horvát nemzetiségű klerikus a zágrábi egyházmegyéből, tanulmányait a bécsi Pázmáneum beiratkozott hallgatójaként végezte.⁸⁰³ Káptalani karrierjét székesegyházi főesperesként kezdte 1650-ben, ezt a pozícióját 1656-ig meg is tartotta.⁸⁰⁴ 1656-ban ismeretlen okból visszább sorolódott a soproni főesperességre, amely minőségében 1673-ig működött.⁸⁰⁵ Pályája innen 1673-ban újra emelkedésnek indult, három évig 1676-ig éneklőkanonok.⁸⁰⁶ 1676. május 30-án a káptalan második számú stallumába, olvasókanonokságba installálták, amely méltóságot haláláig, 1683-ig megőrzött.⁸⁰⁷ 1665-től hatvani prépost.

7. Matkovich Mihály 1649–1662

Horvát származású, a zágrábi egyházmegye növendékeként Rómában, a Collegium Germanicum et Hungaricumban tanult 1638 és 1642 között.⁸⁰⁸ A zágrábi székeskáptalanból érkezett a győri testületbe, ahol 1649. április 22-én installálták az

⁷⁹⁷ FAZEKAS–KÁDÁR–KÖKÉNYESI, *A győri jezsuita gimnázium*, 130, 00780. VERESS, *Olasz egyetemeken*, 41.

⁷⁹⁸ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratsorozat, Számadáskönyv III/a, 404. 1648. 04. 24.

⁷⁹⁹ Uo. III/a, 420–421. 1649. 04. 24. Uo. III/a, 506. 1654. 04. 24.

⁸⁰⁰ Uo. III/a, 511. 1654. 09. 06. Uo. IV. 3. 1667. 04. 24.

⁸⁰¹ Uo. IV. 6. 1667. 05. 30. Uo. IV. 17–18. 1668. 04. 24.

⁸⁰² Uo. IV. 26–27. 1669. januárjában. Uo. IV. 217–218. 1683. 04. 24.

⁸⁰³ FAZEKAS, *A bécsi Pázmáneum*, 53.

⁸⁰⁴ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratsorozat, Számadáskönyv III/a, 436–437. 1650. áprilisa. Uo. III/a, 518. 1655. 04. 24.

⁸⁰⁵ Uo. III/a, 536. 1656. 04. 24. Uo. IV. 61. 1672. 04. 24.

⁸⁰⁶ Uo. IV. 70. 1673. 04. 24. Uo. IV. 119–120. 1676. 04. 24.

⁸⁰⁷ Uo. IV. 122. 1676. 05. 30. Uo. IV. 217–218. 1683. 04. 24.

⁸⁰⁸ VERESS, *Olasz egyetemeken*, 40.

olvasókanonoki stallumba.⁸⁰⁹ 1654-ig látta el ebbéli feladatait,⁸¹⁰ majd augusztus 16-án pápóci préposti méltóságra cserélte az olvasókanonokit.⁸¹¹ Már káptalani beiktatásakor murakeresztúri apát.⁸¹² Élete végén skardonai választott püspökségre nevezte ki az uralkodó.

8. Héderváry János 1651–1662

Régi Győr megyei bárói család sarja, 1643 és 1647 között a római Collegium Germanicum et Hungaricum beiratkozott hallgatója.⁸¹³ Pozsonyi kanóniáját feladva Győrben nyert javadalmat 1651-ben mint komáromi főesperes, amelyet 1654-ig megtartott.⁸¹⁴ 1654. március 8-i beiktatásától 1656-ig soproni főesperes.⁸¹⁵ Pályája csúcsára 1656-ban ért, amikor a székeskáptalan örkanonokja lett.⁸¹⁶ Ezt a méltóságot haláláig megőrizte.⁸¹⁷ Már egyházi pályája elején, 1647-ben zirci apáti címmel tüntette ki III. Ferdinánd király.⁸¹⁸ 1658-tól skopiai választott püspök.

9. Walter Lynch 1655–1663

Országából a protestánsok üldözése miatt menekült clonfert-i ír püspök. A teológia és mindkét jog doktora. 1655-ben Bécsbe menekült, ahol Püsky János győri püspökkel történt megismerkedése után győri kanonoki stallumot kapott. Győri évei alatt végig pápai főesperesként és Püsky segédpüspökeként szolgált.⁸¹⁹

10. Kőszeghy István 1656–1667

1656. április 7-én iktatták be a kanonokok sorába.⁸²⁰ Az 1657-es káptalani disztribúcióban székesegyházi főesperesként tüntették fel, ezt a pozícióját 1662-ig

⁸⁰⁹ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratsorozat, Számadáskönyv III/a, 418. 1649. 04. 22.

⁸¹⁰ Uo. III/a, 506. 1654. 04. 24.

⁸¹¹ Uo. III/a, 510. 1654. 08. 16. Uo. III/a, 641. 1662. 04. 24.

⁸¹² MNL OL MKA E229, Collationales Ecclesiasticae I. 510. 1647. 05. 8.

⁸¹³ FAZEKAS-KÁDÁR, *A győri jezsuita templom*, 29.

⁸¹⁴ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratsorozat, Számadáskönyv III/a, 453. 1651. 04. 24. Uo. III/a, 489. 1653. 04. 24.

⁸¹⁵ Uo. III/a, 500. 1654. 03. 8. Uo. III/a, 518. 1655. 04. 24.

⁸¹⁶ Uo. III/a, 533. 1656. márciusában.

⁸¹⁷ Uo. III/a, 641. 1662. 04. 24.

⁸¹⁸ MNL OL MKL A57 vol. 10. 51.

⁸¹⁹ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratsorozat, Számadáskönyv III/a, 522. 1655. 07. 8. Uo. III/a, 653. 1663. 04. 24.

⁸²⁰ Uo. III/a, 534. 1656. 04. 7.

birta.⁸²¹ 1663-tól 1667-ig az oszloposkanonokok sorába számított mint olvasókanonok.⁸²² 1667. május 1-jén bekövetkezett haláláig e méltóságot viselte.⁸²³

11. Gorup Ferenc 1656–1677

Nemesi család sarja, iskoláiról keveset tudni. Számos címe és rangja mellett 1638-tól veszprémi nagyprépost.⁸²⁴ A győri székeskáptalanba 1656. július 16-án installálták mesterkanonoknak.⁸²⁵ 1658-ig mesterkanonokként,⁸²⁶ majd 1658-tól 1659-ig éneklőkanonokként szolgált a káptalanban.⁸²⁷ 1659. november 22-én kelt nagypréposti kinevezése, mely méltóságot haláláig megtartott.⁸²⁸ Győri kanóniája mellett 1674-ig megtartotta fehérvári őrkanonokságát,⁸²⁹ melyről Ottavio Salvucci kanonoktársa javára mondott le.⁸³⁰ III. Ferdinánd király 1643-ban novi címzetes püspökséget adományozta neki.⁸³¹

12. Holbich János 1656–1659

Sopron megyéből származó klerikus. Győri kanonoki javadalma előtt a székesegyházban karkáplán volt.⁸³² 1656-tól 1659-ig mesterkanonok.⁸³³ 1659-ben lemondott kanóniájáról és fehéregyházi plébánosként folytatta pályáját.

13. Caspar Jongelin 1658–1661

A németalföldi Antwerpen szülötte, fiatalon a ciszterci rendbe lépett, utóbb disenbergi apát.⁸³⁴ A vesztfáliai béke után kolostorából a protestánsok elűldözték, Bécsbe menekült. Három éves győri kanonoksága alatt végig mesterkanonokként szolgált.⁸³⁵

⁸²¹ Uo. III/a. 562. 1657. 04. 24. Uo. III/a. 641. 1662. 04. 24.

⁸²² Uo. III/a. 653. 1663. 04. 24. Uo. IV. 3. 1667. 04. 24.

⁸²³ Uo. IV. 4. 1667. 05. 1.

⁸²⁴ MNL OL MKA E229, Collationales Ecclesiasticae vol. I. 419–420. 1638. 11. 20.

⁸²⁵ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratsorozat, Számadáskönyv III/a, 542. 1656. 07. 16.

⁸²⁶ Uo. III/a, 574. 1658. 04. 24.

⁸²⁷ Uo. III/a, 589–590. 1659. 04. 24.

⁸²⁸ MNL OL MKL A57, vol. 12. 433. 1659. 11. 22. Utolsó disztribúciós feljegyzés: GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratsorozat, Számadáskönyv IV. 119–120. 1676. 04. 24.

⁸²⁹ Adományozására: MNL OL MKA E229, Collationales Ecclesiasticae vol. I. 417–418. 1638. 10. 30.

⁸³⁰ MNL OL MKA E229, Collationales Ecclesiasticae vol. II. 290–291.

⁸³¹ MNL OL MKL A57, vol. 9. 530. 1643. 07. 15.

⁸³² GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratsorozat, Számadáskönyv III/a, 518. 1655. 04. 24.

⁸³³ Uo. III/a 562. 1657. 04. 24. Uo. III/a 574. 1658. 04. 24.

⁸³⁴ Jakob FRANCK, *Jongeling, Gaspar*, Allgemeine Deutsche Biographie vol. 14. (1881) 499–500. Online hozzáférés (2024. március 26.) <https://www.deutsche-biographie.de/sfz37804.html#adbcontent>

⁸³⁵ Uo. III/a, 574. 1658. 04. 24. Uo. III/a, 622–623. 1661. 04. 21.

14. Szily Márton 1658–1673

Magyar nemesi család sarja, középfokú tanulmányait a jezsuiták nagyszombati gimnáziumában végezte 1636 és 1638 között.⁸³⁶ Majd 1639-től 1643-ig a bécsi Pázmáneum beiratkozott hallgatója volt.⁸³⁷ 1658. szeptember 29-én iktatták be a székeskáptalan komáromi főesperesi stallumába, amelyet 1656-ig bírt. Kanonoki pályája során további három főesperesség élére került. 1665 és 1667 között rábaközi,⁸³⁸ 1667 és 1669 között locsmándi főesperes,⁸³⁹ végezetül 1669-től 1673-ban bekövetkezett haláláig mosoni főesperes volt.⁸⁴⁰

15. Kasza Ferenc 1659–1681

Veszprémi kanonokból lett győri kanonok és rábaközi főesperes 1659. április 24-e előtt.⁸⁴¹ E pozíciójában maradt 1664-ig,⁸⁴² amíg elő nem lépett mosoni főesperessé, amely címet 1664 és 1668 között viselt.⁸⁴³ 1669-re az oszloposkanonokok sorába emelkedett, 1772-ig olvasókanonoki méltóságot bírta.⁸⁴⁴ Ezt követően 1672-ben az örkanonoki javadalomba ült át, amelyet 1681-es haláláig megtartott.⁸⁴⁵ I. Lipót király 1671. március 13-án Szentháromságról nevezett címzetes siklósi apátsággal jutalmazta.⁸⁴⁶

16. Kondray Tamás 1659–1666

Magyar származású a győri egyházmegyéből, 1651 és 1655 között a bécsi Pázmáneumban volt beiratkozott ifjú klerikus.⁸⁴⁷ 1659-ben kezdődő káptalani karrierje során mindvégig mesterkanonoki stallumban maradt. 1666-ban lemondott kanonoki javadalmáról és a sárvári plébániára távozott, ahonnan korábban érkezett.⁸⁴⁸

⁸³⁶ FAZEKAS István–KÖKÉNYESI Zsolt–TERNOVÁČZ Bálint–KÁDÁR Zsófia, *A nagyszombati jezsuita gimnázium diáksága. Anyakönyvi adattár (1616–1772)* 1. kötet, (Katolikus iskoláztatás a kora újkori Magyarországon III), Budapest 2023, 360. 03092. sz.

⁸³⁷ FAZEKAS, *A bécsi Pázmáneum*, 54.

⁸³⁸ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratsorozat, Számadáskönyv III/a, 674–675. 1665. 04. 24. Uo. IV. 3. 1667. 04. 24.

⁸³⁹ Locsmándi főesperesi kinevezése: GyEL, GyKMLt, Törzsanyag, Cimeliotheca VII. 315. Installálása: GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratsorozat, Számadáskönyv IV. 6. 1667. 06. 1. Utolsó feltűnés: Uo. IV. 16–18. 1668. 04. 24.

⁸⁴⁰ Uo. IV. 26–27. 1669. s. d. Uo. IV. 70. 1673. 04. 24.

⁸⁴¹ Uo. III/a, 589–590. 1659. 04. 24.

⁸⁴² Uo. III/a, 653. 1663. 04. 24.

⁸⁴³ Uo. III/a, 663–664. 1664. 04. 23. Uo. IV. 17–18. 1668. s. d.

⁸⁴⁴ Uo. IV. 26–27. 1669. s. d. Uo. IV. 61. 1672. 04. 24.

⁸⁴⁵ Uo. IV. 70. 1673. 04. 23. Uo. IV. 192. 1681. 04. 24.

⁸⁴⁶ MNL OL MKA E229, Collationales Ecclesiasticae vol. II. 245–246.

⁸⁴⁷ FAZEKAS, *A bécsi Pázmáneum*, 75.

⁸⁴⁸ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratsorozat, Számadáskönyv III/a, 590. Uo. III/a, 698. 1666. 04. 24.

17. Gallovich István 1660–1667

Zólyom megyei szlovák származású klerikus, bécsi pázmánista 1639 és 1645 között.⁸⁴⁹ Pályáját fehérvári és veszprémi javadalmak megszerzésével indította el.⁸⁵⁰ Győri káptalani karrierjét egyből egy oszloposkanonoki hellyel nyitotta, 1660-tól 1663-ig éneklőkanonok volt. 1663. május 10-én pápóci préposti javadalomba iktatták be, amelyet 1667. december 29-i haláláig bírt.⁸⁵¹

18. Ferenczfy János 1661–1681

1661. március 10-én iktatták be a győri székeskáptalan mesterkanonoki javadalmába, amelyet azután 1663-ig bírt.⁸⁵² 1663 és 1672 között székesegyházi főesperesi cím birtokosa volt.⁸⁵³ Káptalani pályája tovább emelkedett: 1672 év elején először éneklőkanonokként,⁸⁵⁴ majd év végén már olvasókanonokként bukkan fel a forrásokban.⁸⁵⁵ 1676. május 30-i beiktatástól kezdve 1681-es haláláig szentadalberti prépost.⁸⁵⁶

19. Fábry (Kovács) Miklós 1663–1684

Győri származású magyar klerikus, középfokú tanulmányait megosztva a győri (1649–1650) és a pozsonyi jezsuita gimnáziumban végezte.⁸⁵⁷ Ezt követően a bécsi Pázmáneum matrikulájában tűnik fel a neve 1658-ban.⁸⁵⁸ Szili plébánosból lett először mesterkanonok 1663 és 1667 között.⁸⁵⁹ Kanonoki installálására 1663. május 25-én került sor.⁸⁶⁰ 1667. május 31-én rábaközi főesperesnek nevezte ki Széchényi György püspök, amely címet 1672-ig viselt.⁸⁶¹ 1672-től 1676-ig a székeskáptalan székesegyházi főesperese.⁸⁶² 1676. május 30-án iktatták be az éneklőkanonoki javadalomba, amelyet 1684-ig bírt.⁸⁶³

⁸⁴⁹ FAZEKAS, *A bécsi Pázmáneum*, 54–55.

⁸⁵⁰ PFEIFFER, *A veszprémi egyházmegye*, 103–104.

⁸⁵¹ Pápóci préposti beiktatására: GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratsorozat, Számadáskönyv III/a, 655. Halálára: Uo. IV. 11. 1667. 12. 29.

⁸⁵² Uo. III/a, 618. 1661. március 10. Uo. III/a, 641. 1662. 04. 24.

⁸⁵³ Uo. III/a, 653. 1663. 04. 24. Uo. IV. 42. 1670. 04. 24.

⁸⁵⁴ Uo. IV. 61. 1672. 04. 24.

⁸⁵⁵ Uo. IV. 70. 1673. 04. 24. Uo. IV. 119–120. 1676. 04. 24.

⁸⁵⁶ Uo. IV. 122. 1676. 05. 30. GyEL, GyKMLt, Cimeliotheca IX. n. 914.

⁸⁵⁷ FAZEKAS–KÁDÁR–KÖKÉNYESI, *A győri jezsuita gimnázium*, 234, 02592. sz. FAZEKAS–KÁDÁR–KÖKÉNYESI, *A pozsonyi jezsuita gimnázium*, 178, 00444. sz.

⁸⁵⁸ FAZEKAS, *A bécsi Pázmáneum*, 78.

⁸⁵⁹ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratsorozat, Számadáskönyv III/a, 663–664. 1664. 04. 24. Uo. IV. 3. 1667. 04. 24.

⁸⁶⁰ Uo. III/a, 655. 1663. 05. 25.

⁸⁶¹ GyEL, GyKMLt, Törzsanyag, Cimeliotheca VII. n. 315. Utolsó említés rábaközi főesperesként: GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratsorozat, Számadáskönyv IV. 42. 1670. 04. 24.

⁸⁶² Uo. IV. 61. 1672. 04. 24. Uo. IV. 119–120. 1676. 04. 24.

⁸⁶³ Uo. IV. 122. 1676. 05. 30. Uo. IV. 217–218.

Halálának évében 1684-ben pápóci préposti kinevezést nyert, amely javadalomba 1684. június 11-én még be is iktatták.⁸⁶⁴

20. Görgey János György 1664–1671

Iskoláiról nem sokat tudni, személye valószínűleg megegyezhet az 1649-ben a győri jezsuita gimnázium retorika osztályába beiratkozó Görgey Jánossal.⁸⁶⁵ Karrierjét a székeskáptalanban 1664-ben Szily Márton előléptetésével megürült komáromi főesperesi stallummal nyitotta, és 1668-ig meg is tartotta azt.⁸⁶⁶ 1669-től locsmándi főesperes 1671-es haláláig.⁸⁶⁷

21. Páhy László 1667–1668

Sümegei nemesi családból származott, gimnáziumot a győri jezsuitáknál végezte.⁸⁶⁸ Egyetemi tanulmányokat végzett Nagyszombatban, Bécsben és a római Collegium Germanicum et Hungaricumban.⁸⁶⁹ Pápai plébánosból jutott 1667 áprilisában a győri székeskáptalan pápai főesperesi címére.⁸⁷⁰ 1668-ban hirtelen elhunyt.⁸⁷¹

22. Ottavio Salvucci 1667–1684

Itáliából származott, Magyarországon számos címet és javadalmat halmozott magának. 1667. június 9-én mesterkanonoki stallumot nyert,⁸⁷² amelyet 1669-ben komáromi főesperesi címre cserélt.⁸⁷³ 1673-ig komáromi főesperességről a rangban fölötte lévő mosoni főesperességre jutott.⁸⁷⁴ E káptalani pozíciójának a birtokában érte a halál 1684. június 1-jén.⁸⁷⁵ Győri kanonokként számos egyéb egyházi javadalomhoz jutott. Szent Miklósról nevezett ercsi apáttá tette 1671-ben I. Lipót.⁸⁷⁶ 1675-ben fehervári káptalan

⁸⁶⁴ Uo. IV. 232. 1684. 06. 11.

⁸⁶⁵ FAZEKAS–KÁDÁR–KÖKÉNYESI, *A győri jezsuita gimnázium*, 232, 02557. sz.

⁸⁶⁶ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratsorozat, Számadáskönyv III/a, 663–664. 1664. 04. 24. Uo. IV. 17–18. 1668. 04. 24.

⁸⁶⁷ Uo. IV. 26–27. 1669. s. d. Uo. 42. 1670. 04. 24.

⁸⁶⁸ FAZEKAS–KÁDÁR–KÖKÉNYESI, *A győri jezsuita gimnázium*, 251, 02851.

⁸⁶⁹ BOGNÁR Krisztina–KISS József Mihály–VARGA Júlia, *A Nagyszombati Egyetem fokozatot szerzett hallgatói 1635–1777* (Fejezetek az Eötvös Loránd Tudományegyetem történetéből 25.), Budapest 2002, 149, 482. sz. VERESS, *Olasz egyetemeken*, 58. FAZEKAS, *A bécsi Pázmáneum*, 90.

⁸⁷⁰ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratsorozat, Számadáskönyv IV. 3. 1667. 04. 24.

⁸⁷¹ Uo. IV. 11. 1668. s. d.

⁸⁷² Uo. IV. 7. 1667. 06. 9.

⁸⁷³ Uo. IV. 26–27. 1669. s. d. Uo. IV. 70. 1673. 04. 24.

⁸⁷⁴ Uo. IV. 81. 1674. 04. 24.

⁸⁷⁵ Uo. IV. 231. 1684. 06. 1.

⁸⁷⁶ MNL OL MKL A57 vol. 15. 286.

örkanonokja lett.⁸⁷⁷ Egy évvel később 1676-ban az uralkodó a tihanyi apátságot is neki adományozta.⁸⁷⁸ Valamint türjei prépost és választott novi püspök.

23. Csernátunyi Miklós 1668–1690

Erdélyi kálvinista szülőktől származott, gyerekkorában katolizált. 1668 és 1672 között a székeskáptalan mesterkanonokja.⁸⁷⁹ 1672-től 1685-ig locsmándi főesperes,⁸⁸⁰ majd egy évig 1685 és 1686 között székesegyházi főesperes.⁸⁸¹ Káptalani karrierje ezt követően lendült nagyot, 1686-tól 1690-ig az éneklőkanonoki méltóságot viselte.⁸⁸² Társai házasságtörésen kapták, méltatlanná vált a kanóniára, így lemondott.⁸⁸³

24. Jager Márton 1668–1702

Győri egyházmegyei horvát származású klerikus, 1653-tól 1655-ig Bécsben pázmánita.⁸⁸⁴ Mielőtt kanonokságra emelkedett volna a székesegyházban karkáplánként működött.⁸⁸⁵ 1668-tól 1670-ig mesterkanonok.⁸⁸⁶ 1672-től 1684-ig rábaközi főesperes.⁸⁸⁷ Ezt a pozícióját 1684-ben a mosoni főesperességre váltotta 1687-ig. Ezt követően olvasókanonoki prebendához jutott, amit 1702-es haláláig megtartott.⁸⁸⁸ I. Lipót király a Szentháromságról nevezett siklói apátságot adományozta neki 1684-ben.⁸⁸⁹

25. Matusek András 1668–1713

Szláv nemzetiségű Matusek közép fokú tanulmányait 1651 és 1654-ben a nagyszombati, míg 1656-ban a győri jezsuita gimnáziumban végezte.⁸⁹⁰ Egyetemre Bécsbe járt, pázmánita volt.⁸⁹¹ Hédervári plébánosból nevezte ki Széchényi György püspök

⁸⁷⁷ MNL OL MKL A57 vol. 15. 653–654.

⁸⁷⁸ MNL OL MKL A57 vol. 16. 197–198.

⁸⁷⁹ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratsorozat, Számadáskönyv IV. 26–27. 1669. s. d. Uo. IV. 42. 1670. 04. 24.

⁸⁸⁰ Uo. IV. 61. 1672. 04. 24. Uo. IV. 217–218. 1683. 04. 24.

⁸⁸¹ Uo. IV. 239. 1685. 04. 24.

⁸⁸² Uo. IV. 267. 1687. s. d.

⁸⁸³ Uo. IV. 386.

⁸⁸⁴ FAZEKAS, *A bécsi Pázmáneum*, 81.

⁸⁸⁵ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratsorozat, Számadáskönyv IV. 3. 1667. 04. 24.

⁸⁸⁶ Uo. IV. 26–27. 1669. s. d. Uo.

⁸⁸⁷ GyEL, GyKMLt, Törzsanyag, Cimeliotheca X. n. 780. GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratsorozat, Számadáskönyv IV. 216–217. 1683. 04. 24.

⁸⁸⁸ Uo. IV. 267. 1687. s. d. Halálára: Uo. IV. 348. 1702. 01. 2.

⁸⁸⁹ MNL OL MKA E229, *Collationales Ecclesiasticae* vol. II. 466–467. 1684. 06. 20.

⁸⁹⁰ FAZEKAS–KÖKÉNYESI–TERNOVÁČZ–KÁDÁR, *A nagyszombati jezsuita gimnázium*, 605. 06569. sz.

FAZEKAS–KÁDÁR–KÖKÉNYESI, *A győri jezsuita gimnázium*, 288, 03529. sz.

⁸⁹¹ FAZEKAS, *A bécsi Pázmáneum*, 85.

mesterkanonokká 1668-ban, amely javadalmát 1670-ig megtartott.⁸⁹² 1670 és 1683 között a pápai főesperesi rang birtokosa volt.⁸⁹³ Újabb előléptetését követően 1683-ban és 1684-ben székesegyházi főesperes volt.⁸⁹⁴ 1684. június 11-én iktatta be a káptalan a szentadalberti préposti javadalomba, amelyet 1699-ig bírt.⁸⁹⁵ Káptalani karrierje a lehető legmagasabb szintre jutott, Keresztély Ágost püspök kinevezésének az értelmében 1699. augusztus 10-én a nagypréposti prebendába iktatták be.⁸⁹⁶ A nagyprépostként az általános püspöki helynöki feladatokkal is megbízott Matuseket 1713. május 7-én érte a halál.⁸⁹⁷ Győri kanonokságának ideje alatt számos alkalommal uralkodói adományban részesült. Ottavio Salvucci halála után 1684-ben ő nyerte el a fehérvári örkanonokságot.⁸⁹⁸ 1687-ben Szent Lőrincről nevezett háy címzetes apát lett.⁸⁹⁹ 1693-ban I. Lipót király skopiai választott püspökséggel jutalmazta.⁹⁰⁰ I. József király 1707-ben a knini püspökségre cserélte az előbbi.⁹⁰¹

26. Kuzmich Péter 1672–1686

Horvát nemzetiségű a győri egyházmegyéből, a győri jezsuita gimnázium beiratkozott tanulója volt 1653-ban.⁹⁰² Gimnáziumi tanulmányok után Bécsbe, a Pázmáneumba került.⁹⁰³ Ötvenévi plébániai szolgálat után jutott mesterkanonoki stallumhoz 1672-ben.⁹⁰⁴ Innen hierarchiában a közvetlenül fölötti lévő komáromi főesperesség címét kapta meg 1674-ben, és viselte azt 1676-ig.⁹⁰⁵ Káptalanbéli utolsó állomása a soproni főesperesi stallum volt, amelyet 1676 és 1686 között bírt.⁹⁰⁶ Az oszloposkanonoki méltóságok a győri székeskáptalanban ugyan elkerülték, de számos egyéb uralkodói kegyben részesült. 1682-ben kiérdemelte a siklósi apáti címet, 1684-ben a tihanyi apáti címet, a fehérvári és

⁸⁹² GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratsorozat, Számadáskönyv IV. 26–27. 1669. s. d. Uo. IV. 31–32. 1670. 04. 24.

⁸⁹³ Uo. IV. 42. 1670. 04. 24. Uo. IV. 81. 1681. 04. 24.

⁸⁹⁴ Uo. IV. 217–218. 1683. 04. 24.

⁸⁹⁵ Uo. IV. 232. 1684. 06. 11. Uo. IV. 326. 1698. 04. 24.

⁸⁹⁶ Kinevezése: GyEL, Pl, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Keresztély Ágost püspök iratai II. 95.

Installálása: GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratsorozat, Számadáskönyv IV. 333. 1699. 08. 10.

⁸⁹⁷ GyEL, Pl, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Keresztély Ágost püspök iratai II. 646.

⁸⁹⁸ MNL OL MKL A57, vol. 18. 95.

⁸⁹⁹ MNL OL MKL A57, vol. 19. 449.

⁹⁰⁰ MNL OL MKL A57, vol. 23. 126.

⁹⁰¹ MNL OL MKA E229, Collationales Ecclesiasticae vol. III. 516–517.

⁹⁰² FAZEKAS–KÁDÁR–KÖKÉNYESI, *A győri jezsuita gimnázium*, 271, 03199. sz.

⁹⁰³ FAZEKAS, *A bécsi Pázmáneum*, 92.

⁹⁰⁴ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratsorozat, Számadáskönyv IV. 61. 1762. 04. 24.

⁹⁰⁵ Uo. IV. 81. 1674. 04. 24. Uo. IV. 119–120. 1676. 04. 24.

⁹⁰⁶ Uo. IV. 135–136. 1677. 04. 24. Uo. IV. 217–218. 1683. 04. 24.

a veszprémi préposti címeket.⁹⁰⁷ 1685-ben I. Lipót király skardonai címzetes püspökséget adományozta számára.⁹⁰⁸

27. Dvornikovich Mihály 1672–1699

A Vas megyei Rohoncról, horvát szülőktől származott, gimnáziumi tanulmányait a győri jezsuita gimnáziumban végezte.⁹⁰⁹ 1661/1662-es tanévtől a Nagyszombati egyetem hallgatója, majd filozófiai tanulmányait Bécsben fejezte be.⁹¹⁰ 1664 és 1668 között bátyja, Dvornikovich Miklós támogatása révén Bolognaban jogot tanult, ott is doktorált.⁹¹¹ Káptalani installálása előtt egyetemi tanár a nagyszombati egyetemen.⁹¹² 1672–1677 között a székeskáptalan javadalmasa mint mesterkanonok.⁹¹³ 1677-ben a mesterkanonokság után rangban következő komáromi főesperességet kapta meg, amely rangot 1684-ig bírta.⁹¹⁴ 1684-ben káptalani karrierje éles emelkedésnek indult, éneklőkanonoki stallumot és helynöki megbízást kapott.⁹¹⁵ 1686 és 1687 között a székeskáptalan olvasókanonokja. I. Lipót király 1687. szeptember 10-i dátummal a székeskáptalan nagyprépostjának nevezte ki.⁹¹⁶ E méltóságáról 1699-ben, már váci püspökként lemondott és székvárosába távozott, ahonnan azonban hamar visszatért és haláláig Győrben lakott.⁹¹⁷ Élete során számos egyházi címben, rangban és beneficiumban részesült. Batthyányaktól 1672-ben a felsőörsi, míg 1679-ben a türjei prépostságot kapta. Az uralkodó 1687-ben csanádi püspökséggel jutalmazta.⁹¹⁸ Majd 1689-től az említett váci püspökséget bírta 1705-ös haláláig.

28. Telekessy István 1673–1699

A Vas megyei Csömötéről származott, egyetemi tanulmányait Rómában a Collegium Germanicum et Hungaricumban tanult.⁹¹⁹ Sárvári plébánosból lett 1673-ban kanonok és

⁹⁰⁷ Fehérvári: MNL OL MKL A57, vol. 17. 238–239. Tihany: MNL OL MKL A57, vol. 18. 90. Fehérvári préposti: MNL OL MKA E229, Collationales Ecclesiasticae vol. II. 462–463. Veszprémi préposti: MNL OL MKA E229, Collationales Ecclesiasticae vol. II. 461–462.

⁹⁰⁸ MNL OL MKA E229, Collationales Ecclesiasticae vol. II. 500–501.

⁹⁰⁹ FAZEKAS–KÁDÁR–KÖKÉNYESI, *A győri jezsuita gimnázium*, 441, 05789. sz.

⁹¹⁰ FAZEKAS, *A Magyar Udvari Kancellária*, 347–348.

⁹¹¹ VERESS, *Olasz egyetemeken*, 132.

⁹¹² FAZEKAS, *A Magyar Udvari Kancellária*, 348.

⁹¹³ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratsorozatok, Számadáskönyv IV. 61. 1672. 04. 24. Uo. IV. 119–120. 1676. 04. 24.

⁹¹⁴ Uo. IV. 135–136. 1677. 04. 24. Uo. IV. 217–218. 1683. 04. 24.

⁹¹⁵ Uo. IV. 239. 1685. 04. 24.

⁹¹⁶ MNL OL MKA E229, Collationales Ecclesiasticae vol. III. 11–12.

⁹¹⁷ Váci püspöki kinevezése: MNL OL MKA E229, Collationales Ecclesiasticae vol. III. 58–59.

⁹¹⁸ MNL OL MKA E229, Collationales Ecclesiasticae vol. II. 573–574.

⁹¹⁹ VERESS, *Olasz egyetemeken*, 56.

soproni főesperes, e pozícióban maradt 1676-ig.⁹²⁰ 1676. május 30-án iktatták be a székesegyházi főesperesi stallumába.⁹²¹ Rövid ideig 1681 és 1682 között szentadalberti préposti méltóságot viselte.⁹²² 1682-től lemondásáig, 1699-ig a székeskáptalan örkanonoki prebendáját bírta.⁹²³ 1686-tól Kuzmich Péter halála után tihanyi apát.⁹²⁴ 1689 és 1699 között csanádi püspök.⁹²⁵ Karrierje csúcsán egri püspök.⁹²⁶

29. Kissevich-Horváth János Ferenc 1674–1684

Magyar származású, gyermekkorában katolizált, egyetemeit Bécsben (1659) Rómában (1660–1661) végezte.⁹²⁷ Csepregi plébánosi feladatati mellől hívta el Győrbe kanonoknak Széchényi György püspök. 1674 és 1681 között mesterkanonok volt.⁹²⁸ 1681-től egy évig, 1682-ig székesegyházi főesperes volt.⁹²⁹ Rövid kanonoki pályafutását szentadalberti prépostként zárta, amely méltóságot 1682 és 1684 között viselt.⁹³⁰ 1680-ban Szentlélekről nevezett monostori címzetes apátsággal jutalmazta az uralkodó.⁹³¹

30. Ray Imre 1676–1684

Nyitrai egyházmegyéből származó magyar klerikus, 1659 és 1661 között a nagyszombati egyetem hallgatója volt, majd 1661-ben a bécsi Pázmáneumba is beiratkozott, a Császárvárosban szentelték pappá 1664-ben.⁹³² Mielőtt győri kanóniát szerzett volna a székesegyházban a karkápláni feladatokat látta el. Kanonoki pályája egészét, 1676-tól 1684-ig mesterkanonokként szolgálta.⁹³³

⁹²⁰ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratsorozatok, Számadáskönyv IV. 70. 1673. 04. 24. Uo. IV. 119–120. 1676. 04. 24.

⁹²¹ Uo. IV. 122. 1676. 05. 30. Uo. IV. 149–150. 1678. 04. 24.

⁹²² Uo. IV. 192. 1681. 04. 24.

⁹²³ Uo. IV. 217–218. 1683. 04. 24. Uo. IV. 326. 1698. 04. 24.

⁹²⁴ MNL OL MKL A57, Libri regii, vol. 18. 455.

⁹²⁵ MNL OL MKA E229, Collationales Ecclesiasticae vol. III. 60–61.

⁹²⁶ MNL OL MKA E229 Collationales Ecclesiasticae vol. III. 278.

⁹²⁷ FAZEKAS, *A bécsi Pázmáneum*, 88. VERESS, *Olasz egyetemeken*, 58.

⁹²⁸ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratsorozatok, Számadáskönyv IV. 81. 1674. 04. 24. Uo. IV. 119–120. 1676. 04. 24.

⁹²⁹ Uo. IV. 192. 1681. 04. 24.

⁹³⁰ Uo. IV. 217–218. 1683. 04. 24.

⁹³¹ MNL OL MKL A57, Libri regii, vol. 16. 631.

⁹³² BOGNÁR–KISS–VARGA, *A Nagyszombati Egyetem fokozatot szerzett hallgatói*, 151, 529. sz. FAZEKAS, *A bécsi Pázmáneum*, 91.

⁹³³ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratsorozatok, Számadáskönyv IV. 135–136. 1677. 04. 24. Uo. IV. 217–218. 1683. 04. 24.

31. Széchényi Pál 1677–1687

Élete, iskolázottsága, tanulmányai és egyházi működése alaposan feltárt és ismert az egyháztörténetírás számára.⁹³⁴ 1677. április 10-én nyert kinevezést az uralkodótól a győri nagyprépostságra.⁹³⁵ Ezt követően április 20-án installálták káptalani javadalmába.⁹³⁶ 10 évig volt nagyprépost, lemondásáig állt a székeskáptalan élén.⁹³⁷

32. Kecskeméti Mihály 1681–1696

Kecskeméti születésű, családja nemesi származású. Mielőtt Pázmánita lett Bécsben 1667 és 1668 között Kassán folytatott gimnáziumi tanulmányokat.⁹³⁸ 1668 és 1671 között a római Collegium Germanicum et Hungaricum hallgatója.⁹³⁹ 1681 és 1686 között a székeskáptalan mesterkanonokja.⁹⁴⁰ Karrierje lendületben maradt, mesterkanonokból székesegyházi főesperessé léptették elő, 1686 és 1690 között ezt a címet viselte.⁹⁴¹ Győri éveinek karrierbéli tetőpontja 1690. júniusában érkezett el, amikor az éneklőkanonoki méltóság javadalmába iktatták be.⁹⁴² 1696-ban lemondott győri prebendájáról és veszprémi nagyprépost lett.

33. Nagy Mihály 1686–1713

1686 és 1688 között locsmándi főesperesként kezdte a káptalani karrierjét.⁹⁴³ Innen soproni főesperesnek lépett elő 1688 és 1691 között.⁹⁴⁴ Ezt követően 1696-ig székesegyházi főesperes. Az oszloposkanonokok sorába, mint éneklőkanonok jutott 1696-ban és tartotta ezt a méltóságát 1699-ig.⁹⁴⁵ Keresztély Ágost püspök 1699. július 25-én a szentadalberti prépostságot adományozta neki.⁹⁴⁶ 1699. augusztus 12-én iktatták be préposti javadalmába.⁹⁴⁷ E méltóságnak a birtokában hunyt el 1713. augusztus 29-én.⁹⁴⁸

⁹³⁴ PFEIFFER, *A veszprémi egyházmegye*, 58–60.

⁹³⁵ MNL OL MKL A57, Libri regii, vol. 16., 241.

⁹³⁶ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratsorozat, Számadáskönyv IV. 134. 1677. 04. 20.

⁹³⁷ Uo. IV. 239. 1685. 04. 24.

⁹³⁸ FAZEKAS, *A bécsi Pázmáneum*, 101.

⁹³⁹ VERESS, *Olasz egyetemeken*, 66.

⁹⁴⁰ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratsorozat, Számadáskönyv IV. 192. 1681. 04. 24. Uo. IV. 239. 1685. 04. 24.

⁹⁴¹ Uo. IV. 267. 1687. s. d. Uo. IV. 379. 1690. s. d.

⁹⁴² Uo. IV. 386. 1690. június.

⁹⁴³ GyEL, GyKMLt, Törzsanyag, Cimeliotheca IX. n. 697.

⁹⁴⁴ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratsorozat, Számadáskönyv IV. 379. 1690. s. d.

⁹⁴⁵ Uo. IV. 318–319. 1697. 04. 24.

⁹⁴⁶ GyEL, Pl, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Keresztély Ágost püspök iratai II. 95.

⁹⁴⁷ Uo. IV. 333. 1699. 08. 12.

⁹⁴⁸ GyEL, Pl, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Keresztély Ágost püspök iratai IV. 392.

34. Kaleschiák Péter 1687–1696

1616-ban született, székesegyházi magyar karkáplánként működött a káptalan szolgálatában.⁹⁴⁹ 1687 és 1692 között mosoni főesperesi címet viselt a székeskáptalanban.⁹⁵⁰ 1692-től haláláig, 1696-ig soproni főesperes.⁹⁵¹

35. Dusich Mátyás 1688–1699

Sopron megyei horvát családból származott, 1655-től 1660-ig a bécsi Pázmáneum beiratkozott hallgatója.⁹⁵² 1688. szeptember 25-én iktatták be a székeskáptalan mesterkanonoki stallumába.⁹⁵³ Innen 1689-ben a pápai főesperességre emelkedett, amelyet 1691-ig bírt.⁹⁵⁴ 1692 és 1696 között mosoni főesperes.⁹⁵⁵ Kanonoki pályája végén soproni főesperesi címet birtokolt.⁹⁵⁶ Kanonoki méltósága mellett Szent Pálról nevezett bácsi prépost.

36. Bubnich Mátyás 1688–1721

Moson megyei horvát családból származott, 1670-ben a győri jezsuita gimnázium beiratkozott diákja volt.⁹⁵⁷ 1685. április 24-i káptalani disztribúcióban német karkáplánként tűnt fel.⁹⁵⁸ Első győri káptalani prebendájába, rábaközi főesperességbe 1688. szeptember 25-én iktatták be.⁹⁵⁹ 1692-től négy évig, 1696-ig locsmándi főesperes.⁹⁶⁰ Ezt követően 1696-tól 1699-ig mosoni főesperes volt.⁹⁶¹ Karrierje csúcsát az éneklőkanonoki stallum megszerzésével érte el. 1699. augusztus 17-én installálták, mely méltóságot 1721-ben bekövetkezett haláláig bírt.⁹⁶² 1705. július 4.-én zemlényi préposti kinevezést kapott.⁹⁶³

⁹⁴⁹ BÁN, *Kaleschiák Péter*, 86–87. Karkáplánságára: GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratsorozat, Számadáskönyv IV. 225.

⁹⁵⁰ Uo. IV. 267. 1687. 04. 24.

⁹⁵¹ GyEL, GyKHHLt, 14. Theca, n. 25928.

⁹⁵² FAZEKAS, *A bécsi Pázmáneum*, 84.

⁹⁵³ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratsorozat, Számadáskönyv IV. 279. 1688. 09. 25.

⁹⁵⁴ Uo. IV. 379. 1690. s. d.

⁹⁵⁵ GyEL, GyKMLt, Törzsanyag, Theca 43. n. 490.

⁹⁵⁶ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratsorozat, Számadáskönyv IV. 318–319. 1697. 04. 24. Uo. IV. 326. 1698. 04. 24.

⁹⁵⁷ FAZEKAS–KÁDÁR–KÖKÉNYESI, *A győri jezsuita gimnázium*, 414, 05426.

⁹⁵⁸ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratsorozat, Számadáskönyv IV. 239. 1685. április 24.

⁹⁵⁹ Uo. IV. 279. 1688. 09. 25. Uo. IV. 379. 1690. s. d.

⁹⁶⁰ GyEL, GyKHhLt, Felvállási jegyzőkönyv XV. 23.

⁹⁶¹ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratsorozat, Számadáskönyv IV. 318–319. 1697. 04. 24. Uo. IV. 326. 1698. 04. 24.

⁹⁶² Uo. IV. 333. 1699. 08. 17. Temetése: GyEL, Plébániai és espereskerületi levéltárak, Győr–Belváros, Halottak I. Anyakönyve, 101.

⁹⁶³ MNL OL MKL A57, Libri regii, vol. 27, 72.

37. Lippay Miklós Antal 1688–1691

1660-ban született az országos jelentőségű Lippay család tagjaként a Bars megyei Sáskón.⁹⁶⁴ Teológiai tanulmányait a római Collegium Germanicum et Hungaricumban végezte 1684 és 1686 között.⁹⁶⁵ Röviddel ezt követően 1688. szeptember 22-én beiktatták győri kanonoknak locsmándi főesperesi címmel.⁹⁶⁶ 1691-ben lemondott stallumáról és pozsonyi kanonoki javadalmat szerzett.⁹⁶⁷ Már győri installálásakor almádi címzetes apát volt.⁹⁶⁸

38. Skadváry Lőrinc 1692–1695

Győri magyar polgár, iskoláit is Győrben, a jezsuita gimnáziumban végezte 1671 és 1676 között.⁹⁶⁹ Ezt követően egyetemi tanulmányokat végzett Bécsben, mint Pázmánita.⁹⁷⁰ Kapuvári plébánosból jutott a győri székeskáptalanba. 1692-es beiktatásától kezdve 1695-ös pályazárásáig a komáromi főesperesi címet viselte.⁹⁷¹

39. Guraby Mátyás 1692–1713

1687 és 1692 között győri székesegyházi karkáplánként működött. 1692. április 11-én iktatták be a székeskáptalan sorába rábaközi főesperesnek. Ezt a címét 1696-ig megtartotta, majd a pápai főesperességre lépett elő 1696 és 1697 közötti időszakra.⁹⁷² 1697 és 1699 között locsmándi főesperes.⁹⁷³ Utolsó káptalani előléptetésével 1699-ben a soproni főesperesi címre jutott, amelyet 14 évig, haláláig viselt.⁹⁷⁴ 1705. július 4-én zebegényi apáttá nevezte ki az uralkodó.⁹⁷⁵

40. Lacza János 1692–1718

Az egri egyházmegyéből, Gyöngyösről származó magyar klerikus, gimnáziumi tanulmányokat Győrben a jezsuita gimnáziumban végzett (1662–1663, 1665).⁹⁷⁶ Ezt

⁹⁶⁴ FEDERMAYER, *Lippayovci zo Zomboru*, 73.

⁹⁶⁵ VERESS, *Olasz egyetemeken*, 84.

⁹⁶⁶ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratsorozat, Számadáskönyv IV. 279. 1688. 09. 22.

⁹⁶⁷ Uo. IV. 396.

⁹⁶⁸ MNL OL MKL A57, Libri regii, vol. 18. 193–194.

⁹⁶⁹ FAZEKAS–KÁDÁR–KÖKÉNYESI, *A győri jezsuita gimnázium*, 426, 05596.

⁹⁷⁰ FAZEKAS, *A bécsi Pázmáneum*, 119.

⁹⁷¹ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratsorozat, Számadáskönyv IV. 396. 1692. 04. 11.

⁹⁷² Uo. IV. 318–319. 1697. 04. 24.

⁹⁷³ Uo. IV. 326. 1698. 04. 24. GyKHhLt, Felvallási jegyzőkönyvek XV. 23.

⁹⁷⁴ Uo. IV. 333. 1699. 08. 12. Uo. IV. 373–374. 1706. 01. 06.

⁹⁷⁵ MNL OL MKL A57, Libri regii, vol. 27., 71.

⁹⁷⁶ FAZEKAS–KÁDÁR–KÖKÉNYESI, *A győri jezsuita gimnázium*, 341, 04355.

követően a bécsi Pázmáneum beiratkozói között találni 1667 és 1672 között.⁹⁷⁷ Teológiai tanulmányait követően szili plébánosként működött. 1692. április 11-én ezen állomáshelyéről jutott káptalani javadalomhoz és a pápai főesperesi címhez.⁹⁷⁸ 1696-ban lépett elő a székesegyházi főesperesi címre, amelyet 1699-ig meg is tartott.⁹⁷⁹ Innen került 1699-ben az örkanonoki méltóságra, amelyet haláláig, 1718-ig meg is tartott.⁹⁸⁰ Monostori címzetes apáti címet érdemelt ki az uralkodótól.⁹⁸¹

41. Mikos Ferenc 1695–1716

Hédervári születésű magyar család sarja, a gimnáziumot a győri jezsuitáknál végezte 1661 és 1666 között.⁹⁸² Tanulmányait követően több plébánosi állomáshelye is volt az egyházmegyében (Bő, Mosonszentmiklós). 1695 és 1696 között mesterkanonok, majd 1696 és 1698 között rábaközi főesperes volt.⁹⁸³ 1698-ban tovább lépett felfelé a főesperesi ranglétrán, 1698 és 1699 között pápai,⁹⁸⁴ majd 1699 és 1702 között székesegyházi főesperesi címet birtokolta.⁹⁸⁵ Pályája csúcsát 1702-ben érte el, amikor Keresztély Ágost püspök olvasókanonokká léptette elő.⁹⁸⁶ Halálának az évében,⁹⁸⁷ 1716-ban III. Károly király a siklósi címzetes apátsággal tüntette ki.⁹⁸⁸

42. Liptay Ferenc 1696–1711

Az esztergomi egyházmegye területén lévő Liptóról származott. Gimnáziumot Pozsonyban végzett 1662 és 1665 között.⁹⁸⁹ Egyetemre Bécsbe iratkozott be, Pázmánista volt 1670 és 1672 között.⁹⁹⁰ Pályáját az egyházmegyei alsópapság sorában kezdte páli plébánosként. Kanonoki pályája a komáromi főesperesi címmel indult 1696-ban.⁹⁹¹ 1698-ban a rangban közvetlen fölötte lévő rábaközi főesperességre lépett elő.⁹⁹² Legtöbb időt

⁹⁷⁷ FAZEKAS, *A bécsi Pázmáneum*, 100.

⁹⁷⁸ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratsorozat, Számadáskönyv IV. 396. 1692. 04. 11.

⁹⁷⁹ Uo. IV. 318–319. 1697. 04. 24. Uo. IV. 326. 1698. 04. 24.

⁹⁸⁰ Uo. IV. 333. 1699. 08. 12. Uo. V. 391–392. 1718. 01. 14.

⁹⁸¹ MNL OL MKL A57, Libri regii, vol. 27., 71.

⁹⁸² FAZEKAS–KÁDÁR–KÖKÉNYESI, *A győri jezsuita gimnázium*, 338, 04300.

⁹⁸³ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratsorozat, Számadáskönyv IV. 318–319. 1697. 04. 24.

⁹⁸⁴ Uo. IV. 326. 1698. 04. 23.

⁹⁸⁵ Uo. IV. 333. 1699. 08. 12.

⁹⁸⁶ Uo. IV. 354. 1702. 06. 5. Uo. V. 364–369. 1716. 03. 24.

⁹⁸⁷ GyEL, Pl, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Keresztély Ágost püspök iratai III. 165–167.

⁹⁸⁸ MNL OL MKL A57, Libri regii, vol. 31., 192–193.

⁹⁸⁹ FAZEKAS–KÁDÁR–KÖKÉNYESI, *A pozsonyi jezsuita gimnázium*, 92. 01780. sz.

⁹⁹⁰ FAZEKAS, *A bécsi Pázmáneum*, 104.

⁹⁹¹ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratsorozat, Számadáskönyv IV. 318–319. 1697. 04. 24.

⁹⁹² Uo. IV. 326. 1698. 04. 24.

utolsó kanonoki pozíciójában, a mosoni főesperesség élén töltött 1699 és 1711 között.⁹⁹³ Meghalt 1711. január 21-én.⁹⁹⁴ 1710-ben Szent Lőrincről nevezett háy címzetes prépostsággal jutalmazta I. József király.⁹⁹⁵

43. Zichy Pál 1697–1709

Győrött született országosan jelentős arisztokrata család sarjaként. Tanult Győrben, Bécs és Rómában. Az Örök Városban eltöltött tanulmányévek után 1697-ben szinte azonnal győri kanonoki méltóságot nyert, mesterkanonoki stallumhoz jutott.⁹⁹⁶ 1699-től 1702-ig komáromi főesperes volt.⁹⁹⁷ Lépésről-lépésre vette a káptalani hierarchia fokait, 1702-ben pápai főesperesként említik a források.⁹⁹⁸ Ugyanezen év augusztus 3-án már püspökének, Keresztély Ágostnak írt köszönőlevelet locsmándi főesperesi címre történt előléptetése miatt.⁹⁹⁹ Azonban ezt követően e pozícióban maradt, és innen is mondott le 1709-ben.

44. Herman Anton Pechmann 1699–1729

14 évesen nyert stallumot, ténylegesen tanulmányai végeztével, a papi rend felvétele után, 1712-ben iktatták be a javadalmába. 1699 és 1712 között mesterkanonok.¹⁰⁰⁰ 1713-ban lépett elő rábaközi főesperesnek.¹⁰⁰¹ 1713. augusztus 29-én már kérvényezte Keresztély Ágosttól Nagy Mihály halálával megürült szentadalberti prépostságot.¹⁰⁰² 1713. szeptember 2-án kiállításra is került a püspöki kinevező irat a javadalomra.¹⁰⁰³ Ezt a méltóságot haláláig megtartotta. Az uralkodó a gotói címzetes apátságot adományozta neki. 1717-ben biduani választott püspökséget nyert.¹⁰⁰⁴

⁹⁹³ Uo. IV. 333. 1699. 08. 18.

⁹⁹⁴ Uo. V. 7. 1711. 01. 21.

⁹⁹⁵ MNL OL MKA E229, Collationales Ecclesiasticae vol. IV., 22–23.

⁹⁹⁶ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratsorozat, Számadáskönyv IV. 318–319. 1697. 04. 24. Uo. IV. 326. 1698. 04. 24.

⁹⁹⁷ Uo. IV. 333. 1699. 08. 13.

⁹⁹⁸ Uo. IV. 354–355. 1702. 06. 6.

⁹⁹⁹ GyEL, Pl, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Keresztély Ágost püspök iratai I. 1483.

¹⁰⁰⁰ Uo. II. 39.

¹⁰⁰¹ Uo. II. 646.

¹⁰⁰² Uo. IV. 427.

¹⁰⁰³ Uo. II. 661–663.

¹⁰⁰⁴ MNL OL MKA E229, Collationales Ecclesiasticae vol IV., 268.

45. Pagelly György János 1699–1713

Káptalanba történő beiktatásakor 1669. augusztus 5-én a számadáskönyvet vezető kanonok megjegyzete, hogy német származású.¹⁰⁰⁵ Magyaróvári plébánosból jutott győri kanóniára. 1699-től 1711-ig rábaközi főesperes.¹⁰⁰⁶ Pályája során egy kisebb előléptetés érte 1711. augusztus 12-én, amikor mosoni főesperessé nevezte ki Keresztély Ágost.¹⁰⁰⁷ 1713-ban hunyt el.¹⁰⁰⁸ 1711-től Szent Lőrincről nevezett háy címzetes apát volt.¹⁰⁰⁹

46. Tarródy János 1699–1725

Szombathelyi születésű nemes családból származó klerikus. Középfokú tanulmányait a győri jezsuita gimnázium diákjaiként végezte 1682 és 1686 között.¹⁰¹⁰ Bécsben, majd Rómában tanult.¹⁰¹¹ Kőszegi plébánosból emelkedett a győri egyházi középrétegbe. 1699. augusztus 5-én iktatták be a székeskáptalan locsmándi főesperesi javadalmába. 1702-ben innen lépett tovább székesegyházi főesperesnek, amely címet 14 évig, 1716-ig viselt.¹⁰¹² Mikos Ferenc halálával megürült olvasókanonoki méltóságra nevezte ki Keresztély Ágost 1716-ban.¹⁰¹³ Ezt a pozícióját megőrizte 1725. július 9-én bekövetkezett haláláig.¹⁰¹⁴ 1706-ban Szent Péter és Pálról nevezett tatai apáti címet kapott.¹⁰¹⁵

47. Haidfeld Bernát 1700–1709

A kanóniájának a megszerzése előtt Haidfeld Keresztély Ágost udvari káplánja, tanácsosa és gyóntatója volt. 1702-ig komáromi,¹⁰¹⁶ majd 1706-ban pápai főesperesként bukkan fel a forrásokban.¹⁰¹⁷ Utóbbi címét Pozsonyba távozásáig megtartott.¹⁰¹⁸

48. Kollonits Zsigmond 1700–1701

Arisztokrata család sarja, nagybátyja Kollonich Lipót győri püspök. Gimnáziumi tanulmányait a csehországi neuhaus-i jezsuita gimnáziumban végezte. 1693 és 1700

¹⁰⁰⁵ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratsorozat, Számadáskönyv IV. 332. 1699. 08. 5.

¹⁰⁰⁶ Uo. 354–355. 1702. 06. 6.

¹⁰⁰⁷ GyEL, Pl, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Keresztély Ágost püspök iratai II. 515.

¹⁰⁰⁸ Uo. II. 647.

¹⁰⁰⁹ MNL OL MKL A57, Libri regii, vol. 28., 514–515.

¹⁰¹⁰ FAZEKAS–KÁDÁR–KÖKÉNYESI, *A győri jezsuita gimnázium*, 553, 07316. sz.

¹⁰¹¹ VERESS, *Olasz egyetemeken*, 87.

¹⁰¹² GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratsorozat, Számadáskönyv IV. 354. 1702. 06. 5.

¹⁰¹³ GyEL, Pl, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Keresztély Ágost püspök iratai III. 179–180.

¹⁰¹⁴ GyEL, Plébániai és espereskerületi levéltárak, Győr-Belváros, Meghaltak Anyakönyve I. 157.

¹⁰¹⁵ MNL OL MKA E229, Collationales Ecclesiasticae vol. III. 494.

¹⁰¹⁶ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratsorozat, Számadáskönyv IV. 354–355. 1702. VI. 6.

¹⁰¹⁷ GyEL, Pl, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Keresztély Ágost püspök iratai II. 109.

¹⁰¹⁸ Uo. II. 357.

között a római Collegium Germanicum et Hungaricum teológus hallgatója. Frissen szentelt klerikusként 1700. július 3-a utáni időszakban pápói préposti méltóságot kapott.¹⁰¹⁹ 1700. december 5-én szkutari címzetes püspökké nevezi ki a király, ekkor már mint győri kanonok és pápói prépostként hivatkoztak rá.¹⁰²⁰ Győri pályafutása hamar véget ért, 1701-ben lemondott stallumáról és az esztergomi főszékeskáptalanban kapott helyet.¹⁰²¹ Karrierje a legsikeresebb győri székeskáptalanból indított egyházi karrier.¹⁰²²

49. Erdődy Ádám László 1701–1736

1686 és 1692 között tanulmányokat folytatott a pozsonyi jezsuita gimnáziumban, majd 1694-től a Bécsi Egyetemen, illetve Rómában a Collegium Germanicum et Hungaricumban 1698 és 1701 között. Pápói préposti kinevezését 1701-ben kapja,¹⁰²³ amelyet 1736-ig viselt.¹⁰²⁴ Egyéb javadalmai közé sorolható a rákonyi apáti és a nyitrai püspöki címe,¹⁰²⁵ illetve Keresztély Ágost helynöke is volt 1716. szeptember 24-től.¹⁰²⁶

50. Ribics József Márton 1702–1718

Ribics 1660-ban született, horvát származású. Győrben folytatott gimnáziumi tanulmányokat 1678-ban.¹⁰²⁷ Nezsideri plébánosból lett kanonok. Komáromi főesperesi címét 1706-ban kapta, amelyet négy éven keresztül viselt. 1710 és 1713 között locsmándi főesperes,¹⁰²⁸ majd 1713 és 1718 között soproni főesperesi címet szerez.¹⁰²⁹ 1711. március 30-tól ercsi apáti,¹⁰³⁰ 1710. június 15-től veszprémvári címzetes préposti címet kap.¹⁰³¹

¹⁰¹⁹ GyEL, GyKMLt, Pápói prépostság levéltára, Theca 2. n. 316.

¹⁰²⁰ MNL OL MKA E229 Collationales Ecclesiasticae vol. III. 341.

¹⁰²¹ KOLLÁNYI, *Esztergomi kanonokok*, 319.

¹⁰²² Susanne SIEBERT, *Kollonitsch, Sigismund von*, Biographisch-Bibliographisches Kirchenlexikon <https://www.bbkl.de/index.php/frontend/lexicon/K/Ko/kollonitsch-sigismund-v-60400> (2024. április 3.).

¹⁰²³ GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Keresztély Ágost püspök iratai II. 261–262.

¹⁰²⁴ GyEL, GyKMLt, Törzsanyag, Pápói prépostság levéltára, Cimeliotheca III. f. 24. n. 112. 1701. 07. 21.

¹⁰²⁵ AAV Arch. Nunz. di Vienna, Processi Canonici 305.

¹⁰²⁶ GyEL, GyKMLt, Törzsanyag, Cimeliotheca VII. n. 482.

¹⁰²⁷ FAZEKAS-KÁDÁR-KÖKÉNYESI, *A győri jezsuita gimnázium*, 511, 06693.

¹⁰²⁸ GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Keresztély Ágost püspök iratai II. 417–418

¹⁰²⁹ Uo. II. 645.

¹⁰³⁰ MNL OL MKL A57, Libri regii, vol. 28., 528–529.

¹⁰³¹ MNL OL MKL A57, Libri regii, vol. 28., 364–365.

51. Várkonyi Amádé Ignác 1710–1718

Várkonyi Amade Ádámot a stallumától megfosztott Zichy Pál gróf helyére nevezte ki Keresztély Ágost.¹⁰³² Kanonoki installálására 1710-ben került sor.¹⁰³³ Mesterkanonoki,¹⁰³⁴ majd 1710-től 1711-ig komáromi főesperesei címet viselt.¹⁰³⁵ 1711 és 1713 áprilisa között rábaközi főesperes,¹⁰³⁶ majd 1713 áprilisa és decembere között locsmándi főesperes.¹⁰³⁷ Végül 1713 decembere és 1718 között a mosoni főesperesi címet bírta.¹⁰³⁸

52. Zádory Mihály 1709–1711

1691 és 1696 között a bécsi Pázmáneum tanulója.¹⁰³⁹ Szentmiklósi plébánosból lett kanonok. Káptalanba történő installálására 1709. december 8-án került sor. A pápai főesperesi címet 1709 és 1711 között viselte.¹⁰⁴⁰ Győri javadalmáról lemondott és 1711-től 1741-ig veszprémi nagyprépost.

53. Matalics Gergely 1709–1712

Sopron vármegyei Pálból, magyar szülőktől származott. 1687 és 1691 között Győrben a jezsuita gimnáziumban tanult.¹⁰⁴¹ 1692 és 1695 között a bécsi Pázmáneum,¹⁰⁴² majd 1695 és 1698 között a római Collegium Germanicum et Hungaricum tanulója.¹⁰⁴³ Pápai plébánosból lett kanonok. 1709 és 1711 között a káptalan mesterkanonokja.¹⁰⁴⁴ Innen 1711-ben komáromi főesperességre lépett elő. 1712-ben e javadalmáról lemondott és az esztergomi káptalanba távozott.

¹⁰³² GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Keresztély Ágost püspök iratai II. 413–414

¹⁰³³ Uo. II. 303–304.

¹⁰³⁴ Uo. II. 303–304.

¹⁰³⁵ Uo. II. 419–420. 1710. 06. 19.

¹⁰³⁶ Uo. II. 515. 1711. 08.12.

¹⁰³⁷ Uo. II. 645.

¹⁰³⁸ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratsorozat, Számadáskönyv V. 336–339. 1714. 06. 24. Uo. V. 391–392. 1718. 01. 14.

¹⁰³⁹ FAZEKAS, *A bécsi Pázmáneum*, 152.

¹⁰⁴⁰ GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Keresztély Ágost püspök iratai II. 357.

¹⁰⁴¹ FAZEKAS–KÁDÁR–KÖKÉNYESI, *A pozsonyi jezsuita gimnázium*, 582, 07758. sz.

¹⁰⁴² FAZEKAS, *A bécsi Pázmáneum*, 151.

¹⁰⁴³ VERESS, *Olasz egyetemeken járt*, 95.

¹⁰⁴⁴ GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Keresztély Ágost püspök iratai II. 513.

54. Nádasdy László 1711–1729

Édesapja Nádasdy Ferenc a „magyar Krózus”. 1670-ben Győrött tanult a jezsuita gimnáziumban.¹⁰⁴⁵ 1711. április 17-én installálták a székeskáptalan sorába.¹⁰⁴⁶ 1711 és 1713 között pápai főesperes,¹⁰⁴⁷ majd 1713 és 1729 között nagyprépost.¹⁰⁴⁸ 1729-es lemondása után a csanádi püspökségre távozott.¹⁰⁴⁹

55. Kontor Szabó István 1712–1736

Kontor szombathelyi majd soproni plébánosból lett győri kanonok. Káptalani installálására 1712. november 20-án került sor.¹⁰⁵⁰ 1712 és 1713 között komáromi főesperes, majd 1713-ban pápai főesperesi címet kap.¹⁰⁵¹ 1714 és 1716 között a locsmándi főesperesi címet töltötte be, majd 1716 és 1718 között székesegyházi főesperes.¹⁰⁵² Pályája kiemelkedő pontján 1718-ban örkanonoki stallumot kapott, amelyet 1736-ig töltött be.¹⁰⁵³ Egyéb javadalmai közé sorolható a zselízi apáti címe, amelyet 1710-ben kapott.¹⁰⁵⁴ Matusek András 1713-as halála után kisegítő helynökből püspöki helynökké lépett elő.¹⁰⁵⁵ 1713-ban III. Károly király tribunici választott püspökké nevezte ki.¹⁰⁵⁶ 63 éves korában érte a halál, 1736. november 12-én temették el a székesegyházban.¹⁰⁵⁷

56. Szgodics András 1713–1743

A preszneyi származású Szgodics hidegségi plébánosként működött, majd székesegyházi karkáplánból lett kanonok. Installálására 1713. március 21-én kerül sor,¹⁰⁵⁸ amikor is komáromi főesperesi címet kapott.¹⁰⁵⁹ Még ebben az évben rábaközi és pápai főesperesi címet is viselhetett.¹⁰⁶⁰ 1716 és 1718 között locsmándi főesperes, majd 1718 és 1727

¹⁰⁴⁵ FAZEKAS–KÁDÁR–KÖKÉNYESI, *A győri jezsuita gimnázium*, 417. 05465. sz.

¹⁰⁴⁶ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratsorozat, Számadáskönyv V. 7. 1711. 04. 17.

¹⁰⁴⁷ GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Keresztély Ágost püspök iratai II. 461–464.

¹⁰⁴⁸ Uo. II. 645–648.

¹⁰⁴⁹ Uo. II. 657–659. 1713. 04. 17.

¹⁰⁵⁰ Uo. IV. 225–226.

¹⁰⁵¹ Uo. II. 645.

¹⁰⁵² Uo. III. 173–174. 177.

¹⁰⁵³ GyEL, GyKMLt, Törzsanyag, Cimeliotheca VII. n. 485. 1718. 07. 14.

¹⁰⁵⁴ MNL OL MKL A57, Libri regii, vol. 28., 466–467.

¹⁰⁵⁵ GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Keresztély Ágost püspök iratai II. 847. Uo. II. 649. 1712. 11. 4.

¹⁰⁵⁶ MNL OL MKA E229, Collationales Ecclesiasticae vol. IV., 114–115.

¹⁰⁵⁷ GyEL, Plébániai és espereskerületi levéltárak, Győr-Belváros, Meghaltak Anyakönyve I. 238.

¹⁰⁵⁸ Uo. II. 653–656.

¹⁰⁵⁹ Uo. II. 663.

¹⁰⁶⁰ Uo. II. 665–667.

között mosoni főesperesi kinevezést kap. Az olvasókanonoki címet 1727 és 1743 között tölti be.¹⁰⁶¹ 78 évesen hunyt el 1743. május 15-én, majd két napra rá, 17-én temették el.¹⁰⁶²

57. Kőkeddy Mihály 1713–1714

Soproni származású klerikus, 1690 és 1694 között jezsuiták győri gimnáziumának,¹⁰⁶³ majd 1695 és 1701 között a bécsi Pázmáneum tanulója.¹⁰⁶⁴ Köveskúti plébánosból lett kanonok. 1713. májusa és szeptembere között mesterkanonok, majd 1713. szeptember és december között komáromi főesperes,¹⁰⁶⁵ végül 1713. december és 1714 között rábaközi főesperes.¹⁰⁶⁶ Vasvári kanonoki címét 1712 és 1713 között viselte. 1714. november 8-án hunyt el.¹⁰⁶⁷

58. Vargyassy András 1713–1724

Erdélyi nemesi családból származott, gimnáziumi tanulmányokat 1685-től Pozsonyban folytatott.¹⁰⁶⁸ Ezt követően 1692-ben a bécsi Pázmáneum teológus hallgatója volt.¹⁰⁶⁹ Szombathelyi majd kőszegi plébánosból lett kanonok. 1713-tól 1714-ig komáromi főesperes.¹⁰⁷⁰ 1715 és 1717 között feljebb lépett a rábaközi főesperességre.¹⁰⁷¹ Ezt követően 1717 és 1718 között pápai főesperes volt.¹⁰⁷² 1718-ban locsmándi főesperes.¹⁰⁷³ 1718 és 1724 között székesegyházi főesperes.¹⁰⁷⁴ 1724. szeptember 24-én este 10 óra tájban hunyt el, másnap, 25-én eltemették.¹⁰⁷⁵

¹⁰⁶¹ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratsorozat, Számadáskönyv V. 496–498. 1727. 02. 26. Uo. VI. 481–482. 1743. 10. 15.

¹⁰⁶² GyEL, Plébániai és espereskerületi levéltárak, Győr–Belváros, Meghaltak Anyakönyve I. 274.

¹⁰⁶³ FAZEKAS–KÁDÁR–KÖKÉNYESI, *A győri jezsuita gimnázium*, 409. 08052. sz.

¹⁰⁶⁴ FAZEKAS, *A bécsi Pázmáneum*, 158.

¹⁰⁶⁵ GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Keresztély Ágost püspök iratai II. 647., 667.

¹⁰⁶⁶ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratsorozat, Számadáskönyv V. 336–339. 1714. 06. 26.

¹⁰⁶⁷ GyEL, Plébániai és espereskerületi levéltárak, Győr–Belváros, Meghaltak Anyakönyve I. 3.

¹⁰⁶⁸ FAZEKAS–KÁDÁR–KÖKÉNYESI, *A pozsonyi jezsuita gimnázium*, vol. I., 449. 04546. sz.

¹⁰⁶⁹ FAZEKAS, *A bécsi Pázmáneum*, 150.

¹⁰⁷⁰ GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Keresztély Ágost püspök iratai II. 647. Utolsó említése e pozícióban: GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratsorozat, Számadáskönyv V. 336–339. 1714. 06. 26.

¹⁰⁷¹ Uo. V. 351–353. 1715. 04. 24. Uo. V. 375–376. 1717. 01. 18.

¹⁰⁷² Uo. V. 383–386. 1717. 06. 17. Uo. V. 391–392. 1718. 01. 14.

¹⁰⁷³ Vö.: BEDY, *Székeskáptalan*, 458.

¹⁰⁷⁴ GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Keresztély Ágost püspök iratai III. 349–352. 1718. 09. 06.

¹⁰⁷⁵ GyEL, Plébániai és espereskerületi levéltárak, Győr–Belváros, Meghaltak Anyakönyve I. 152.

59. Acsády Ádám 1713–1736

Pápai származású magyar nemes. Iskoláit a pápai pálosoknál kezdte, majd Nagyszombatban és Győrben is tanult 1692 és 1697 között.¹⁰⁷⁶ 1700 és 1705 között a bécsi Pázmáneum tanulója.¹⁰⁷⁷ Pápai plébánosból lett kanonok,¹⁰⁷⁸ installálására 1714. február 2-án került sor.¹⁰⁷⁹ Mesterkanonok címét 1713 és 1714 között viselte.¹⁰⁸⁰ Ezután 1715 és 1717 között komáromi,¹⁰⁸¹ majd rábaközi főesperesként szolgált 1717 és 1718 között.¹⁰⁸² 1718-ban rövid ideig pápai főesperes volt.¹⁰⁸³ Végül 1718-tól locsmándi főesperesi pozícióban állapodott meg káptalani karrierje, amely locsmándi címet 1736-ig bírt.¹⁰⁸⁴ Egyéb javadalmai közé sorolható a hantai préposti kinevezése, a vaskai apáti címe amelyet 1723 április 18-án kapott.¹⁰⁸⁵ 1725 és 1744 között veszprémi püspök.

60. Várkonyi Amade Ádám 1713–1726

Mesterkanonoki prebendáját 1713 és 1717 közötti időszakban bírta.¹⁰⁸⁶ Komáromi főesperesként szolgált 1717 és 1718 között.¹⁰⁸⁷ Rövid időre, 1718-ban rábaközi főesperesnek nevezte ki Keresztély Ágost.¹⁰⁸⁸ Végül 1718. október 2-án pápai főesperesi kinevezést kapott, amely címet 1726-ig bírt.¹⁰⁸⁹

61. Fiáth Zsigmond 1716–1720

Fiáth Zsigmond 1690-ben június 11-én született köznemesi családban, édesapja Fiáth János győri alispán és budavári hős volt. Gimnáziumba Győrött a jezsuitákhoz járt 1705-től 1706-ig.¹⁰⁹⁰ Egyetemi tanulmányokat 1708 és 1712 között a bécsi Pázmáneumban,¹⁰⁹¹

¹⁰⁷⁶ FAZEKAS–KÁDÁR–KÖKÉNYESI, *A győri jezsuita gimnázium*, 418., 08208. sz.

¹⁰⁷⁷ FAZEKAS, *A bécsi Pázmáneum*, 150.

¹⁰⁷⁸ GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Arca Noe, 68.

¹⁰⁷⁹ Uo. 68.

¹⁰⁸⁰ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratsorozat, Számadáskönyv V. 336–339.

¹⁰⁸¹ Uo. V. 351–353. 1715. 04. 24. Uo. V. 375–376. 1717. 01. 18.

¹⁰⁸² Uo. V. 383–386. 1717. 06. 17. Uo. V. 391–392. 1718. 01. 14.

¹⁰⁸³ Püspöki promotioja 1718. szeptember 30-án pápairól emelte locsmándi főesperességre: GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Keresztély Ágost püspök iratai III. 365–367.

¹⁰⁸⁴ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratsorozat, Számadáskönyv V. 403–404. 1719. 01. 19. Uo. VI. 431–433. 1735. 12. 29.

¹⁰⁸⁵ MNL OL MKL A57, Libri regii, vol. 34., 198–199.

¹⁰⁸⁶ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratsorozat, Számadáskönyv V. 375–376. 1717. 01. 18.

¹⁰⁸⁷ Uo. V. 383–386. 1717. 06. 17. Uo. V. 391–392. 1718. 01. 14.

¹⁰⁸⁸ Pápai promotiójában rábaközi főesperesként hivatkoztak rá: GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Keresztély Ágost püspök iratai III. 369–371.

¹⁰⁸⁹ GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Keresztély Ágost püspök iratai III. 373–375. 1718. okt. 2. Utolsó említése e címen: GyEL, GyKMLt, Feudáliskori Gazdasági Iratsorozat, Számadáskönyv V. 492–494. 1726. 06. 08.

¹⁰⁹⁰ FAZEKAS–KÁDÁR–KÖKÉNYESI, *A győri jezsuita gimnázium*, 711, 09530.

¹⁰⁹¹ FAZEKAS, *A bécsi Pázmáneum*, 181.

majd 1712 és 1714 között Rómában végzett.¹⁰⁹² Mielőtt győri kanóniát szerzett Csetenyén volt plébános. Keresztély Ágost Mikos Ferenc halálával üresedésbe került helyére emelte be a káptalanba.¹⁰⁹³ 1716. március 8-án nevezte ki mesterkanonoknak, 1718. február 17-i divízióban komáromi főesperesként vették jegyzékbe.¹⁰⁹⁴ Majd 1718 és 1720 között a rábaközi főesperesi címet bírt.¹⁰⁹⁵ 1720. február 11-én lemondott kanóniájáról.¹⁰⁹⁶

62. Anton Thurn 1718–1732

Erzsébet Krisztina császárné közbenjárására jutott győri javadalomhoz Thurn.¹⁰⁹⁷ Kanonoki installálására 1718. április 21-én került sor.¹⁰⁹⁸ Ez év júliusáig mesterkanonok volt, majd előlépett a soproni főesperesi címre.¹⁰⁹⁹ Ezt követően soproni főesperesként működött egészen 1732-ig.¹¹⁰⁰ Győri kanóniája mellett 1722-ben bulcsi apát lett.¹¹⁰¹ 1728-ban belgrádi püspökké nevezte ki III. Károly király, majd 1732-től 1734-ig pécsi püspökként szolgált.¹¹⁰²

63. Gráczol János 1718–1733

Gráczol János soproni származású nemes. 1716-ban a káptalan és a helynök is ajánlották őt a püspöknek kanóniára. Esterházy Imre pozsonyi kanonok is támogatta kinevezését, ő kommandálta Keresztély Ágostnak.¹¹⁰³ 1696-tól 1697-ig Pozsonyban, a jezsuitáknál volt gimnazista.¹¹⁰⁴ 1699 és 1700 között a Nagyszombati Egyetemen és végül a Pázmáneumban is tanult 1701 és 1703 között.¹¹⁰⁵ Vépen plébános, majd csepregi plébánosból lett kanonok. 1718-ban komáromi főesperesi címet szerzett.¹¹⁰⁶ 1720-ban

¹⁰⁹² VERESS, *Olasz egyetemeken járt*, 120.

¹⁰⁹³ GyEL, GyKMLt, Törzsanyag, Cimeliotheca VII. n. 483.

¹⁰⁹⁴ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv V. 39. 1718. 02. 17.

¹⁰⁹⁵ GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Keresztély Ágost püspök iratai III. 373–375. 1718. 10. 02.

¹⁰⁹⁶ GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Keresztély Ágost püspök iratai. III. 485.

¹⁰⁹⁷ GyEL, GyKMLt, Törzsanyag, Cimeliotheca VII. n. 488.

¹⁰⁹⁸ GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Arca Noe, 69.

¹⁰⁹⁹ GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Keresztély Ágost püspök iratai. III. 429. 1718. 06. 15.

¹¹⁰⁰ GyEL, GyKMLt, Törzsanyag, Cimeliotheca VII. n. 485. 1718. 07. 14.

¹¹⁰¹ MNL OL MKL A57, Libri regii, vol. 34., 91–92.

¹¹⁰² MNL OL MKL A57, Libri regii, vol. 36., 740–741.

¹¹⁰³ GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Keresztély Ágost püspök iratai III. 325. 1718. 06. 08.

¹¹⁰⁴ FAZEKAS–KÁDÁR–KÖKÉNYESI, *A pozsonyi jezsuita gimnázium*, 314. 06028. sz.

¹¹⁰⁵ BOGNÁR–KISS–VARGA, *A Nagyszombati Egyetem fokozatot szerzett hallgatói*, 224., 1774. sz;

FAZEKAS, *Pázmáneum*, 169.

¹¹⁰⁶ GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Arca Noe, 69.

rábaközi főesperesi posztra emelkedett,¹¹⁰⁷ végül 1727 és 1733 között mosoni főesperesként szolgált.¹¹⁰⁸ 1733. március 3-án hunyt el

64. Nyitray István 1719–1732

1716-ban és 1718-ban is ajánlotta Nyitrayt a káptalan a kanonoki stallumra, majd 1718-ban ő maga is jelentkezett a címért.¹¹⁰⁹ Jánosházán szolgált majd lébényszentmiklósi plébánosból lett kanonok. Kanonoki beiktatása 1719-ben volt, ekkor mesterkanonoki javadalmat kapott, amelyet 1720-ig viselt.¹¹¹⁰ 1720 és 1727 között komáromi főesperes,¹¹¹¹ majd 1727 és 1732 között székesegyházi főesperesi címet kapott.¹¹¹² 1725-től címzetes tatai apát. 1732. január 15-én temették el.¹¹¹³

65. Karl Malzan 1720–1746

Malzan Szászországból származott, nem tudott magyarul. Egyetemi tanulmányokat Prágában végzett.¹¹¹⁴ 1720. február 23-án nevezte ki Keresztély mesterkanonoknak a Fiáth Zsigmond-féle lemondás után.¹¹¹⁵ Az éneklőkanonoki méltóságot több mint 20 évig, 1721 és 1746 között bírta.¹¹¹⁶ Egyéb javadalmai közé sorolandó a leonopolitani püspöki cím, illetve segédpüspöki kinevezése, amelyet Keresztély Ágost adott neki. 1746. június 7-én hunyt el, 52 évesen.¹¹¹⁷

66. Anton Josef Gaun 1721–1765

Kanonoki installálására 1721. június 8-án került sor.¹¹¹⁸ Beiktatását követően 1721 és 1726 között mesterkanonoki javadalmat birtokolta.¹¹¹⁹ Ezután pápai főesperesként szolgált 1727 és 1733 között.¹¹²⁰ Soproni főesperesi címét 1733 és 1735 között bírta.¹¹²¹

¹¹⁰⁷ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv V. 416–420. 1720. 02. 15. Uo. V. 496–498. 1727. 02. 26.

¹¹⁰⁸ Uo. V. 496–498. 1727. 02. 16. Uo. V. 594–598. 1733. 07. 05

¹¹⁰⁹ GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Keresztély Ágost iratai III. 323. 179. 361

¹¹¹⁰ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv V. 411–415. 1719. 08. 1.

¹¹¹¹ Uo. V. 416–420. 1720. 2. 15. Uo. V. 496–498. 1727. 2. 26.

¹¹¹² Uo. V. 496–498. 1727. 2. 26. Uo. V. 569–573. 1731. 12. 17.

¹¹¹³ GyEL, Plébániai és espereskerületi levéltárak, Győr–Belváros, Meghaltak Anyakönyve I. 204.

¹¹¹⁴ AAV Nunz. Vienna, Processi Canonici, n. 415. fol. 3. v.

¹¹¹⁵ GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Keresztély Ágost iratai III. 509–511. 1720. 2. 23.

¹¹¹⁶ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv V. 435–436. Uo. VI. 495–496. 1746. 2. 11.

¹¹¹⁷ GyEL, Plébániai és espereskerületi levéltárak, Győr–Káptalándomb, Vegyes Anyakönyv I. 4.

¹¹¹⁸ GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Arca Noe, 69.

¹¹¹⁹ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv V. 445–447. 1722. 10. 26. Uo. V. 494–496. 1726. 12. 5.

¹¹²⁰ Uo. V. 496–498. 1727. 2. 26. Uo. V. 594–598. 1733. 7. 5.

¹¹²¹ Uo. V. 598–600. 1733. 12. 28. Uo. VI. 431–433. 1735. 12. 29.

Az örkanonoki méltóságot 1736-tól 1765-ig töltötte be.¹¹²² Az uralkodó 1718-ban neki adományozta a komáromi monostor apáti címet.¹¹²³ 1743-ban a farosi választott püspökséget nyerte el.¹¹²⁴ 1765. január 5-én hunyt el, életének 77. évében.¹¹²⁵

67. Kopcsinay Ferenc 1724–1729

A káptalan már 1715-ben ajánlotta Kopcsinayt Keresztély Ágostnak, mint karkáplánt, aki akkor már 18 éve volt plébános és karkáplán. Nádasdy László nagyprépost is javasolta őt 1721-ben kanonokságra 1721. április 9-én. Hosszas várakozás után installálására végül 1724. október 9-én került sor. Mesterkanonokként 1724 és 1726 között,¹¹²⁶ rábaközi főesperesként 1727 és 1729 között szolgált.¹¹²⁷ A feljegyzések szerint 1729. október 12-én helyezték végső nyugalomra.¹¹²⁸

68. Károlyi Lőrinc 1726–1747

1704 és 1707 között Győrben a szemináriumban,¹¹²⁹ majd 1708 és 1712 között a Bécsben a Pázmáneum tanulója.¹¹³⁰ Szanyi, majd vámosderecskai plébánosból lett székesegyházi magyar karkáplán.¹¹³¹ Kanonoki installálására 1726. november 8-án került sor, amikor is mesterkanonoki címet kapott.¹¹³² Ekkortól 1729-ig mesterkanonok volt.¹¹³³ 1729-ben komáromi főesperes lett,¹¹³⁴ majd még ebben az évben rábaközi főesperes.¹¹³⁵ Székesegyházi főesperesi címét 1732-ben kapta és 1741-ig bírta.¹¹³⁶ 1741 és 1747 között nagypréposti méltóságot viselte.¹¹³⁷ 1741. március 12-én zebegényi címzetes apáti, 1746.

¹¹²² Uo. VI. 438–440; halála: Uo. VII. 437.

¹¹²³ MNL OL MKL A57, Libri regii, vol. 32. 100. 1718. 8. 5.

¹¹²⁴ MNL OL MKL A57, Libri regii, vol. 39. 471–472.

¹¹²⁵ GyEL, Plébániai és espereskerületi levéltárak, Győr–Káptalandomb, Vegyes Anyakönyv I. 42.

¹¹²⁶ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv V. 468–471. 1725. 3. 2. Uo. V. 494–496. 1726. 12. 5.

¹¹²⁷ Uo. V. 496–498. 1727. 2. 26. Uo. V. 533–540. 1730. 3. 7.

¹¹²⁸ GyEL, Plébániai és espereskerületi levéltárak, Győr–Belváros, Meghaltak Anyakönyve I. 192.

¹¹²⁹ KISSNÉ BOGNÁR, *Magyarországi diákok bécsi tanintézetekben*, 180, 2672. sz.

¹¹³⁰ FAZEKAS, *A bécsi Pázmáneum*, 180–181.

¹¹³¹ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv V. 468–471. 1725. 3. 2. Uo. V. 486–489. 1726. 2. 20.

¹¹³² GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Arca Noe, 69.

¹¹³³ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv V. 496–498. 1727. 02.26. Uo. V. 522–526. 1729. 6. 2.

¹¹³⁴ Uo. V. 522–526. 1729. 6. 2.

¹¹³⁵ Uo. V. 533–540. 1730. 3. 7. Uo. V. 574–578. 1732. 3. 8.

¹¹³⁶ Uo. V. 574–578. 1732. 3. 8. Uo. VI. 467–469. 1740. 12. 16.

¹¹³⁷ Uo. VI. 470–471. 1741. 5. 13. Kinevezése: MNL OL MKL A57, Libri regii, vol. 39., 35–36.

november 7-én pedig skardonai választott püspöki kinevezés érte.¹¹³⁸ Ez utóbbi címét nem sokáig viselhette, 1747. március 22-én, 56 évesen elhunyt.¹¹³⁹

69. Pogány Pál 1726–1738

Tatai plébánosként kezdte szolgálatát, majd mesterkanonoki prebendához jutott 1726-ban, ezt 1729-ig bírta.¹¹⁴⁰ 1730-tól már biztosan a komáromi főesperesi cím birtokosa volt,¹¹⁴¹ majd a rábaközi főesperesi stallumot bírta 1732 és 1733 között szolgált.¹¹⁴² Később a pápai főesperesi címet töltötte be 1733 és 1736 között.¹¹⁴³ A soproni főesperesi javadalomba került 1736-ban, és e címét birtokolta haláláig 1738-ig.¹¹⁴⁴ Temetésére július 18-án került sor, 65 évet élt.¹¹⁴⁵

70. Milkovich János 1729–1761

Kapuvári nemesi családból származott, gimnáziumi tanulmányait Győrben, a jezsuita gimnáziumban végezte.¹¹⁴⁶ 1719 és 1720 között a bécsi Pázmáneumban, majd Rómában a Collegium Germanicum et Hungaricumban végezte teológiai tanulmányait 1720 és 1725 között.¹¹⁴⁷ Sinzendorf udvari káplánjából lett a káptalan sorába iktatva. Installálására 1729. december 24-én került sor.¹¹⁴⁸ Mesterkanonoki címét 1729 és 1732 között,¹¹⁴⁹ komáromi főesperesi címét 1732 és 1733 között,¹¹⁵⁰ mosoni főesperesi címét pedig 1733 és 1736 között bírta.¹¹⁵¹ 1736-ban pápóci préposti kinevezést kapott,¹¹⁵² amely méltóságot 1761-es haláláig birtokolt.¹¹⁵³

¹¹³⁸ Zebegényi apáti kinevezése: MNL OL MKL A57, Libri regii, vol. 39. 60. Skardonai püspöki kinevezése: MNL OL MKL A57, Libri regii, vol. 40. 443–444.

¹¹³⁹ GyEL, Plébániai és espereskerületi levéltárak, Győr–Káptalandomb, Vegyes Anyakönyv I. 6.

¹¹⁴⁰ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv V. 496–498. 1727. 3. 26. Uo. V. 522–526. 1729. 6. 2.

¹¹⁴¹ Uo. V. 533–540. 1730. 3. 7. Uo. V. 569–573. 1731. 12. 17.

¹¹⁴² Uo. V. 574–578. 1732. 3. 8.

¹¹⁴³ Uo. V. 598–600. 1733. 12. 28. Uo. VI. 431–433. 1735. 12. 29.

¹¹⁴⁴ Uo. VI. 438–440. 1736. 12. 19. Uo. VI. 451–453. 1738. 5. 8.

¹¹⁴⁵ GyEL, Plébániai és espereskerületi levéltárak, Győr–Belváros, Meghaltak Anyakönyve I. 248.

¹¹⁴⁶ FAZEKAS–KÁDÁR–KÖKÉNYESI, *A győri jezsuita gimnázium*, 798. 10839. sz.

¹¹⁴⁷ FAZEKAS, *A bécsi Pázmáneum*, 205. Veress, *Olasz egyetemeken járt*, 133.

¹¹⁴⁸ GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Arca Noe, 69.

¹¹⁴⁹ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv V. 533–540. 1730. 03. 7. Uo. V. 569–573. 1731. 12. 17.

¹¹⁵⁰ Uo. V. 574–578. 1732. 03. 8. Uo. V. 594–598. 1733. 7. 5.

¹¹⁵¹ Uo. V. 598–600. 1733. 12. 28. Uo. VI. 431–433. 1735. 12. 29.

¹¹⁵² Uo. VI. 441–443. 1737. 2. 15.

¹¹⁵³ GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati iratok, Almae Diocesis Jaurinensis Parochie, et filiales, una cum Parochis et Capellanis conscriptae anno 1760, 2.

71. Leopold Pilati 1730–1755

Az 1730-as konklávén magyar bíborosi titkár. Az a pápaválasztás után nevezte ki Sinzendorf Pilatit kanonokká. Szentadalberti préposti címét 1730 és 1755 között viselte.¹¹⁵⁴ Préposti címe mellett 1710-től szentgotthárdi apáti címet is bírt.¹¹⁵⁵

72. Batthyány Pál 1730–1740

Tanulmányait Nagyszombaton kezdte 1716-ban,¹¹⁵⁶ majd a Bécsben a Pázmáneumban folytatta azt 1719 és 1723 között.¹¹⁵⁷ 1725-től dombói címzetes apát volt.¹¹⁵⁸ Kanonoki és egyben nagypréposti installációjára 1730. július 29-én került sor.¹¹⁵⁹ 1730-tól 1740-ig vezette a székeskáptalant nagyprépostként.¹¹⁶⁰ 1740. december 5-én hunyt el.¹¹⁶¹

73. Horváth János 1732–1746

1692 augusztusában a káptalan ajánlásával Rómába küldték a tanulmányai folytatására.¹¹⁶² Kanonoki beiktatására 1732. február 16-án került sor.¹¹⁶³ Berkesdi plébánosból lett mesterkanonok 1732-től 1733-ig.¹¹⁶⁴ Rábaközi főesperesi stallumot 1733 és 1736 között birtokolta.¹¹⁶⁵ Locsmándi főesperesnek lépett elő 1736-tól 1738-ig.¹¹⁶⁶ Utolsó káptalani címét, a soproni főesperességet 1739-től 1746-ig töltötte be.¹¹⁶⁷ 51 éves korában, 1746. március 23-án hunyt el.¹¹⁶⁸

¹¹⁵⁴ GyEL, GyKMLt, Törzsanyag, Cimeliotheca VII. n. 323. 1731. 4. 14.

¹¹⁵⁵ MNL OL MKL A57, Libri regii, vol. 28., 329–330.

¹¹⁵⁶ BOGNÁR–KISS–VARGA, *A nagyszombati egyetem fokozatot szerzett*, 245. 2185. sz.

¹¹⁵⁷ FAZEKAS, *A bécsi Pázmáneum*, 203.

¹¹⁵⁸ MNL OL MKL A57, Libri regii, vol. 35., 191.

¹¹⁵⁹ GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Arca Noe, 69.

¹¹⁶⁰ GyEL, GyKMLt, Törzsanyag, Cimeliotheca VI. n. 275. 1730. 7. 29.

¹¹⁶¹ GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Arca Noe, 69.

¹¹⁶² GyEL, PL, Capsarium, Capsa I. fasc. 5. 1692. 8. 3.

¹¹⁶³ GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Arca Noe, 70.

¹¹⁶⁴ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv V. 574–578. 1732. 3. 8. Uo. V. kötet 594–598. 1733. 7. 5

¹¹⁶⁵ Uo. V. 598–600. 1733. 12. 28. Uo. VI. 431–433. 1735. 12. 29. Kinevezése: GyEL, GyKMLt, Törzsanyag, Cimeliotheca VII. n. 326. 1733. 11. 12.

¹¹⁶⁶ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv VI. 438–440. 1736. 12. 19. Uo. VI. 451–453. 1738. 5. 8.

¹¹⁶⁷ Uo. VI. 454–457. 1739. 1. 2. Uo. VI. 499–502. 1746. 12. 3.

¹¹⁶⁸ GyEL, Plébániai és espereskerületi levéltárak, Győr–Káptalándomb, Vegyes Anyakönyv I. 4.

74. Barilich Mátyás 1733–1749

Sopron városából származott. Iskolai éveit a bécsi Pázmáneumban töltötte 1710 és 1712 között.¹¹⁶⁹ Pályafutását fülesi plébánosként és káptalani német karkáplánként kezdte.¹¹⁷⁰ Komáromi főesperesi címet 1733 és 1736 között viselte, beiktatása 1733. november 12-én volt.¹¹⁷¹ Ezt követően 1736 és 1738 között pápai főesperesi címet viselte a káptalanban.¹¹⁷² 1738 és 1740 locsmándi főesperesként működött.¹¹⁷³ Hat évig, 1740 és 1746 között mosoni főesperes volt.¹¹⁷⁴ Halála előtti utolsó éveiben, 1746 és 1749 között az olvasókanonoki méltóságot viselte.¹¹⁷⁵ 62 éves korában, 1749. július 8-án éjjel hunyt el.¹¹⁷⁶

75. Stehenich János 1733–1769

1696-ban született Zágráb megyei magyar nemesi családban. Iskoláit Győrött és Budán végezte, majd a Pázmáneumban folytatta tanulmányait 1717 és 1720 között.¹¹⁷⁷ Veszprémi kanonokból lett mesterkanonok.¹¹⁷⁸ Installálására 1733. november 30-án került sor.¹¹⁷⁹ 1733 és 1736 között mesterkanonoki javadalmat bírt.¹¹⁸⁰ 1736 és 1740 között viselte a mosoni főesperesi címet,¹¹⁸¹ majd 1741 és 1743 között székesegyházi főesperesként szolgált.¹¹⁸² 1742 és 1753 között a püspöki helynök. 1743 és 1746 között az olvasókanonoki,¹¹⁸³ 1746 és 1747 között éneklőkanonoki,¹¹⁸⁴ 1747 és 1769 között nagypréposti méltóságot bírt.¹¹⁸⁵ 1729. szeptember 20-tól ildai apát.¹¹⁸⁶ 1747. július 24-

¹¹⁶⁹ FAZEKAS, *A bécsi Pázmáneum*, 183.

¹¹⁷⁰ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv V. 351–353. 1715. Uo. V. 590–592. 1733. 2. 13.

¹¹⁷¹ Uo. V. 598–600. 1733. 12. 28. Uo. VI. 431–433. 1735. 12. 29. Kinevezése: GyEL, GyKMLt, *Törzsanyag*, *Cimeliotheca* VII. n. 326. 1733. 11. 12.

¹¹⁷² GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv VI. 438–440. 1736. 12. 19. Uo. VI. 451–453. 1738. 5. 8.

¹¹⁷³ Uo. VI. 454–457. 1739. 1. 2. Uo. VI. 467–469. 1740. 12. 16.

¹¹⁷⁴ Uo. VI. 470–471. 1741. 5. 13. Uo. VI. 499–502. 1746. 12. 3. GyEL, GyKHhLt *Felvallási jegyzőkönyv* vol. 20., 230. 1746. 1. 17.

¹¹⁷⁵ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv VI. 505–508. 1747. 5. 8. Uo. VI. 522–524. 1749. 12. 16.

¹¹⁷⁶ GyEL, *Plébániai és espereskerületi levéltárak*, Győr–Káptalándomb, *Vegyes Anyakönyv* I. 12.

¹¹⁷⁷ FAZEKAS, *A bécsi Pázmáneum*, 197.

¹¹⁷⁸ HERMANN, *A veszprémi egyházmegye*, 161.

¹¹⁷⁹ GyEL, PL, *Vegyes Egyházkormányzati Iratok*, *Arca Noe*, 70.

¹¹⁸⁰ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv V. 601–604. 1734. 2. 16. Uo. VI. 431–433. 1735. 12. 29.

¹¹⁸¹ Uo. VI. 438–440. 1736. 12. 19. Uo. VI. 467–469. 1740. 12. 16.

¹¹⁸² Uo. VI. 470–471. 1741. 5. 13. Uo. VI. 481–482. 1743. 10. 15.

¹¹⁸³ Uo. VI. 483–483. 1744. 2. 13. Uo. VI. 499–502. 1746. 12. 3.

¹¹⁸⁴ Uo. VI. 505–508. 1747. 5. 8.

¹¹⁸⁵ Uo. VI. 510–513. 1748. 2. 20. Uo. VII. 475–476. 1769. 3. 3. Kinevezése: MNL OL MKL A57, *Libri regii*, vol. 40., 563–564.

¹¹⁸⁶ MNL OL MKL A57, *Libri regii*, vol. 36., 250–251.

tól a knini felszentelt püspök.¹¹⁸⁷ Temetése 1769. február 12-én volt, 73 éves korában hunyt el.¹¹⁸⁸

76. Lassek Ferenc 1736–1740

Győr városi magyar polgári családba született, gimnáziumi tanulmányait is e városban, a jezsuitáknál végezte 1705 és 1709 között.¹¹⁸⁹ Majd 1714 és 1717 között Bécsben Pázmánita.¹¹⁹⁰ 1726-tól 1736-ig káptalani magyar karkáplán.¹¹⁹¹ Kanonoki installálására 1736. május 18-án került sor.¹¹⁹² Beiktatásakor rábaközi főesperesi címet kapott, amelyet 1738-ig megtartott.¹¹⁹³ 1738-ban pápai főesperességre emelkedett, 1740-ig e pozícióban maradt, amikor fiatalon, 44 évesen elhunyt.¹¹⁹⁴

77. Esztergami Szaniszló 1736–1746

1699-ben született fülesi polgári családban.¹¹⁹⁵ 1716 és 1718 között a Győrben a jezsuitáknál végzi gimnáziumi tanulmányait. 1720 és 1725 között a Pázmáneum tanulója Bécsben.¹¹⁹⁶ 1734-től 1736-ig káptalani német karkáplán volt.¹¹⁹⁷ 1736. július 2-án sor került kanonoki installálására.¹¹⁹⁸ Első káptalani stalluma 1736 és 1738 között a komáromi főesperességre szült.¹¹⁹⁹ 1738 és 1740 között rábaközi főesperes,¹²⁰⁰ majd 1741 és 1746 között locsmándi főesperes volt.¹²⁰¹ 1746-ban halála előtt nem sokkal soproni főesperesi címet kapott. Ez év augusztus 30-án hunyt el, 48 éves korában.¹²⁰²

¹¹⁸⁷ MNL OL MKL A57, Libri regii, vol. 40., 589.

¹¹⁸⁸ GyEL, Plébániai és espereskerületi levéltárak, Győr–Káptalandomb, Vegyes Anyakönyv I. 45.

¹¹⁸⁹ FAZEKAS–KÁDÁR–KÖKÉNYESI, *A győri jezsuita gimnázium*, 770, 10355. sz.

¹¹⁹⁰ FAZEKAS, *A bécsi Pázmáneum*, 191.

¹¹⁹¹ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv V. 492–494. 1726. 6. 8. Uo. VI. 430–431. 1735. 7. 20.

¹¹⁹² Uo. VI. 438–440.

¹¹⁹³ Uo. VI. 438–440. 1736. 12. 19. Uo. VI. 451–453. 1738. 5. 8.

¹¹⁹⁴ Uo. VI. 454–457. 1739. 1. 2. Uo. VI. 467–469. 1740. 12. 16. Temetésének bejegyzésére lásd: Plébániai és espereskerületi levéltárak, Győr–Belváros, Meghaltak Anyakönyve I. 261.

¹¹⁹⁵ FAZEKAS–KÁDÁR–KÖKÉNYESI, *A győri jezsuita gimnázium*, 799, 10857. sz. GyEL, PL, Capsarium, II. sorozat, Zichy Capsa III. s. n. 1746. 08. 30.

¹¹⁹⁶ FAZEKAS–KÁDÁR–KÖKÉNYESI, *A győri jezsuita gimnázium*, 799, 10857. sz.

¹¹⁹⁷ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv VI. 419. 1734. 5. 14. Uo. 430–431. 1735. 7. 20.

¹¹⁹⁸ GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Arca Noe, 70.

¹¹⁹⁹ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv VI. 438–440. 1736. 12.19. Uo. VI. 451–453. 1738. 5. 8.

¹²⁰⁰ Uo. VI. 454–457. 1739. 1. 2. Uo. VI. 467–469. 1740. 12. 16.

¹²⁰¹ Uo. VI. 470–471. 1741. 5. 13. Uo. VI. 495–496. 1746. 2. 11.

¹²⁰² GyEL, Plébániai és espereskerületi, Győr–Káptalandomb, Vegyes Anyakönyv I. 5. 1746. 8. 30.

78. Dombi Mihály 1736–1746

Kanonoki beiktatása előtt magyar karkáplán volt. Kanonoki installálására 1736. november 15-én került sor.¹²⁰³ 1736 és 1738 között mesterkanonok,¹²⁰⁴ majd 1738 és 1740 között komáromi főesperes.¹²⁰⁵ Pápai főesperesi címét 1741 és 1746 között viselte.¹²⁰⁶

79. Boussard János 1739–1755

Római papnövendékből lett kanonok. Installálására 1739. április 2-án került sor.¹²⁰⁷ Ekkor mesterkanonoki stallumot kapott, amelyet 1739 és 1741 között bírt.¹²⁰⁸ 1741-től 1746-ig rábaközi főesperes volt.¹²⁰⁹ 1746-tól 1748-ig soproni főesperes pozícióját töltötte be.¹²¹⁰ Kanonoki pályafutásának a végén 1748 és 1755 között székesegyházi főesperes volt.¹²¹¹

80. Szammer Mihály 1740–1748

A német származású Szammer magasabb szintű tanulmányait Győrben, a jezsuita Akadémián kezdte 1719-ben, ahova egy éven át 1720-ig járt.¹²¹² Kanonoki installálására 1740. július 21-én került sor, mikor vasvári kanonokból győri kanonoknak emelte át Groll Adolf püspök, komáromi főesperesi megbízatással.¹²¹³ Ezen címét 1740 és 1743 között viselte.¹²¹⁴ Székesegyházi főesperesi stallumot 1743 és 1748 között bírta.¹²¹⁵ 1743. július 19-én sümegi szentbenedeki préposti címmel jutalmazta Mária Terézia királynő.¹²¹⁶ 1748. március 18-án hunyt el, 52 éves korában.¹²¹⁷

¹²⁰³ Uo. VI. 440. GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Arca Noe 70.

¹²⁰⁴ GyEL GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv VI. 438–440, 1736. 12. 19. Uo. VI. 451–453, 1738. 5. 8.

¹²⁰⁵ Uo. VI. 454–457. 1739. 1. 2. Uo. VI. 467–469, 1740. 12. 16.

¹²⁰⁶ Uo. VI. 470–471, 1741. 05. 13. Uo. VI. 499–502. 1746. 12. 3.

¹²⁰⁷ GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Arca Noe, 70.

¹²⁰⁸ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv VI. 460–461. 1739. 5. 23. Uo. VI. 467–469. 1740. 12. 16.

¹²⁰⁹ Uo. VI. 470–471. 1741. 5. 13. Uo. VI. 495–496. 1746. 2. 11.

¹²¹⁰ Uo. VI. 505–508. 1747. 5. 8. Uo. VI. 510–513. 1748. 2. 20.

¹²¹¹ Uo. VI. 514–515. 1748. 05.14. Uo. VI. 585–588. 1755. 5. 12

¹²¹² Származására: GyEL, PL, Capsarium, II. sorozat, Zichy Capsa IV. s. n. 1751. 7.14. Iskolájára: BEDY, *A győregyházmegyei papnevelés*, 300.

¹²¹³ GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Arca Noe, 70.

¹²¹⁴ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv VI. 470–471. 1741. 5. 13.

¹²¹⁵ Uo. VI. 495–496. 1746. 2. 11. Uo. VI. 510–513. 1748. 2. 20.

¹²¹⁶ MNL OL MKL A57, Libri regii, vol. 39., 439.

¹²¹⁷ GyEL, Plébániai és espereskerületi, Győr–Káptalandomb, Vegyes Anyakönyv I. 8.

81. Friedrich Pfütschner 1741–1768

1705-ben született Würzburgban.¹²¹⁸ Mária Terézia férje, Lotharingiai Ferenc kommandálta a nancy-i társaskáptalanból győri kanonoknak.¹²¹⁹ Ekkor nyert indigeneátust is.¹²²⁰ Beiktatását követő két évben, 1743-ig mesterkanonok.¹²²¹ 1743-tól komáromi főesperes 1746-ig,¹²²² majd mosoni főesperes 1746 és 1747 között.¹²²³ Éneklőkanonoki méltóságát 1747 és 1755 között viselete.¹²²⁴ 1755 és 1768 között szentadalberti prépost.¹²²⁵ 65 éves korában hunyt el, Stehenich János nagyprépost temette.¹²²⁶ 1741. március 2-án iváncsai préposti címet kapott.¹²²⁷ 1744. november 16-án vaskai apáti címmel jutalmazták.¹²²⁸ 1755-től trachoni felszentelt püspök.¹²²⁹

82. Kovács László 1743–1781

Az 1732-es évben a bécsi Pázmáneum tanulója.¹²³⁰ Nádasdi plébánosból lett kanonok. A székeskáptalanba mesterkanonoki kinevezéssel került 1743-ban 30 évesen.¹²³¹ 1746-ban locsmándi főesperesi címre emelkedett.¹²³² 1748-ban mosoni főesperes,¹²³³ majd 1748 és 1749 között soproni főesperes.¹²³⁴ 1749-től 1769-ig olvasókanonok,¹²³⁵ majd 1769 és 1781 között nagyprépost.¹²³⁶ 1769-ben skardonai választott püspök.¹²³⁷ 68 évesen hunyt el, temetésére 1781. július 11-én került sor.¹²³⁸

¹²¹⁸ AAV Arch. Nunz. di Vienna, Processi Canonici, n. 461. fol. 4. r.

¹²¹⁹ GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Arca Noe, 70.

¹²²⁰ MNL OL MKL A57, Libri regii, vol. 39. 44–45.

¹²²¹ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv VI. 470–471. 1741. 05.13. Uo. VI. 481–482. 1743. 10. 15.

¹²²² GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv VI. 495–496. 1746. 2. 11.

¹²²³ Uo. VI. 505–508. 1747. 5. 8.

¹²²⁴ Uo. VI. 510–513. 1748. 2. 20. Uo. VI. 585–588. 1755. 5. 12.

¹²²⁵ Uo. VI. 589–593. 1755. 11. 9. Uo. VII. 472. 1768. 12. 10.

¹²²⁶ GyEL, Plébániai és espereskerületi levéltárak, Győr–Káptalandombi, Vegyes Anyakönyv I., 44. 1768. 6. 9.

¹²²⁷ Kinevezésére: MNL OL MKL A57, Libri regii, vol. 39., 45–46.

¹²²⁸ MNL OL MKL A57, Libri regii, vol. 39., 697–698.

¹²²⁹ GyEL, PL, Capsarium, II. sorozat, Zichy Capsa III. s. n. 1755. 10. 8.

¹²³⁰ FAZEKAS, *A bécsi Pázmáneum*, 344.

¹²³¹ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv VI. 495–496. 1746. 2. 11.

¹²³² Uo. VI. 505–508. 1747. 5. 8.

¹²³³ Uo. VI. 510–513. 1748. 2. 20.

¹²³⁴ Uo. VI. 514–515. 1748. 5. 14. Uo. VI. 517–520.

¹²³⁵ Uo. VI. 522–524. 1749. 12. 16. Uo. VII. 475–476. 1769. 3. 3.

¹²³⁶ Uo. VII. 479. 1769. 6. 7. Uo. VIII. 585. 1781. 6. 11.

¹²³⁷ MNL OL MKL A57, Libri regii, vol. 48., 141–142.

¹²³⁸ GyEL, Plébániai és espereskerületi levéltárak, Győr–Káptalandomb, Vegyes Anyakönyv I. 52.

83. Vörös Dániel 1746–1752

Vörös Dániel farádi nemesi család leszármazottja.¹²³⁹ Püspöki titkárból lett kanonok. Pápai főesperesi címét 1747-ben kapta,¹²⁴⁰ majd 1748-ban locsmándi főesperessé lépett elő.¹²⁴¹ 1748 és 1752 között mosoni főesperes volt.¹²⁴² 1749. április 21-én rákonyi címzetes apáti kinevezést kapott.¹²⁴³ 30 éves korában, 1752. szeptember 24-én halálos szélütést kapott, temetését másnap Stehenics nagyprépost végezte.¹²⁴⁴

84. Niczky József 1746–1766

Niczky ősi vas megyei nemesi család sarja.¹²⁴⁵ Kanonoki installálása 1746. július 22-én volt, mikor mesterkanonoki címet kapott.¹²⁴⁶ 1747-ben rábaközi főesperes,¹²⁴⁷ 1748-ban pápai főesperes,¹²⁴⁸ majd 1748 és 1752 között locsmándi főesperes.¹²⁴⁹ 1753-tól 1755-ig mosoni főesperes,¹²⁵⁰ 1755-ben székesegyházi főesperes,¹²⁵¹ végül 1755-től az 1766-os lemondásáig éneklőkanonoki prebenda birtokosa.¹²⁵²

85. Rosenits Jakab 1746–1754

A Sopron megyei Pordányból származott. Iskoláit Győrben és Bécsben végezte. 1716 és 1719 között a győri jezsuita gimnázium tanulója, majd 1721 és 1727 között a bécsi Pázmáneum hallgatója.¹²⁵³ Káptalani installálására 1746. szeptember 23-án került sor,

¹²³⁹ NAGY Iván, *Vörös család*, (Magyarország családai, 12. kötet) (online elérés 2024. március 29.)

<https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Nagyivan-nagy-ivan-magyarorszag-csaladai-1/tizenkettedik-kotetC1EA/voroscsladfaradiCA43/?list=eyJmaWx0ZXJzIjogeyJNVSI6IFsiTkZPX0tPTlIfTmFneWl2YW5fMSJdfSwgInF1ZXJ5IjogIlZcdTAwZjZyXHUwMGY2cyJ9>

¹²⁴⁰ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv VI. 505–508. 1747. 5. 8.

¹²⁴¹ Uo. VI. 510–513. 1748. 2. 20.

¹²⁴² Uo. VI. 514–515. 1748. 5. 14. Uo. VI. 551–555. 1752. 11. 24.

¹²⁴³ MNL OL MKL A57, Libri regii, vol. 41. 305–306.

¹²⁴⁴ GyEL, Plébániai és espereskerületi, Győr–Káptalandomb, Vegyes Anyakönyv I. 25.

¹²⁴⁵ NAGY, *Niczky család*, (Magyarország családai... 8. kötet) (online elérés 2024. március 29.)

<https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Nagyivan-nagy-ivan-magyarorszag-csaladai-1/nyolcadik-kotet6DB3/niczky csaladniczkigrofesnemes734F/?list=eyJmaWx0ZXJzIjogeyJNVSI6IFsiTkZPX0tPTlIfTmFneWl2YW5fMSJdfSwgInF1ZXJ5IjogI5pY3preSJ9>

¹²⁴⁶ Kinevezésére: GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Arca Noe, 71. Mesterkanonokságára: GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv VI. 499–502, 1746. 12. 3.

¹²⁴⁷ Uo. 505–508. 1747. 5. 8.

¹²⁴⁸ Uo. VI. 510–513. 1748. 2. 20.

¹²⁴⁹ Uo. 514–515. 1748. 5.14. Uo. VI. 551–555. 1752. 11. 24.

¹²⁵⁰ Uo. VI. 555–558. 1753. 2. 12. Uo. VI. 579–584. 1755. 2. 17.

¹²⁵¹ Uo. VI. 585–588. 1755. 05. 12.

¹²⁵² Uo. VI. 589–593. 1755.11. 9. Uo. VII. 450. 1766. 5. 10.

¹²⁵³ FAZEKAS–KÁDÁR–KÖKÉNYESI, *A győri jezsuita gimnázium*, 800, 10886. sz. FAZEKAS, *A bécsi Pázmáneum*, 210.

mesterkanonoki javadalommal.¹²⁵⁴ Még ebben az évben komáromi főesperesi címet kapott.¹²⁵⁵ 1748-ban rábaközi főesperes,¹²⁵⁶ majd 1748 és 1749 között pápai főesperes cím birtokosa.¹²⁵⁷ 1749-től 1754-es haláláig viselte a soproni főesperesi címét.¹²⁵⁸

86. Heinrich Ferenc 1746–1765

Kanonoki installálására 1746. november 5-én került sor.¹²⁵⁹ 1746 és 1747 között mesterkanonok,¹²⁶⁰ majd 1748-ban komáromi főesperes volt.¹²⁶¹ 1748 és 1749 között rábaközi főesperes.¹²⁶² 1749-től pápai főesperes 1752-ig.¹²⁶³ 1753 és 1755 között locsmándi főesperes.¹²⁶⁴ 1755-ben egy éven keresztül a soproni főesperesi stallumot bírta.¹²⁶⁵ 1755 és 1765 között székesegyházi főesperesi címet viselt, majd 1765-ben lemondott kanonoki stallumáról.¹²⁶⁶ 1748. október 2-án Loco Regali címzetes apátja lett.¹²⁶⁷

87. Liszt József 1747–1770

Győri városi magyar nemes családból származott. 1755-ben, Pfütschner kánoni kivizsgálása során, tanúvallomásában 50 évesnek mondta magát.¹²⁶⁸ A győri jezsuita gimnázium tanulója volt 1717 és 1722 között,¹²⁶⁹ majd a Bécsben a Pázmáneumban folytatta tanulmányait 1724 és 1729 között.¹²⁷⁰ Káptalanba történő installálására 1747. június 18-án került sor, mesterkanonoki javadalommal.¹²⁷¹ 1748-ban komáromi főesperes lett,¹²⁷² majd 1749-ben rábaközi főesperessé lépett elő.¹²⁷³ Pápai főesperesi címet viselte 1753 és 1755 között.¹²⁷⁴ Még ez évben mosoni főesperes,¹²⁷⁵ valamint soproni főesperes

¹²⁵⁴ GyEL, PL, Capsarium, II. sorozat, Zichy Capsa III. s. n. 1746. 8. 30.

¹²⁵⁵ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv VI. 505–508. 1747. 6. 8.

¹²⁵⁶ Uo. VI. 510–513. 1748. 2. 20.

¹²⁵⁷ Uo. VI. 514–515. 1748. 5. 14. Uo. VI. 517–520. 1749. 2. 24.

¹²⁵⁸ Uo. VI. 522–524. 1749. 12. 16. Uo. VI. 575–578. 1754. 12. 3.

¹²⁵⁹ GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Arca Noe, 71.

¹²⁶⁰ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv VI. 505–508. 1747. 5. 8.

¹²⁶¹ Uo. VI. 510–513. 1748. 2. 20.

¹²⁶² Uo. 514–515. 1748. 5. 14. Uo. VI. 517–520. 1749. 2. 24.

¹²⁶³ Uo. VI. 522–524. 1749. 12. 16. Uo. VI. 551–555. 1752. 11. 24.

¹²⁶⁴ Uo. VI. 555–558. 1753. 2. 12. Uo. VI. 579–584. 1755. 2. 17.

¹²⁶⁵ Uo. VI. 585–588. 1755. 5. 12.

¹²⁶⁶ Uo. VI. 589–593. 1755. 11. 9. Uo. VII. 444. 1765. 11. 21.

¹²⁶⁷ MNL OL MKL A57, Libri regii, vol. 41. 165.

¹²⁶⁸ AAV Arch. Nunz. di Vienna, Processi Canonici, n. 461. fol. 4. v.

¹²⁶⁹ FAZEKAS–KÁDÁR–KÖKÉNYESI, *A győri jezsuita gimnázium*, 821, 11168. sz.

¹²⁷⁰ FAZEKAS, *A bécsi Pázmáneum*, 218.

¹²⁷¹ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv VI. 510–513. 1748. 2. 20.

¹²⁷² Uo. VI. 514–515. 1748. 5. 14. Uo. VI. 517–520. 1749. 2. 24.

¹²⁷³ Uo. VI. 522–524. 1749. 12. 16. Uo. VI. 551–555. 1752. 11. 24.

¹²⁷⁴ Uo. VI. 555–559. 1753. 2. 12. Uo. VI. 579–584. 1755. 2. 17.

¹²⁷⁵ Uo. VI. 585–588. 1755. 5. 12.

lett.¹²⁷⁶ Pályája csúcsán 1765-ben őrkanonoki méltóságot kapott, amelyet 1770-ig bírt.¹²⁷⁷ 1758-ban Mária Terézia királynő a lekéri címzetes apátsággal jutalmazta.¹²⁷⁸

88. Sebő Mihály 1748–1764

Nemesi család sarjaként a Győr vármegyei Medvéről származott. Bécsben a Pázmáneum hallgatója volt 1726 és 1730 között.¹²⁷⁹ 1748. március 22-én került sor mesterkanonoki beiktatására.¹²⁸⁰ 1749 és 1752 között komáromi főesperes,¹²⁸¹ majd 1753 és 1755 között rábaközi főesperes.¹²⁸² 1755-ben locsmándi főesperessé lépett elő,¹²⁸³ majd 1755-től 1764-ben bekövetkezett haláláig a mosoni főesperesi stallum birtokosa.¹²⁸⁴ Temetése 1764. február 28-án volt.¹²⁸⁵ 1753-ban nyerte el az uralkodótól a Szent Péterről és Pálról nevezett tatai apátságot.¹²⁸⁶

89. Kiss Dániel 1749–1754

1731-ben a Bécsben a Pázmáneum beiratkozott hallgatója.¹²⁸⁷ Kanonoki installálására 1749. július 14-én került sor. Győri kanóniája előtt szombathelyi plébános és a vasvári társaskáptalan kanonokja volt.¹²⁸⁸ Mesterkanonoki beiktatására 1749-ben került sor, ezen stallumát 1752-ig bírta.¹²⁸⁹ 1753-ban komáromi főesperes lett, amely címet haláláig, 1754. szeptember 8-ig viselt.¹²⁹⁰ A 44 éves korában elhunyt Kisst másnap, szeptember 9-én temette Kovács László olvasókanonok.¹²⁹¹

¹²⁷⁶ Uo. VI. 589–593. 1755. 11. 9. Uo. VII. 433. 1764. 11. 22.

¹²⁷⁷ Uo. VII. 437. 1765. 3. 6. Uo. VII. 482. 1769. 11. 30.

¹²⁷⁸ MNL OL MKL A57, Libri regii, vol. 44. 654–655.

¹²⁷⁹ FAZEKAS, *A bécsi Pázmáneum*, 224.

¹²⁸⁰ GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Arca Noe, 71.

¹²⁸¹ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv VI. 522–524. 1749. 12. 16. Uo. VI. 551–555. 1752. 11. 24.

¹²⁸² Uo. VI. 555–558. 1753. 12. 12. Uo. VI. 579–584. 1755. 02. 17.

¹²⁸³ Uo. VI. 585–588. 1755. 5. 12.

¹²⁸⁴ Uo. VI. 589–593. 1755. 11. 9. Uo. VII. 426. 1764. 2. 27.

¹²⁸⁵ GyEL, Plébániai és espereskerületi, Győr–Káptalandomb, Vegyes Anyakönyv I. 41.

¹²⁸⁶ MNL OL MKL A57, Libri regii, vol. 43. 143–144.

¹²⁸⁷ FAZEKAS, *A bécsi Pázmáneum*, 344.

¹²⁸⁸ GyEL, PL, Capsarium, II. sorozat, Zichy Capsa IV. s. n. 1748. 1. 20.

¹²⁸⁹ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv VI. 522–524. 1749. 12. 16. Uo. VI. 551–555. 1752. 11. 24.

¹²⁹⁰ Uo. VI. 555–558. 1753. 2. 12. Uo. VI. 571–574 1754. 5. 28.

¹²⁹¹ GyEL, Plébániai és espereskerületi, Győr–Káptalandomb, Vegyes Anyakönyv I. 32.

90. Kásonits János 1752–1762

A horvát származású Kásonits vasvári kanonokból lett győri mesterkanonok 1752-ben.¹²⁹² Vasvári kanóniája mellett rohonci plébános. Káptalani installálására 1752. szeptemberében került sor.¹²⁹³ Mesterkanonoki címét 1754-ig viselte.¹²⁹⁴ Pápai főesperesként egy évet töltött a káptalani hierarchiában 1755-ben. Majd 1755-től 1762-ig locsmándi főesperes volt.¹²⁹⁵ 1762. március 17-én temették el.¹²⁹⁶

91. Zeitler József 1754–1762

Mesterkanonoki installálására 1754. augusztusában került sor.¹²⁹⁷ 1755-re rábaközi főesperesnek lépett elő.¹²⁹⁸ 1755 és 1762 között a pápai főesperesi címet viselte.¹²⁹⁹ 1762-ben locsmándi főesperes.¹³⁰⁰ 61 éves korában hunyt el, 1762. július 16-án temették.¹³⁰¹ Friedrich Pfütschner 1755-ös kánoni kivizsgálása során apostoli protonotáriusként tűnik fel a forrásokban.¹³⁰²

92. Schogg Kristóf 1754–1790

1755-ben Friedrich Pfütschner kánoni kivizsgálása során 45 évesnek vallotta magát.¹³⁰³ Feltehetőleg azonos azzal a Schogg Kristóffal, aki 1741 és 1754 között a Jézus Társaság tagja volt.¹³⁰⁴ Káptalani német karkáplánból lett mesterkanonok 1754-ben.¹³⁰⁵ Egy évig a mesterkanonoki javadalmat bírta.¹³⁰⁶ 1755-ben komáromi főesperesi címhez jutott,¹³⁰⁷ majd ugyanebben az évben rábaközi főesperesi kinevezést kapott.¹³⁰⁸ 1762-ben a pápóci préposti méltóságra emelkedett, amelyet haláláig, 1790-ig megőrzött.¹³⁰⁹

¹²⁹² GyEL, PL, Capsarium, II. sorozat, Zichy Capsa IV. s. n. 1748. 1. 20.

¹²⁹³ GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Arca Noe, 71.

¹²⁹⁴ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv VI. 555–558. 1753. 2. 12. Uo. VI. 575–578. 1754. 12. 3.

¹²⁹⁵ Uo. VI. 589–593. 1755. 11. 9. Uo. VII. 402. 1762. 2. 12.

¹²⁹⁶ GyEL, Plébániai és espereskerületi levéltárak, Győr–Káptalandombi lelkészség, Vegyes Anyakönyv I. 38.

¹²⁹⁷ Kinevezése: GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Arca Noe, 71. Mesterkanonokként: GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv VI. 579–584. 1755. 2. 17.

¹²⁹⁸ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv VI. 585–588. 1755. 5. 12.

¹²⁹⁹ Uo. VI. 589–593. 1755. 11. 9. Uo. VII. 402. 1762. 2. 12.

¹³⁰⁰ Uo. VII. 406. 1762. 5. 5. Halálát rögzíti: Uo. VII. 409. 1762. 11. 17.

¹³⁰¹ GyEL, Plébániai és espereskerületi levéltárak, Győr–Káptalandomb, Vegyes Anyakönyv I. 39.

¹³⁰² AAV Arch. Nunz. di Vienna, Processi Canonici, n. 461. fol. 2. v.

¹³⁰³ Uo. n. 461. fol. 5. r.

¹³⁰⁴ LUKÁCS, *Catalogus Generalis III*, 1494.

¹³⁰⁵ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv VI. 504. 1747. 2. 13.

¹³⁰⁶ Uo. VI. 579–584. 1755. 2. 17.

¹³⁰⁷ Uo. VI. 585–588. 1755. 5. 12.

¹³⁰⁸ Uo. VI. 589–593. 1755. 11. 9. Uo. VII. 406. 1762. 5. 5.

¹³⁰⁹ Uo. VII. 409. 1762. 11. 17. Halálát rögzíti: GyEL, Plébániai és espereskerületi levéltárak, Győr–Belváros, Meghaltak III. 28. 1790. 6. 19.

93. Herman József 1755–1769

1768-ban Kornis Ferenc kánoni kivizsgálása során a tanúnak idézett Herman 47 évesnek vallotta magát.¹³¹⁰ A püspöki levéltárban őrzött egyházmegyei plébánosi összeírásokban anyanyelvének a magyart vallotta.¹³¹¹ Teológiai tanulmányait a győri Szemináriumban végezte 1740 és 1745 között.¹³¹² 1748 és 1750 között székesegyházi magyar káplán volt.¹³¹³ Káptalani installálására 1755. február 22-én került sor.¹³¹⁴ Mesterkanonokból 1755-ben vált komáromi főesperessé, amelyet 1762-ig bírt.¹³¹⁵ 1762-ben pápai főesperes,¹³¹⁶ majd még ez évben locsmándi főesperessé lépett elő a hierarchiában.¹³¹⁷ 1764-ben mosoni főesperesi címet kapott,¹³¹⁸ majd 1765-ben soproni főesperesi rangra emelkedett.¹³¹⁹ Egy év elteltével 1766-ban székesegyházi főesperes lett, amely pozíciót haláláig megtartott.¹³²⁰ 1769. július 22-én hunyt el.¹³²¹ 1760-ban mézeskúti apáti címet adományozott neki Mária Terézia királynő.¹³²²

94. Schmitt Gábor 1755–1782

1710-ben született, iskoláit a bécsi Pázmáneumban végezte 1732-ben.¹³²³ Káptalani karrierét mesterkanonokként kezdte 1755-ben.¹³²⁴ Mesterkanonokból komáromi főesperes lett 1762-ben.¹³²⁵ 1762 és 1764 között pápai főesperesi címre jutott.¹³²⁶ Ezt követően 1764-ben a locsmándi főesperesi javadalmat bírta.¹³²⁷ 1765-ben alig egy éven keresztül mosoni főesperes,¹³²⁸ majd 1766-ban soproni főesperes 1769-ig.¹³²⁹

¹³¹⁰ AAV Arch. Nunz. di Vienna, Processi Canonici, n. 502. fol. 3. v.

¹³¹¹ GyEL, PL, Personalalia, 1764. 05.02.

¹³¹² BEDY, *A győregyházmegyei papnevelés*, 303.

¹³¹³ GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv VI. 514–515. 1748. 5. 14. Uo. VI. 532–535, 1750. 12. 9.

¹³¹⁴ GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Arca Noe, 71.

¹³¹⁵ GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv VI. 589–593. 1755. 11. 9. Uo. VII. 402. 1762. 2. 12.

¹³¹⁶ Uo. VII. 406. 1762. 5. 5.

¹³¹⁷ Uo. VII. 409. 1762. 11. 17. Uo. VII. 426. 1764. 2. 27.

¹³¹⁸ Uo. VII. 429. 1764. 5. 27. Uo. VII. 433. 1764. 11. 22.

¹³¹⁹ Uo. VII. 437. 1765. 3. 6. Uo. VII. 444. 1765. 11. 21.

¹³²⁰ Uo. VII. 447. 1766. 2. 22. Uo. VII. 479. 1769. 6. 7.

¹³²¹ GyEL, Plébániai és espereskerületi levéltárak, Győr–Káptalandomb, Vegyes Anyakönyv I. 46.

¹³²² MNL OL MKL A57, Libri regii vol. 45. 215.

¹³²³ FAZEKAS, *A bécsi Pázmáneum*, 344.

¹³²⁴ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv VI. 589–593. 1755. 11. 9. Uo. VII. 402. 1762. 2. 12.

¹³²⁵ Uo. VII. 406. 1762. 5. 5.

¹³²⁶ Uo. VII. 409. 1762. 11. 17. Uo. VII. 426. 1764. 2. 27.

¹³²⁷ Uo. VII. 429. 1764. 5. 27. Uo. VII. 433. 1764. 11. 22.

¹³²⁸ Uo. 437. 1765. 3. 6. Uo. VII. 441. 1765. 5. 8.

¹³²⁹ Uo. VII. 447. 1766. 2. 22. Uo. VII. 479. 1769. 6. 7.

Székesegyházi főesperesi címét 1769-ben kapta.¹³³⁰ 1770-től székeskáptalan olvasókanonokja volt.¹³³¹ Ezt követően 1775 és 1782 között hét éven keresztül örkanonoki méltósággal bírt.¹³³² 72 évesen halt meg.

95. Kornis Ferenc 1769–1775

1731-ben Kórodon született magyar nemesi családban.¹³³³ Egyetemi tanulmányokat Rómában a Collegium Germanicum et Hungaricum-ban folytatott 1753 és 1756 között.¹³³⁴ Kanonoki beiktatására 1769. júniusában került sor.¹³³⁵ Váradi kanonokból lett Győrben szentadalberti prépost.¹³³⁶ Győri karrierje során végig a szentadalberti préposti méltóságot viselte, erről mondott le 1775-ben és tért vissza Nagyváradra, a székeskáptalan élére.¹³³⁷ 1769-ben felszentelt juliopolitani püspök, valamint távozásáig Zichy Ferenc segédpüspöke volt.¹³³⁸

96. Szabó Imre 1761–1770

Bécsben folytatott tanulmányokat 1734-ben.¹³³⁹ Mielőtt kanóniát szerzett Győr úJVárosi plébános volt.¹³⁴⁰ 1761. szeptember 27-én installálták a székeskáptalanba mint mesterkanonokot.¹³⁴¹ Mesterkanonokból rábaközi főesperessé lépett elő 1762-ben, amely pozícióban két évig működött.¹³⁴² 1764 és 1765 között pápai,¹³⁴³ majd 1765 és 1766 fordulóján locsmándi főesperes volt.¹³⁴⁴ Mosoni főesperesi címre 1766-ban jutott, amelyet 1769-ig betöltött.¹³⁴⁵ 1769-be olvasókanonoki méltóságra emelkedett.¹³⁴⁶ 1770.

¹³³⁰ Uo. VII. 482. 1769. 11. 30. Uo. VII. 485. 1770. 2. 23.

¹³³¹ Uo. VII. 490. 1770. 5. 26. Uo. VII. 535. 1775. 3. 6.

¹³³² Uo. VII. 539. 1775. 6. 5. Uo. VIII. 591. Halálát rögzíti: Uo. VIII. 596. 1782. 6. 13.

¹³³³ Hierarchia Catholica VI. 247.

¹³³⁴ VERESS, *Olasz egyetemeken*, 299–300.

¹³³⁵ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv VII. 479. 1769. 6. 7.

¹³³⁶ MNL OL MKL A57, Libri regii, vol. 45. 91–92.

¹³³⁷ GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv VII. 535. 1775. 3. 6.

¹³³⁸ Kánoni kivizsgálása: AAV Arch. Nunz. di Vienna, Processi Canonici, n. 502.

¹³³⁹ KISSNÉ BOGNÁR, *Magyarországi diákok a bécsi tanintézetekben*, 232. 3725. sz.

¹³⁴⁰ GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Almae Diocesis Jaurinensis Parochie, et filiales, una cum Parochis et Capellanis conscriptae anno 1760, 2.

¹³⁴¹ GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Arca Noe, 71.

¹³⁴² GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv VII. 409. 1762. 11. 17. Uo. VII. 426. 1764. 2. 27.

¹³⁴³ Uo. VII. 429. 1764. 5. 27. Uo. VII. 433. 1764. 11. 22.

¹³⁴⁴ Uo. VII. 437. 1765. 3. 6. Uo. VII. 444. 1765. 11. 21.

¹³⁴⁵ Uo. 447. 1766. 2. 22. Uo. VII. 475–476. 1769. 3. 3.

¹³⁴⁶ GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv VII. 479. 1769. 6. 7. Uo. VII. 485. 1770. 2. 23.

április 14-én hunyt el.¹³⁴⁷ 1766-ban Mária Terézia királynő kazári címzetes apátsággal jutalmazta.¹³⁴⁸

97. Scharlach Károly 1762–1808

1753-ban Scharlach családja nemesi rangot kapott Mária Teréziától.¹³⁴⁹ Tanulmányait 1747 és 1751 között a győri Szemináriumban folytatta. Kanonoki installálására 1762. március 20-án került sor.¹³⁵⁰ Mesterkanonokként kevesebb mint egy évet töltött,¹³⁵¹ majd 1762-től 1764-ig komáromi főesperesként működött.¹³⁵² 1764-ben rábaközi,¹³⁵³ majd 1765-ben már pápai főesperes volt.¹³⁵⁴ 1766-tól 1769-ig locsmándi főesperesi címet bírta.¹³⁵⁵ 1769. év elején mosoni főesperesként,¹³⁵⁶ majd év végén már soproni főesperesként jogosult a káptalani disztribúciós pénzekre.¹³⁵⁷ Hosszú káptalani karrierje során 1770-ben éneklőkanonoki javadalomra emelkedett és 1808-as haláláig meg is őrizte azt.¹³⁵⁸ 1769-ben pankotai címzetes apátsággal jutalmazta Mária Terézia királynő.¹³⁵⁹ Ezt követően választott szerbiai püspökséget adományozta neki. Schogg Kristóf halála után 1790-ben ő vette át a helynöki hivatalt.¹³⁶⁰ 79 éves korában hunyt el, 1808. április 19-én temette Vilt József püspök.¹³⁶¹

¹³⁴⁷ Uo. VII. 490. 1770. 5. 26. Halálát rögzíti: GyEL, Plébániai és espereskerületi levéltárak, Győr–Káptalandomb, Vegyes Anyakönyv I. 46.

¹³⁴⁸ MNL OL MKL A57, Libri regii, vol. 47. 612–613.

¹³⁴⁹ NAGY, *Scharlach család*, (Magyarország családai 10.kötet) (online elérés: 2024. március 29-én.) <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Nagyivan-nagy-ivan-magyarorszag-csaladai-1/tizedik-kotet-9475/scharlachcsalad9774/?list=eyJmaWx0ZXJzJjogeyJNVSI6IFsiTkZPX0tPTlIfTmFneWl2YW5fMSJdfSwgInF1ZXJ5IjogIlNjaGFybGFjaCJ9>

¹³⁵⁰ GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Arca Noe, 71.

¹³⁵¹ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv VII. 406. 1762. 5. 5.

¹³⁵² Uo. VII. 409. 1762. 11. 17. Uo. VII. 426. 1764. 2. 27.

¹³⁵³ Uo. VII. 429. 1764. 5. 27. Uo. VII. 433. 1764. 11. 22.

¹³⁵⁴ Uo. VII. 437. 1765. 3. 6. Uo. VII. 444. 1765. 11. 21.

¹³⁵⁵ Uo. VII. 447. 1766. 2. 22. Uo. VII. 475–476. 1769. 3. 3.

¹³⁵⁶ Uo. VII. 479. 1769. 6. 7.

¹³⁵⁷ Uo. VII. 482. 1769. 11. 30.

¹³⁵⁸ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv VII. 485. 1770. 2. 23. *Calendarium Diocesanum Venerabilis Cleri Jaurinensis pro Anno A Christo Nato MDCCCVIII. Bissextili Dierum CCCLXVI. cum duplici indice Locorum et Personarum*, 32.

¹³⁵⁹ MNL OL MKL A57, Libri regii, vol. 48., 219–220.

¹³⁶⁰ GyEL, PL, Personalalia, s. n. 1790. 6. 24/1.

¹³⁶¹ GyEL, Plébániai és espereskerületi levéltárak, Győr–Káptalandomb, Vegyes Anyakönyv II. 49.

98. Ruisz Pál 1762–1778

1739-ben a győri Szeminárium hallgatója.¹³⁶² 1750-től székesegyházi magyar káplán volt kanonokságáig.¹³⁶³ Kanonoki beiktatására 1762-ben került sor, amivel mesterkanonoki javadalmat kapott.¹³⁶⁴ Mesterkanonokságát 1764-ig viselte, majd egymás után az összes főesperesség élére kinevezték. Még ebben az évben komáromi főesperesi kinevezés érte.¹³⁶⁵ 1765 és 1766 között rábaközi,¹³⁶⁶ 1766 és 1769 között pápai főesperes volt.¹³⁶⁷ 1769-ben egy éven át viselete a locsmándi főesperesi címet,¹³⁶⁸ majd 1769-ben mosoni főesperes.¹³⁶⁹ 1770-ben soproni főesperes,¹³⁷⁰ és 1770 és 1775 székesegyházi főesperes.¹³⁷¹ 1775-ben érte el karrierje csúcsát, amikor megkapta az olvasókanonoki prebendát, ezt haláláig iktá és 1778-ig birtokolta.¹³⁷² 1778. január 15-én hunyt el 63 éves korában.¹³⁷³

99. Szily János 1764–1777

1753 és 1755 között a győri Szeminárium, majd a Collegium Germanicum et Hungaricum növendéke volt.¹³⁷⁴ Kanonoki beiktatása előtt Zichy püspök udvari káplánja volt. Káptalani installálására 29 éves korában, 1764. márciusában került sor.¹³⁷⁵ Mesterkanonokként egy évet töltött 1764 és 1765 között.¹³⁷⁶ Ezt követően komáromi főesperesi címet kapott 1765-ben.¹³⁷⁷ Egy év múlva, 1766-ban a rábaközi főesperesi cím birtokosa.¹³⁷⁸ Még ez évben éneklőkanonok, amely méltóságot 1770-ig viselte.¹³⁷⁹ 1770 és 1775 között örkanonok, ebbéli minőségében ő felügyeli a székesegyház felújításának

¹³⁶² BEDY, *A győregyházmegyei papnevelés*, 302.

¹³⁶³ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv VI. 531–532. 1750. 8. 23. Uo. VII. 406. 1762. 5. 5.

¹³⁶⁴ Kinevezésére: GyEL, PL, Capsarium, II. sorozat, Zichy Capsa V. s. n. 1762. 8. 23.

Mesterkanonokságára: GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv VII. 409. 1762. 11. 17. Uo. VII. 426. 1764. 2. 27.

¹³⁶⁵ Uo. VII. 429. 1764. 5. 27. Uo. VII. 433. 1764. 11. 22.

¹³⁶⁶ Uo. VII. 437. 1765. 3. 6. Uo. VII. 444. 1765. 11. 21.

¹³⁶⁷ Uo. VII. 447. 1766. 2. 22. Uo. VII. 475–476. 1769. 3. 3.

¹³⁶⁸ Uo. VII. 479. 1769. 6. 7.

¹³⁶⁹ Uo. VII. 482. 1769. 11.30.

¹³⁷⁰ Uo. VII. 485. 1770. 2. 23.

¹³⁷¹ Uo. VII. 490. 1770. 5. 26. Uo. VII. 535. 1775. 3. 6.

¹³⁷² Uo. VII. 539. 1775. 6. 5. Uo. VII. 561. 1777. 12. 6.

¹³⁷³ Uo. VIII. 555. 1778. 6. 5. GyEL, Plébániai és espereskerületi levéltárak, Győr–Káptalandomni lelkésziség, Vegyes Anyakönyv I. 50.

¹³⁷⁴ Győrire: BEDY, *A győregyházmegyei papnevelés*, 304; GÉFIN, *A szombathelyi egyházmegye története I.*, 28.

¹³⁷⁵ GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Arca Noe, 71.

¹³⁷⁶ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv VII. 429. 1764. 5.27. Uo. VII. 433. 1764. 11. 22.

¹³⁷⁷ Uo. VII. 437. 1765. 3. 6. Uo. VII. 444. 1765. 11. 21.

¹³⁷⁸ Uo. VII. 447. 1766. 2. 22. Uo. VII. 450. 1766. 6. 10.

¹³⁷⁹ Uo. VII. 453. 1766. 11. 17. Uo. VII. 482. 1769. 11. 30.

munkálatait.¹³⁸⁰ Utolsó győri éveiben, 1775 és 1777 között szentadalberti préposti stallum bírta. Kanóniájáról 1777-ben lemond.¹³⁸¹ 1769-től droszói címzetes prépost volt.¹³⁸² Szombathelyi megyéspüspöksége előtt knini felszentelt püspök.

100. Bogyay Ignác 1765–1791

Magyar származású nemes, beszélt németül is.¹³⁸³ 1768-ban 36 évesnek vallotta magát.¹³⁸⁴ Tanulmányait 1751-ben kezdte meg a győri Szeminárium falai között, ahol 1756-ig tanult.¹³⁸⁵ 1765 januárjában mesterkanonoknak iktatták be a székeskáptalanba.¹³⁸⁶ 1766-ban komáromi főesperesnek lépett elő.¹³⁸⁷ Még ebben az évben rábaközi főesperes lett, amely címet 1769-ig bírt.¹³⁸⁸ Az 1769-es év júniusában még pápai főesperesként tűnt fel a káptalani disztribúcióban,¹³⁸⁹ majd év végén már, mint locsmándi főesperes.¹³⁹⁰ 1770-ben mosoni főesperesi stallumra jutott.¹³⁹¹ Mosoni címét még ugyanezen évben soproni főesperesire cserélte.¹³⁹² Soproni főesperesként 5 éven át működött. 1775-től 1781-ig székesegyházi főesperes volt.¹³⁹³ 1781 és 1791 között nagypréposti méltóságot viselte.¹³⁹⁴ 1767. március 25-én hrapkói apáti címet kapott. 60 éves korában érte a halál, 1791. január 5-én temette Scharlach Károly éneklőkanonok.¹³⁹⁵

101. Fogler József 1765–1774

Német származású, de ugyanúgy beszélt magyarul is.¹³⁹⁶ 1739-ben a győri Szeminárium tanulója volt.¹³⁹⁷ Kanonoki beiktatásakor 1765. december 30-án mesterkanonoki

¹³⁸⁰ Uo. VII. 485. 1770. 2. 23. Uo. VII. 535. 1775. 3. 6.

¹³⁸¹ Uo. VII. 539. 1775. 6. 5. Uo. VII. 550. 1776. 11. 20.

¹³⁸² MNL OL MKL A57, Libri regii, vol. 48. 226–227.

¹³⁸³ GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Almae Diocesis Jaurinensis Parochie, et filiales, una cum Parochis et Capellanis conscriptae anno 1760, 108.

¹³⁸⁴ AAV Arch. Nunz. di Vienna, Processi Canonici, 502. fol. 4. v.

¹³⁸⁵ BEDY, *A győregyházmegyei papnevelés*, 304.

¹³⁸⁶ GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Arca Noe, 71. Mesterkanonokságára: GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv VII. 437. 1765. 3. 6. Uo. VII. 444. 1765. 11. 21.

¹³⁸⁷ Uo. VII. 447. 1766. 2. 22. Uo. VII. 450. 1766. 5. 10.

¹³⁸⁸ Uo. VII. 453. 1766. 11.17. Uo. VII. 475–476. 1769. 3. 3.

¹³⁸⁹ Uo. VII. 479. 1769. 6. 7.

¹³⁹⁰ Uo. VII. 482. 1769. s. d.

¹³⁹¹ Uo. VII. 485. 1770. 2. 23.

¹³⁹² Uo. VII. 490. 1770. 5. 26. Uo. VII. 535. 1775. 3. 6.

¹³⁹³ Uo. VII. 539. 1775. 6. 5. Uo. VIII. 585. 1781. 6. 11.

¹³⁹⁴ Calendarium Dioecesanum V. Cleri Almae Dioecesis Jaurinenses Pro Anno A Christo Nato MDCCLXXXX Communi Dierium CCCLXV cum Duplici Indice et Personarum, 29.

¹³⁹⁵ GyEL, Plébániai és espereskerületi levéltárak, Győr–Belváros, Meghaltak Anyakönyve III. 38.

¹³⁹⁶ GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Almae Diocesis Jaurinensis Parochie, et filiales, una cum Parochis et Capellanis conscriptae anno 1760, 97.

¹³⁹⁷ BEDY, *A győregyházmegyei papnevelés*, 302.

javadalomhoz jutott.¹³⁹⁸ 1766-ban megkapta a komáromi főesperesi címet.¹³⁹⁹ Három év elteltével rábaközi főesperessé lépett elő a hierarchiában.¹⁴⁰⁰ Még ezen évben megkapta a pápai főesperesi,¹⁴⁰¹ majd 1770-ben a locsmándi főesperesi kinevezését.¹⁴⁰² Az 1770-es évben mosoni főesperessé vált, amely címet 1774-es haláláig viselt.¹⁴⁰³ 1774. november 25-én hunyt el.¹⁴⁰⁴ Az uralkodó 1771-ben monyoródi címzetes apáti címmel jutalmazta.¹⁴⁰⁵

102. Farkas György 1766–1781

A győri szeminárium tanulója volt 1739-től 1743-ig.¹⁴⁰⁶ A kanonoki installálására 1766. szeptember 2-án kerül sor.¹⁴⁰⁷ 1766-tól 1769-ig mesterkanonok.¹⁴⁰⁸ Az 1769-es évben sűrű egymásutánban komáromi főesperes,¹⁴⁰⁹ majd rábaközi főesperes lett.¹⁴¹⁰ 1770-ben pápai főesperes,¹⁴¹¹ és még ebben az évben locsmándi főesperesi címet kapott.¹⁴¹² 1775-ben a soproni főesperesi javadalomhoz jutott, amely címet egészen 1781-es haláláig viselt.¹⁴¹³ A 66 éves korában elhunyt Farkast 1781. január 12-én temették.¹⁴¹⁴

103. Somssich János 1769–1804

Teológiai tanulmányait a győri Szemináriumban végezte 1761 és 1762 között.¹⁴¹⁵ A káptalanba történő installálására 1769. július 27-én került sor.¹⁴¹⁶ 1769-től 1770-ig komáromi főesperesi stallumot bírta.¹⁴¹⁷ Ezt követően rábaközi főesperes volt 1770-től 5

¹³⁹⁸ Kinevezése: GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Arca Noe, 71. Mesterkanonoksága: GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv VII. 447. 1766. 2. 22. Uo. VII. 450. 1766. 5. 10.

¹³⁹⁹ Uo. VII. 453. 1766. 11.17. Uo. VII. 475–476. 1769. 3. 3.

¹⁴⁰⁰ Uo. VII. 479. 1769. 6. 7.

¹⁴⁰¹ Uo. VII. 482. 1769. 11. 30.

¹⁴⁰² Uo. VII. 485. 1770. 2. 23.

¹⁴⁰³ Uo. VII. 490. 1770. 05. 26. Uo. VII. 532. 1774. 12. 1.

¹⁴⁰⁴ GyEL, Plébániai és espereskerületi levéltárak, Győr–Káptalandombi lelkeszség, Vegyes Anyakönyv I. 49.

¹⁴⁰⁵ MNL OL MKL A57, Libri regii, vol. 49. 77.

¹⁴⁰⁶ BEDY, *A győregyházmegyei papnevelés*, 302.

¹⁴⁰⁷ GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Arca Noe, 71.

¹⁴⁰⁸ Uo. 71. GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv VII. 457. 1767. 2. 23. Uo. VII. 475–476. 1769. 3. 3.

¹⁴⁰⁹ Uo. VII. 479. 1769. 6. 7.

¹⁴¹⁰ Uo. VII. 482. 1769. 11. 30.

¹⁴¹¹ Uo. VII. 485. 1770. 2. 23.

¹⁴¹² Uo. VII. 490. 1770. 5. 26. Uo. VII. 535. 1775. 3. 6.

¹⁴¹³ BEDY, *Székeskáptalan*, 467.

¹⁴¹⁴ GyEL, Plébániai és espereskerületi levéltárak, Győr–Káptalandomb, Vegyes Anyakönyv I. 52.

¹⁴¹⁵ BEDY, *A győregyházmegyei papnevelés*, 306.

¹⁴¹⁶ GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Arca Noe, 71.

¹⁴¹⁷ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv VII. 485. 1770. 2. 23.

éven át.¹⁴¹⁸ 1775-től 1781-ig locsmándi főesperes volt.¹⁴¹⁹ 1881-ben egy évig mosoni főesperesi címet bírt.¹⁴²⁰ Még ez évben soproni főesperesi címet kapott.¹⁴²¹ 1782-től 1791-ig, 9 éven át székesegyházi főesperesi prebendárius.¹⁴²² 1791-ben olvasókanonok lett, majd 1793 és 1804 között szentadalberti prépost. Az uralkodó bényi (beeni) címzetes apáti címmel jutalmazta.¹⁴²³ 61 évesen hunyt el, 1804. július 19-én temette el Hollósy Mihály kanonok.¹⁴²⁴

104. Dongó Mihály 1769–1803

Héderváron született 1737. július 26-án nemesi családban, keresztapja Viczay Mihály gróf volt.¹⁴²⁵ 1753-tól 1758-ig a győri Szeminárium tanulója volt.¹⁴²⁶ Kanonoki beiktatására 1769. március 20-án került sor.¹⁴²⁷ 1768-tól 1769-ig a vasvári társaskáptalan kanonokja volt. 1769-ben győri mesterkanonoki javadalmat kapott.¹⁴²⁸ Később ez évben komáromi főesperes lett.¹⁴²⁹ 1770. év elején már rábaközi főesperesként vett részt a káptalan életében.¹⁴³⁰ 1770-től 1775-ig pápai,¹⁴³¹ majd mosoni főesperes lett 1775-től 1781-ig.¹⁴³² A soproni főesperesi címet egy évig viselte,¹⁴³³ majd 1781 és 1782 között székesegyházi főesperes.¹⁴³⁴ Örkanonoki méltóságát közel 21 évig viselte 1782 és 1803 között.¹⁴³⁵ 66 évesen távozott az élők sorából, 1803. június 1-jén Hollósy Mihály kanonok temette el.¹⁴³⁶

¹⁴¹⁸ Uo. VII. 490. 1770. 5. 26. Uo. VII. 535. 1775. 3. 6.

¹⁴¹⁹ Uo. VII. 539. 1775. 5. 5. Uo. VIII. 580. 1781. 3. 23.

¹⁴²⁰ Uo. VIII. 585. 1781. 6. 11.

¹⁴²¹ Uo. VIII. 588. 1781. 12.17. Uo. VIII. 591. 1782. 3. 25.

¹⁴²² VIII. 596. 1782. 6. 13. 1790-es sematizmusban 33.o még székesegyházi főesperesként találni.

¹⁴²³ MNL OL MKA E229 Collationales Ecclesiasticae vol. VI. 524.

¹⁴²⁴ GyEL, Plébániai és espereskerületi levéltárak, Győr–Káptalandomb, Vegyes Anyakönyv II. 44.

¹⁴²⁵ GyEL, Plébániai és espereskerületi levéltárak, Hédervár, Vegyes Anyakönyv II. 52–53.

¹⁴²⁶ BEDY, *A győregyházmegei papnevelés*, 304.

¹⁴²⁷ GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Arca Noe, 71.

¹⁴²⁸ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv VII. 479. 1769. 6. 7.

¹⁴²⁹ Uo. VII. 482. 1769. 11. 30.

¹⁴³⁰ Uo. VII. 485. 1770. 2. 23.

¹⁴³¹ Uo. VII. 490. 1770. 6. 26. Uo. VII. 535. 1775. 3. 6.

¹⁴³² Uo. VII. 539. 1775. 6. 5. Uo. VIII. 580. 1781. 3. 23.

¹⁴³³ Uo. VIII. 585. 1781. 6. 11.

¹⁴³⁴ Uo. VIII. 588. 1781. 12.17. Uo. VIII. 591. 1782. 3. 25.

¹⁴³⁵ Uo. VIII. 596. 1782. 6. 13. 1803-as kalendárium kiadásakor még ő bírta a méltóságot: Calendarium Dioecesanum Venerabilis Cleri Jaurinensis Pro Anno A Christo Nato MDCCCIII. 33.

¹⁴³⁶ GyEL, Plébániai és espereskerületi levéltárak, Győr–Káptalandombi lelkészség, Vegyes Anyakönyv II. 43.

105. Apffalter József 1770–1796

A győri Szeminárium tanulója volt 1758 és 1761 között.¹⁴³⁷ 1770. január 10-én került sor kanonoki installálására mesterkanonokként.¹⁴³⁸ Még ebben az évben komáromi főesperes lett, amelyet 1775-ig bírt.¹⁴³⁹ 1775-től pápai főesperesi javadalomba lépett elé.¹⁴⁴⁰ 1781-ben locsmándi főesperes,¹⁴⁴¹ és még ugyanezen évben mosoni főesperes volt.¹⁴⁴² 1782-ben soproni főesperesi címre jutott, amelyet 10 éven keresztül viselt.¹⁴⁴³ Végül karrierje végén 1792-től 1796-ig székesegyházi főesperes volt.¹⁴⁴⁴ 1796. december 21-én halt meg 61 évesen.¹⁴⁴⁵ 1778-ban Mária Terézia kácsi címzetes apátsággal jutalmazta.¹⁴⁴⁶

106. Teuffel Kajetán 1770–1785

Teológiai tanulmányait a győri Szemináriumban folytatta 1753 és 1758 között.¹⁴⁴⁷ Kanonoki beiktatására 1770. április 18-án került sor.¹⁴⁴⁸ Mesterkanonoki címét öt éven keresztül viselte 1775-ig.¹⁴⁴⁹ 1775-től hat évig rábaközi főesperes volt.¹⁴⁵⁰ 1781-1782 fordulóján locsmándi főesperesi pozíciót töltötte be a székeskáptalanban.¹⁴⁵¹ Pályája végén 1782-től 1785-ig mosoni főesperes volt.¹⁴⁵² 1785. január 26-án hunyt el 50 évesen.¹⁴⁵³

¹⁴³⁷ BEDY, *A győregyházmegyei papnevelés*, 305.

¹⁴³⁸ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv VII. 485. 1770. 2. 23.

¹⁴³⁹ Uo. VII. 490. 1770. 5. 26. Uo. VII. 535. 1775. 3. 6.

¹⁴⁴⁰ Uo. VII. 539. 1775. 6. 5. Uo. VIII. 580. 1781. 3. 23.

¹⁴⁴¹ Uo. VIII. 585. 1781. 6. 11.

¹⁴⁴² Uo. VIII. 588. 1781. 12. 17. Uo. VIII. 591. 1782. 3. 25.

¹⁴⁴³ Uo. VIII. 596. 1782. 6. 13. Uo. VIII. 709. 1792. 7. 19.

¹⁴⁴⁴ Uo. VIII. 712. 1792. 12. 6. Uo. IX. s. n. 1796. 7. 1.

¹⁴⁴⁵ GyEL, Plébániai és espereskerületi levéltárak, Győr–Belváros, Meghaltak Anyakönyve III. 115.

¹⁴⁴⁶ MNL OL MKA E229 Collationales Ecclesiasticae vol. VI. 603.

¹⁴⁴⁷ BEDY, *A Győregyházmegyei papnevelés*, 305.

¹⁴⁴⁸ GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Arca Noe, 71.

¹⁴⁴⁹ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv VII. 490. 1770. 5. 26. Uo. VII. 535. 1775. 3. 6.

¹⁴⁵⁰ Uo. VII. 539. 1775. 6. 5. Uo. VIII. 585. 1781. 06. 11.

¹⁴⁵¹ Uo. VIII. 588. 1781.12. 17. Uo. VIII. 591. 1782. 3. 25.

¹⁴⁵² Uo. VIII. 596. 1782. 6. 13. Uo. VIII. 620. 1784. 12. 9.

¹⁴⁵³ GyEL, Plébániai és espereskerületi levéltárak, Győr–Káptalándomb, Vegyes Anyakönyv I. 57.

107. Eördögh István 1775–1786

A család Túróc megyéből származott.¹⁴⁵⁴ Nyúli plébánosból lett kanonok 64 éves korában.¹⁴⁵⁵ Káptalani installálására 1775. március 1-jén került sor.¹⁴⁵⁶ 1775 és 1781 között komáromi főesperes,¹⁴⁵⁷ ezután pápai főesperes,¹⁴⁵⁸ majd 1781-től egy éven át rábaközi főesperes.¹⁴⁵⁹ 1782-től locsmándi főesperes, végül 1785-ben mosoni főesperesi címet kap.¹⁴⁶⁰ 75 éves korában, 1786. október 1-jén hunyt el.¹⁴⁶¹

108. Pierer József 1775–1805

1731. november 3-án született nemesi családban.¹⁴⁶² Kanonoki installálására 1775. március 9-én került sor.¹⁴⁶³ Mesterkanonoki javadalmát két éven keresztül viselte 1775 és 1777 között.¹⁴⁶⁴ Innen emelkedett az oszloposkanonokok sorába, 1778 és 1792 között olvasókanonok volt.¹⁴⁶⁵ Hosszú káptalani karrierje végén 1792-től 1805-ig a nagypréposti méltóságot birtokolta.¹⁴⁶⁶ 1775-től rucensi, majd 1777-től kaposfői prépost.¹⁴⁶⁷ Az öreg Zichy püspök támogatásának érdekében 1779-ben felszentelt knini püspök és győri segédpüspök.¹⁴⁶⁸ 1805. július 7-én, 76 éves korában halt meg.¹⁴⁶⁹

¹⁴⁵⁴ NAGY, *Eördögh család (Lászlófalvi)*, (Magyar családok, 4. kötet) (online elérés 2024. március 29.) <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Nagyivan-nagy-ivan-magyarorszag-csaladai-1/negyedik-kotet-233E/eordoghcsaladlaskozfalvi251C/?list=eyJmaWx0ZXJzIjogeyJNVSI6IFsiTkZPX0tPTlIfTmFneWl2YW5fMSJdfSwgInF1ZXJ5IjogImVcdTAwZjZyZFx1MDBmNmdoIGxcdTAwZTFzemxcdTAwZjNmYWx2aSJ9>

¹⁴⁵⁵ GyEL, PL, Capsarium, II. sorozat, Zichy Capsa V. s. n. 1761. 11. 6.

¹⁴⁵⁶ GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Arca Noe, 71.

¹⁴⁵⁷ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv VII. 542. 1775. 12. 15. Uo. VIII. 580. 1781. 3. 23.

¹⁴⁵⁸ Uo. VIII. 585. 1781. 6. 11.

¹⁴⁵⁹ Uo. VIII. 588. 1781. 12. 17. Uo. VIII. 591. 1782. 3. 25.

¹⁴⁶⁰ Uo. VIII. 623. 1785. 5. 5. Uo. VIII. 638. 1786. 7. 30.

¹⁴⁶¹ Uo. VIII. 642. 1786. 12. 22. Temetéséről: GyEL, Plébániai és espereskerületi levéltárak, Győr–Káptalandomb, Vegyes Anyakönyv I. 59.

¹⁴⁶² AAV Arch. Nunz. di Vienna, Processi Canonici, 562.

¹⁴⁶³ GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Arca Noe, 71.

¹⁴⁶⁴ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv VII. 535. 1775. 3. 6. Uo. VII. 561. 1777. 12. 6.

¹⁴⁶⁵ Uo. VIII. 551. 1778. 3. 23. Uo. VIII. 709. 1792. 07. 19.

¹⁴⁶⁶ Uo. VIII. 712. 1792. 12.06. Calendarium Dioecesanum Venerabilis Cleri Jaurinensis Pro Anno A Christo Nato MDCCCV., 1.

¹⁴⁶⁷ Rucensi collatioja: MNL OL MKA E229 Collationales Ecclesiasticae vol. VI. 565. Kaposfői collatioja: Uo. VI. 587.

¹⁴⁶⁸ MNL OL MKA E229 Collationales Ecclesiasticae vol. VI. 608.

¹⁴⁶⁹ GyEL, Plébániai és espereskerületi levéltárak, Győr–Káptalandombi lelkészség, Vegyes Anyakönyv II. 45.

109. Kelcz Imre 1777–1792

Dunántúli nemesi családban született.¹⁴⁷⁰ A Jézus Társaság felosztásáig rendtag. 1777 márciusában installálták a székeskáptalanba.¹⁴⁷¹ Szentadalberti préposti címét haláláig viselte.¹⁴⁷² 1792. november 15-én, életének 84. évében hunyt el.¹⁴⁷³ Vértesszeresztúri címzetes apát.

110. Majláth Antal 1778–1804

1739-ben született Bernecebarátiban. Bécsben folytatott tanulmányokat 1759 és 1760 között.¹⁴⁷⁴ Káptalani beiktatására 1778. január 19-én került sor, mikor mesterkanonoki javadalmat kapott.¹⁴⁷⁵ Komáromi főesperes 1781-től,¹⁴⁷⁶ majd 1782-től rábaközi főesperes volt.¹⁴⁷⁷ 1785 és 1786 között locsmándi főesperes,¹⁴⁷⁸ majd mosoni főesperes 1790-ig.¹⁴⁷⁹ Utolsó káptalani promotioja során 1790-ben pápóci préposti méltóságra jutott, amelyet haláláig birtokolt.¹⁴⁸⁰ 1804. december 22-én hunyt el, 66 évet élt.¹⁴⁸¹ Az uralkodó borchii c. apát kitüntetéssel jutalmazta.

111. Keller Antal 1781–1787

Tanulmányait a győri akadémia teológiai karán kezdte. Újvárosi plébánosból emelkedett a székeskáptalanba. Kanonoki installálására 1781. április 1-jén került sor.¹⁴⁸²

¹⁴⁷⁰ NAGY, *Kelcz család (Fületinczi)*, (Magyar családok, 6. kötet) (online elérés: 2024. március 29.) <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Nagyivan-nagy-ivan-magyarorszag-csaladai-1/hatodik-kotet-4391/kelczcsaladfuletinczi4892/?list=eyJmaWx0ZXJzIjogeyJNVSI6IFsiTkZPXP0tPTllfTmFneWl2YW5fMSJdfSwgInF1ZXJ5IjogIktlbGN6In0>

¹⁴⁷¹ GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Arca Noe, 71. GyEL, PL, Capsarium, II. sorozat, Zichy Capsa VI. s. n. 1777. 3. 23.

¹⁴⁷² GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv VII. 552. 1777. 3. 6. Uo. VIII. 709. 1792. 7. 19.

¹⁴⁷³ GyEL, Plébániai és espereskerületi levéltárak, Győr–Belváros, Meghaltak Anyakönyve III. 62.

¹⁴⁷⁴ KISSNÉ, *Magyarországi diákok a bécsi tanintézetekben*, 261. 4391. sz.

¹⁴⁷⁵ Kinevezése: GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Arca Noe, 71. Mesterkanonokságára: GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv VIII. 551. 1778. 3. 23. Uo. VIII. 580. 1781. 3. 23.

¹⁴⁷⁶ Uo. VIII. 585. 1781. 6. 11. Uo. VIII. 591. 1782. 3. 25.

¹⁴⁷⁷ Uo. VIII. 596. 1782. 6.13. Uo. VIII. 620. 1784. 12. 9.

¹⁴⁷⁸ Uo. VIII. 623. 1785. 5. 5. Uo. VIII. 638. 1786. 6. 30.

¹⁴⁷⁹ Uo. VIII. 642. 1786. 12. 22. Uo. VIII. 682. 1790. 4. 9.

¹⁴⁸⁰ Uo. VIII. 686. 1790. 7. 17. Calendarium Dioecesanum Venerabilis Cleri Jaurinensis Pro Anno A Christo Nato MDCCCIV., 2.

¹⁴⁸¹ GyEL, Plébániai és espereskerületi levéltárak, Győr–Káptalandombi lelkészség, Vegyes Anyakönyv II. 44.

¹⁴⁸² GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Arca Noe, 71.

Káptalanbéli pályáját mesterkanonoki stallummal kezdte.¹⁴⁸³ 1781-től pápai,¹⁴⁸⁴ majd 1782 és 1784 között komáromi főesperes volt.¹⁴⁸⁵ 1785-től rábaközi főesperesi címet bírta.¹⁴⁸⁶ 1786-tól locsmándi főesperesi címre léptett elő.¹⁴⁸⁷ 1787. szeptember 27-én halt meg, 54 éves korában.¹⁴⁸⁸

112. Hollósy Mihály 1781–1818

Asszonyfán született 1747. szeptember 17-én. Teológiai tanulmányait Győrött kezdte.¹⁴⁸⁹ Mielőtt kanóniát szerzett püspöki titkárként működött. Székeskáptalanba történő installálására 1781. augusztusában került sor.¹⁴⁹⁰ A kanonoki javadalmak közül először a mesterkanonokit viselte 1781-ben, majd a pápai főesperes címet kapta meg 1782-ben, amelyet 1784-ig birtokolt.¹⁴⁹¹ Ezt követően komáromi főesperes volt 1785 és 1786 között.¹⁴⁹² A rábaközi főesperesi címet 1786-ban kapta, amelyet egy évig töltött be.¹⁴⁹³ Ezután locsmándi főesperes három éven keresztül 1787 és 1790 között.¹⁴⁹⁴ Mosoni főesperes 1790-től két éven át.¹⁴⁹⁵ Soproni főesperes 1792 és 1796 között.¹⁴⁹⁶ Végül székesegyházi főesperesi címet kapott 1796-tól 1806-ig.¹⁴⁹⁷ Nagypréposti méltóságot 1806-tól egészen haláláig, viselte. 71 évesen, 1818. május 27-én hunyt el.¹⁴⁹⁸ Az uralkodó váradi szentpéteri címzetes apáti kitüntetéssel jutalmazta.

¹⁴⁸³ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv VIII. 585. 1781. 6. 11. GyEL, GyKHHt, Felvállási jegyzőkönyv vol. 26. 54. 1781. 4. 2.

¹⁴⁸⁴ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv VIII. 588. 1781. 12. 17. Uo. VIII. 591. 1782. 3. 25.

¹⁴⁸⁵ Uo. VIII. 596. 1782. 6. 13. Uo. VIII. 620. 1784. 12. 9.

¹⁴⁸⁶ Uo. VIII. 623. 1785. 5. 5. Uo. VIII. 638. 1786. 6. 30.

¹⁴⁸⁷ Uo. VIII. 642. 1786. 12. 22. Uo. VIII. 650. 1787. 7. 16.

¹⁴⁸⁸ GyEL, Plébániai és espereskerületi levéltárak, Győr–Káptalandombi lelkeszség, Vegyes Anyakönyv I. 59.

¹⁴⁸⁹ BEDY, *A győregyházmegyei Papnevelés*, 306.

¹⁴⁹⁰ GyEL, PL, Vegyes Egyházkormányzati Iratok, Arca Noe, 71.

¹⁴⁹¹ GyEL, GyKMLt, Feudáliskori gazdasági iratsorozat, Számadáskönyv VIII. 596. 1782. 6.13. Uo. VIII. 620. 1784. 12. 9. 596. 1782. 6. 13. Uo. VIII. 620. 1784. 12. 9.

¹⁴⁹² Uo. VIII. 623. 1785. 5. 5. Uo. VIII. 638. 1786. 6. 30.

¹⁴⁹³ Uo. VIII. 642. 1786. 12. 22. Uo. VIII. 650. 1787. 7. 16.

¹⁴⁹⁴ Uo. VIII. 654. 1787. 12. 28. Uo. VIII. 682. 1790. 4. 9.

¹⁴⁹⁵ Uo. VIII. 686. 1790. 7. 17. Uo. VIII. 709. 1792. 7. 19.

¹⁴⁹⁶ Uo. VIII. 712. 1792. 12. 6. Uo. IX. s. n. 1796. 7. 1.

¹⁴⁹⁷ Uo. IX. s. n. 1796. 12. 30.

¹⁴⁹⁸ GyEL, Plébániai és espereskerületi levéltárak, Győr–Káptalandombi lelkeszség, Vegyes Anyakönyv II. 59.

113. Frankl János 1782–1823

Fehéregyházán született 1736. január 6-án. Teológiai tanulmányait a győri Szemináriumban végezte 1759–1760-ban.¹⁴⁹⁹ Először illmici, majd nyéki plébános volt. 1782. április 23-án installálták a székeskáptalanba mint mesterkanonokot.¹⁵⁰⁰ A kanonoki ranglétrát megjárva mesterkanonokból először pápai főesperes lett 1785 és 1786 között.¹⁵⁰¹ Majd 1786-tól 1787-ig komáromi főesperesként találni a káptalani disztribúciós listákon.¹⁵⁰² Három éven át rábaközi főesperes volt 1787 és 1790 között.¹⁵⁰³ Két évig bírta a locsmándi főesperesi címet 1790 és 1792 között.¹⁵⁰⁴ Ezt követően mosoni főesperes volt négy éven keresztül 1792-től 1796-ig.¹⁵⁰⁵ ezután 1796-tól tíz éven át soproni főesperes volt 1806-ig.¹⁵⁰⁶ Székesegyházi főesperesi címét 1806-ban kapta, amelyet 1808-ig viselt, majd pályája végén 1808 és 1823 között éneklőkanonoki méltóságra emelkedett. 1823. április 25-én, 87 éves korában hunyt el. 1823. április 27-án temette Berghofer Mihály nagyprépost. Az uralkodó lucentiai c. apáti címmel tüntette ki.

¹⁴⁹⁹ BEDY, *A győregyházmegyei papnevelés*, 305.

¹⁵⁰⁰ GyEL, PL, *Vegyes Egyházkormányzati Iratok*, Arca Noe, 71.

¹⁵⁰¹ GyEL, GyKMLt, *Feudáliskori gazdasági iratsorozat*, Számadáskönyv VIII. 623. 1785. 4. 5. Uo. VIII. 638. 1786. 6. 30.

¹⁵⁰² Uo. VIII. 642. 1786. 12. 22. Uo. VIII. 650. 1787. 7. 16.

¹⁵⁰³ Uo. VIII. 654. 1787. 12. 28. Uo. VIII. 682. 1790. 4. 9.

¹⁵⁰⁴ Uo. VIII. 686. 1790. 07.17. Uo. VIII. 709. 1792. 7. 19.

¹⁵⁰⁵ Uo. VIII. 712. 1792. 6. 6. Uo. IX. s. n. 1796. 07. 11.

¹⁵⁰⁶ Uo. IX. s. n. 1796. 12. 30. Uo. IX. s. n. 1806. 4. 16.

X. ARCHONTOLÓGIA

Az archontológia minden olyan személy hivatali idejét tartalmazza, amely beleesik a vizsgált évkörökbe (1658–1783). Így fordulhat elő, hogy pl. Bényi Jánosnak a káptalani előkarrierje nincs feltüntetve a listákban, csupán a nagypréposti méltóságviselésének az ideje. Ugyan így jártam el a vizsgált korszakon túlnyúló életutak esetében is. Minden esetben az 1783 előtt beiktatott méltóság a záró adat. Így adódhat az az extrém helyzet Scharlach Károly éneklőkanonok esetében, hogy a méltóságsor 1808-al zárul, hiszen 1770-től kezdve haláláig e stallumot birtokolta. Az adatok megegyeznek a névtárban szereplő információkkal, így az archontológiában nem hivatkoztam a hivatalviselés éveit, hogy elkerülhessem a hivatkozások felesleges duplázását. Jellemzően a méltóságviselés kezdeti és záró éveit adtam meg. Ettől csak abban az esetben tértem el, ha egy évben többen, vagy egy személy egy naptári éven belül csak pár hónapig bírta az adott stallumot.

Nagyprépostok:

Bényi János (1641–1659)
Gorup Ferenc Gábor (1659–1677)
Széchényi Pál (1677–1687)
Dvornikovich Mihály (1687–1699)
Matusek András (1699–1713)
Nádasdy László (1713–1729)
Batthyány Pál (1730–1740)
Károlyi Lőrinc (1741–1747)
Stehenich János (1747–1769)
Kovács László (1769–1781)
Bogyay Ignác (1781–1791)

Olvasókanonokok:

Gaborjáni Kövér Tóbiás (1654–1662)
Kőszeghy István (1663–1667)
Bellisich Péter (1667–1668)
Kasza Ferenc (1669–1672)
Ferenczfű János (1672–1676)
Kálóczy Miklós (1676–1683)
betöltetlen
Dvornikovich Mihály (1686–1687)
Jager Márton (1687–1702)
Mikos Ferenc (1702–1716)
Tarródy János (1716–1725)
betöltetlen
Szgodics András (1727–1743)
Stehenich János (1743–1746)

Barilich Mátyás (1746–1749)
Kovács László (1749–1769)
Szabó Imre (1769–1770)
Schmitt Gábor (1770–1775)
Ruisz Pál (1775–1778)
Pierer József (1778–1792)

Éneklőkanonokok:

Gorup Ferenc Gábor (1658–1659)
Gallovich István (1660–1663)
Suppanich György (1663–1671)
Ferenczfy János (1672)
Kálóczy Miklós (1673–1676)
Fábry Kovács Miklós (1676–1684)
Dvornikovich Mihály (1684–1686)
Csernátunyi Miklós (1686–1690)
Kecskeméty Mihály (1690–1696)
Nagy Mihály (1696–1699)
Bubnich Mátyás (1699–1721)
Karl Malzan (1721–1746)
Stehenich János (1746–1747)
Friedrich Pfütschner (1747–1755)
Niczky József (1755–1766)
Szily János (1766–1770)
Scharlach Károly (1770–1808)

Őrkanonok:

Berdóczy György (1648–1656)
Héderváry János (1656–1662)
Gaborjáni Kövér Tóbiás (1663–1672)
Kasza Ferenc (1672–1681)
Telekessy István (1682–1699)
Lacza János (1699–1718)
Kontor Szabó István (1718–1736)
Anton Josef Gaun (1736–1765)
Liszt József (1765–1770)
Szily János (1770–1775)
Schmitt Gábor (1775–1782)
Dongó Mihály (1782–1803)

Pápóci prépostok:

Matkovich Mihály (1654–1662)
Gallovich István (1663–1667)
Bellisich Péter (1668–1683)
Fábry Kovács Miklós (1684)
betöltetlen
Kollonits Zsigmond (1700–1701)
Erdődy Ádám László (1701–1736)
Milkovich János (1736–1761)
Schogg Kristóf (1762–1790)

Szentadalberti prépostok:

Berdóczy György (1656–1672)
Gaborjáni Kövér Tóbiás (1672–1676)
Ferenczfy János (1676–1681)
Telekessy István (1681–1682)
Kissevich-Horváth János Ferenc (1682–1684)
Matusek András (1684–1699)
Nagy Mihály (1699–1713)
Anton Herman Pechmann (1713–1729)
Leopold Pilati (1730–1755)
Friedrich Pfütschner (1755–1768)
Kornis Ferenc (1769–1775)
Szily János (1775–1777)
Kelcz Imre (1777–1792)

Székesegyházi főesperesek:

Kőszeghy István (1656–1662)
Ferenczfy János (1663–1672)
Fábry Kovács Miklós (1672–1676)
Telekessy István (1676–1681)
Kissevich-Horváth János Ferenc (1681–1682)
Matusek András (1683–1684)
Csernátunyi Miklós (1685–1686)
Kecskeméty Mihály (1686–1691)
Nagy Mihály (1691–1696)
Lacza János (1696–1699)
Mikos Ferenc (1699–1702)
Tarródy János (1702–1716)
Kontor Szabó István (1716–1718)
Vargyassy András (1718–1724)
üresedésben (1724–1727)
Nyitray István (1727–1732)
Károlyi Lőrinc (1732–1741)
Stehenich János (1741–1743)
Szammer Mihály (1743–1748)
Boussard János (1748–1755)
Niczky József (1755)
Heinrich Ferenc (1755–1765)
Herman József (1766–1769)
Schmitt Gábor (1769–1770)
Ruisz Pál (1770–1775)
Bogyay Ignác (1775–1781)
Dongó Mihály (1781–1782)
Somssich János (1782–1791)

Soproni főesperesek:

Kálóczy Miklós (1656–1673)
Telekessy István (1673–1676)
Kuzmich Péter (1676–1686)
betöltetlen
Nagy Mihály (1688–1691)

Kaleschiák Péter (1692–1696)
Dusich Mátyás (1696–1699)
Guraby Mátyás (1699–1713)
Ribics József Márton (1713–1718)
Anton Thurn (1718–1732)
Anton Josef Gaun (1733–1735)
Pogány Pál (1736–1738)
Horváth János (1739–1746)
Esztergami Szaniszló (1746)
Boussard János (1746–1748)
Kovács László (1748–1749)
Rosenits Jakab (1749–1754)
Heinrich Ferenc (1755. 05. 12.)
Liszt József (1755. 11. 9 – 1764)
Herman József (1765 március–november)
Schmitt Gábor (1766–1769. 6. 7.)
Scharlach Károly (1769. 11. 30)
Ruisz Pál (1770. 2. 23)
Bogyay Ignác (1770–1775)
Farkas György (1775–1781)
Dongó Mihály (1781. 6. 11.)
Somssich János (1781. 12. 17.–1782)
Apffalter József (1782–1792)

Mosoni főesperesek:

Suppanich György (1654–1663)
Kasza Ferenc (1664–1668)
Szily Márton (1669–1673)
Octavio Salvucci (1673–1684)
Jager Márton (1684–1687)
Kaleschiák Péter (1687–1692)
Dusich Mátyás (1692–1696)
Bubnich Mátyás (1696–1699)
Liptay Ferenc (1699–1711)
Pagelly György János (1711–1713)
Várkonyi Amádé Ignác (1713–1718)
Szkodics András (1718–1727)
Gráczol János (1727–1733)
Milkovich János (1733–1736)
Stehenich János (1736–1740)
Barilich Mátyás (1740–1746)
Friedrich Pfütschner (1746–1747)
Kovács László (1748. 02. 20.)
Vörös Dániel (1748. 05. 14–1752)
Niczky József (1753–1755)
Liszt József (1755. 05. 12.)
Sebő Mihály (1755–1764)
Herman József (1764. V. 27–XI. 22.)
Schmitt Gábor (1765. III. 6.–V. 8.)
Szabó Imre (1766–1769)
Scharlach Károly (1769. VI. 7.)

Ruisz Pál (1769–1770)
Bogyay Ignác (1770. II. 23.)
Fogler József (1770–1774)
Dongó Mihály (1775–1781)
Somssich János (1781. VI. 11.)
Apffalter József (1781–1782)
Teuffel Kajetán (1782–1785)

Locsmándi főesperesek:

Bellisich Péter (1654–1667)
Szily Márton (1667–1669)
Görgey János György (1669–1671)
Csernátunyi Miklós (1672–1685)
Nagy Mihály (1686–1688)
Lippay Miklós Antal (1688–1691)
Dusich Mátyás (1691–1692)
Bubnich Mátyás (1692–1696)
Guraby Mátyás (1697–1699)
Tarródy János (1699–1702)
Zichy Pál (1702–1709)
Ribics József Márton (1710–1713)
Várkonyi Amádé Ignác (1713. IV–XII.)
Kontor Szabó István (1714–1716)
Szugodics András (1716–1718)
Vargyassy András (1718)
Acsády Ádám (1718–1736)
Horváth János (1736–1738)
Barilich Mátyás (1738–1740)
Esztergami Szaniszló (1741–1746)
Kovács László (1746–1748)
Vörös Dániel (1748. II. 20.)
Niczky József (1748. V. 14. – 1752)
Heinrich Ferenc (1753–1755)
Sebő Mihály (1755. V. 12.)
Kászónits János (1755–1762)
Zeitler József (1762. V. 5. – XI. 17.)
Herman József (1762–1764)
Schmitt Gábor (1764. V. 27. – XI. 22.)
Szabó Imre (1765–1766)
Scharlach Károly (1766–1769)
Ruisz Pál (1769. VI. 7.)
Bogyay Ignác (1769)
Fogler József (1770. II. 23.)
Farkas György (1770–1775)
Somssich János (1775–1781)
Apffalter József (1781. VI. 11.)
Teuffel Kajetán (1781–1782)
Eördögh István (1782–1784)

Rábaközi főesperesek:

Kasza Ferenc (1659–1664)

Szily Márton (1665–1667)
 Fábry Kovács Miklós (1667–1672)
 Jager Márton (1672–1684)
 Bubnics Mátyás (1688–1692)
 Guraby Mátyás (1692–1696)
 Mikos Ferenc (1696–1698)
 Liptay Ferenc (1698–1699)
 Pagelly György János (1699–1711)
 Várkonyi Amádé Ignác (1711–1713)
 Herman Pechmann (1713. IV.)
 Szgodics András (1713. IX.)
 Kőkeddy Mihály (1713. XII. – 1714)
 Vargyassy András (1715–1717)
 Acsády Ádám (1717–1718. I. 14.)
 Várkonyi Amádé Ádám (1718. IV. 27.)
 Fiáth Zsigmond (1718. X. 2. – 1720)
 Gráczol János (1720–1727)
 Kopcsinay Ferenc (1727–1729)
 Károlyi Lőrinc (1729–1732)
 Pogány Pál (1732–1733)
 Horváth János (1733–1736)
 Lassek Ferenc (1736–1738)
 Esztergami Szaniszló (1738–1740)
 Boussard János (1741–1746)
 Niczky József (1747. V. 8.)
 Rosenits Jakab (1748. II. 20.)
 Heinrich Ferenc (1748–1749)
 Liszt József (1749–1752)
 Sebő Mihály (1753–1755)
 Zeitler József (1755. V. 12.)
 Schogg Kristóf (1755. X. 31. –1762)
 Szabó Imre (1762–1764)
 Scharlach Károly (1764. V. 27. – XI. 22.)
 Ruisz Pál (1765–1766)
 Szily János (1766. II. 22. – V. 10.)
 Bogyay Ignác (1766–1769)
 Fogler József (1769. VI. 7.)
 Farkas György (1769. XI. 30.)
 Dongó Mihály (1770. II. 23.)
 Somssich János (1770–1775)
 Teuffel Kajetán (1775–1781)
 Eördögh István (1781–1782)
 Majláth Antal (1782–1784)

Pápai főesperesek:

Walter Lynch (1655–1663)
 Páhy László (1667–1668)
 Matusek András (1670–1683)
betöltetlen
 Dusich Mátyás (1689–1691)
 Lacza János (1692–1696)

Guraby Mátyás (1696–1697)
 Mikos Ferenc (1698–1699)
 Zichy Pál (1702. VI. 6.)
 Haidfeld Bernát (1702–1709)
 Zádory Mihály (1709–1711)
 Nádasdy László (1711–1713)
 Kontor Szabó István (1713)
 Szgodics András (1713–1716)
 Vargyassy András (1717–1718)
 Acsády Ádám (1718)
 Várkonyi Amádé Ádám (1718–1726)
 Anton Josef Gaun (1727–1733)
 Pogány Pál (1733–1736)
 Barilich Mátyás (1736–1738)
 Lassek Ferenc (1738–1740)
 Dombi Mihály (1741–1746)
 Vörös Dániel (1747. V. 8.)
 Niczky József (1748. II. 20.)
 Rosenits Jakab (1748–1749)
 Heinrich Ferenc (1749–1752)
 Liszt József (1753–1755)
 Kásonits János (1755. V. 12.)
 Zeitler József (1755–1762)
 Herman József (1762. V. 5.)
 Schmitt Gábor (1762–1764)
 Szabó Imre (1764–1765)
 Scharlach Károly (1765. III. 6. – 1765. XI. 21.)
 Ruisz Pál (1766–1769)
 Bogyay Ignác (1769. VI. 7.)
 Fogler József (1769. XI. 30.)
 Farkas György (1770. II. 23)
 Dongó Mihály (1770–1775)
 Apffalter József (1775–1781)
 Eördögh István (1781. VI. 11.)
 Keller Antal (1781–1782)
 Hollósy Mihály (1782–1784)

Komáromi főesperesek:

Szily Márton (1658–1665)
 Görgey János György (1665–1669)
 Octavio Salvucci (1669–1673)
 Kuzmich Péter (1674–1676)
 Dvornikovich Mihály (1677–1684)
betöltetlen
 Skadváry Lőrinc (1692–1695)
 Liptay Ferenc (1696–1698)
 Zichy Pál (1699–1702)
 Haidfeld Bernát (1702. VI.)
 Ribics József Márton (1706–1710)
 Várkonyi Amádé Ignác (1710–1711)
 Matalics Gergely (1711–1712)

Kontor Szabó István (1712–1713)
 Szgodics András (1713)
 Kőkeddy Mihály (1713. IX–XII.)
 Vargyassy András (1713–1714)
 Acsády Ádám (1715–1717)
 Várkonyi Amádé Ádám (1717–1718)
 Fiáth Zsigmond (1718. II.)
 Gráczol János (1718–1720)
 Nyitray István (1720–1727)
 Károlyi Lőrinc (1729)
 Pogány Pál (1729–1732)
 Milkovich János (1732–1733)
 Barilich Mátyás (1733–1736)
 Esztergami Szaniszló (1736–1738)
 Dombi Mihály (1738–1740)
 Szammer Mihály (1740–1743)
 Friedrich Pfütschner (1743–1746)
 Rosenits Jakab (1746. V. 8.)
 Heinrich Ferenc (1748. II. 20.)
 Liszt József (1748–1749)
 Sebő Mihály (1749–1752)
 Kiss Dániel (1753–1754)
 Schogg Kristóf (1755)
 Herman József (1755–1762)
 Schmitt Gábor (1762. V. 5.)
 Scharlach Károly (1762–1764)
 Ruisz Pál (1764. V–XI.)
 Szily János (1765. III–XI.)
 Bogyay Ignác (1766. II–V.)
 Fogler József (1766–1769. III. 3.)
 Farkas György (1769. VI. 7.)
 Dongó Mihály (1769. XI. 30.)
 Somssich János (1769–1770)
 Apffalter József (1770–1775)
 Eördögh István (1775–1781)
 Majláth Antal (1781–1782)
 Keller Antal (1782–1784)

Mesterkanonokok:

Gorup Ferenc Gábor (1656–1658)
 Holbich János (1656–1659)
 Caspar Jongelin (1658–1660)
 Kondray Tamás (1659–1666)
 Ferenczfy János (1661–1663)
 Fábry Kovács Miklós (1663–1667)
 Octavio Salvucci (1667–1669)
 Csernátorny Miklós (1668–1672)
 Jager Márton (1668–1672)
 Matusek András (1668–1670)
 Kuzmich Péter (1672–1674)
 Dvornikovich Mihály (1672–1677)

Kissevich-Horváth János Ferenc (1674–1681)
Ray Imre (1676–1684)
Kecskeméty Mihály (1681–1686)
Dusich Mátyás (1688–1689)
Mikos Ferenc (1695–1696)
Zichy Pál (1697–1699)
Herman Anton Pechmann (1699–1712)
Ribics József Márton (1702–1706)
Matalics Gergely (1709–1711)
Várkonyi Amádé Ignác (1710)
Kőkedy Mihály (1713. V–IX.)
Acsády Ádám (1713–1714)
Várkonyi Amádé Ádám (1713–1717)
Fiáth Zsigmond (1716)
Anton Thurn (1718)
Nyitray István (1719–1720)
Anton Josef Gaun (1721–1726)
Kopcsinay Ferenc (1724–1726)
Károlyi Lőrinc (1726–1729)
Pogány Pál (1726–1729)
Milkovich János (1729–1732)
Horváth János (1732–1733)
Stehenich János (1733–1736)
Dombi Mihály (1736–1738)
Boussard János (1739–1741)
Friedrich Pfütschner (1741–1743)
Kovács László (1743–1746)
Niczky József (1746)
Rosenits Jakab (1746)
Heinrich Ferenc (1746–1747)
Liszt József (1747)
Sebő Mihály (1748–1749)
Kiss Dániel (1749–1752)
Kászonits János (1752–1754)
Zeitler József (1754–1755)
Schogg Kristóf (1754–1755)
Herman József (1755. V. 12.)
Schmitt Gábor (1755–1762)
Szabó Imre (1761–1762)
Scharlach Károly (1762. V. 5.)
Ruisz Pál (1762. XI. 17–1764)
Szily János (1764–1765)
Bogyay Ignác (1765. III–XI.)
Fogler József (1765–1766)
Farkas György (1766–1769)
Dongó Mihály (1769. VI. 7.)
Apffalter József (1770. II. 23.)
Teuffel Kajetán (1770–1775)
Pierer József (1775–1777)
Majláth Antal (1778–1781)
Keller Antal (1781. VI. 11.)

Hollósy Antal (1781. VIII.)
Frankl János (1782–1784)

FELHASZNÁLT FORRÁSOK, BIBLIOGRÁFIA

FELHASZNÁLT LEVÉLTÁRI FORRÁSOK:

Archivio Apostolico Vaticano (AAV)

Processus Canonici (Proc. Can.)

Archivio della Nunziatura in Vienna

Győri Egyházmegyei Gyűjteményi Központ Levéltára (GyEL)

Győri Káptalan Hiteleshelyi Levéltára (GyKHhLt)

Győri Káptalan Magánlevéltára (GyKMLt)

Plébániai és espereskerületi levéltárak

Püspöki Levéltár (PL)

Győr Megyei Jogú Városi Levéltára (GyVL)

IV. B. 1418.

Magyar Nemzeti Levéltár (MNL)

Országos Levéltár (OL)

A57 (Magyar Kancelláriai Levéltár, Libri regii)

E229 (Magyar Kamara Archivuma, Collationales Ecclesiasticae)

P707 (Zichy-család)

Österreichisches Staatsarchiv (ÖStA)

Haus-, Hof- und Staatsarchiv (HHStA)

Familienkorrespondenz A

Karton 32-3

Allgemeines Verwaltungsarchiv (AVA)

Harrach Familienarchiv

NYOMTATOTT FORRÁSOK:

Calendarium Dioecesanum V. Cleri Almae Dioecesis Jaurinenses Pro Anno A Christo Nato MDCCLXXXX Communi Dierum CCCLXV cum Duplici Indice et Personarum.

Wiener Zeitung, 1721. június 14–17. Num. 1865. (online elérés: <https://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wrz&datum=17210614&seite=2&zoom=33> 2024. március 16.)

BIBLIOGRÁFIA:

ACSÁDY Ignác: *Könyvek régi összeírásokban*, Magyar Könyvszemle, Ú.f. 2 (1894) 209–221.

ÁBRAHÁM Imre: *A 14–17. századi Nyúl község rövid történeti földrajza*, In labore fructus. Jubileumi tanulmányok Győregyházmegye történetéből (A Győri Egyházmegyei Levéltár Kiadványai. Források, feldolgozások 13), szerk. Nemes Gábor–Vajk Ádám, Győr 2011, 19–38.

B. KOROKNAY Éva: *Győr régi könyvkötészete*, Magyar Könyvszemle 71 (1955) 88–110.

B. SZÉKELY Dorottya Piroska: *Szelepcsényi György végrendelete*, Lymbus 18 (2019) 349–384.

BAHLCKE, Joachim: *A magyar püspöki kar és a Habsburg Monarchia. Együttműködéstől a konfrontációig (1686–1790)*, Budapest 2013.

BAHLCKE, Joachim: *Aristokraten aus dem Reich auf ungarischen Bischofsstühlen in der frühen Neuzeit. Zur Instrumentalisierung einer geistlichen Elite*, Ungarn-Jahrbuch (23.), München 1998, 81–103.

BARA Zsuzsanna: *Az „ismeretlen” prozopográfia*, Neveléstörténet 4 (2007) 1–2, 234–244.

BÁN János: *Kaleschiák Péter (1616–1696)*, Soproni Szemle 6 (1942), 86–89.

BÁN János: *Sopron újkori egyháztörténete* (Győregyházmegye multjából IV. 2. szám), Sopron 1939.

BÁNHÉGYI B. Miksa: *A Győri Egyházmegyei Könyvtár kéziratkatalógusa. 1850 előtti kéziratok* (Magyarországi egyházi könyvtárak kéziratkatalógusai 8), Budapest 1991.

- BÁNK József: *A címzetes apátok és prépostok újabb jogi helyzete Magyarországon*, Notter Antal emlékkönyv, (Dolgozatok az egyházi jogból és a vele kapcsolatos jogterületekről), szerk. Angyal Pál–Baranyai Juszti–Móra Mihály, Budapest 1941, 18–74.
- BÁRDOS Kornél: *Győr zenéje a 17–18. században*, Budapest 1980.
- BEDY Vince: *A felsőörsi prépostság története*, (A Veszprémi Egyházmegye multjából 3), Veszprém 1934.
- BEDY Vince: *A győregyházmegyei papnevelés története*, (Győregyházmegye multjából III) Győr 1937.
- BEDY Vince: *A győri székesegyház története*, (Győregyházmegye multjából I), Győr 1936.
- BEDY Vince: *A győri székeskáptalan története* (Győregyházmegye multjából III), Győr 1938.
- BEDY Vince: *A pápóci prépostság és perjelség története*, (Győregyházmegye multjából VI) Győr 1939.
- BENDEL, Rainer: *Philipp Ludwig Graf von Sinzendorf(f)*, Neue Deutsche Biographie (NDB). Band 20, Berlin 2001, 374. (<https://www.deutsche-biographie.de/sfz95595.html#ndbcontent> utolsó elérés: 2024. március 11.).
- Robert BIRELEY, *The Refashioning of Catholicism 1450–1700. A Reassessment of the Counter Reformation*, (European History in Perspective), New York 1999.
- BITSKEY István: *Pázmány Péter*, (Magyar História. Életrajzok), Budapest 1986.
- BITSKEY István: *Pázmány Péter és a Reihing-vita: Adalék az érseki könyvbeszerzéshez*, MONOKgraphia, Tanulmányok Monok István 60. születésnapjára, szerk. Nyerges Judit–Verók Attila–Zvara Edina, Budapest 2016, 98–102.
- BITSKEY István: *Reprezentáció és mecénatúra Pázmány Péter udvarában*, Idővel paloták... Magyar udvari kultúra a 16–17. században, szerk. G. Etényi Nóra–Horn Ildikó, Budapest 2005, 361–374.
- BOGDÁN István: *Magyarországi űr-, térfogat-, súly- és darabmértékek 1874-ig*, (Magyar Országos Levéltár kiadványai, IV. Levéltártan és történeti forrástudományok 7) Budapest 1991.
- BORBÍRÓ Virgil–VALLÓ István: *Győr városépítéstörténete*, Budapest 1956.
- BUNYITAY Vince: *A váradi káptalan legrégibb statutumai*, Nagyvárád 1886.
- BUNYITAY Vince: *A váradi püspökség története II. Káptalanok, monostorok. A püspökség alapításától az 1566. évig*, Nagyvárád 1883.

- BUNYITAY Vince: *A váradi püspökség története IV, A váradi püspökök*, Nagyvárad 1883.
- BUZÁS József: *Kanonische Visitationen der Diözese Raab aus dem 17. Jahrhundert. Teil I–IV*. (Burgenländische Forschungen 52–55) Eisenstadt 1966–1969.
- BUZÁS József: *Kanonische Visitationen der Diozese Raab aus dem Jahre 1713*, (Burgenländische Forschungen 69) Eisenstadt 1981.
- C. TÓTH Norbert: *A „mályuszi modell” érvényessége: vissza az alapokhoz?*, Egyházi társadalom a Magyar Királyságban a 16. században (Seria Historiae Dioecesis Quinqueecclesiensis XVII), szerk. Varga Szabolcs–Vértesi Lázár, Pécs 2017, 11–34.
- C. TÓTH Norbert: *A pozsonyi társaskáptalan archontológiája 1204–1462* (Subsidia ad historiam medii aevi Hungariae inquirendam 12), Budapest 2020.
- C. TÓTH Norbert: *A székes- és társaskáptalanok prépostjainak archontológiája 1387–1437*, (Subsidia ad historiam medii aevi Hungariae inquirendam 4), Budapest 2013.
- C. TÓTH Norbert: *A váci székeskáptalan archontológiája 1200–1543* (Subsidia ad historiam medii aevi Hungariae inquirendam 16), Budapest 2023.
- C. TÓTH Norbert: *Az esztergomi székeskáptalan a 15. században I. rész, A kanonoki testület és az egyetemjárás* (Subsidia ad Historiam Medii Aevi Hungariae inquirendam 7), Budapest 2015.
- C. TÓTH Norbert: *Az esztergomi székes- és társaskáptalanok archontológiája 1100–1543* (Subsidia ad historiam medii aevi Hungariae inquirendam 9), Budapest 2019.
- C. TÓTH Norbert: *Kié a kinevezés joga? Az esztergomi Szent Péter-oltár kegyurasága, Magyarország és a római Szentszék III. Exquisite lucubrationes Cornelio Szovák amicabiliter dicatae* (CVH I/21) szerk. Tusor Péter–Kanász Viktor, Budapest–Róma 2022, 111–146.
- C. TÓTH Norbert: *Külföldiek magyarországi káptalanokban 1375–1424*, Világtörténet (2017) I. sz., 75–93.
- C. TÓTH Norbert–HORVÁTH Terézia: *A győri székeskáptalan archontológiája 1200–1458* (A Győri Egyházmegyei Levéltár Kiadványai. Források, feldolgozások 28), Győr 2019.
- CHOBOT Ferenc: *A váci egyházmegye történeti névtára. I. Az intézmények története*, Vác 1915.
- CSAPODI Csaba–TÓTH András–VÉRTESY Miklós: *Magyar Könyvtártörténet*, Budapest 1987.

- DOMINKOVITS Péter: *Birtoklástörténet – társadalomtörténet. A petőházi Zeke család Zala megyei birtokai*, Zalai Történeti Tanulmányok (Zalai Gyűjtemény 42), szerk. Káli Csaba, Zalaegerszeg 1997, 87–120.
- DOMINKOVITS Péter: *Familiárisi szolgálat – vármegyei hivatalviselés. Egy 17. századi Sopron vármegyei alispán, gálosházi Récsey (Rechey) Bálint*, Korall 9 (2002) 32–54.
- DOMINKOVITS Péter: *Főúri udvar – uradalom – vármegye – katolikus egyház. Adatok és szempontok a 17. századi nyugat-dunántúli megyei nemesség mozgástereinek kutatásához*, Turul 80 (2008) 2. sz. 33–42.
- DOMINKOVITS Péter: *Javadalmak–javadalmasok–patrónusok. Adatok és szempontok Sopron szabad királyi város egyháztörténetének, várospolitikájának kutatásához a 17. század első feléből*, In *labore fructus. Jubileumi tanulmányok Győregyházmegye történetéből* (A Győri Egyházmegyei Levéltár Kiadványai, Források, feldolgozások 13), szerk. Nemes Gábor–Vajk Ádám, Győr 2011, 77–103.
- DOMINKOVITS Péter–PÁLFFY Géza: *Küzdelem az országos és regionális hatalomért. A Nádasdy család, a magyar arisztokrácia és a Nyugat-Dunántúl nemesi társadalma a 16–17. században* 1–2, Századok 144 (2010) 769–792, 1085–1120.
- Győri Egyházmegye* (Egyházlátogatási jegyzőkönyvek katalógusa 6), szerk. Dóka Klára, Budapest 1998.
- ECKHARDT Ferenc: *A püspöki székek és a káptalani javadalmak betöltése Mária Terézia korától 1918-ig*, Budapest, 1935.
- ELIAS, Norbert: *Az udvari társadalom, A királyság és az udvari arisztokrácia szociológiai jellemzőinek vizsgálata*, Budapest 2005.
- ENGEL Pál: *Prozopográfia, A történelem segédtudományai* (A történettudomány kézikönyve I), szerk. Bertényi Iván, Budapest 2006, 34.
- ÉRDÚJHELYI Menyhért: *A közjegyzőség és a hiteles helyek története Magyarországon*, Budapest 1899.
- FAZEKAS István: *A bécsi Pázmáneum magyarországi hallgatói 1623–1918* (1951), (Magyarországi diákok egyetemjárása az újkorban 8), Budapest 2003.
- FAZEKAS István: *A Pázmáneum története az alapítástól a jozefinizmus koráig (1623–1784)*, A bécsi Pázmáneum (METEM Könyvek 37), szerk. Zombori István, Budapest 2002, 9–176.

- FAZEKAS István: *Főpap és hivatalnok. Adalékok Lépes Bálint kalocsai érsek, győri adminisztrátor pályájához*, Primus Inter Omnes. Tanulmányok Bedy Vince születésének 150. évfordulójára (A Győri Egyházmegyei Levéltár Kiadványai. Források, feldolgozások 25), szerk. Arató György–Nemes Gábor–Vajk Ádám, Győr 2016, 81–108.
- FAZEKAS István, *Győr és a jezsuita rend a 17. században – Szereplők, érdekek, ellenérdekek. Jezsuita jelenlét Győrben a 17–18. században*. Tanulmányok a 375 éves Szent Ignác-templom történetéhez, szerk. Fazekas István–Kádár Zsófia–Kökényesi Zsolt, Győr 2017. 63–84.
- FAZEKAS István: *Oláh Miklós esztergomi érsek udvara (1553–1568)*, Idővel paloták... Magyar udvari kultúra a 16–17. században, szerk. G. Etényi Nóra–Horn Ildikó, Budapest 2005, 343–360.
- FAZEKAS István: *Oláh Miklós reformtörekvései az esztergomi egyházmegyében 1553–1568 között*, Katolikus zsinatok és nagygyűlések Magyarországon a 16–20. században, szerk. BALOGH Margit–VARGA Szabolcs–VÉRTESI Lázár, (Seria Historiae Dioecesis Quinqueecclesiensis X), szerk. Balogh Margit–Varga Szabolcs–Vértesi Lázár, Pécs 2014, 27–44.
- FAZEKAS István–KÁDÁR Zsófia: *A győri templom 17. századi jötevői, a támogatók körének rekonstrukciója*, Jezsuita jelenlét Győrben a 17–18. században. Tanulmányok a 375 éves Szent Ignác-templom történetéhez szerk. Fazekas István–Kádár Zsófia–Kökényesi Zsolt, Győr 2017, 13–59.
- FAZEKAS István–KÁDÁR Zsófia: *Bény János győri nagyprépost az 1649. évi pozsonyi országgyűlésen*, Sopron vonzásában. Ünnepi tanulmányok Dominkovits Péter 60. születésnapjára, szerk. Fiziker Róbert–Kelemen Dávid, Sopron 2022, 515–546.
- FAZEKAS István–KÁDÁR Zsófia–KÖKÉNYESI Zsolt: *A győri jezsuita gimnázium diáksága. Anyakönyvi adattár (1630–1773) I. kötet*, (Katolikus iskoláztatás a kora újkori Magyarországon I), Budapest 2020.
- FAZEKAS István–KÁDÁR Zsófia–KÖKÉNYESI Zsolt: *A pozsonyi jezsuita gimnázium diáksága. Anyakönyvi adattár (1637/1650–1773) 1–2. kötet*, (Katolikus iskoláztatás a kora újkori Magyarországon II), Budapest 2021.
- FAZEKAS István–KÖKÉNYESI Zsolt–TERNOVÁCS Bálint–KÁDÁR Zsófia: *A nagyszombati jezsuita gimnázium diáksága. Anyakönyvi adattár (1616–1772) 1. kötet*, (Katolikus iskoláztatás a kora újkori Magyarországon III), Budapest 2023.

- FEDELES Tamás: *A pécsi káptalan és tagjai Klimo püspök idejében*, Jelenkor irodalmi és művészeti folyóirat 54 (2011) 515–523.
- FEDELES Tamás: *A pécsi székeskáptalan személyi összetétele a késő középkorban (1354–1526)* (Tanulmányok Pécs Történetéről 17), Pécs 2005.
- FILA Béla–JUG László: *Az egyházi tanítóhivatal megnyilatkozásai*, Budapest 1997.
- FISCHER, Karl A. F.: *Verzeichnis der Piaristen der deutschen und böhmischen Ordensprovinz*, (Veröffentlichungen des Collegium Carolinum, 47), München 1985.
- FORGÓ András: *A társadalmi mobilitás lehetőségei a katolikus hierarchiában. Megyéspüspöki kinevezések, 1686–1799*, Korall 86 (2021) 56–78.
- FORGÓ András–GÖZSY Zoltán, *A katolikus egyház viszonya a jozefinista reformokhoz. Kihívások és válaszok*, Pontes (2018) 1. sz., 155–132.
- FRAKNÓI Vilmos: *Magyar királyi kegyúri jog*, Budapest, 1895.
- FÜGEDI Erik: *A XV. századi magyar püspökök*, Történelmi Szemle 8 (1965) 477–498.
- GALAVICS Géza: *Adatok a győri püspökség és a káptalan barokk-kori művészetpártolásához. Előkép, vázlat, kópia és parafrázis kérdése egy Maulbertsch vázlat azonosítása kapcsán*, Arrabona 47 (2009) 1. sz., 169–204.
- GALLA Ferenc: *Pápai kinevezések, megbízások és felhatalmazások Erdély, a Magyar Királyság és a Hódoltság területére (1550–1711)* kiad. Tusor Péter–Tóth Krisztina (CVH II/3), Budapest–Róma 2010.
- GÁLOS Rezső: *Báró Amadé László*, Pécs, 1937.
- GÁRDONYI Máté: *A papi élet reformja a Tridenti Zsinat korában*, (Studia Theologica Budapestinensa 27), Budapest 2001.
- GECSÉNYI Lajos: *A győri kórház jubileumi évkönyve a 250. évfordulóra 1749–1999*, Győr 1999.
- GECSÉNYI Lajos: *Gazdaság, társadalom, igazgatás. Tanulmányok a kora újkor történetéből*, Győr 2008.
- GERIG, Hans: *Der Kölner Domprobst Christian August Herzog von Sachsen-Zeitz Bischof von Raab*, Bonn 1930.
- GÉFIN Gyula: *A szombathelyi egyházmegye története I.*, Szombathely 1929.
- GÖZSY Zoltán: *Szemponatok az 1733. évi Cassa Parochorum összeírások vizsgálatához Baranya és Tolna megye példáján*, Levéltári Közlemények 84 (2013) 113–144.
- GULYÁS Kristóf: *Adalékok a 18. századi Moson vármegye egyház- és vallástörténetéhez. Egy 1774-es plébániai jövedelemösszeírás elemzése*, kézirat.

- HANUY Ferenc: *Pázmány Péter összegyűjtött levelei I–II.*, Budapest 1910–1911.
- Peter HERSCHE: *Die deutschen Domkapitel im 17. und 18. Jahrhundert I–III*, Bern 1984.
- HERMANN István: *A veszprémi egyházmegye igazgatása a 18. században (1700–1777)* (A Veszprém Megyei Levéltár kiadványai 37; A veszprémi egyházmegye múltjából 28), Veszprém 2015.
- HÉJJA Julianna Erika: *Békés vármegye archontológiája és prozopográfiája 1715–1849* (Közlemények Békés megye és környéke történetéből 11), Gyula 2009.
- HOROGSZEGI Tamás: *A gyulaafirátóti premontrei prépostság alapítása és monostorának viszontagságai*, Veszprémi Szemle 60 (2021) 23. évf. 1 sz. 46–73.
- HORVÁTH József: *Adalékok a 18. századi győri magánkönyvtárak történetéhez (Vida László főszolgabíró könyvtáráról)*, A Kisfaludy Károly Megyei Könyvtár Évkönyve 2008 szerk. Horváth József, Győr 2009, 212–236.
- HORVÁTH József: *Győri végrendeletek a 17. századból III. 1655–1699*. Győr, 1997.
- HORVÁTH József: *Milkovics János pápóci prépost könyvtáráról*, In *labore fructus, Jubileumi tanulmányok Győregyházmegye történetéből* (A Győri Egyházmegyei Levéltár Kiadványai, Források, feldolgozások 13) szerk. Nemes Gábor–Vajk Ádám, Győr, 2011, 127–151
- HORVÁTH József: *Végrendeleti adalékok a győri ferencesek kora újkori népszerűségére, A ferences lelkeség hatása az újkori Közép-Európa történetére és kultúrájára, (Rendtörténeti konferenciák I) 1. kötet, szerk. Óze Sándor–Medgyesi S. Norbert, Piliscsaba–Budapest 2005, 309–322.*
- HORVÁTH József: *Végrendeleti adományok a győri jezsuiták és más egyházi testületek javára a 17. században*, Jezsuita jelenlét Győrben a 17–18. században. Tanulmányok a 375 éves Szent Ignác-templom történetéhez szerk. Fazekas István–Kádár Zsófia–Kökényesi Zsolt, Győr 2017, 273–305.
- HORVÁTH József–DOMINKOVITS Péter: *17. századi Sopron vármegyei végrendeletek*, Sopron 2001.
- Győr története I. A kezdetektől 1447-ig szerk. Horváth Richárd, Győr 2021.
- HOU, François: *Chapitres et société en Revolution. Les chanoines en France de l’Ancien Régime à la monarchie de Juillet*, Rennes 2023.
- ILLÉSY János: *Mathesy István váci püspök könyveinek leltára 1591-ből*, Magyar Könyvszemle, Ú.f. 5 (1897), 276–277.
- IVÁNYI Béla: *Könyvek, könyvtárak, könyvnyomdák Magyarországon* (Hatodik közl.) Magyar Könyvszemle, Ú.f. 39 (1932–1934), 13–88.

- JAKAB Réka: *A veszprémi székeskáptalan a 17. században*, Erőgyűjtés és újrakezdés. A veszprémi egyházmegye története a 17. században (A veszprémi egyházmegye múltjából 33), szerk. Karlinszky Balázs–Varga Tibor László, Veszprém 2019, 71–90.
- JENEI Ferenc: *Adalék Lépes Bálint könyvtárához*, Győri Szemle 6 (1935) 138–139.
- JENEI Ferenc: *Monoszlói András (1552–1601) könyvei a győri székesegyház régi könyvtárában*, Győri Szemle 6 (1935) 199–201.
- JERNEY János: *A magyarországi káptalanok és konventek hielmes és hiteles helyek története* (Magyar Történelmi Tár 2), Budapest 1856.
- JUHÁSZ Kálmán: *A csanádi székeskáptalan a középkorban (1030–1552)*, Makó 1941.
- JUHÁSZ Réka Ibolya: *A győri felsőoktatás intézményeinek hallgatói 1719–1852* (Felsőoktatási kiadványok. Új sorozat 13), szerk. Szögi László, Budapest 2017.
- KANÁSZ Viktor: *Szász Móric 1552. évi magyarországi hadjárata és győri táborozása*, Arrabona 61. Regionális Tudományos Évkönyv (2023) 61–90.
- KARALL, Johann: *A győri székeskáptalan horvát anyanyelvű kanonokjai a 18. századtól*, In labore fructus. Jubileumi tanulmányok Győregyházmegye történetéből (A Győri Egyházmegyei Levéltár Kiadványai. Források, feldolgozások 13), szerk. Nemes Gábor–Vajk Ádám, Győr 2011, 235–246.
- KARÁCSONYI János: *Szt. Ferenc rendjének története Magyarországon 1711-ig*. I. kötet. Budapest 1923.
- KÁDÁR Zsófia: *Egyháziak a magyar országgyűlések alsótábláján 1608–1688*, Történelmi Szemle 64 (2022) 2. sz., 203–251.
- KÁROLYI Bálint: *Zichy II. Pál árváinak iskoláztatása. Iskoláztatási stratégia a Zichy családban a 17. század második felében*, Aetas 34 (2019) 2. sz. 54–66.
- KELEMEN Atanáz: *Keresztély Ágost herceg katolikus restaurációs tevékenysége a győri egyházmegyében*, (Pannonhalmi Füzetek 11), 1931.
- KISKY Wilhelm: *Die Domkapitel der geistlichen Kurfürsten in ihrer persönlichen Zusammensetzung im 14. und 15. Jahrhundert*, Weimar 1906. A munkám során az interneten ingyenesen is elérhető első, 1906-os kiadást használtam: https://archive.org/details/bub_gb_JEAVAQAIAAJ/mode/2up (utolsó letöltés: 2024. március 4.).
- KISSNÉ BOGNÁR Krisztina: *Magyarországi diákok a bécsi tanintézetekben 1526–1789*, (Magyarországi diákok egyetemjárása az újkorban 13), Budapest 2004.

- KMETY Adrien–SZÖGI László–VARGA Júlia, *A Nagyszombati Egyetem bölcész és teológus növendékei 1635–1711*, (Felsőoktatástörténeti kiadványok: Új sorozat 22), Esztergom 2021.
- KOLLÁNYI Ferenc: *A magyar kath. főpapság végrendelkezési jogának története*, Budapest 1896.
- KOLLÁNYI Ferenc: *Esztergomi kanonokok 1100–1900*, Esztergom 1900.
- KOLTAI András: *A győri egyházmegye 1579. évi szombathelyi zsinata*, Katolikus zsinatok és nagygyűlések Magyarországon a 16–20. században, (Seria Historiae Dioecesis Quinqueecclesiensis X), Balogh Margit–Varga Szabolcs–Vértesi Lázár, Pécs 2014, 45–68.
- KOLTAI András: *Batthyány Ádám. Egy magyar főúr és udvara a XVII. század közepén* (A Győri Egyházmegyei Levéltár Kiadványai. Források, feldolgozások 14) Győr 2012.
- KOLTAI András: *Lobkowitz Poppel Éva végrendelete 1640-ből*, Irodalomismeret 7 (1996) 1–2. sz., 56–64.
- Magyar udvari rendtartás. Utasítások és rendeletek 1617–1708*, (Milleniumi Magyar Történelem – Források) szerk. Koltai András–Sunkó Attila, Budapest 2001.
- KOSZTA László: *A pécsi székeskáptalan hiteleshelyi tevékenysége (1214–1353)* (Tanulmányok Pécs Történetéből 4), Pécs 1998.
- KOSZTA László: *A pozsegai társaskáptalan tagjai a XIV. század közepéig*, Aetas 6 (1991) 3–4. sz., 40–58.
- KOSZTA László: *A székeskáptalanok kialakulása és kanonokaik Magyarországon*, Acta Historica 103 (1996) 67–81.
- KOVÁCS Imre: *A türjei Premonsteri Prépostság története* (Zalai Gyűjtemény 32) Zalaegerszeg, 1991.
- KOVÁCS Kálmán Árpád: *Padányi Bíró Márton és a bécsi valláspolitikai erővonalai az 1750 és 1760-as években*, Padányi Bíró Márton veszprémi püspök emlékezete (A Veszprém Megyei Levéltár kiadványai 33), Veszprém 2014, 59–94.
- KÖBLÖS József: *A budai, fehérvári, győri és pozsonyi káptalan archontológiája 1458–1526* (Magyar Országos Levéltár, Forrástudományi segédletek 3) Budapest 1987.
- KÖBLÖS József: *Az egyházi középréteg Mátyás és a Jagellók korában* (Társadalom és művelődéstörténeti tanulmányok 12) Budapest 1994.
- KÖKÉNYESI Zsolt: *Egy magyar főpap jelenléte és karrierútja a bécsi udvarban – Vázlat Erdődy László Ádám nyitrai püspök életrajzához*, Egyház és reprezentáció a régi

- Magyarországon, szerk. Báthory Orsolya–Kónya Franciska, Budapest 2016, 223–254.
- KREDICS László–MADARÁSZ Lajos–SOLYMOSI László (közread.): *A veszprémi káptalan számadáskönyve 1495–1534. Krónika (1526–1558). Javadalmasok és javadalmak (1550, 1556)*. Veszprém 1997.
- KRISTÓF Ilona: *A váradi káptalan méltóságviselői 1440–1526 között*, Turul 77 (2004) 10–19.
- KRISTÓF Ilona: *Egyházi középréteg a késő középkori Váradon (1440–1526)* (Thesaurus Historiae Ecclesiasticae in Universitate Quinqueecclesiensi 4), Pécs 2014.
- KRISTÓF Ilona: *Személyes kapcsolatok Váradon (1440–1526)*, Fons 8 (2001) 1. sz., 67–84.
- KRUPPA Tamás: *Pápai csapatok Magyarországon (1595–1597, 1601)*, (Collectanea Vaticana Hungariae I/17), Budapest–Róma 2020.
- KUBINYI András: *Főúri és nemesi végrendeletek a Jagelló-korban*, Soproni Szemle 53 (1999) 4. sz. 331–342.
- KUBISKA-SCHARL, Irene–PÖLZL, Michael: *Die Karrieren des Wiener Hofpersonals 1711–1765, Eine Darstellung anhand der Hofkalender und Hofparteiprotokolle* (Forschungen und Beiträge zur Wiener Stadtgeschichte, Band 58), Innsbruck–Wien–Bozen 2013.
- KUMOROVITZ L. Bernát: *A leleszi prépostság tagjai és hiteleshelyi személyzete 1569-ig*, Emlékkönyv Szent Norbert halálának 800 éves jubileumára (1134–1934), Gödöllő 1934, 22–50.
- LEVÁRDY Ferenc: *A középkori győri székesegyház pusztulása és első barokk átépítése*, Arrabona 12 (1970) 83–109.
- LUKÁCS László, *Catalogus Generalis seu Nomenclator biographicus personarum Provinciae Austriae Societatis Iesu (1551–1773) III*, Róma 1988.
- LUKÁCSI Zoltán: *Szószék és világosság. A magyar katolikus prédikáció a felvilágosodás korában* (A Győri Egyházmegyei Levéltár Kiadványai. Források, feldolgozások 18) Győr 2013.
- LUZ, Rastislav: *Účtovné registre Bratislavskej kapituly 1417–1529*, (Documenta Posoniensia 1), Bratislava 2018.
- MADAS Edit–MONOK István: *A könyvkultúra Magyarországon a kezdetektől 1730-ig*, Budapest 1998.

- MARTÍ Tibor: *Végrendeletek a pozsonyi káptalan hiteleshelyi levéltárából. Tőrös János magyar kamarai tanácsos és Konszky Gáspárné Balassa Zsuzsanna végrendeletei (1650)*, *Lymbus* 18 (2019) 205–248.
- MÁLYUSZ Elemér: *Egyházi társadalom a középkor végén*, Budapest 1971.
- MÁRKI Sándor: *II. Rákóczi Ferenc I. kötet*, Budapest 1907.
- MEZEY László: *Deákság és Európa – irodalmi műveltségünk alapvetésének vázlata*, Budapest 1979.
- MÉSZÁROS Andor–SZÖGI László–VARGA Júlia: *Magyarországi diákok a Habsburg Birodalom kisebb egyetemein és akadémián 1789–1919* (Magyarországi diákok egyetemjárása az újkorban 21), Budapest 2014.
- MIHALIK Béla Vilmos: *Források a firenzei Medici levéltárban Telekessy István csanádi püspöki kinevezéséhez (1696)*, Magyarország és a Római Szentszék III. Exquisitae lucubrationes Cornelio Szovák amicabiliter dicatae (Collectanea Vaticana Hungariae 21), szerk. Tusor Péter–Kanász Viktor, Budapest–Róma 2022, 265–276.
- I canonici al servizio dello Stato in Europa secoli XIII–XVI. Les chanoines au service de l'État en Europe du XIIIe au XVIe siècle*, ed. Hélène Millet, Ferrara 1992.
- Hélène MILLET: *Les chanoines du chapitre cathédral de Laon 1272–1412* (Collection de l'École Française de Rome 56), Rome 1982.
- MOHL Adolf: *Győregyházmegyei jeles papok*, Győr, 1933.
- MOLNÁR Antal: *Katolikus egyházi középréteg a Magyar-Horvát Királyságban a 17. században*, A katolikus egyházi társadalom a Magyar Királyságban a 17. században, (Pécsi Egyháztörténeti Műhely 3), szerk. Varga Szabolcs–Vértesi Lázár, Pécs 2018, 67–92.
- MOLNÁR Antal, *Mezőváros és katolicizmus* (METEM Könyvek 49), Budapest 2005.
- MOLNÁR Dávid: *A magyar egyházi közép- és felsőréteg itáliai egyetemjárása a 16. században*, Egyházi társadalom a Magyar Királyságban a 16. században, (Seria Historiae Diocesis Quinqueecclesiensis XVII), szerk. Varga Szabolcs–Vértesi Lázár, Pécs 2017, 185–209.
- NAGY Iván: *Magyarország családai czímerekkel és leszármazási táblákkal* III. Pest
- NAGY János: *Rendi ellenzék és kormánypárt az 1751. évi országgyűlésen* (Disszertációk Budapest Főváros Levéltárából 7), Budapest 2020.
- NEMES Gábor: „... a mikor az korcsmának ideje lett uolna”: *A győri káptalan újvárosi borkimérése a XVII. században*, *Arrabona* 49 (2011) 2. sz., 33–48.

- NEMES Gábor: *A győri káptalani magánlevéltár törzsanyagának regesztái (1527–1600)* (A Győri Egyházmegyei Levéltár kiadványai. Segédletek 5) Győr 2011.
- NEMES Gábor: *A győri székeskáptalan középkori számadáskönyve: historiográfiai áttekintés*, Ünnepi tanulmányok Dominkovits Péter 60. születésnapjára, szerk. Fiziker Róbert–Kelemen Dávid, Sopron 2022, 33–44.
- NEMES Gábor: *Adalékok a középkori győri székesegyház pusztulásához*, Arrabona 47 (2009) 1. sz., 29–40.
- NEMES Gábor: *Bedy Vince (1866–1938) élete és munkássága*, Primus inter omnes. Tanulmányok Bedy Vince születésének 150. évfordulójára (A Győri Egyházmegyei Levéltár Kiadványai. Források, feldolgozások 25), szerk. Arató György–Nemes Gábor–Vajk Ádám, Győr 2016, 11–45.
- NEMES Gábor: *Salánki Ágoston győri püspök*, Összekötnek az évezredek, szerk. J. ÚJVÁRY Zsuzsanna (Pázmány Történelmi Műhely 3), Budapest–Piliscsaba 2011, 41–51.
- NOVÁKY József: *Memoria dignitatum et canonicorum cathedralis ecclesiae Agriensis*, Adatok az egri egyházmegye történelméhez IV. szerk. LESKÓ József, Eger 1907.
- OLÁH P. Róbert: *Die Archidiakonen von Lutzmannsburg zwischen 1658 und 1783*, Burgenländische Heimatblätter 84 (2022) 1–2., 59–72.
- OLÁH P. Róbert: *Egy konklávé hírei Győrben. Bartolomeo Pinto Poloni római ágens 1769-es levelei Zichy Ferenc győri püspöknek*, Magyarország és a római Szentszék III. Exquisitae lucubrationes Cornelio Szovák amicabiliter dicatae (Collectanea Vaticana Hungariae I/21), szerk. Tusor Péter–Kanász Viktor, Budapest–Róma 2022, 277–297.
- OLÁH P. Róbert: *Zichy Ferenc győri püspök római ágensi levelezése*, Olasz–magyar irodalmi és művelődési kapcsolatok a 18–19. században (Reciti Konferenciakötetek 14), szerk. Dóbék Ágnes, Budapest 2022, 261–275.
- OLÁH P. Róbert–TUSOR Péter: *Lippay György esztergomi érsek testamentuma (1665)*, Lymbus 18 (2019), 329–349.
- John W. O'MALLEY, Trent. *What Happened at the Council*, Cambridge–London 2013.
- OROSS András: *Az 1691. évi győri belvárosi házösszeírás (Szövegközlés és elemzés)*, Sopron vonzásában. Ünnepi tanulmányok Dominkovits Péter 60. születésnapjára, szerk. Fiziker Róbert–Kelemen Dávid, Sopron 2022, 587–608.
- OROSS András: *Egy hagyományos üzlet. A győri vár katonaságának ellátása a 18. század első felében*, Történelmi Szemle 62 (2020) 4. sz., 565–576.

- OROSS András: *Kísérlet az 1703. évi Győr belvárosi telekkönyv és a 18. század eleji adóösszeírások adatainak vizuális megjelenítésére, összekapcsolására*, Arrabona 59 (2021) 173–198.
- PÁLFFY Géza: *A császárváros védelmében, A győri főkapitányság története 1526–1598*, (Győr-Moson-Sopron Megye Győri Levéltárának kiadványa) Győr 1999.
- PÁLFFY GÉZA: *A török elleni védelmi rendszer szervezetének története a kezdetektől a 18. század elejéig*, Történelmi Szemle 38 (1996) 2–3. sz., 163–217.
- PÁLMÁNY Béla: *Új módszerek – új lehetőségek. A prozopográfia új módszerei és kapcsolata a hagyományos genealógiával, archontológiával a reformkori magyar országgyűlések almanachjai alapján*, Turul 86 (2013) 2. sz., 53–59.
- PERGER Gyula: *Győr-Újváros népessége II. József uralkodása alatt. 1785* (Győri Tanulmányok Füzetek. Tudományos Közlemények 14) Győr 2011.
- María José PÉREZ ÁLVAREZ: *El cabildo catedralicio de la ciudad de León (1650–1800). Sociología capitular y asistencia institucional*, León 2021.
- PILIKTA László: *A győri diákok Gyümölcsoltó Boldogasszony-kongregációjának tagsága a társulati album feljegyzéseinek tükrében (1631–1756)*, Collectanea Sancti Martini X (2023) 101–118.
- PISZKER Olivér: *Barokk világ Győregyházmegyében Zichy Ferenc gróf püspöksége idején (1743–1783)*, (Pannonhalmi Füzetek 13), Pannonhalma 1933.
- PFEIFFER János: *A veszprémi egyházmegye történeti névtára (1630–1950) – püspökei, kanonokjai, papjai*, (Dissertationes Hungaricae ex historia Ecclesiae VIII) München, 1987.
- Magyar reneszánsz udvari kultúra*, szerk. R. VÁRKONYI Ágnes, Budapest 1987.
- RAJCZI Pál, *A pápai főesperesség egyházlátogatási jegyzőkönyve, 1698*, A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei 17 (1984) 281–292.
- RÁCZ György: *A magyarországi káptalanok és monostorok magisztrátus joga a 13–14. században*. Századok 134 (2000) 147–210.
- RÉCSEY Viktor: *A Pannonhalmi Főapátság könyvtárának jegyzéke 1658-ban*, Magger András Placid főapát kormányja alatt, Budapest 1902.
- RIMELY Károly: *Capitulum insignis ecclesiae collegiatae Posoniensis, Posonii* 1880.
- SANTIFALLER, Leo: *Das Brixner Domkapitel in seiner persönlichen Zusammensetzung im Mittelalter* (Schlern–Schriften 7), Innsbruck 1924–1925.
<https://digital.tessmann.it/tessmannDigital/Medium/Seite/12483/101/issueId-199270currentDate--zoom-1.html> (utolsó letöltés: 2024. március 4.).

- A magyar katolicizmus és Trianon* (Collectanea Studiorum et Textum I/5), szerk. Sági György Budapest 2023.
- SÁRVÁRY Mariann: *A meszeni Meszleny család közéleti és politikai szereplése a XVIII. századtól napjainkig*, Bölcsészdoktori PhD disszertáció. Budapest 1993.
- SCHULTE, Aloys: *Der Adel und die deutsche Kirche im Mittelalter. Studien zur Sozial-, Rechts-, und Kirchengeschichte*, Stuttgart 1922. A munkám során az interneten ingyenesen is elérhető 1922-es kiadást használtam: <https://archive.org/details/deradelunddiedeu0000schu/page/n9/mode/2up> (utolsó letöltés: 2024. március 4.).
- SILL Ferenc: *A vasvár–szombathelyi székeskáptalan történetének vázlata*, A 200 éves szombathelyi egyházmegye emlékkönyve, szerk. FÁBIÁN Árpád, Szombathely 1977, 173–242.
- SIPOS Enikő: *Textilgyűjtemény. Tárgyleíró kartonok*. Győri Egyházmegyei Gyűjteményi Központ. Egyházmegyei Kincstár. Belső használatú munkadokumentum.
- SIPOS Enikő: *Törzsanyag leltár 2022*. Győri Egyházmegyei Gyűjteményi Központ. Egyházmegyei Kincstár. Belső használatú munkadokumentum.
- SOLYMOSI László: *Könyvhasználat a középkor végén (Könyvkölcsönzés a veszprémi székesegyházi könyvtárban)*, Tanulmányok a magyarországi egyházjog középkori történetéről, (Pázmány Péter Katolikus Egyetem Kánonjogi Posztgraduális Intézete III. Studia 3), szerk. ERDŐ Péter, Budapest 2002, 13–74.
- SÖRÖS Pongrác: *Végrendeletek és leltárak a XVI–XVIII. századból 1–3*. (Történelmi Tár 1899), 323–342., 507–539., 673–703.
- STONE, Lawrence: *Anglia és a nyitott nemesség: 1540–1880, Túlélők: Elitek és társadalmi változás az újkori Európában*. Válogatás a nemzetközi történeti irodalomból, Budapest 1993, 77–116.
- STONE, Lawrence: *Prosopography*, Daedalus 100 (1971) 46–79.
- SZABADY Béla: *17. századbeli kalendárium-ajánlólevél*, Győri Szemle 2 (1931) 60–61.
- SZABADY Béla: *Draskovich György élete és kora (1599–1650)*, A 300 éves soproni szentbenedekrendi Sz. Asztrik kat. gimnázium jubileumi értesítője az 1935/36. isk. évről, közl. Sziklai Jenő Sopron 1936, 15–115.
- SZABADY Béla: *Draskovich György győri kanonokjai. Kanonokok arcképei a 17. századból 1–2*, Győri Szemle (1938) 10–37, 97–126.
- SZABADY Béla: *Telekessy István egri püspök, a győri egyházmegye történetírója (első közlemény)*, Győri Szemle 12 (1941) 1–17.

- SZENDE Katalin: *A magyarországi városi végrendeletek helye az európai joggyakorlatban (Sopron, Pozsony és Eperjes példája)*, Soproni Szemle 53 (1999) 4. sz., 343–356.
- Magyarország története I/2*, szerk. Székely György, Budapest 1984.
- SZÉKELY Zoltán: *Szent István barokk képkultusza Győrött*, Arrabona 38 (2000) 155–194.
- SZIJÁRTÓ M. István: *A diéta. A magyar rendek és az országgyűlés 1708–1792*, Keszthely 2010.
- SZULY Rita: *A győri egyházmegye 18. századi egyházszervezete és plébániahálózata a 18. században*, Arrabona 60. Regionális Tudományos Évkönyv (2022) 115–142.
- SZULY Rita: *Alsópapság Nyugat-Magyarországon a 18. században. A vasvári főesperesség papsága*, Katolikus Egyházi Társadalom Magyarországon a 18. században (Pécsi Egyháztörténeti Műhely 11), szerk. Forgó András–Gózy Zoltán, Pécs 2019, 277–298.
- SZULY Rita: *Katolikus alsópapság a győri egyházmegye vasvári főesperességében a 18. században*, Doktori (PhD) értekezés, Pécs 2021.
- TAKÁTS Endre: *Gróf Nádasdy László csanádi püspök (1662–1729)*, Szeged 1943.
- TÁTRAI Viktor: *Nemesi származás és identitás. Módszertani dilemmák a rendi státusz 1848 utáni örökségének prozopográfiai vizsgálatához*, Aetas 37 (2022) 3. sz., 99–121.
- TOMA Katalin: *Gróf Nádasdy III. Ferenc mecénási működésének társadalmi, anyagi és szellemi háttere*, Századok 144 (2010) 4. sz., 853–872.
- TÓTH Tamás: *A 18. századi magyar püspöki processzusok a Vatikáni Titkos Levéltárban 1711–1780*, Magyarország és a római Szentszék II. Vatikáni magyar kutatások a 21. században (CVH I/15) szerk. Tusor Péter–Szovák Kornél–Fedeles Tamás, Budapest–Róma 2017, 317–356.
- TUSOR Péter, *A barokk pápaság (1600–1700)*, Budapest 2004.
- TUSOR Péter: *A (kora) újkori magyar egyházi archontológia és a kánoni kivizsgálási jegyzőkönyvek. (Pyber, Balásfi, Draskovich püspöki processzusainak kivonataival, 1612–1638)*, A katolikus egyházi társadalom a Magyar Királyságban a 17. században (Pécsi Egyháztörténeti Műhely 3), szerk. Varga Szabolcs–Vértesi Lázár, Pécs 2018, 13–48.
- TUSOR Péter: *Katolikus király apostoli jogai? A magyar királyi főkegyúri jog, 1417–1918*, Aetas 34 (2019) 3. sz., 109–121.

- TUSOR Péter, Lósy, Lippay, Szelepchény. *Három mikrobiográfia a kora újkorból (Vatikáni kivizsgálási jegyzőkönyvek közlésével, 1625–1666)*, (Collectanea Vaticana Hungariae I/19), Budapest–Róma 2022.
- TUSOR Péter: *Nemzeti zsinat, 1648*, Katolikus zsinatok és nagygyűlések Magyarországon a 16–20. században (Seria Historiae Dioecesis Quinqueecclesiensis X), szerk. Balogh Margit–Varga Szabolcs–Vértesi Lázár, Pécs 2014, 69–130.
- TUSOR Péter: *Pázmány, a jezsuita érsek. Kinevezésének története, 1615–1616 (Mikropolitikai tanulmány)*, (Collectanea Vaticana Hungariae I/13), Budapest–Róma 2016.
- TUSOR Péter–NEMES Gábor: *Consistorialia Documenta Pontificia de Regnis Sacrae Coronae Hungariae (1426–1605)* (Collectanea Vaticana Hungariae I/7), Budapest–Róma, 2011.
- TÜSKÉS Gábor–KNAPP Éva: *Nepomuki Szent János tisztelete a szabadtéri emlékek tükrében (kvantitatív elemzési kísérlet)*, Ethnografia 99 (1988) 330–356.
- VAGNER József: *Adalékok a nyitrai székes-káptalan történetéhez*, Nyitra 1896.
- Végrendeleti sorozatok*, (A Győri Egyházmegyei Levéltár kiadványai. Segédletek 4) szerk. Vajk Ádám, Győr 2004.
- VARGA Imre: *A győri székesegyházi főesperesség egyházlátogatási jegyzőkönyvei 1698-ból*, Arrabona. Múzeumi közlemények 13 (1971), 177–221.
- VARGA Júlia, *Magyarországi diákok a Habsburg Birodalom kisebb egyetemein és akadémiáin 1560–1789*, (Magyarországi diákok egyetemjárása az Újkorban 12), Budapest 2004.
- VÁSÁRHELYI Judit: *A győri Székesegyházi Könyvtár possessorai I.–III.*, Magyar Könyvszemle 96 (1980) 117–130; 230–263; 325–349.
- VERESS Endre: *Olasz egyetemeken járt magyarországi tanulók anyakönyvei és iratai 1221–1864* (Olaszországi magyar emlékek III) Budapest 1941.
- VILLÁNYI Szaniszló: *Győr-Vár és Város helyrajza, erődítése, háztelek- és lakossági viszonyai a XVI. és XVII. században*, Győr 1882.
- WINKLER Pál: *A kalocsai és bácsi érseki főkáptalan története alapításától 1935-ig*, Kalocsa 1935.